

U. S. K. G. 200
DECLAMAT,
B. M. UIRG.

†hs
BIBLIOTECA DE LOYOLA.
Sala 1
Estante 118
Plúteo 2

R. S.
—
BURGOS.

89,2

10

1862.

N.º Aug.º
DECLAMATIONES

Deiparæ Mariæ Virginis, per omnes
illius solennitates digestæ.

Cap. 10
AVTHOR FRATRE ALFONSO

L. A
de Oroasco, ordinis eremitarum Sancti

Augustini.

ACCESSERE DECLAMATIO QVAE

dam festiuitatis sancti Lucæ, & tractatus

super Magnificat.

CVM PRIVILEGIO:

Compluti apud Andream de Angulo,

Anno. 1568.

Acosta de Alonso de Xaramillo librero.

Esta raliado a tres marauedis el pliego.

Declamationes in laudē sanctissimæ vir-
ginis Mariæ à reuerendo admodum pa-
tre fratre Alfonso Orozco editæ, quas pru-
dentissimus senatus regius mihi tradidit ex-
pendendas, piæ sunt & catholice, nihil fidei
Ecclesiæ Romanæ aduersum continentes.
Quin amorem Dei, in sanctos religionē, ca-
teralq; virtutes comparandi materiam sub-
ministrant: & authorem ipsum ad encomia
matris Dei extollenda satis affectum vbique
præferunt. Nihil ergo obstat quo minus præ-
lo mandari & inuulgari possint. Ita nobis
uisum est in hoc nostro cœnobio Diui Hie-
ronymii apud madritum, octauo idus octo-
bris, anno Domini. 1567.

Frater Rodericus
de Yepes.

CYMPRIVS
Compañia de San Augustin
Año de 1567
A los señores de la Real Audiencia de Madrid
Este libro se imprimió en el dicho

la ciudad de MADRID. **ER. REY.**

Or quanto por parte de vos fray
Alonso de Orozco frayle, de la or-
den de san Augustin, nos ha sido
fecha relacion, q̄ vos auays cõpue-
sto vn libro en latin de las fiestas de nuestra
Señora: el qual era muy util y prouechoso
para los fieles christianos, enel qual auades
puesto mucho trabajo y ocupaciõ, suplicã-
donos vos diessemos licencia y facultad pa-
ra que por el tiempo que nuestra merced y
voluntad fuesselo pudiessedes imprimir y
vender, sin que otra persona alguna lo pu-
diessse hazer, sin tener para ello licencia y po-
der vuestro: o como la nuestra merced fuef-
se. Lo qual visto por los del nuestro conse-
jo, por quanto enel dicho libro se hizo la di-
ligencia que la pragmatica por nos agora nue-
uamente hecha dispone: fue acordado que
deuiamos mãdar dar esta nuestra cedula pa-
ra vos en la dicha razõ: y yo tuuelo por biẽ.
Por la qual vos doy licencia y facultad para
q̄ vos o quiẽ vuestro poder ouiere, podays
imprimir el dicho libro que de sulo se haze
mencion, y para q̄ por tiempo de diez años
primeros siguientes que corran y se cuẽten
desde el dia de la data desta nuestra cedula
en adelante lo podays vender: y mandamos
† y de-

y defendemos q̄ persona alguna durante el dicho tiempo sin vuestro poder, no le pueda imprimir ni vender, topena de perder todos los libros q̄ del ouiere impresso, y mas de diez mil maravedis para la nuestra camara, cō tanto que ayays de vender y vendays cada pliego de molde del dicho libro, a tres maravedis y no mas: y mandamos a los del nuestro consejo. Presidēte y oydores de las nuestras audiēcias, alcaldes alguaziles de la nuestra casa y corte y chācillerias, y a todos los corregidores: asistente gouernadores alcaldes mayores y ordinarios, y otros juezes y justicias qualesquier, de todas las ciudades villas y lugares de los nuestros reynos y señorios, y a cada vno y qualquier dellos, anfi a los q̄ agora son: como a los q̄ seran de aquí adelante: q̄ vos guarden y hagan guardar y cumplir esta nuestra cedula y merced q̄ anfi vos hazemos: y que contra el tenor y forma dello no vayan ni passen, ni cōsientan yr ni passar por alguna manera, topena de la nuestra merced: y de veynte mil maravedis para la nuestra camara. Dada en Madrid a postrero dia del mes de Septiembre: de mill y quinientos y sesenta y ocho años.

YO EL REY.

Por mandado de su Magestad.

Antonio Perez.

PROLOGVS AD

pium Lectorem.

Nemo (nifallor) pielector à laudibus sacrosanctę virginis Marię est alienus, nec quisquā adeo rudis os obstruere debet, eo quod ab illius pietate & beneuolētia nemo mortalium vnquam secernitur. Eam ob rem, haud immerito, ipsa præcellentissima summi Dei parens clamat. Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Mira res, non quassiber nationes adnumerauit, sed omneis dixit, quòtā calorū ciues, quā terrigenas quosq; vno verbo comprehendat. Fas quidem est vt cuncti felicē prædicent, ter quater, mil
† 3 licque

Luc. 1.

liesque beatā vocitet, quā Deus optimus ab origine mundi ita elegit, & praelegit, vt spiritu sancto cooperante totius orbis conditorē concipiat, & suo sacro vtero, caelo ipso digniorē, quē caeli capere nullo latenus poterāt portare queat. Hęc plane mulier fortis illa est quā maximopere sapientissimus rex Salomō mirificis exaltat praeconiis, cuius pretiū admirabile de vltimis finibus adduci oportet. Hęc deniq; caelorum imperatrix, angelorū regem, & mundi saluatorem nobis peperit. Ob id omnes laudes eius alacriter cōcinant, praeconia illius alternatim cōcrepēt, necnō diu notuque indefesse ei grates habeant. Ceterum cum Elisabetha sancta

Prou. 31.

cla-

clamare non desinant, qui tāta virginis amore flagrāt. Beata quę cre Lucę. 11. didisti, quoniam perficientur in te quę dicta sunt tibi à domino.

Verū hęc omnia eō tendūt prudens lector, nedū has nostras declamationes legeris, post tot sanctorū laudes in virginem gloriosam decātas, excādescas neque iras caris vnquā. Nō ausu temerario id aggressi sumus, absit, quin potius nimio affectu illecti, hoc laboris obire decreuimus. Scientes non tantū aurū & argentū gēmasq; pretiosas, dño placuisse à populo suo deferri sed eo precipiente, qui pauperes erant & similes mei, caprarū pilos deferebant ouantes, quibus ad operiendū tabernaculū & arcā fcederis

† 4 ris

ris saga fierent. Hos nimirū imita-
ri lubuit, rudi & inculto sermone
arundineoq; stylo, has declamatio-
nes quas in cōcionibus nostris an-
te annos triginta (Deo patrocinan-
te) habuimus, nunc calamo mādā-
tes. Sane pude fieri non decet, sed
cū vidua paupercula, duo minuta
crea, audacter in gazophilaciū dñi
mittere. Quis obsecro almæ virgi-
nis laudes et si elinguis personare
non audeat? Quis in quā tā est stu-
pidus vt vel balbutientis more, hē-
roicas matris Dei virtutes, toto ni-
su, totoque conatu, nō depromat?
Cum beato Bernardo exclamare
iā placet. O virgo virginū præclara
ille tuas laudes taceat, qui te in suis
necessitatibus aduocaram non feri-
serit

S. Ber-
nardus.

ad pium Lectorem.
ferit adiutricē. Sed quid ni, homo
laudes virginis concinat, cū celi ci-
uis archangelus Gabriel encomia-
christifere virginis minime taceat
Aue gratia plena (inquit) dñs tecū,
benedicta tu in mulieribus. Vides
ne sapiens lector, quomodo para-
nymphus calicola in laudando sa-
cerrimā virginē totus sit, eximias
cuius virtutes pro palās? Nempe cate-
nus id gestum est, vt post hac in ter-
ris sit agnita, & ab hominibus col-
laudata, quippe quæ, in æthereis au-
lis, tū Deo optimo, tū angelicis spi-
ritibus vehementer est conspicua.
Sed quid plura? Siquidem dum
laudare Mariam virginem cogito,
stupeo, hæreo & omnino succubo,
ob præcellentissimam eius sancti-
tatem

† 5

tatem

tatem, candidissimâque puritatē,
 & mirabilem dignitatē. Vnde iure
 mihi verba Sancti Dionysij ascri-
 bam. Nobis conscii sumus, & non
 ignoramus nos, imo omniū viro-
 rum sapientium inferiores sumus.
 Quandoquidem verba hæc humi-
 litate omni referta, corde & ore
 millies repetere non erubescam.
 Quid, quòd facerrimus ille pater
 Augustinus, & sacrarum literarū
 limpidissimus indagator laudes vir-
 ginis referre affectans, virginē sup-
 plex prius deprecatur, vt sibi parca-
 tur. Ignosce virgo benedicta, igno-
 sce mihi inquit, quòd audeā cum
 matre dñi mei cōfabulari. En quo
 tremore, & qua humilitate tātā
 virginem laudare nos oportet. E-

nim

nim vero pie lector, huc nos com-
 pulit, partim quorundam fratrum
 nostrorum pium desiderium, qui-
 bus parere, ac in re tam pia obedi-
 re ius erat. Partim etiā nos huc ade-
 git sacratissimæ virginis magna
 pietas, cui nō solum ipse postquā
 vitæ huius limina lustravi, sed an-
 tequam natus essem, magnopere
 debitor sum. Accipe ergo prudens
 lector, benevolentia & charitate
 qua assolēs, hæc declamationes,
 in omnes virginis sanctæ festiuita-
 tes cōscriptas. In quibus siquid fru-
 giferum inueneris, gratias subin-
 de exhibe Deo optimo, à quo om-
 ne datum optimum profluit, bea-
 to Iacobo teste. At verò, si contra,
 exiguitati nostræ ex templo parci-

to.

Prologus. q. d. r.
to. Dicente apostolo Paulo chari-
tas patiens est benigna est. Par igitur
erit, ut Iesum benedictum in-
uocantes, paternamq; lucem, que
est, qua vera est, que illuminat om-
nem hominem venientem in hunc
mundum, ad laudes sanctissimæ
sue matris accedamus, & vtriusq;
ope fulti, parentis & filij Christi Ie-
su, mirabilia eius encomia effuti-
re incipiamus: Romanæ ecclesiæ
sanctæ censuræ, euncta vltro subij-
cientes: Et quam bene vale doctis-
sime Lector.

Finis Prologus.

Tabula brevis huius libri.

- ¶ Prima declamatio immaculatam christi-
feræ Mariæ conceptionem tum rationi-
bus: tum figuris subindicat.
- ¶ Secunda sacrosanctæ virginis natiuitatem
ecclesiis omneis collustrantem ostendit.
- ¶ Tertia verò deiferæ mirabilis præsentatio-
nem in templo factam pertractat.
- ¶ Quarta quidem annuntiationis illius stu-
pendam solennitatem fufius enarrat.
- ¶ Quinta autem visitationem ad Elisabeth
facta, spiritu sancto inspirante edisserit.
- ¶ Sexta felicem illam expectationem virgi-
nis intactæ enarrat.
- ¶ Septima purificationem cæcidissimæ Ma-
riæ indicat.
- ¶ Octava festum, quod ad niues appellatur
describit.
- ¶ Nona tandem declamatio assumptionis
gloriosæ virginis faustissimum festum pa-
lam facit.
- ¶ Decima beati Lucæ Evangeliste priuile-
gia magna palam facit. Accelsit his tracta-
tus super magnificat.

Finis Tabulæ.

Errata.
Fol. 2. pag. 1. lin. 24. dodi. expectat diga nre
ctar & p. 2. l. 7. dodi. parenti dig. parête.
Fol. 3. p. 2. lin. 7. dodi. noxa dig. noxia.
fol. 8. pag. 2. l. 3. dodi. & celo dig. eclo.
fol. 9. pa. 1. li. 3. instante diga instanti.
fo. 10. pa. 1. li. 4. dodi. audiras diga nuditas.
fo. 11. pa. 1. li. 15. dodi. orthodoxorūt di. ortho
doxorum.
fo. 2. pa. 1. li. 4. dodi. destinata di. destinatum
fol. idē & pag. 1. 5. dodi. fruitura di. fruitura.
fo. 14. pa. 1. li. 17. dodi. q̄ di. qui.
fo. 15. pa. 2. li. 7. indimit diga indiguit.
fo. 18. pa. 2. li. 22. Idem diga idem.
fo. 29. pa. 1. li. 4. dodi. lib. di. alias hic.
fo. 33. pa. 2. li. 9. gratiaru di. gratiam.
fo. 35. pa. 11. li. 8. dodi. malum di. magnū.
fo. 42. p. 1. li. 16. do. p̄rperit di. peperit.
fo. 49. p. 1. li. 24. dodi. quā domū dei ire di.
quā in domū dei ire. idem pa. 2. li. 28. dodi.
aycinthus dig. hyacinthus.
fo. 50. pa. 1. li. 19. dodi. alatur di. alatur idem
pa. 2. li. 1. dodi. robor robore.
fo. 52. p. 2. l. 14. dodi. examina alias agmina.
fol. 64. pa. 1. lin. 19. dodi. esse dimittit di. se
se dimittit.
fol. 66. pagin. 2. lin. 2. dodi. paucis nitat diga

paucanitar:
fo. 71. pa. 2. li. 20. dodi. huic hinc.
fo. 75. pa. 2. li. 28. dodi. ille dig. illi.
fo. 94. pa. 2. li. 14. dodi. quidē dig. quidam.
fo. 106. pa. 1. li. 27. vnicas pro vincas.
fo. 115. p. 1. l. 10. dodi. quo min. di. quo minus
fo. 118. p. 1. l. 9. dodi. nō p̄ssum di. non possū.
fol. idem pa. 1. li. 2. Maria pro Mariam.
fo. 125. pa. 1. li. 11. Ina pro sua.
fo. 128. pag. 2. li. 2. mundo pro mundi.
fo. 130. pa. 1. li. 6. corrupta pro siue corrupta
fo. 132. pag. 1. li. 26. anima pro animi, fo. 136
pa. 1. li. 22. expectare pro expectate: fo. 140
pa. 2. li. 17. sacratim pro sacratū, fo. 141. pag. 2
li. 21. hippocritarum pro nehippocritate, fo.
144. pa. 2. li. 22. que vero pro qui vero, fo. 147
pa. 2. li. 18. sigello pro flagello, fo. 155. p. 1. li.
14. trimētibus pro timentibus te, fo. 159. pa.
2. li. 21. dispone alias disponas, fo. 161. pa. 2. li.
23. dodi. dixit alias ista dictio dixit abundat
fo. 164. pa. 2. li. 25. potesti por potes. fol. 161.
pa. 2. li. 10. non alias superfluit ista dictio non
fo. 197. pa. 1. li. 7. corrucioe pro incorruptio-
ne. fo. 233. pa. 2. li. 21. tenebrata pro tenebras,
fo. 241. pa. 2. li. 16. sensus pro census, fo. 241. pa.
1. li. 17. censum. pro sensum. fo. 244. p. 2. li. 13
vesitotū pro vsitātū, fo. 267. pa. 1. li. 1. silenci

pro silent. fo. 271. pa. 1. li. 8. gerit p gignit. fo.
277. pa. li. 17. super pro superiora. fo. 289. pa.
2. li. 12. Mariam pro Maria. fo. 299. pag. 1. li. 5.
fiat pro fuit. fo. 301. pa. 2. li. 26. fut pro sicut.
fo. 302. pa. 2. li. 2. tremendi pro tremenda. fo.
305. pa. 2. li. 27. deripit pro desipit.

Corregido este libro con el ori-
ginal por donde se mando im-
primir, esta bien y se me te im-
presso con las emiendas de las
erratas del molde, que van fa-
cadas en las dos hojas preceden-
tes, y en esta hoja. En Madrid a
16. de Agosto de .1568. años.

El Licenciado Luys

Hurtado,

IN CONCEPTIO¹ NE IMMACVLATA DEIFERAE VIRGINIS

Mariae declamatio

Prima.

T H E M A.

¶ Quid habes Hester? Ego sum frater tuus: noli
metuere. Non morieris. Non enim pro
te, sed pro omnibus, hæc lex conti-
nua est. Hester. 15.

DEVS optimus maxi-
mus charissimi, tantum
honoris, Virgini imma-
culatae Mariae voluit
conferre, tantum & lau-
dis illi collibuit magni-
fice dare, ut quemad-
modum filij sui aduentum verbis & pro-
phetarum vaticinijs nec non & figuris, ius-
sit mundo annunciari, ita alme virginis co-
ceptionem candidam, typis & umbris sa-
cris, instituit mirifice depingi. Verum nihil
est præclarum, quod aliqua illustrium mu-

A licum

Declamatio prima

lierum olim patrarit, summo numine suffragante, nihil ve insigne in illis praesulit ynquam, quin cumulatus ac locupletius in Maria virgine sacrosancta splenderit. Imo omnes foeminae sanctae quas nobis sacra recensuit pagina, omnes inquam, huius virginis sacerrime typum gerebant. Eam ob rem, si Iahel, Sifarae ducis regis Iabim cerebrum confodientem inspiciamus, si Iudith Holofernem tyrannum, suo gladio perimentem contemplemur, ceterasque omnes intueamur, cunctae illae fortitudinem mirabilem Mariae praesignabant. Sicuti suo tempore & loco, latius explicabimus. Veruntamen Hester sancta speciosa, & humilis, quam scriptura teste adamavit rex super omnes mulieres, haec sane virginis benedictae, praeminentibus figuram gessit. Haec videns populum suum regis edicto morti damnatum, luxit vehementer, ieiunijs & inedie sese dedit, creberimis precationibus instans. Tandem praeteneritudine corpus suum ferre non valens, regio habitu fulgens, assumpsit ancillas duas, quarum altera eam sequebatur, defluentia in humum indumenta sustentans, super alteram nitebatur. Mira res, roseo colore perfusa nitentibus oculis, moestum animum celabat, magno timore contractum. Ingressaque

Iudi. 4

Iudi. 9

Hester
moderata

in conceptione virginis Mariae.
que stetit contra regem sedentem in folio regni sui, qui regalibus erat vestimentis indutus, auro ac lapidibus pretiosis fulgens, ita ut terribilis esset aspectu. Mirabile dictu, eleuans rex faciem ardentibus oculis, velut furorem pectoris indicans, regina, timore nimio correpta, in pallorem exemplo colore mutato, lassum caput super ancillam locauit. Atqui Deus optimus in mansuetudinem spiritum regis vertens, festinater de folio exiit, vlnis suis eam tenens, donec rediret ad se. Tunc ei talibus blandiebatur verbis. Quid habes Hester? Ego sum frater tuus, noli timere. Non morieris. Non enim pro te sed pro omnibus, haec lex constituta est. Verum historia sic habet.

¶ Quandoquidem dilectissimi Hester, quae eleuata in populis interpretatur, vel abscondita, beato Hieronymo teste, inclita virgo Maria est. Quam sic Spiritus sanctus eleuauit, & sua uirtute exaltauit, ut mater Dei effecta angelorum & hominum sit imperatrix. Nec alio expectat, elogium illud, quod sancta quotidie, ubique cantat ecclesia. Ave regina caelorum, ave domina angelorum. Haec sacra virgo videtur, non Israeliticum populum duntaxat, morti dantem,

Nora.

Declamatio prima

sed vniuersū orbē ob p̄thoplausti Adā sce-
lus, perpetuæ neci obnoxīū, cunctis virtuti-
bus ornata, fide & charitate magna, ac spe
mirabili decorata, summi numinis thronū
adire decreuit, vt furorem Dei placare
queat, atque omnibus Adē filijs, qui in pri-
mo parenti deliquerūt & egent gloria Dei,
misericordiam & vitam conciliare valeat.
Mundum inquam beata Dei genitrix ho-
die ingreditur, vbi in aluo benedicto ma-
tris suæ Annæ concepta est. Cuius introitū
Salomon demiratus, sese continere mini-
mè valens exclamauit in canticis. *Quantū
pulchri sunt gressus tui filia principis, in ca-
ciamētis. Nempe gressus nostri fratres nul-
lam pulchritudinem habent, quoniā in de-
licto originali concepti, nil candoris habent.*
*Quin irē filios apostolus Paulus nos-
omnes fore asserit. O nos miseros, ante quos
mundi limina pedibus teramus, ante quos
lucē hāc intueamur, filij gehēnæ facti, in v-
tero matris nostræ inimici Dei efficiuntur.*
Id ingemiscens regius psaltes clamat. *Ecce
enim in iniquitatibus conceptus sum, & in
peccatis concepit me mater mea. Nō quod
plura sint peccata originalia in aliquo, ne-
que esse possunt. Vnum fuit delictū actū
Adā, & vnū est peccatū originale numero*

Canti. 7

Ephe. 2

Psal. 50

b31

iii vni

in conceptione virginis Mariae.

3
in vno quoque nostrū, sed more suo scriptu-
ra sancta loquitur, plurali numero, pro sin-
gulari vtens. Cui sententiæ alkust, illud Ma-
thæ, de Herode rege improbo loquēs. *De-*
functi sunt qui querebant animam pueri. Math. 2
Vel ideo, in peccatis se esse conceptum pro-
pheta asseruit, quanquā originale vnum sit,
quoniam in eo præexistunt virtualiter oīa
peccata actualia, veluti in quodam princi-
pio, a quo profluunt cuncta mala. Itaque o-
riginale vnum est peccatum numero, multi-
plex autē virtute. Vnde hebraicæ habetur. *Nota.*
Cum peccato concepit me mater mea.
Quod perinde est ac si dicat. O domine nō
ignoras, quod ad me attinet, iniquitatem es-
se mihi velut genuinam, nā cū peccato con-
ceptus sum. Demū in peccatis se conceptū
dixit, vt nostram vulgarem traductionem
sequamur, cui tantam auctoritatem sacri sy-
nodus Tridentina, iure optimo nunc dedit.
In peccato primi parentis, quod per origi-
nem traducitur, fuerunt quam plurimæ de-
formitates: scilicet, inobedientia, superbia,
gula, & alia huiusmodi. Vel quia multa
potentiæ animæ infectæ sunt per hoc pecca-
tū S. Tho 1. 2. q. 82. ar. 2. vbi latius hæc mate-
ria tractatur. *Ecce fratres mei quia sūt for-*
di & monstrosi, gressus filiorum Adæ, in pec-
cato

A 3

Declamatio prima

cato originali generati, & in ira Dei enutri-
ti, donec ad sacrum baptismatis lauacrum
perueniant. Atqui inelyta Maria filia prin-
cipis altissimi, ingressus habet pulchros, imo
& pulcherrimos, ubi gratia Dei prauenta
concipitur, ita vt neque per instans peccati
noxa eam tetigerit. Colore roseo perfusa He-
ster intrauit ad regem, veniam populo Dei
petitura: & gratia summi numinis Maria
decorata, hodie ad Deum propinquare non
metuit. Duę ancillae eam comitantes humi-
litas & charitas sunt, prima harum virtutum
vestimenta eleuat, nam scriptum est. Om-
nis qui se humiliat exaltabitur. Secunda an-
cilla cui nititur virgo sancta, ipsa charitas
est, quippe quae, nunquam excidit, veluti
vas electionis clamat. Ijs virtutibus alijs &
innumeris margaritis suffulta, Maria sancti-
ssima, gratiam inuenit coram Deo. Ad-
deo vt furor illius antiquus, in filios A-
dae propalatus, in lenitatem & mansuetudinẽ
subinde commutetur. Mirabile dictu chari-
ssimi, qui olim leonis instar magnos
rugitus contra homines sceleratos emit-
tebat, dicente propheta. Leo rugiet quis
non timebit? Alma virgine orante agnus
mitis, ac mansuetus efficitur, quem vi-
dens praecursor sanctificatus iuxta Iorda-

Luc. 14

Amos. 3

Ioan. 1

nis

in conceptione virginis Mariae.

4

nis aluicum, clamauit dicens. Ecce a-
gnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.
Stupenda res, vnusquis rex tenebat regi-
nam ne forte dilapsa, rueret in terram,
ad eundem modum filius Dei matrem
suam reginam nostram, hodie suis mani-
bus tenuit, ne in luto originalis noxae fœda-
retur. Canter suaue melos suum Deipara,
Iam & dicat. Tenuisti manum dexteram
meam, & in voluntate tua eduxisti me,
& cum gloria suscepisti me. Miro ac bre-
ui eloquio, suam candidissimam conce-
ptionem, natiuitatem, & assumptionem
recensuit, pro impensis sibi tot donis, gra-
tias agens Deo optimo. Tenuisti manum
dexteram meam ait, ne labe peccati o-
iginalis tacta, fœdissima lepra delicti fi-
liorum Adae vulnegrata, filia ira euade-
rem. Ob tam praecellentissimum priuile-
gium ingentes grates habeo tibi rex altis-
sime. Et in voluntate tua eduxisti me, quan-
do ex utero matris meae in lucem hanc
prodij, sanctitate & gratia fulta. De-
mum post exhalatam animam, huius vi-
tae curriculo peracto, in aethereis aulis
cum gloria, tum animae, tum vero corpo-
ris suscepisti me, angelicis spiritibus lau-
danda ac veneranda. Sed de ijs alias in-

Psal. 72

Nota.

A 4 nona

Declamatio prima

nona declamatione fufus.

¶ Nunc fas erit verba præfumpta in the-
mate enucleare, que planè magnam habet
emphafim, magnaque in eis latitant myfte-
ria. Faxit Deus optimus, vt ea referare pol-
simus, a quo omne datum optimum, & o-
mne donum perfectum emanat, ficuti fan-
ctus Iacobus testatur. Ait ergo rex. Quid
habes Hefter? Quid paues, quonam pacto
expaufcis, aulam meam intrans? Timeant
omnes quamlibet fancti, contremifcat Ie-
mias fanctificatus ante quam natus, de quo
fcriptum est. Ante quam exires de vulua
fanctificaui te. Pertremifcat præcurfor ille
Ioannes, de quo Gabriel cælicus parany-
phus, ad Zachariam prophetam in templo
dixit. Replebitur Spiritu fancto adhuc
ex vtero matris fuæ. Trepidant omnes pro-
pheta, & merito contremifcant, eo quod
omnes in Adam peccauerunt & egent glo-
ria Dei. Cuncti ex illa propagine infecta
prodierunt, & ideo omnes cadent in re-
tiaculo originalis culpæ. Tu vero Hefter
ait rex altiffimus filius Dei, tu abfcondi-
ta ab oculis hominum, confpicua qui-
dem oculis meis, te ab æterno elegi & præ-
elegi in matrem meam, eam ob rem, in dia-
boli retiaculo nullatenus cades. De te
vatici-

Hefter

15

Iere.1

Rom.3

in cõceptione virginis Mariæ.

5

vaticinatus est Dauid ante mille annos, & Pfal. 44
eo amplius te collaudans. Elegit eam Deus,
& præelegit eam. Deus omnipotens, Deus o-
ptimus, maximusque, te virginem facerri-
mam in fua præficientia cognouit, ante
quam mundus efferet & æthera ftarent. Te
adam auit, & inter omnes fœminas elegit,
vt efferet fancta & immaculata, corpore &
mente, vt tua conceptio efferet fingularis, ni-
hil delicti contrahens, nihil que fccleris ha-
bens. Quas ob res, trepidare non oportet
eam, que ante orbem conditum, fic electa
eft à domino, & vnice ab eo dilecta.

¶ Rationem audi, qua audita, longe lateq;
propelles timorem o virgo benedicta. Fra-
ter tuus fum ait rex regum, & dominus do-
minantium filius Dei. Perinde ac fi dicat.
Vbi te creare institui, & ante omnia fecula
agnoui, elegi, ac præelegi, vt fõrorem te di-
lexi, & tanquam fponfam adamaui. Huc
attinet quod in canticis Salomonis, fepenu-
mero, tam præcellenti te infigniu titulo. A-
peri mihi fõror mea formofa mea. Et ite- Cati. 5.
rum. Vulnerafti cor meum in vno oculo meo Cati. 4.
fa, vulnerafti cor meum, in vno oculo meo
tuorum, & in vno crine colli tui. Et rurfus.
Hortus conclufus fõror mea, hortus cõclu-
fus, fons fignatus. Siquidem amoris iaculo

A 5

tu

Declamatio prima

tu soror mea, cor meum perfodisti, quo te-
lo utinam omnes homines me quotidie fau-
ciarent, diligentes toto corde eum qui tan-
topere eos dilexit, ut animam pro eis da-
ret, spontanee patibulum crucis ascendens.
Bis vulneratus sum dilectione tua, o soror

Nota. amatissima. Primo quando te agnovi ante
secula, secundo quando te creavi & immu-
nem ab omni labe peccati preſeruaui. Sine
macula concepta es sine tempore, & absq; no-
xa generata in sacro matris tuę vtero. Nō-

Prou. 8. ne tua vox ea est? Antequam terra fieret, ego
iam concepta erā. Verū si mihi, utpote, qui
sapiētia patris cęlestis sum, iure ipso, vox il-
la cōuenit, tamen quia fratres sumus, nihil
verat, quominus vtriusq; vox sit. Agite &
vos fratres mei, quā primū date operam, ut
sagitta amoris Christū Iesum saluatore nō
strū vulneretis. Nā nihil est suauius, aut iu-
cūdius saluatori, hoc vulnere. Equidē quā-
do mēs nostra, nō terrena sed ęterna contē-
platur bona, tūc vno oculorū, spōsi cor vul-
neram⁹. Itaq; spiritalis visio maxime illi pla-
cet. Quod vero statim sequitur, & in vno cri-
necolli tui, desiderū & piā cogitationē indi-
cat, qua laboramus animas cōuertere. Col-
lū enim, caput & mēbra coniungit. Est er-
go criuis vnus, vnica cogitatio, & precipua

Nota.

intentio,

in conceptione virginis Marię. 6

intentio, qua circa hoc laboramus. De hoc
Ricardus, super cantica. c. 27. Et quoniam Ricard⁹
virgo purissima omnes sanctos, tū feruida de factō
contemplatione, tū etiam zelo animarum Victore.
præcellerat, ideo bene merito sponsus ait.
Vulnerasti cor meum soror mea, in vno o-
culorum tuorum & in vno crine colli tui.

Nec silentio prætereunda est, pulchra il-
la cōparatio, quā sponsus de hōrto con-
cluso tetigit. Hortus amœnissimus virgo
Maria optime appellatur, sane in quo sunt
posita vniuersa virtutum plantaria. Imo
hortus Assueri regis est, manu regia consti-
tus, in quo magnum conuiuium principi-
bus paratum est, vbi in cœna vltima Chri-
stus Iesus seipsum edendum exhibuit, apo-
stolis suis dicens. Accipite, hoc est corpus
meū, quod pro vobis tradetur. Et deinde
cruorem suū roseum illis præbens ait. Bibi
te ex hoc omnes. Hic est calix sanguinis mei
noui, & æterni testamenti. O conuiuium sa-
cro sanctum, o mensam opiparam, modis
omnibus admirandam. Vbi mēna calicū
angelicis spiritibus datū est, necnō & homi-
nib⁹ orthodoxis. De quo regalis ppheta ce-
cinit. Panē angelorū māducauit homo. An-
geli quidē eūdē panē comedunt, sed in sua
magestate facte ad faciē Deū vidētes, nos
vtrique

Hester. 1

Matt. 26

Psal. 77.

Declamatio prima

Eucharistia. utique vt paruuli velut in lacte Christum Iesum edentes speciebus panis & vini circumuelatum, fide illibata reueremur, & in hospitulum pectoris nostri reponimus, quem panem viuum & caelo descendentem, quis nisi Maria benedicta mundo exhibuit? Ipsa eum concepit Spiritu sancto cooperante, dicente angelo. Quod in ea natum est de Spiritu sancto est. Vidistis charissimi, conuiuium magnum quod rex noster Assuerus preparauit in hoc praecellentissimo horto, manu regia consito. Nunc obsecro aciem mentis nostrae vertamus, & penitius contemplemur, mirabilem amoenitatem huius viridarij. Est nimirum vsque adeo dulcis, imo omni mellita dulcedine suauior memoria sacrae virginis. Vt beato Bernardo placet. Ait ergo frater & rex omnipotens filius Dei Mariae virgini loquens. Hortus conclusus soror mea sponsa, hortus conclusus fons signatus. O virgo benedicta, super omnes ignara delicti, quae nam lingua narrare poterit, quam varia, quamque pulchra ac pomifera ligna, Deus optimus in te plantauit? Plane si mihi linguae centum, & ora centum essent, vel tantillum tuarum virtutum fari non potuissim. Nec mirum, cum sic fueris super calicolas omnes

S. Ber.

Nota.

Apoc. 12

in conceptione virginis Mariae.

nes euecta, vt amicta sole videaris. Solem ipsum nemo valet acie irreuerberata intueri, tantum abest, vt quod intra solem absconditum est agnoscamus. Sol totius orbis Christus, te sua gratia induit, ab omni contagio peccati praeseruans, & vicissim tu virgo sacra, filium Dei nube carnis nostrae solem ipsum operuisti. Sicut scriptum est. Solem nube regam. Hortus conclusus alma virgo tu es, in quo pater caelestis lignum vitae complatauit, cuius folia ad sanitatem gentium, quam plurimum valent. Quem admodum dilectus Christo Iesu, in sua Apocalypsi subindicat. Profecto sacri euangelij verba, velut folia tanti ligni sunt, cuncta quaeque medicamenta exuperantia, quid plura? antidota cunctarum animarum benemerito vocatur sacra verba, quippe quae, infirmitates quasuis depellunt, superbiam, inuidiam, auaritiam, & alia multa, id genus vitia, ne utiquam alijs medicamentis nisi hisce propelluntur. Quid de fructibus ligni vitae nunc dicam? Verum de illo populus vocem magna clamitabat. Bene omnia fecit, nam surdos fecit audire & mutos loqui. Huc pertinet, illud beati Petri. Qui pertransiuit benefaciendo, & sanando omnes oppressos a diabolo: quoniam Deus erat cum illo.

Ezec. 32.

Apoc. 22

Actu. 10

Declamatio prima

illo Nonne sese lignum frugiferum nuncupavit, bailans sibi crucem & dicens. Si in viridi ligno hæc faciunt in arido quid fiet? Verba sunt valde annotanda, & vehementer contremenda, ni quis stupeat. Vbi doctor præstantissimus Augustinus ait. Christus lignum viride est, ac perinde frugiferum, ob virorem & virtutē diuinitatis suæ. Nos ligna arida, quia peccatores & miseri. ¶ Ad hæc hortus hic clausus dicitur, nõ semel sed bis, eo quod gratiã Dei circumualatus, intrinsecus & extrinsecus, in immunis semper mansit, & bestiarum dentibus minime patuit. Rex ille Salomon ait. Plantaui mihi hortos & pomeria, & conserui ea cū ceteri generis arboribus. At Christus pacificus, cuius figurã ille gerebat, eadem verba ouanter repetit de Maria virginẽ loquens. Feci mihi hortos & pomeria. Nec obstat quod hortos, non hortum se plantasse dicat. Quia Deus cõseruit corpus matris suæ in virginitate, & hortum suę mentis in sanctitate & humilitate. Plãtauerat aut̃ Deus à principio paradysum voluptatis, in quo posuit hominem. Clamat Moses. Et ad eundem modum pater cælestis creauit Mariã, in qua posuit filium suum vnigenitum. Vt factus homo, homines suo sanguine sacro redimeret.

Luce. 23.

S. Augu.

Eccle. 2.

Gene. 2.

in conceptione virginis Mariæ. 8
redimeret. Dicente apostolo. Misit Deus Gal. 4.
filium suũ factum ex muliere, factum sub
lege, vt eos qui sub lege erant redimeret.
Ceterum quia homo ille tantũ erat non
paradysum custodiuit, sed versutum serpẽtem,
vltro audiuit, dum mulierem deceptã
non corripuit, imò blandicijs & pestilentis-
simis illius verbis, suo malo cõsensit. At qui
in hoc paradiso cælesti, Deus & homo pos-
tus est, eam ob rem callidissimus hostis, vi-
rulentusque coluber, aditum non adinuenit.
Fons signatus est, sigillo totius Trinitatis,
qua de re nil venenosum, in hac candidis-
sima concẽptione virginis almę inuenitur.
Vnde magno iubilo, gauisa mater Dei
cantat. Descendit dilectus meus in hortum Cant. 6.
suum ad areolam aromatum, vt pascatur
in hortis, & lilia colligat. Enim verò singula
verba magnam emphasim habent, at nõ
vacat omnia ad amulsim prosequi. Sat sit
fratres. Vel hoc vnum scire, in illo paradiso Gene. 2.
fons ascẽdebat de terra, irrigãs paradysum,
ne siccitate aresceret. Eodem modò flu-
uius egreditur de Maria, irrigans omnem
ecclesiam, eo quod filius eius, fons aquę
viuę est, salientis in vitam æternam. Vnde
in templo voce magna, in magno die festi-
uitatis clamabat. Si quis sitit veniat ad Ioan. 3.
me

Declamatio prima

me & bibat. Ecce fratres quam sumus debi-
tores alicui virgini Mariae, quae tot bona no-
bis attulit & caelo, tot thesauros nobis im-
meritis contulit. Nempe ut summam di-
cam, paradus ipsa est, in qua secundus A-
dam de caelo caelestis vidit Deum. Ipsa Chri-
sti anima sanctissima, statim ut creata est
essentia diuina fruebatur. Quod quidem
palam fecit dicens. Nemo ascendit in cae-
lum nisi qui descendit de caelo, filius homi-
nis qui est in caelo. En literalis textus, ubi se
beatum vocauit secundum quod homo.
Recte ergo matris filius Dei hodie in-
quit. Noli timere Hester. Frater tuus sum,
non utcumque sinam, sororem meam ve-
hementer dilectam, originali culpe subiacere,
quia soror mea est.

Hester. ¶ Sequitur nunc. Non morieris. Praecep-
erat rex ille Assuerus nequis ad eum intra-
ret nisi vocatus, alioquin poena capitis ple-
teretur. Parcit nunc reginae Hester intran-
ti, & a poena illa terribili eximit. O mysterium
multis retro seculis obubratum. Ecce

Nota. quam sit pura quamque immaculata dei-
ferae virginis conceptio. Enim vero, quia fi-
lia Adae & ex propagatioe generata, ut pau-
lo ante tetigimus, originalis culpe heres e-
rat, sicut & nos. At tamen placuit Deo opti-
mo,

in conceptione virginis Mariae. 9
mo, hoc honore illam mirificare, ut absque
peccato esset concepta, quam ob rem tam
faustissima verba meruit audire, in instan-
te sua generationis. Non morieris. O ver-
bum mirabile, omni suauitate refertum.
Non morieris. Nequaquam Adae haere-
dem, o virgo virginum te volo esse, quip-
pe quae totius mundi dominum & vitae au-
torem es paritura. Gratia mea te a mor-
te spiritali seruabit, ne originali culpe suc-
cumbas. Vos charissimi nunc mihi ob-
seruate, horribilem mortem hanc, quam tu mors
seruare, horribilem mortem hanc, quam tu mors
primi parentes nobis filijs suis miseris pro-
est. In-
pinarunt. Infelicitatem nostram ob oculos
ingemiscetes diu noctuque habeamus, quo
feruentius, atque sollicitius gratias, tum sacrae
virgini Mariae, tum vero Christo Iesu procli-
ui genu agamus. Qui nos regenerauit in
speciem viuam & incontaminatam, immar-
cescibilem, conseruatam in calis. Ut testis
est sanctus Petrus. Quod ut lucidius per-
pendamus, non nihil, theologiam vel deli-
bare, opere pretium erit. Multi multa lo-
quantur de peccato originali, varie sentien-
tes, quomodo traducatur in omnes filios
protoparentis. Vbi primo cordi nostro fi-
gamus oportet, quod regius psalter ait. Iu-
stus es domine, rectum iudicium tuum. Cui Psal. 118
B sen

Declamatio prima

sententia astipulatur beatus Paulus qui altius iudicia Dei considerans, velut stupefactus exclamauit. O altitudo diuitiarum, sapientia & scientia Dei. Quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles via eius. Perpendite fratres ne serpens improbus vos seducat, suis acutissimis argumentis, quemadmodum decepit Euam suis argutijs. Quod vel maxime apostolus timebat. Paulus in tertium caelum raptus ubi audiuit arcana verba quae nullatenus hominilicet loqui, demiratus, iudicia Dei collaudat, & nos pusilli, vermiculi humi reptantes, scrutatores sapientia Dei erimus? Timeamus obsecro, quod scriptum est.

Prou. 25.

Qui scrutator est magestatis opprimetur a gloria. Supplices igitur accedamus & mortem quam fortiti sumus Adamo peccante explicemus. Deus optimus simul creans hominem largitus est ei gratiam, ut quae patulominus ab angelis minorem fecit, corpus ei prebens, quo angeli non vestiuntur, in hoc

Li. 12. de ciuitate.

homo aequalis esset angelis. De quibus sanctus Augustinus ait. Simul in eis condens naturam & das gratiam. Probat hoc S. Thoma pulchre. 1. p. q. 95. art. 1. ad ducens illud Ecl. 7. Deus fecit hominem rectum. Erat quidem rectitudo, quoniam ratio subdebatur Deo.

Nota.

ratio

in conceptione virginis Mariae. 10
rationi corpus, & inferiores vires. Hac tamen rectitudo non erat naturalis, alioqui, mansisset in nobis post peccatum, ut in angelis malis asserit sanctus Dionysius de di. S. Dion. ui. nomi. cap. 4. naturalia mansisse. Ergo rectitudo illa ex dono gratiae Dei scaturiebat. Dedit ergo Deus iustitiam originalem Adae non tantum pro se, sed pro omnibus filijs suis, ob id eo delinquente & de ligno vitae comedente, gratiam illam sibi & nobis perdidit. Dicente apostolo Rom. 3. Per unum hominem peccatum intrauit in mundum, & propter peccatum mors. Sic transfuit in posteros mors illa duplex, animae videlicet & corporis. Nempe qui lesa magestatis crimen committit, diuitias & statum dissipat, non sibi tantum sed posteris suis, velut iura & leges disponunt. Ad haec, qui propria manu aliam regi dare audeat, non manus duntaxat poenas luit, sed totum corpus vita priuatur. Eodem pacto velut manus totius generis humani Adam erat, qui obediens mulieri, Deo rebellis fuit. Propterea non modo ipse morte damnatur, sed totum corpus quod nos sumus punitur. Quid quod vna ciuitas multitudinis ciuium computatur, sic vniuersum Simile. B 2 genus

Declamatio prima

genus humanum doctore angelico testante, estimatur tanquam vnus homo, cuius caput A dam fuit. Est itaque peccatum originale, vt theologi aiunt, auditas, siue carentia originalis iustitiæ debitæ in esse. Quam

Scotus. d. 26. q. vnica.

¶ Non enim pro te sed pro omnibus hæc lex cõstituta est, ait rex A siuerus: Hæstet vxori suæ dilectæ. Quod est dictu. Illius est legem abrogare, cuius est eam conderẽ. Ego ipse legem mortis condidi, ob id spontaneus, ab hac lege te liberam facio. Videris ne fratres, quam dilucide, quaque perspicue, filius Dei matris suæ, immaculatam conceptionem nobis patefaciat. Ne virgo sancta, & omni puritate candidior, ait, ne quoquo pacto timeas, originalem noxam incurrere. Sponsa mea es, & soror magnopere dilectæ. Non morieris, vt omnes mortales inter angustias materni vteri concepti, mori scelerent, diaboli mancipia facti. Conditor legis equissime, in filios A da lacte, ego sum: ideo lubens, te exemptam ostendo. Haud pro te, quam tanti facere dignatus

Nota.

in conceptione virginis Mariae.

II

gnatus sum, lex illa prolata est, sed pro quibusuis alijs, primi parentis hæredibus, constituta. Obiter transire fas non est charissimè, hanc nomen claturam quam spiritus sanctus peccato originali dedit. Nempe vt hominem sceleratissimum non vno tantum nomine appellare consueuimus, sed nunc latronem, nunc blasphemum, nunc denique auarum vocamus, eo quod delictis multis sit irretitus, ita peccatum originale, quoniam basis est, & fundamentum omnium peccatorum, multis nominibus, literis candidati appellare consueuerunt. Perpendite fratres nomina hæc, vt sole lucidius appareat, quam abhorreant aures orthodoxorum, de pia matre Dei tam absurda nomina dici. Vocatur originalis culpa, fomes peccati, macula animæ, militia siue bellum contra spiritum: lex carnis seu membrorum. Singula explicemus pro modulo nostro: quatenus nos ipsos agnoscamus, ingemiscentes intra nos, infelicitatem peculiarem profitentes.

¶ Merito procul dubio fomes peccati originalis culpa dicitur, nam quod palea vel lignum præstat igni, hoc peccatum originale nobis adfert. Nempe palea ignem nutrit, flammam excitat, & roguum, m-

B 3 rum

Declamatio prima

rum in modum exaltat. Vnde precor nobis superbia turgens, ira feruens, inuidia viscera nostra corrodens? Vnde libido foetida, brutorum instar scaturit charissimi, nisi ex hoc iniquo fomite, quem adhuc in aluo matris nostrae obrui, heu miseri hereditauimus? Enim vero sensus & cogitatio humani cordis, prona sunt ad malum ab adolescentia sua, clamat scriptura sacra. Non à creatione hominis hoc lethale malum ei contigit, nam Deus optimus, rectum fecit hominem, speciosum & omni virtute præditum. Quin architectus omnipotens ad imaginem & similitudinē suā eum creauit. Qui subinde vt omnia quæ fecit vidit, bona valde ea agnouit. Sibilus serpentis iniqui nos conquinauit, vt propensi simus ad malum peccati fomite regnante intra nos. Vos fratres vigilate & à serpente quæ dormit in sinu vestro custodite vos, orantes & in oratione haud deficientes. Appellatur etiam originalis noxa, macula animæ. Nemo sanè verbis enarrare potest, quàm terra quaque foeda anima cuius vis pueri, statim vt creata infunditur corpori, efficitur. Horrent angeli eam prospicere. Plus dicam, Deus optimus qui illam creauit, eamque ad sui imaginem

Gen. 8.

Originalis noxa.

in conceptione virginis marie.

imaginem depinxit, sic illam inuisam habet, vt nisi gratia redemptoris subueniat, in barathrum mittat, pectorum limbo destinata, nunquam Dei visione fruitura. Hoc dico, nisi vnda sacri baptismatis abluitur. Dicente Christo Iesu: nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Vultis videre Ioa. 3. quàm foedata sit anima macula illa peccati infecta? Ieremiæ sententiam audite. De-Tren. 4. nigrata est facies eorum super carbones, quod non modo de actuali culpa, sed de illa originali macula oportet intelligi. Appellatur insuper bellum contra spiritum. O miserum, ô infelix bellū intestinū, vbi caro insurgit in spiritum, velut altera meretrix Dalida blandicijs pessimis suis, Sansonem fortem profligare cupiens. Pugnam hanc quam nobis Apostolus graphice delineauit fratres considerate, & considerantes lachrymis habenas laxate. Caro inquit Galat. 5. concupiscit aduersus spiritum, & spiritus Figura. aduersus carnē. Ecce geminos in vtero matris suæ Rebecæ inuicem pugnantes. Vtinam oraculum Dei summi in nobis adimpleatur, quod foemina sancta in oratione clamans audiuit. Maior ait dominus, feruiet minori. Esau fratres mei obediat B 4 Iacob:

Declamatio prima

Rom. 8. Iacob: corpus animale quod prius generatur, spiritui nostro inferuiat. Par est vt caro rationi subdatur non contra. Nam si secundum carnem vixeritis moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuictis. Eo attinet illud saluatoris, pectoribus nostris insigendum, & mordicus tenendum. Qui amat animam suam perdet eam,

Ioan. 12. & qui perdiderit animam suam propter me, inueniet eam. Tandem bene merito originale Peccatum, lex carnis, siue lex membrorum vocitatur, quippe quae tyrannidem exercere conatur, in oculis, in lingua, in auribus & quibuscunque sensibus. De qua lege iniqua gemibundus sanctus Apostolus dixit. Condelector legi Dei secundum hominem interiorem, sed video aliam legem in membris meis captiuantem me in legem peccati, quae est in membris meis.

Rom. 7. Maronis eloquentia non sufficit, nec Tulliani sermonis fluuius potest eloqui, quantum momenti habeant verba sancti Pauli nunc prolata. Obseruandum maxime est, quod lex isthaec, non in foribus domus nostrae est insculpta, non in tabulis lapideis exarata, sed in membris nostris scripta, ita vt à planta pedis ad verticem vsque, nulla sit in nobis, vel minima pars,

Nota.

vbi

in conceptione virginis Mariae.

13

vbi hac dira lex non sit posita. Hac pertinet, clamor ille Prophetae dicentis. Non est sanitas in carne. Et rursus vas electionis deplorans clamat. Scio quod non habitat in me bonum, hoc est in carne mea. De hac lege pestilenti filius Dei altissimi matri suae egregiae nunc dicit. Non enim pro te, o mater mea immaculata, sed pro omnibus alijs constituta est.

¶ Tam obsecro fratres mentis oculis altius quae dicta sunt repetamus. Quenam conuentio lucis ad tenebras? Vt quae bene Paulus arguit. Quid fomes peccati, ad eam quae suo virgineo lacte Iesum filium Dei aluit: & in utero suo calo ipso sanctiorem, Spiritu sancto cooperante concepit? Quid inquam macula animae, ad illam, quae angelos vincit puritate? Quid bellum illud plusquam ciuile, imò intestinum, ad eam quae veri Salomonis templum fuit? De hac quidem virgine mirabili, multis ante seculis, citharæ cantauit. Factus est in pace locus eius, & habitatio eius in Sion. Cuius eius, nisi Christi Iesu locus hodie est factus in pace? Mirabile dictu, quando templum Salomonis fabrefactum fuit, nec malleus, nec ser-

Sanctae
Mariae
puritas.

Psal. 75

Figura.

ra, nec aliquod ferramentum audita sunt. Veluti sacra recenset historia. O virgo in-

3. Reg. 6

B 5 clyta,

Declamatio prima

clytra, o templū regis veri Salomonis Christi Iesu, non alio spectat hoc, nisi vt fideles prorsus agnoscant in tua sancta conceptione nihil adfuisse peccati. Non malleus insonat, qui omnes nos vehementer percussit, & ab vtero matris sauciauit. Non ferrum adest, quę nos diuidit & separat a Deo creatore nostro, & filios irę reddit, nec nō reos gehēnę facit. Bone Deus lætabundus cum

Psal. 64

Propheta concinere ausim. Sanctū est templum tuum, mirabile in æquitate. Atqui cū

Agei. 2

Agro iterum de hoc mirifico templo tuo dicā. Magna erit gloria domus istius, plusquam primę. In loco isto dabo pacem, dicit Dominus. O veram domum pacis nostrę, quę nobis è cęlis pacificum regē filiū Dei detulit. Patris æterni ea vox est, velut digito Deiparę hodie generatam ostēdens. Magna erit gloria domus istius plusquam primę, exuperat honor virginis omnē ornatum & gloriam tēpli Salomonis. Nō auro lapidibus ve pretiosis domus hæc fabricata est: sed gratia Dei, fide, spe, & charitate, alijs & virtutibus constructa, quę vernantes gemmas antecellunt. Quęnam gloria præcellens hæc est? Enim verò confestim nobis aperit. In loco isto inquit, dabo pacem. Quam pacem dedit nobis pater cęlestis

Nota.

in conceptione virginis Mariz.

14

lestis dilectissimi, nisi Christum? De quo Apostolus. Ipse est pax nostra, qui fecit vtraque vnum. Quid cum templo pacis, bellum peccati originalis? Tandem lex illa carnis, vt pote tyrannica, quid ad virginem quę non tantum legem Dei in tabulis sui cordis conscriptam indefinenter habuit, Longē melius quam arca fœderis lignea in tra se Mosi tabulas continens? Addamus aliquid maius. Virgo immaculata est, quę nedum legem Dei sancta, sed legislatorem ipsum Christum genuit, & virgo permanens nobis cum peperit. Verba reginę Hester illa sunt. Ingrediar ad regem contra legem. Ad eandem imaginem hodie virgo purissima ait. Ingrediar ad regem cęlorū, in vtero matris meę genita, absque peccato, & hoc contra legem mortis, quę vt cæcer serpit & inuoluit omnes filios Adę, tanquā heredes eius miseros.

¶ Hactenus nōnulla testimonia adduxim⁹ fratres, quę suffragatur matris Dei innocentie, verūtamē maximē mihi optari S. Pauli eloquētiā, & pectus illud apostolicū, sermo nēq; Dei viuū & efficacē, omni gladio anticipiti penetrabiliorē, pertingētē vsq; ad diuisionē animę & spūs. Quo oēs q̄ fide Christi præditi sūt ad innocētiā virginis extollendā
inui

Hebr. 4

Declamatio prima

inuitarē, sponfamq; Christi Iesu immacu-
latam, dignis preconijs commendarē. Nec
hoc dixerim vt me lateat eam esse turrim

Canti. 4 Dauid quæ ædificata est, cum propugnacu-
lis, ex qua mille clypei pendēt, & omnis ar-
matura fortium. Haud me clam est, eam

Cant. 3 esse lectulum Salomonis, quem ambiūt se-
xaginta fortes, ex fortissimis Israel, omnes
tenentes gladios & ad bella doctissimi, ita

vt nec indigeat nostra panegyri, aut virgi-
ni opus sit arcu fragili, vel scuto nostro. Sed
quia inter præclara opera, quæ sacra Trias

produxit, vnius matris Dei integritas, ac in-
nocentia inclyta est, eas ob res, omnes etiā
pusilli eā debemus indefessè magnificare.

Siquidem virgo Galilæa sanctissima, cor
nostrum vulnerauit vno oculorum suorum,
Canti. 4 & vno crine colli sui. Potissimè vbi canti-
cum illud cecinit Sancto Spiritu afflata. Ma-

Luca. 1 gnificat anima mea Dominum. Et exulta-
uit spiritus meus in Deo salutari meo. Et
rationem potissimam tantæ lætitiæ indicās
dixit. Fecit mihi magna qui potens est, &

Nota. sanctum nomen eius. Verum quod in do-
mo Zachariæ mater Dei effecta cantauit,
hoc ipsum in vtero Annæ concepta hodie
intonauit, statim vt se præseruatam ab omni
macula intellexit. Magnificat Dominum

iure

in conceptione virginis Maria. 15

iure optimo, gratias inexhaustas ei præbēs,
quod eximia sua gratia, eam super omnes
sanctos magnificauit. Exultat in suo saluta-
ri & non abs re, quia altiore redemptionis
modo ipsam redemit, ab originali culpa ex-
pertem faciens. Nonne innocentia præstan-
tior penitentia est & sanctificatione? Indi-
gnit Maria redemptione & passione Chri-
sti Iesu, non ob peccatum quod inuit, sed

propter peccatū quod inuisset, ni ipse spe-
ciali priuilegio eam præseruasset. Quod fu-
sus doctor subtilis disserit. 3. d. 3. q. 1. cater-
uaque Nominalium idem asserens. Chri-
stus suapte natura absque peccato fuit con-
ceptus, virgo sancta non ita, sed ex gratia &

priuilegio, nihil peccati contraxit. Meritò
ergo ouanter ait. Exultauit spiritus meus in
Deo salutari meo. Perinde ac si dicat. Om-
nium salutaris & redemptio filius meus
est, sed peculiari modo meus est, cui præ-
cellentius redemptionis genus exhibuit,
ita vt leonis dentibus non fuerim dilacera-
ta, nec per instans tenebrarum principi sub-
iecta. Nūquid pluris fecit Deus vestem triū
puerorum in fornace chaldaica, igne ingēti
succensa deambulantium, laudelque Deo
liberatori canentium, quam me matrem
suam, ex qua prodijt habitu inuentus vt ho-

Scotus
3. d. 3.

Danic. 3

Nota.

mo

Declamatio prima

mo? Rectè iudicate filij hominum. Quid, quod angelos ipsos a culpa præseruauit, nec cum Lucifero ruerent? imo (vt beato Bernardo placet) de illis in Apocalypsi scriptū est. Ipsi vicerunt in sanguine agni? Ministros suos & seruos à contagio peccati liberos fecit, & me matrem suam vnice dilectam eodem priuilegio priuauit? Potuit passio Christi præuisa populum mare transeuntem a peccato liberare, nam ibi baptizati sunt in nube & mari, vt bene Apostolus cōtestatur, & me genitricem suam, hoc munere noluit ditare? Mira res: rubus ardebat, nec comburebatur, quia Dominus ex eo loquebatur Moysi, & ego ex cuius aluo Deus & homo erat nasciturus, flamma originalis culpæ exusta ero? Nec sola illa figura meā conceptionem candidatam adumbravit, sunt & quamplurimæ & propemodum innumera alia. Iudihit hebræa sancta tyrannum Holophernem populum Dei oppugnantem gladio decollauit, & ego diabolum summi Dei inimicum hodie gratia diuina roborata audacter peremi. Eodem spectat, quod statim post Adæ infelicem casum, serpenti cruentissimo dictum est. Inimicitias ponam, inter te & mulierem, ipsa conteret caput tuum Quod planè nō de prima mu-

16
in conceptione virginis Mariæ. ma muliere, de qua Satanas triumphauit, intelligi potest: sed de Maria virgine, vt pulchrè diuus Hieronymus exponit. Quippe quæ caput draconis Satana cōtriuuit. Equidem caput ille erigit contra nos in die conceptionis nostræ dum originale delictū contrahentes, ei miserè subdimur. Quod quidem caput Maria virgo fregit victoriā gloriosam de illo reportans. Vnde cum Delbora tyrannū deridens clamat. Hac vice non reputabitur tibi victoria. Eia fideles, deuoti mei, ait mater illa intacta pijsissimaque omnium aduocata, scrutamini scripturas, quoniam ipsa testimonium de innocentia palā perhibet. In Ægypti vastissimo regno sola terra sacerdotalis libera ab omni tributo mansit, & ego terra sancta, quæ breui admodum filium, sacerdotem aeternum afflatu diuino generabo, celsū peccati originalis regi iniquo demōni persoluā? Attentionem vestrā nūc efflagito o filij fideles. Fecit mihi magna qui potēs est. Magna quidē mihi cōtulit priuilegia & munera quādo Spiritu sancto aduentante, virgo concepi, & virgo sine dolore peperit Saluatorem mundi. Is ipse potens, magnum hoc priuilegium grater prębuit, vt absque delicto concepta tota formosa, totaque pulchra euaderem. Verum.

Declamatio prima

Verum si omnes virginitatē corporis mei fatentur, venerantur, & laudant, quid subest causa, vt mentis integritatem non contineantur? Nemoplanē est qui noxam venialem mihi imponat, quæ nimirum non contra, sed citra charitatem est, & peccatū originis mihi dabunt, quod à Deo optimo separat ac diuellit, & filios iræ facit? Magna inquam sunt, & non vulgaria quæ gratuita sua dignatione, filius meus mihi præbuit. Ideo non vt Ieremiam, & Ioannem adhuc me in vtero sanctificauit, quinpotius illa seruauit, & ante quā caderem potenti manu sua seruauit. Vnde Salomon mecum loquutus est dicens. Multæ filia congregauerunt sibi diuitias, tu verò supergrassa es vniuersas. Si ergo omnes animas sanctas supergressa sum, & ditior cunctis, ratio ipsa deposcit, vt primatum inter omnes habeam, & omnis peccati expertem me dicatis. Nemo post hac mihi facessat negotiū, neque de mea immaculata cōceptione ambigat, postquam tam eximia tamque conspicua audit oracula.

¶ Audistis ni fallor dilectissimi, benedictā virginem, suam puritatem exactē iudicantem, & ex sacrarum literarum penu eā roborantem. Nunc obsecro intentissimē filiū suum

in cōceptione virginis Mariæ. 17
suum auscultate, illam laudantem, nec non & eius innocentiam defensantem. Intuetur & ex omni parte contemplatur altissimus matrem suam hodie: quæ inspecta, mirificis laudibus eam extollit dicens. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Quemadmodū pictor imaginē arte sua delinians, vbi illā perficit, gaudet, & ei maxime placet. Sic optimus Deus, virginem iam concepta, opus manuum suarum respicit, & lætatur has laudes virginis depromit. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Quod angelus Gabriel affatus est, gratia plenā virginem hanc appellans: hoc sponsus ait, totam pulchram, & absque contagione peccati indicans, in sua singulari conceptione. De qua iterum ait. Equitatum meo assimilati te amica mea in curibus Pharaonis. Aptissima comparatio hæc est, per quam affabrè nobis immaculata virginis conceptio depingitur. Profecto si rectè populi Israel victoriam, de re Ægypti partam recolimus, videbimus virtute ex alto, à Deo liberum exisse, vt nihil tyranni regis potestas, populum illum lesisset. Imò Pharaon & currus eius procellis maris vna perierunt. Eodem modo gratia summi Dei, & virtute alma virgo hodie generata,

Canti. 4

Simile.

Luc. 1

Canti. 1

Nota.

Gen. 20

Figura.

Iudi. 15

Declamatio prima

nerata, diabolo profligato, ac vnda sanguinis Christi submerso, illa sa euasit. Enim vero Sara benedicta hac est, quam non tetigit cruētus Abimelech. Huic pertinet laus illa magna, quam sacerdos & vniuersa Bethulia, Iudith vicitrici dabant, dicentes. Tu gloria Ierusalem, tu læticia Israel, tu honorificentia populi nostri, en quantum gloriae Maria virgo. angelicis spiritibus hodie, absque peccato concepta dedit, quantumque læticiae, vbique terrarum orthodoxis largita est. Imò trinitati plurimum præbuit honoris, vbi sese tota infudit plenitudo gratiæ illi. Quid pluribus immoror, aut quorsum tendunt tot diuina oracula, sole ipso lucidius innocentia virginis suffragantia? Laudent eam in portis & plateis, omnia opera, & magnalia eius. Pietas mirabilis, fides spectabilis, charitas flammigera, spes inextimabilis, aliaque heroicae virtutes eius, & stupenda opera, linguæ sint narrantes illius etiam, & tonātes eius laudes admirabiles.

Canti. 3.
Cæterum, quoniam lætulus Salomonis pacifici est, quem sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, qui omnes teneunt gladium super femur suum, propter timores nocturnos, fas erit nunc doctores ecclesie sanctæ audire, quid de puritate alinæ virginis lo-

in conceptione virginis Mariæ.

18

nis loquantur. Fortissimus Athleta & regalis lætuli huius, strenuus defensor sanctus Augustinus sic ait. Propter honorem matris, cum de peccatis agitur, nolo de Maria habere questionem. lib. de natura, & gratia. Ecce immaculatam matrem Dei vocitat hisce verbis. Et iterum. Caritas fecisti, vt Maria, non solum non peccaret, sed neque peccatum cogitare posset. Et super cunctos reseruasti ab omni labe peccati. Videtis fratres quam faustissimè contigit genitrici Dei, quæ gratia eius fulta, ab omni labe peccati est reseruata. Nec officit quicquam sententiæ huius doctoris sancti, quòd omnes in Adā peccauerunt. Sanè nihil minus quam de Maria cogitauit sanctus Paulus. At sacra scriptura non debet dialecticæ regulas, præcepta vt sequi. Alioquin falsam redderemus scripturam. Ieremias clamat. Oēs auaritiæ studēt. Nihilominus tunc tēporis, sicut in hac nra tēpestate, multi res suas Dei amore succēsi abiecerūt, tātū abest vt auaritiæ studuerint. Huc pertinet quod Apostolus dixit. Omnes quærunt quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi. Rursus diuus Ioannes inquit. Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem, venientem in hunc mundū. Quod iuxta August. sententiā, intelligi

S. Aug.

Nota.

Iere. 6

Ioan. 1

Declamatio prima

nō potest de indispositis ad gratiā. Itē salu-
tor noster de morte sua loquens sic ait. Ego
si exaltatus fuero a terra, omnia traham a
me ipsum. Num Iudā traxit ad se, Caiphā
aut Herodem sceleratissimos? Operepre-
tium erit ergo diuinas literas interpre-
tari, & distributionem illam non indiscri-
minatim, sed comode adaptare. Ne ex-
bonis viris, red damus diuina legis trasgres-
sores, & ex innocente virgine peccatricem.
Non igitur rudi (vt auunt) Minerua, sacram-
scripturam explicemus, neque corticē sed
nucleum ex ea hauriamus. Beatus Hiero-
nymus, miles fortissimus qui ambit hunc
lectulum Salomonis veri, iā loquatur. De-
cui virginem ea puritate nitēre, qua ma-
ior sub Deo nequit intelligi. Ecce puritas
Mariæ, quam sit excellentior angelorum
candore. Angelos vincit, nō natura sed gra-
tia. Ideo angelorū domina ab ecclesia, que
cirare non potest, iure appellatur. Iterum
stupefactus isdem doctor ait. Quicquid in
Maria gestum est, totum totum puritas, to-
tum veritas, totum que gratia fuit. Nec ab
hac sentētia abhorret sanctus Ambrosius.
hæc est virga, in qua nec nodus originalis,
nec cortex venialis culpæ fuit. Rectē nodū,
originalē noxā non inauit, quippe qui sua-
pte na-

vide S.
Hier. ad
Dama-
sium.

S. Hier.

S. Amb.

in conceptione virginis Mariæ. 19
pre natura intra virgā generatur. Vnde A-
postolus, eramus naturā filij iræ. Cortex ve-
rō veniale peccatum vocauit, quia volunta-
rium est. Basilius rursus inquit. O Maria
tu candoris & decoris forma, cuius conce-
ptio singularis. Vnde obsecro singularis, ni-
si quia immunis à peccato fuit? Beatus An-
selmus aliorū dicta de Mariæ puritate ob-
firmat. lib. de exor. mundanæ salutis. Deus
castanæ molli confert, vt inter spinas, & à
spinis alatur & formetur remota. Nonne
hoc potuit facere matris lux? Planè potuit:
quòd si potuit, & voluit: quòd si voluit, & fe-
cit. Alludit ad illud canticorum. Sicut lilium
inter spinas, sic amica mea inter filias. Quod
ad virginis innocentiam vel maximè spe-
ctat. Planè quicquid contradictionem non
implicat Deus facere potest, vt theologi as-
serunt, Mariam fore sine peccato conce-
ptam, nullam implicat contradictionem,
ergo Deus hoc potuit. Vnde sequitur, & vo-
luit: nam teste Paulo. Voluntas Dei sancti-
tas & sanctificatio nostra est. Mira res quā
Deus odiat peccatum, vt crucem ascendēs
obiret, quòd regnū peccati prostraret. Quod
si voluit, & fecit matrem suam sanctam &
immaculatam. Ad hæc virga vocatur, de
qua scriptum est: virga confurget ex Israel
C 3 etas

S. Basili.

S. Ansel-
mus.

Canti. 2

Nu. 24

Declamatio prima

& percutiet reges Moab. Sola virgo cunctas hæreses interemit. Versutum Arium, Manichæum improbum, Heluidium sceleratissimum, aliosque hostes Ecclesiæ Romanæ, virga hæc sancta percussit, & penitus prostrauit. Virga illa est de qua Prophetâ vaticinatur. Virgâ vigilantem ego video. Sed nunc deuotus Mariæ & eius zelator, & ab ea veste cælesti ditatus, sanctus Illesus Tolertanus dicat. Constat virginem ab omni peccato originali fuisse immunem, per quam, nõ solum Euz maledictio est soluta, verum etiam omnibus benedictio condonata: nullis ergo delictis quãdo nata est, subiacuit, nec originale peccatum in vtero sanctificata contraxit. Quid fratres mei lucidius, aut perspicacius, de innocentia virginis illibata dici potest?

¶ Extollat vocẽ suam de turba mulier sancta, & pro sua virili clamitet. Beatus vëter qui te portauit, & vbera quæ suxisti. Nõ vacat lectionem hanc hodiernam explanare, eo quod nonnihil declamationem protraximus, summopere cupientes, immaculatã virginis almæ conceptionem probare. In tertia declamatione latius hoc euangelium explicabimus. Vos fratres virginem Mariã toto affectu laudãtes, modis omnibus illã diligite

Jeremi.

S. Alle.
fonfus.

virginis Mariæ.

29

diligite. Accrescat indies deuotio vestra, scientes eam electam & prælectam esse à Deo, vt genitrix illius sit. Quamobrem ab omni noxa delicti eam præseruauit, suaque gratiã mentem eius impleuit: quod tam sublimem aduocatam vbique habeamus, Christo Iesu filio suo nos coadiuuante: cui sit honor & gloria per secula. Amen.

¶ QVÆDAM ANNOTA
TV DIGNA DE IMMAGV
lata conceptione virginis
Mariæ.

VNT adhuc plaraque Lector candide, quæ ad puritatem almę Dei genitricis concernunt, obsecro ea legito.

¶ Indicat candidissimam conceptionẽ vir Genes. 1
ginis, illud Genesios. Non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi. Enim verò nisi gratia esset præuenta Maria in sua conceptione, valde esset dissimilis filio suo. Quippe qui candor est lucis aternæ, speculum sine macula, & imago bonitatis patris cælestis. Quę omnia pro suo modulo, virgini cõueniunt, tametsi ad literã de sapientia eterna dicta sint. Huius opinionis fuit. S. Thom. 1. dist. 17. ar. 4.

C 4 ¶ Sc-

Iudi. 14

De immaculata conceptione

¶ Secundo illud quod Ethnici dicebant in gemiscentes in acie Holophernis eruenti, maximè virgini immaculata peculiare est. Vna mulier Hebræa, fecit confusionem in domo Nabuchodonosor. Holopher ne occiso per manū mulieris sanctæ Iudith, hoc lugubre carmen dicebant barbari. At hodie demones versuti vlulantes clamāt, virginis intactæ aspicientes triumphum. Hæc Hebræa sanctissima absque noxa concepta, confusionem intulit Nabuchodonosor regi improbo, victoriam mirabilem de illo adipiscens.

¶ Tertio, quòd Spiritus sanctus ore sapientis protulit potissime fauet Mariæ paritati. Edificatio ciuitatis confirmat nomen: & super hanc mulier immaculata computabitur. Ciuitas posita in quadra quatuor Euangelistis roborata, ecclesia sancta est: hæc nomen Christi confirmat contra hereticos pugnans, & super hanc ciuitatē, mulier nō polluta, sed immaculata constituitur, vbi virgo fuit concepta. Non ergo Christus Iesus ancillæ filius est, sed liberæ à quouis peccato: qua libertate, ipse matrem suam magnificè liberauit. Hanc sententiam tenet sanctus Tho. 1. d. 44. ar. 3. & super missus est, exponens illud. Aue gratia plena.

¶ Quarto

virginis Mariæ.

¶ Quarto columba illa Noë cathedra 4. + Cataclys-
mo
inundante pedes non fixit super cadauera fetentia, quæ procellis tumentibus, hæc & illac iactabantur. Neque luto eos sordidauit vnquam, quin potius ad arcam rediens ramum oliuæ, sine læsione detulit. Quid apertius dici potuit de virgine alma, & de eius mirabili conceptione: verum hoc schemate, aut tropo, semper innocens declaratur.

¶ Quintò insolitum nemini videatur, quod Deus optimus hoc mysterium aliquando celauerit, quia scriptum est. Multa habeo vobis dicere quæ non potestis porrare modo. Ecclesia semper proficit in apertione mysteriorum & signorum, quæ in singulis sigillis Ioannis, non simul aperiendis monstratur. Hinc David canit. Super senes intellexi. Et illud nomen meum Adonai, nō reuelauit eis. Itaque quotidie sacra ecclesia à sponso suo Christo nouas accipit illustrationes, & tanquam sol refulget in clypeos anreos. Denique stupenda sententia sancti Augustini, pondus habet maximū. Si Christus infantilis ætatis peccatum habuisset, postea adultus actuali peccato non caruisset. in Iulianum lib. 5. cap. 9. Qui ergo veniale peccatum à virgine explodunt, ab originali

Ioan. 6.

Apoc. 5.

Exod. 6

Sanctus

Augusti

nus.

C

5

ginali

De immaculata cōceptiōe virg. Mariæ.
ginali etiam explodant oportet. Dicere Da-
uide. A bissus abissum vocat, & alterū pec-
catum alteri neſtirur. O infelicem collu-
uiem, miserandamque societatem. Plane
delicta milui illi sunt, qui teste Esaiã, cla-
mant alter ad alterum.

5. ¶ Sexto, sponſus innocentiam almæ virgi-
nis & immaculatam eius conceptionem
ostendit dicens. Collum tuum sicut moni-
lia. Virgo sancta in ecclesia primas tenet,
ita vt capiti Christo Iesu adhæreat, & al-
tiorum locum vendicet sibi, ideo collum
optime dicitur. Quod quidem scitè moni-
li comparatur: nam monile suapte natura,
pulchritudinem præse fert. Sic virgo Ma-
ria nunquam fuit sine decore gratiæ.

1. Reg. 2. Quippe quæ, eam ab omni cul-
pa originali præseruauit. Ve-
rum si dñs pedes sctōrū
suorū seruat ne labā
tur, quāto magis
matris suæ
gressus
serua-
uit.

22
DECLAMATIO SE-
CVNDA IN IVCVN-
dissima natiuitate virginis
Mariæ.

THEMA.

¶ De qua natus est Iesus, qui vocatur
Christus. Matthe. 1.

¶ Diferæ virginis natiuitatem iu-
cundissimã, hodie fratres ma-
gno cum iubilo sacra celebrat
ecclesia. Nec abs re, quum vni-
uersa cælestis curia, omnesque angelorum
cunei, mirum in modum gratulentur in or-
tu tãdiu desiderato huius sacre puella, quã
Deus optimus elegit & prælegit, vt sit pa-
tris æterni filia, spiritus sancti sacratiū, ma-
terque filij Dei. Hinc meritò verbis sancti
Augustini vtar, de hac alma virgine dicē-
tis. Adest nobis dilectissimi optatus dies,
beata ac venerabilis, semper virginis Ma-
ria: ideo cum summa exultatione gaudeat
terra nostra, tantæ virginis illustrata die so-
lenni. Hæc est flos campi, de qua ortum est,
pretiosum lilium cōuallium. Non vtunq;
nos gaudere admonet doctor hic sacer, sed
signanter,

S. Aug.
ser. 2. an-
nuntia.

Declamatio secunda

signanter, hortatur nos orthodoxos, cum summa exultatione latari. Verum hodie nata est virgo Maria, quæ flos iure appellatur, de qua liliū pulcherrimum Christus Iesus, instar floris cælestis nascetur. Flos mirabilis omni niue candidior, virgo sacra ex utero matris suæ Annæ prodiit, quo suo ortu vniuersum orbem letificet, spemque magnam, cunctis mortalibus deferat, saluatoris natiuitatem saluberrimam, miseris filiis Adæ conferat. O florē mirabilem, florem odoriferum, florem denique frugiferum, cuius fragrantia cælos penetrat, cuius fructus benedictus mentes omnium nostrum satiat, & sua mellita dulcedine, corda hominum inebriat. Ita vt mundi alia quæque respicientes, quæ æterna sunt duntaxat appetant, eis & totocordis affectu adhæreant. Vt ergo neminem lateat quantum habeat honoris, & pulchritudinis, flos hic cælestis, qui in hoc calamitoso mundo hodie apparuit, beatus Mattheus clamat dicens. De qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.

¶ Primò volo fratres (quannīs succincto sermone) sanctum euangelium illucidare: vt deinde verba thematis pro modulo nostro exponamus: de natiuitate virginis nonnulla enarrantes.

¶ Sacra

in natiuitate virginis.

23

¶ Sacra lectio euangelij sic habet. Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham. Tituli huius libri dignitas tanta est, vt omnis intellectus & si perspicax, hebetat. Moses in sua genesi, longe alium titulum posuit. Liber generationis Adam. Vel iuxta Hebræos, hic est liber generationum hominis. Eo quod ab illo omnes descendimus. Mattheus vero alteram genesin scribens, nunc se super æthera eleuans ait. Liber generationis Iesu Christi. In quo noua Ecclesia, noua sponsa, noua lex creata est. Vnde in Apocalypsi, vox illa insonuit sedentis in throno. Ecce noua facio omnia. Huc attinet mirabile Esaiæ vaticinium. Euangelium.

Esai. 64

Ecce ego creo cælos novos & terram nouam, & nõ erunt in memoria priora. Quibus verbis, nemo non intelligit, mundum hunc nouum excellentiorem fore, mundo illo veteri. Illum sanè Deus in sapientiã suã fecit, dicente Dauid. Omnia in sapientiã fecisti, & eum ex nihilo patrauit, præbens illi nouum esse. In hac generatione mirabili, Deus ipse homini dedit suum proprium esse, nam verbum caro factum est & habitauit in nobis. Eleganter dictum est quod per filium Dei, vniuersum hoc euectum & exaltatum est, ac mirum in modum renouatum

Declamatio secunda

uatam. Verum omnia in Christo sunt instaurata, ut pulchrè Apostolus testatur: iure optimo ergo dictum est, liber generationis Iesu Christi. Filij Dauid filij Abraham. Horum duorum meminit, ut bene tangit

Text.
Gen. 16

sanctus Hieronymus, quoniam ijs facta est repromissio de Messia. Dicente domino Abraham: in semine tuo benedicentur omnes gentes. Idque exponens Apostolus ait: Non in feminibus quasi ex multis sed in semine tuo, quod est Christus. Ad Dauid quidem dixit. De fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Atqui, quãuis Abraham antiquior, orsus est sermonem suum Mat-

S. Chry.

theus à Dauide, ut adnotat diuus Chrysostomus, quia regalis dignitas, patriarchali statu excellentior est. Ne tantum ijs duobus factam de Messia promissionem exstinemus, sacra virgo Maria in cãtico suo longè aliud subindicat. Sicut locutus est ad patres nostros (inquit) Abraham & semini eius in secula. Nomen illud semen quam plures sanctos ex genere Abraham ortos ostendit. Voluit autem Matthæus Hebraeis, quibus ipse scripsit, Abraham & Dauid recensere, quo facilius eorum animos allec̄taret. Abraham sanè ut patrem venerabantur vehementer, adeo ut sese iactantes dice-

Nota.

rent.

in natiuitate virginis.

24

rent. Nos semen Abraham sumus, & nemini vnquam seruiuimus. Dauid verò sanctitatis candidatum, & dono prophetiæ præditum profitebantur. Sanctus Lucas qui gentibus græcè suum euangelium scripsit, non ab Abraham & Dauid orsus est, sed à Christo, vsque ad Adam, qui fuit Dei. Quod quidem annotatione dignum est.

¶ Quam ob rem sæpe numero in euangelica historia Christus filius Dauid sit vocatus, mysterio minimè vacat. Ceteri acclamantes dicebant. Iesu fili Dauid miserere nobis. Chananaea, itidem. Pueri in cãtico suo, Osanna filium Dauid & regem eum dicebant. Quin & angelus ad virginem dixit. Dabit illi dominus Deus sedem Dauid patris eius. Equidem, Abraham promissio facta est de Messia tantum, Dauid de Messia & de eius regno æterno. Semel iuravi in sancto meo, si Dauid mereretur semen eius in æternum manebit. Nempe Saulis regnum cessauit: in Persis, & Medis, Alexander magnus pueris suis qui cum eo nutriti erant diuisit regnum. Dauid regnum in Christo æternum est. Sed de hoc in secunda parte huius declamationis, vberius. Ad hæc Christus persimilis fuit Dauid. Christus Iesus pastor bonus eruit agnos & oues de

Matt. 22

Lucæ. 1.

Psal. 88

de

Declamatio secunda

2. Re. 17. de ore leonis, percussit diabolum gigantem
monstruosum. Imò ei maxime similis fuit,
quia pressuris multis, sibi regnum compa-
rauit. Quid quod Dauid vir secundum cor
Dei appellatus est? actu. 13. Hoc tamen tam
illustre insigneque nomen, Christo peculia-
Ioan. 8. te fuit. Ipso dicente quæ placita sunt patri
meo facio semper: quod de Dauid, in mul-
ta peccata prolapsus, locum non habet. De-
nique non vulgare solatium nobis affert,
quod Christus filius Dauid vocetur, & nõ
Abrahæ. Verum de Abraham nullum pec-
catum legimus, postquam Deus optimus
de Hur Chaldaeorum illum vocauit. At
contra Dauid adulterium & homicidium,
superbiam quam sibi de populo enumera-
to vendicauit quotidie legimus: & nemo
adeo rudis qui hæc nesciat, vt ergo quis, et si
ingens peccator ne despondeat animum,
filius Dauid peccatoris Christus Iesus ap-
pellatur. Quique ait, Non veni vocare ius-
tos sed peccatores. Et rursus. Gaudium est
Luce. 15 angelis super vno peccatore pœnitentiam
agente. Et fortasse ob hæc causam, sanctus
Mattheus primo eum filium Dauid, quam
Abrahæ nominauit. Fuit utique Mattheus
peccator & publicanus, quod proprio ore
ipse fateri non erubuit, ideo primò filium
Dauid

in natiuitate virginis.

Dauid eum dixit.
¶ Caterum quòd euangelista per tres these-
redecades quæ efficiunt. 42. Christi Iesu
genealogiam cõnumerauit teste beato Hiero-
nimo, hoc p̄fagebat, quod quemad- **Figura.**
modum filij Israel post tot mansiones ex- **Num. 35**
pletas terram promissam à Deo perlustra-
runt. Ita & nos orthodoxi post quadragin-
ta duas generationes Christo nato terram
viuentium, hoc est, caelestem gloriam possi-
debimus. Magnopere aduertendum est,
quod in tertia theseredecade, non nisi duo
decim non quatuordecim inuenimus. Et
ideo non. 42. sed. 40. efficiuntur. Ratio,
quia post tot dies legem Moses in monte **Exo. 20.**
Sina accepit, & nos legislatorem Christum
Iesum ex illibata virgine natum, post qua-
draginta generationes credimus, reuere-
mur toto pectore & amamus. Insuper quia
quadraginta diebus transactis corpus no-
strum viuificatur vt medici aiunt, eam ob-
rem expletis tot generationibus, viuifica-
tum est genus humanum, ita vt & spiritum
sanctum viuificantem accipiat per Chri-
stũ. Quippe qui vita & resurrectio nostra,
iure optimo appellatur. Et illud Pauli eodẽ
pertinet. Sicut in Adam omnes moriun-
tur, sic & in Christo omnes viuificabũtur.
D. Quod

Declamatio secunda

Quod non modo de vita immortalis, qua Iusti fruuntur in extremo die, sed etiam de spiritali vita animæ intelligere possumus.

¶ Neque excādeſcat quis, quod Mattheus ab Abraham descendendo Christi generationem describat: Lucas verò à Christo vsque ad Deum, eandem progeniem deducat. Nam Mattheus probat, quam sit erga nos magnus summi Dei amor, quo affectus descendit vsque ad nos, factus homo. Lucas autem indicat, qualiter nos fragiles homuncij per Christum, Iesum ascendimus vsque ad Deum: ita vt filij Dei facti, hæredes simus vitæ æternæ. O inenarrabilem Dei erga nos charitatē: filius Dei vnice nos diligens, exinanivit semetipsum, formam serui accipiens: nos verò illius dono & gratia infirmitatem nostram transcendentes, attingimus diuinam claritatē. Huc 2. Petri. 2 spectat illud beati Petri. Per Christum effici-mur consortes diuinæ naturæ: cui sententiæ concinit Apostolus. Saluatorem expectamus dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. Videtis fratres quam magnum lateat arcanum in hoc inuolucro, & ordine inuerso, quo saluatoris nostri progeniem, vno ore,

in natiuitate virginis.

26

ore, vno que Spiritus sancti afflatu, euangelista scripserunt. Nec alio planè eorum varietas tendebat.

¶ Mira res fratres, satisque miranda: in genealogia Christi Iesu nulla sanctarum mulierum assumitur, vt quam bene sanctus Hieronymus notat. Non Sara non Rebecca, non Iudith aut Hester humilis, describuntur: sed eas tantum euangelista posuit, quæ vel alienigenæ sunt, vel aliquo peccato insignes. Nempe Raab in Ierico meretrix erat, Ruth autem ex Moabitide facta est vxor Booz. Thamar dolo concepit ex sorcero suo Iuda. Bersabe, viuente adhuc marito Vria, adulterio fuit polluta. Nempe hoc habet mysterij, quod qui saluare peccatores venerat ex peccatricibus nasci dignatus est. At genes non horruit subleuare ac redimere, qui acceptor personarum nullatenus est. Nunquid Iudæorum tantum Deus, & nongentium? Clamat Paulus: nihilominus Iudæos obnoxios peccatis non respuit, quin & illos saluauit, modo in eum credidissent. Vtrosque tamen sola sua misericordia liberauit. Ecce, quid peccatrices, fœminæ, in hac sacra progenie Christi obumbrabant, fœminarum sanctarū memoria haud facta, donec

Iosuc. 2.

Ruth. 1.

2. Reg. 11

Rom. 11

Declamatio secunda

donec ad felicissimam virginem Mariam ventum est.

Quæsti. ¶ Denique, quid causæ subest, quod Matthæus tam anxie, tamque accuratè, progeniem Christi describat? Vel (vt melius loquar) quorsum, bone Iesu, præcipis Matthæo, vt tutam profapiam ab Abraham, scribat, qui fuit bis mille annis antea, & eo amplius? Num fauere vis eis, qui de carnis genere, in hoc perituro seculo maxime gloriantur, & inaniter vbique sese iactant?

Nota. Absit charissimi à Christo Iesu humilitatis magistro, vt de profapia nobili gloriam venari cupiat: ipse est genus & radix Dauid regis, sicuti in Apocalypsi Ioannis testatur. Ipse cunctis regib⁹, & ducibus Israel ingenuitatè præstitit. Itaq; nec Dauid, nec Salomō, nec alij reges essent, nisi Christus esset nasciturus. Eam ob rem illi saluatoris nostri imaginem præse ferebant, imò nihil minus saluator in hac vita quam de carnis profapia cogitauit. Hinc sacra virgine

Ioan. 2. in nuptijs precante ac dicente. Fili vinum non habent, respondit. Quid mihi & tibi mulier? Haud dubiè vera mater eius erat, & nihilo secius mulierem illam vocauit. Rursus in templo ipsa deipara interrogante. **Luca. 2.** Fili quid fecisti nobis sic? pater tuus &

ego

in natiuitate virginis.

27

ego dolentes quærebaramus te: nec verbo te nus matrem illam appellauit, sed dixit, nesciebatis, quod in ijs quæ patris mei sunt oportet me esse? Ecce altiore natuuitatem ex patre cælesti indicat, carnis genealogiam nihili pendens. Quid multa? Dicente quodam, Christo Iesu prædicanti. Ecce mater tua & fratres tui foris expectant te, vult stomachatus ait. Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? Qui fecerit voluntatem patris mei qui in cælis est, ipse meus frater, soror & mater est. Cernitis planè fratres, quæ abhorreat saluator gloriolam mundialem, quam homines frustra tanti faciunt de sua ingenuitate gloriantes. Itaque cum esset filius Dei genus & radix Dauid, tantum abest, vt ob gloriam adipiscendam euangelista præceperit genealogiam suam retexere. Iam quorsum, tendat tam ordinata, tãque proluxa generationis Christi narratio intentissimo animo audite.

Ratio. 1. ¶ Primò sic saluator exactè, voluit suam profapiam describi, vt quam sit verus in suis promissis cunctis mortalibus clarescat. De quo regalis propheta sic inquit. Fidelis Deus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operib⁹ suis. Fidelis sanè est Deus in promittendo sua dona, & sanctus in adimplendo

D ; implendo

Declamatio secunda

implendo promissa: imò, omnia opera eius in fide, clamat in alio psalmo Dauid. Vbi sanctus Basilius ait, id est in fidelitate: quæ fidelitas in hoc sita est, vt eo modo quo promissio facta est, opere compleatur. Fidelis ergo Deus est in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis. Quam ob rem fidelitatem & sanctitatem, à nobis ipse deposcit, vt fideles ei simus & sanctè eius mandata impleamus. Ob oculos ponite quid in baptismo promisistis charissimi, & illud operemini oportet, si vitam æternam habere affectatis. Alioqui fideles in promissione esse non potestis. Nōne saluatoris nostri verba sunt illa? Si vis ad vitam ingredi serua madata? Rectè quidem sanctus Ioannes admonet. Nō diligamus verbo neq; lingua sed opere & veritate. Perinde ac si dicat. Parui refert verba tantum habere, ni operibus sanctis Deum optimum diligamus. Opus veritatem habeat, non fictionem, quam fallaces hypocritæ, præseferunt, fucantes cuncta quæ operantur, nō Dei honorem, sed propriam gloriam aucupari cupientes. At fideles opere & veritate diligunt Deum, vota sua pro virili Deo reddentes. Veh, tamen illis qui vestigia populi Israel sectantes dicunt. Omnia quæcunque

in natiuitate virginis.

28

Exo. 32.

præcepit nobis Deus faciemus: & subinde, vitulum aureum erigentes, cum adorant cantantes. Ij sunt dij tui, qui eduxerūt te de terra Ægypti. Videre est quā multos, flens dico, qui promissionis in baptismo olim factæ oblitī, ita se superbiæ, avaritiæ, & carnis lenocinijs dedunt, quasi nihil Deo promiserint. Vultis ergo fratres Deū fidelem in promissis suis inuenire, date operam & quā primū opere & veritate eū diligite. Nā ipse fidelis in omnibus verbis suis est. Ideo si Abraham in lege naturæ promisit Deus filium suū ex semine eius nasciturum, ecce promissio isthęc adimpleta cōprobat. Si Dauid in lege scripta, hoc ipsum Deus lubens repromisit, ita gestū est, velut hic liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham ostendit. O quātam sedulitatē cruentus serpens adhibuit, ne Deus optimus promissionē suā impleret, carnē nostram assumēs. Verū tanta inardescerat inuidia, potissimè postquam audiuit, inimicitias ponam inter te & mulierem, inter semen tuum & semen illius, & ipsa conteret caput tuum. Vbi Hebraica veritas quam sequitur Leo S. Leo. papa, sic habet. Ipsum cōteret caput tuum. Ita vt nullum non moueret lapidem, quo Deus iratus contra homines nullatenus

Gene. 23

Nota.

S. Leo.

Declamatio secunda

homo fieret. Hinc David peccare suasit: Salomonē in scelus idolatriæ deiecit. Thamar incesto violauit: & non alio cūcta peccata patrum antiquorum tendebant, nisi vt Deus, ad eō fœdatam & coinquinatam videns nostram humanitatem, ex osā penitus haberet, & omnino illam respueret. At pijsissimus, atque beneficus omnipotens Deus, promissionis suæ memor, tot delictorum immemor, nulla peccata quālibet maxima ob stare potuerunt, quominus, quod promisit quondam, tempore destinato adimpleret. Hinc vos fratres discite, vota vestra Deo persoluere, quāuis diabolus vt leorugiat: mūdus fallax lauiat: caro subdola clamitet, & furibunda contra spiritum (vt assolet) insurgat. Vox illa semper & vbique vestris auribus tonet. Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.

Apoc. 2.

2. Ratio.

¶ Secundo Christus adamussim genealogiam suam voluit à Matthæo sic recenseri, vt hæreticorum figmenta dissiparet, & illorum technas penitus euerteret. Vidit saluator noster & manifestè vidit, dementiam Manichæorum, Felicianorum, Apollinariistarum, & aliorū improborū, qui ore reprobo, ausi sunt asseuerare, Christū Iesum verū hominem ex Maria natū non fuisse. Quos omnes

in natiuitate Virginis.

29

omnes euellit & confundit, tā Mattheus in hac lectione sacra, quā Lucas qui de Christi humanitate vt iam paulò ante diximus tractauit. Vnde sanctus Augustinus. lib. 83. S. Aug. q. blasphemiam Manichæi explodens ait. Si phantasma corpus Christi fuit, fefellit Christus: & si fallit, veritas non est: est autē Christus veritas & vita: ergo non phantasma fuit corpus eius sanctum. Et idem contra Faustum hæreticum: attende quod nō Matthæus dixit liber euangelij Iesu Christi, filij David, sed sic ait. Liber generationis Iesu Christi filij David. O mirabilem Nota. Christi Iesu erga nos beneuolentiā, vt errores hæreticorum destrueret, tristatus est sapius, lachrymatus, miratus, iratus, esuriit, sitiuit, in cruce confixus oppetiuit mortem. Quæ omnia testantur hominem verū esse, quod illi diaboli versutia decepti negabant. Oporrebat quidem ad abolendam lethalem illam pestem, quæ tot animas depopulauit in Ecclesia, vt progenies Christi eo ordine & serie esset conscripta, quo euāgelistæ scripsere. Hinc fides nostra sancta stabilita est, & hæreticorum dementia profligata, radicitusque euulsa. Tertia. Tertiò tandem, ob id Christi prosapia nobis est cōscripta, vt nobilitas & matris Dei ratio, D 5 inge-

Declamatio secunda

ingenuitas nō lateat. Fuit sanē ex regali pro-
genie orta, & Dauid magni regis filia.
Quippe quæ ideo Ioseph sponsa, quia ex
eadem tribu Iuda & familia Dauid, lex
Dei ita fieri cogebat. Probat hoc perpul-
chrē beatus Hieronymus dicens. Oportebat
eos in Bethleem censum imperialē pro-
fiteri, quoniam Ioseph & Maria ex eadem
tribu erāt. Vos iam cernite fratres, & con-
templātes virginis almæ humilitatem ob-
stupescite, ex regali prosapia nata est, & ni-
hilominus nuplit architecto: Ioseph vir
sanctus Faber lignarius erat. Vnde miran-
tes quidam dicebant. Nonne hic est filius
Fabri, & Mariæ? O miram satisque mi-
randam deiparæ humilitatem: altior erat
caelis, sanctior angelis, insignior genere, ta-
men præclarā suam originem spernens,
vltrō Ioseph viro sanctissimo nuplit. Quā
bene est dictum. Quanto maior es humi-
lia te in omnibus, & inuenies gratiam co-
ram Deo. Ecce via, ambulate in ea cha-
rissimi, vt inuenire valeatis gratiā coram
Deo, cum omnibus humiles sitis. Deus o-
ptimus altus est, & humilia respicit, vt exal-
tet, alta à longe cognoscit vt ea deprimat,
velut sanctus Augustinus explicat. Nō hoc
dixerim, de intemeratæ virginis præclara
prosapia

S. Hiero-
nymus.

Eccle. 3.

S. Aug.

in natiuitate virginis.

30

prosapia, vt nobilitas in sanguine posita sit
tantū. Sapiens ille absque Christo Aristote-
les. li. i. poli. nobilitatē depingens ait. Vir-
tus & malitia determinant liberum & ser-
uum, nobilem & ignobilem. En vbi nobi-
litas posita sit, in virtute inquit, ignobilitas
verò, in malitia seu vitio. A qua sententia
non abhorret illud sancti Hieronymi ad
Celantiā. Vera nobilitas est, clarū esse vir-
tutibus. Quid ergo superbis homo, terra &
cinis, de sanguinis tui nobilitate? Omnis ca-
ro scēnū est, & omnis gloria eius quasi flos
scēni. Quemadmodū Esaias propheta cla-
mat. Sanē anima nihil accipit nobilitatis à
parētibus, nam teste Aristotele, non educi-
tur de potentia materiæ. Quam sententiā
theologi multis rationibus fulcire nituntur.
2. sententiarum. d. 18. Si ergo anima nō est
ex traduce, quid prodest antiqua & gene-
rosa progenies? Iure quidem optimo, Sene-
ca ait. Quod ante nos est, nostrum non est.
Pereat iam hominum inanis iactantia, vbi
nobilitas non in sanguine, sed in virtute a-
nimæ locata est. Ceterū si carnis nobilitas
alicuius momēti est, virgo Maria nobilissi-
ma fuit, quoniā de semine summi sacerdo-
tis Aarō descēdit, de cuius stirpe fuit beata
Anna mater virginis Mariæ. Hoc asserit
sanctus

Nota.

S. Hier.

Esa. 40

& i. tho.

1. p. q.

90. arti.

Declamatio secunda

sanctus Damascenus lib. 4. & sanctus Gregorius lib. moralium. 22. Itaque, vtramque dignitatem, sacerdotalem & regalem virgo alma amplectitur. At nos charissimi illud ob oculos semper habeamus oportet, quod Deus optimus omnibus nobis loquitur. Honorantes me honorificabo: qui contemnunt me, erunt ignobiles. Videte miseram profapiam, eorum qui suum creatorem spernunt. Ij planè mancipia sunt diaboli, & infelici seruitute laborant, dicente Salvatore nostro. Qui facit peccatū, seruus est peccati. Et de nobilitate virginis hæc tenet: & verba thematis nunc tractemus.

Ioan. 8

Secūda pars.

Cant. 1

De qua natus est Iesus, qui vocatur Christus. Vidistis fratres (ni fallor) iam, Salomonis oraculum adimpletum, qui tot retro seculis velut demiratus dixit. En ipse venit saliens in montibus, trasiliens colles. Verum ouans & saliens Christus Iesus venit, velut è monte in montem percurrens, vbi Abraham genuit Isaac, Isaac autem genuit Iacob, &c. Montes excelsi virtutibus magnis exaltati, tū Patriarchæ, tum duces Israel, tum denique reges fuere, ex quibus saluator descendit: montes præexcelsi (inquam) extiterunt sancti patres, de quorum stirpe filius Dei carnem induere sua gratuita dignatione

in natiuitate Virginis

31

gnatione instituit. Cuius aduentus promissione facta tempore Adæ, quodammodo Gen. 3 cepit. Nempe vbi de muliere futura contemte caput draconis, & de semine eius Deus optimus sermonem fecit, virginis intemeratæ, & Saluatoris mundi imago depicta est. Veruntamen post tot montes enumeratos, Euangelista excellentiorē montem nobis delineauit, quādo hæc verba deprompsit. De qua natus est Iesus qui vocatur Christus. Nonne charissimi regalis citharædus, hoc dedit nomen virgini immaculatæ? Mons Dei mons coagulatus, mons pinguis, mōs in quo beneplacitum est Deo habitare in eo. Etenim habitabit in finem. Siquidem singula non vulgarē emphasim habent: vos penitus ea considerate, vt virginis encomia, pro vestra virili indagare possitis. Mons Dei virgo sancta est, valde pinguis vbertate virtutum omnium: quam ob rem filius Dei habitauit in ea, ne dum in monte duntaxat, sed in eius alio homo factus habitabitque in finem, sine fine matrem suam glorificans in æthereis aulis. Mirares ex hoc mirabili monte lapillus absque manibus excissus, qui creuit in montē magnū, replens omnem terram, Christus Iesus natus est: veluti Danielis stupenda visione

Psal. 67

Danie. 2

Virginitas
Matris

Declamatio secunda

sio nobis patefacit. Nec abs re Matthæus, ubi deuentum est ad Mariam virginem, solummodo Christi matrem eam profitetur, nil de patre referens, vt ante hac fecerat: quin silentio prateriens, hoc statim protulit: de qua natus est Iesus qui vocatur Christus. Cernit sine artificium spiritus sancti, quo fides nostra roboretur & stabiliatur, audeatque infracto animo fateri, Christum Iesum filium Dei fore, & filium Mariæ? Quique tanquam lapis paruus absque manibus abscissus, in diuersorio Bethleemico ex virgine ortus, mirum in modum accrescens, orbem totum iam replet: dicente

Phili. 2.

Matt. 28

Apostolo. In nomine Iesu omne genu flectatur, caelestium, terrestrium, & infernorum. Ecce non tantum terræ climata, longe lateque nomen Christi Iesu replet, ac fulguris instar perlustrat, sed celos ipsos gloriosè occupat. Idque saluator ipse ore suo benedicto indicans ait. Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra. Quin etiam subterranea visitans, portas areas inferni & vectes ferreos eius confringens, patres priuicos, e limbo potenter eripiens, Zabulum & angelos illius profigauit.

¶ Caterum, quauis quidam hoc salutiferum nomen, Iesus à nomine Dei tetragrammatō,

hoc

in natiuitate virginis.

32

hoc est, Iehoua, nitantur deducere, non ita est, sed à verbo Iafah, quod saluum esse significat, oritur: vnde, Iesuah, siue Iesus, significat Salutem, aut saluatorem. Quam ob rem virgo Maria in suo cantico diuino afflata spiritu cecinit. Exultauit spiritus meus, in Deo salutari meo. Quod quidem olim Abacuc iam varicinatus fuerat dicēs: Abac. exultabo in Deo Iesu meo: id est salutari vlti meo. Nec aliud pertinet illud Gabrielis ad Ioseph: vocabis nomen eius Iesum: ipse saluum faciet populum suum à peccatis eorū. Matt. 2. Ergo nomen ab angelo dictum significabat salutem, quam Iehoua, non signat, peculiaris significatio illius est esse. Qui fusiū hanc videre cupit, sanctum Augustinum le Nota. gat. lib. 17. de ciuitate Dei. c. 18. & sermone 8. de verbis domini. Ecce Iesus qui totius mundi salus est ex hac præclara puella nasci voluit. Salus inquam est infirmitatis generis humani: verum peccatū languor pestilentissimus est, occidens animas. O nomen mirabile, illustre & cuncta nomina Romanorum, quālibet candida, excellens. Illi nomen Africani, Gothici, Asiatici, accipiebāt, à destructis gēribus nominavēdicātes, at Christus rex noster, à reparatis gēribus benedictū nomen sumpsit. Quid multis moror? hoc nomen

Declamatio secunda

nomen Saluatoris præstantius est nomine creatoris: ratio in propatulo est, verbo suo duntaxat cuncta creauit, nihil laboris sentiens: sed dum peccatores liberat, vulneratus est, attritus, crucis patibulo affixus, & inter iniquos reputatus. Quid quod in creatione mundi, dedit esse rebus quod est naturale, in reparatione hominū largitur nobis suam gratiam, donum diuinum, & super naturale. Videris fratres quam multò maius sit, saluare quam creare. Mirabile dictu, iam non satis est vt ante hac, Deum inuocare tantum, necessum est vt Iesum inuocetis, dicente scriptura. Non est aliud nobis datum sub celo, in quo oporteat nos saluos fieri. Bone Iesu, mirum in modū hoc sacrum nomen tuum cor nostrum allicit, & pectora amore tuo flammigero liquefacit: eatenus nihil dicere valemus, nisi cum sponsa totis medullis cordis nostri clamare. Oleum effusum nomen tuum, ideo adulescentulę dilexerunt te. Hoc limpidissimo oleo, mentes hominum fugatis errorum tenebris illuminantur: hoc benedicto balsamo, omnia vulnera nostra quantumlibet inueterata sanitatem acquirunt. Et hoc de nomine Iesu, quod mel est in ore, melos in aure, iubilus in corde. Vti diuus Bernardus

Actu. 4

Canti. 1

S. Ber.

du

in natiuitate Virginis,

35

du

testatur. Qui vocatur Christus. Videte nunc vnctum & lenem, illum omnipotentem qui olim vt leo sauebat. Leo rugit quis non timebit, clamat Propheta. Horribilium rugitum audite, vbi aquarum procellis Deus iratus orbem ferè omnem destruxit. Vt leo rugiebat, quando Pentapolis sulphureo igne combusit. Leonis instar nonne clamabat, vbi terra ipsa Daran & Abiron, ac familiarias eorum deglutit? Leo rugit, quis ad deū stupidus aut amens, qui non exhorreat, & non toto corde contemiscat? Virgine sancta aduentate, leo ille agnus efficitur, & homo factus mansuescit, dicente Baptista. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, non peccatorum vitas tollit, vt solebat, sed illorum peccata solum, nolens mortē peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat. Ego veni ait Dominus, vt vitā habeant & abundantius habeant. Ecce Christum vnctum, lenem ac mansuetum, quem nobis alma virgo peperit, quod omnium nostrum delicta abluat. Sed quo oleo vngitur sacerdos secundum ordinem Melchisedech, qui se ipsum patri obtulit hostiā sanctam in odorem suauitatis? Quo inquam oleo perungitur rex omnipotēs noster, imò

Amos. 3

Gen. 19

Ioan. 10

E rex

Declamatio secunda

Apo. 10 rex regum & dñs dominantium? Vates san-
 ctus Dauid nobis respondeat. Propterea
Psal. 44 vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ-
 cõfortibus tuis. Pulchrè dicitur, diuina gra-
 tia oleum lætitiæ: lætificat vtique corda, &
 animas vehementer calico gaudio afficit.
 Hoc mirifico oleo Deus vnxit Christum,
 cui spiritus sanctus non modo gratiam par-
 ticularis personæ præbuit, sed gratiam ca-
Psal. 133 pitis impertiuit, de qua Psalmista. Sicut vn-
 guentum in capite quod descendit in bar-
 bam, barbam Aaron, quod descendit in o-
 ram vestimenti eius. Sicut ros Hermon qui
 descendit in montem Sion. Pulcherrima
 comparatio, nec vacat cuncta modo inda-
 gare: sat sit, quod Christi gratia non tantum
 descendit in barbam, hoc est in sanctos, qui
 vt barba à capite pendent, sed ad vltimas
 oras vsq; vestimenti decurrit: vt nemo mor-
 talium sit, in quem oleum Christi non ve-
 niat, modo ipse lenitatem eius sentire ve-
Ioan. 1 lit. Eodem attinet, illud Ioannis: de cuius
 plenitudine, omnes accepimus gratiam
 pro gratia. O quantũ laudis dare debemus
 Mariæ fratres mei: nempe qui olim rege-
 bat in virga ferrea gentes, quiq; Deus vl-
 tionum, Deus vltionum appellatus est, nũc
 Christus vocatur, agnus mansuetus, & pius

O stupen-

in natiuitate Virginis.

O stupendam summi Dei erga nos charita-
 tem, qui respicit terram & facit eam treme
Psal. 93 re, qui tangit montes & statim fumigant: is
 ipse apprehenditur, flagellatur, & sentibus
 coronatur acutissimis, clavis confossus, in li-
 gno suspensus moritur, vt mortem nostram
 moriẽ se perimat. Lactet Iudæi suũ Mosẽ
Num. 12 mitissimũ, vt eis liberit: nos Christũ habe-
 mus longe mitem & lenem, cuius mansue-
 tudo tã est magna, vt verbis nemo eam ex-
 plicare queat. Ex hac mirabili lenitate &
 vntiõẽ, velut è paradiso illa amœnissima,
 fluuius ascẽdebat, qui diuidebatur in qua-
 tuor flumina: ita lex nostra scaturit, non lex
 terroris, vt illa vetus, sed lex gratiæ, & sola-
 tij. Ita vt iugũ Chri suaue efficiat, & onus e-
 ius satis leue. Quin & homines sanctos facit
Math. 11 mites & mansuetos. Dicete Paulo. Maledici-
 mur, & nos bñedicimus: persecutionẽ pati-
 mur, & sustinemus. Quid multa: inimicos
 suos diligunt corde, & benefaciunt odiõibus
 se, orãtes pro psequẽtib;. O insignis vnctio,
 quæ vel adamantinũ pectus emollire valet.
 Quid ni fratres charissimi corda nostra la-
Nota. pidea tam liquecant, cum ea quæ duris-
 sima erant suapte natura, vt clauis, crux,
 mors, quæ Christum tetigerunt aded lenia
 facta sunt, vt sacra canat Ecclesia, dulce

E 2 lignum

Declamatio secunda

lignum, dulces clauos, dulcia ferens pondera. Verū silenis & vnctus quis non est, Christum non terigit hactenus. Cuius lenitas tā est mirabilis, vt ferreos clauos reddat: omni suauitate dulciores. Cernitis iā fanē charissimi, quonā modo ex hoc fōte pellucido (virginem Mariam dico) duo flumina nobis profluūt, aliud salutis, pro animabus nostris medendis, sine qua mors sempiterna: aliud verò flumen vnctionis & lenitatis di manat, quā etiam homines & si feroces mansuescunt, vt videre est, in Saulo minarum spirante in discipulos Domini: quē ex lupo Christus fecit agnum mansuetum, vt optime sanctus Augustin⁹ asserit in sermone conuersionis Pauli. Mirabile opus, vt à principio mundi, ex Adā costa facta sit mulier: at mirabilius quoddā comprobatur, ex mulere fragili nasci illum, qui fortis est & potens in pralio, filius Dei. Mulier circumdabit virum (ait Ieremias) nouum facinus ob oculos nostros ponens super terrā. Quid obsecro dare potuit puella tenera nisi fragilitatem, imbecillitatem, quam ipsa habebat? Sed quod infirmum est Deo, fortius est hominibus, ait Apostolus. In mūdi origine, Adā è terra producitur virgine: fas erat vt Christus ex candida & intemera
ta ma-

Iere. 31

in natiuitate Virginis.

35.

ata matre nasceretur. Nonne amplioris gloria Adam celestis quam Adam terrenus? Sed nunc ratio ipsa deposcit vt nonnihil de natiuitate matris Dei dicamus. Verum Isaac natiuitas tam diu desiderata non parua attulit alacritatem Abrahā & Sarā, omnique eorum familiae. Samuelis propheta egregij ortus malum gaudiū Annæ matris suae peperit: denique Ioannis natale tantum alacritatis dedit, vt Gabriel angelus patri eius promiserit, nunciaretque, pene omnes in illius ortu hilares fore. Et multi in natiuitate eius gaudebunt: quod non modo inter christicolos palā est, sed inter Sarcacenos Ethnicos gestum videmus. Sed sacra virginis Mariæ hodierna solēnitas, quā tō iucundior, quantoque lætior sit oportet: Tolle Christi Iesu ineffabilem ortum, nulla sanctorum natiuitas assimilari potest Mariæ natiuitati. Quin isthac cunctis alijs vttilior, iucundior, ac præcellentior comprobatur, Christi natiuitate dempta. Enim verò de Hester regina hebræa sacra scriptura ait. Noua lux oriri visa est, honor, gaudium, & tripudium. Nonne est lux noua hodie oriri visa, vbi virgo sine labe peccati concepta, nascitur? Noua plane lux rutilat in orbe, quippe quæ tenebram origina-

Gen. 25

1. Reg. 2

Luce. 1

Hest. 8

Declamatio secunda

lis culpa nesciuit. Iuxta illud Iob. Expectet lucem & nō videat, nec ortum surgentis aurora. Ad litteram de Behemoht pessimo loquitur, qui suo tetro afflatu omnes filios Adę obnubilat. Eam ob rē Paulō ante premisserat: obscurentur stellę caligine eius. Hoc est, sancti omnes & si vt stellę fulgentes videantur, caligine peccati originalis obscurentur, eo quod omnes in Adā peccauerūt.

Ioan. 1

At lux illa vera quę illuminat omnē hominem venientē in hunc mundum, filius Dei homo factus liber sit ab omni culpa: suo preiure. Aurora quoque illa genitrix eius priuilegio quodam miro gaudens euadat immunis. Itaq; neque lucem illam, neque auroram suo imperio diabolus subiugare queat. Nec moueat quenquam quod Propheeta de ortu Marię loquatur, nam in sacra scriptura conceptio appellatur natiuitas.

Matth. 2

Vnde illud angeli ad Ioseph. Quod in carnatum est, de Spiritu sancto est. Non inquit ex ea sed in ea, quatenus conceptionem Christi Iesu mirabilē insinuet. O nox uam lucem, o virginem sacram, tu honorē dedisti Deo, gaudium toti mundo, etiam patribus in limbo morantibus: tu tripudiu hodie angelicis militibus tribuisti. Quam optime de nostra regina Hester iubilantes,

alle

asserere possumus, quod de illa sancta cernit pagina: fons paruus creuit in fluuium Hest. 8 magnum. Parua puella virgo hodie nascitur, vt crescat in fluuium magnum: vt quatuordecim annos nata, magnam dignitatem obtineat, genitrix Dei facta. Creuit in fluminum magnum Maria, pergens imo volitans de virtute in virtutem, donec videret Deum deorum in Sion illa cęlica.

Vos nunc fratres, recolite historiam illam de lucta Iacob cum angelo, & facile intelligere potestis, quantum comodi ac frugis nobis natiuitas Marię cōferat. Ecce vir luctabatur cū eo vsq; mane: dixitq; ad eū angelus dimitte me, iam enim ascendit aurora. Mira res charissimi: adueniente luce, & aurora, oriente, non in nocte angelus clamauit dimitte me. Nocte fortis homopugnans cum inimico pauet, eo quod eusem contra se venientem videre nequit: vnde lux Dei maximē roborare consuevit preliantes. Nempe in nocte, hoc est in lege naturę, tenebra ignorantia & cęcitatē pene orbē repleuerat. Vnde tot idola & peccata, nisi quia nox cęca hoīes inuoluebat: Luctabatur Deo cū homine peccatore, vt iā tergi mus, multi modis cruciatibus eū corripies,

Gene. 32

Figura.

Declamatio secunda

vulnerans & occidens delinquentem. At
vbi aurora apparuit, vbi in lege scripta ma-
ter Dei nata est, Deus misertus nobis, non
æquè nos castigat, vt olim. Dimitte me ait:
superbe, tete dimitte post hac, humilitatem
induës: dimitte me auare, nil de fallacibus
diuitijs confidens: dimitte me rogo lenoci-
nijs carnis dedite, non est voluntas mea
mors impij, nolim in gehennam mittere te,
non sit bellum inter nos amplius: in ceta no-
stra iam desiciat: ecce iam aurora ascen-
dit: mater mea in mundo apparuit: aduoca-
tam nunc habetis: adiutricem hanc inuoca-
te: humilis est valde, pauper spiritu, virgo
præclara, angelis ipsis cædidior. Hæc sua o-
ratiõe ferruētī furorē meū in vos accēsūm,
lōge melius quā Moses placauit. Cesset vt
par est cōsuetudo v̄ra peccādi, & ego desi-
nam vos flagellare & punire. Vident angeli
hæc pulcherrimā puellā hodie nasci, & stu-
pētes alter alterū interrogās ait. *Quæ est ista*
quæ p̄greditur quasi aurora, consurgēs pul-
chra vt luna, electa vt sol. Sane aurora præ-
uia est solis a propinquātis: sic natiuitas Ma-
riæ Chusti Iesu, solis iustitiæ, a duentum
præfagebat. Aurora infirmos subleuat, fe-
ras & lupos rapaces fugat. Ortus est sol,
& in cubilibus suis collocabuntur (ait Da-
uid)

Canti. 6

in natiuitate virginis.

uid) auiculas latificat. Quæ omnia vel ma
ximè natiuitati Mariæ conuenire, nemo
est qui ambigat. Natale virginis omnes
nos infirmos solatur, damones & omnes
hæreses effugauit: volatilia cæli, quæ sunt
virgines puritatem illius sectantes, & spon-
sum vnicum Christum adamantes, concin-
nunt carmina, Deū laudantes diu noctug:
O præcellentem auroram, totum orbem,
nec non & iptum cælum latificantem, lati-
fica nos fideles filios tuos in te confidentes.
Denique vaticinium sacerrimi prophete
Esaiæ audire vos non tædeat, est quidē
quauis annotatione dignum. Egrederetur
virga de radice Iesse, & flos de radice eius
ascendet. Iesse pater fuit Dauidis regis, cui-
us filia fuit Maria, & Christus quia ex il-
li profapia. Ex hac radice egreditur hodie
virgo sancta, quæ non abs re virga nuncu-
pata est. Nam licet Maria nata sit ex radi-
ce Iudæorum, tamē supergressa est naturā
radicis. Radix quidem experimēto perspi-
cuum est ad ima, virga autem ad alta ten-
dit: radix in terra, virga in aere eleuatur: ra-
dix in terra humore quodam nutritur, vir-
garandem cæli rore, & solis radio crescit.
Ad eandem imaginem, Iudæi ima pete-
bant, bona terræ cupientes: virgo Maria
alta

psal. 103

Esai. 11.

Nota.

Declamatio secunda

alta virtutum affectabat. Illi hærebant terra, per cupiditatem honoris: illa nunquam deiecit se ad transitoria & peritura huius seculi. Tandem illi amore carnali pascebatur, hæc amore celesti nutriebatur, & calore charitatis fouebatur, longe præclariùs quàm Apostolus dicēs: cōuersatio nostra in cælis est. Sed de hoc in præsentatione eius fufius dicemus, summo adiuuante numine: ex hac mirabili virga flos ille, sole ipso venustior, Christus Iesus ortus est. Flos de radice eius ascendet: dixit nunc Esaias, eo quod ex Iudæis salus mūdi nasci dignata est. Flos mater Dei decorus, flos Iesus pulcherrimus, cuius odore etiā mortui reuiuiscūt: languidi salutē, tum animæ, tū corporis adipiscuntur. Assumpsi mihi duas virgas (ait Zacharias, venustatē virginis nobis depingens) & vnā vocaui decorē, aliā funiculum. Ecce duas Euas, illa peccatrix funicul⁹ vocatur, & bene: ea est quæ nos filios suos funiculis, imò vinculis areis peccati irretiunt: dicente Salomone, impius funibus peccatorū suorum cōstringitur: & psalmographus: dirupisti domine vincula mea, tibi sacrificabo hostiā laudis. Virga autē decora Maria est, floribus abūdans. Vnde ipsa ait, flores mei

Zach. 5. Eccl. 24 fructus honoris & honestatis. Quid de fo

in natiuitate virginis.

lij virentibus dicam, quando eius verba septem, quæ in euāgelij extrant, tam fuerint frugifera, vt asserere possim⁹ illud Ezechie Ezc. 47 lis: folia eius ad sanitatē gētiū: fructus illius opera fuere. De quibus Salomō ait: laudēt eam in portis omnia opera eius: ecce disertæ linguæ virginem magnificātes. Itaq; virgo Maria florigeras habuit cogitatiōes, micantibus gēmis candidiores, verba satis vtilia, & opera mirifica: quatenus tale speculum ante oculos nostros habentes pro nostra virili, eius vestigia sectemur. Nihil ergo futile cogitemus, nihil prauū & inane loquamur, nihil deniq; nisi quod vtile est operemur. O virgā pulcherrimā, virgā vigilantē, quā vidit Ieremias, eo q̄ indefesē vigilarē sup nos oues pascuē ei⁹. O virgā A arō absq; humore terræ germinatē Christū Iesum filiū Dei: o virgā decorā valde, imò aureā, quæ Assuerus rex inclinat in symbolū clemētiæ, quoties deuotione virginis, cor nostrū tagit, vt sinū amplissimū suæ misericordiæ nobis pandat. Sanè charissimi, virgo sc̄ta virga illa est qua Ionathas, orthodoxus quisq; melle gratiæ degustat, in quavis calamitate, tantam talemq; aduocatam inuocās. Quo nimirum melle consolationis gustato, oculi nostri cælico lumine gaudēt, vt de Ionathas gestum

Declamatio secunda

gestum legimus: aperti fuerunt oculi illius statim gustato melle.

De hac natus est Iesus qui vocatur Christus. Atrendite obsecro charissimi, & vide te hodie velut alterum mundum fabre factum. Ait Moyses in sua Genesi: Spiritus domini ferebatur super aquas, terra autem erat inanis & vacua. Enim vero super undas lachrymarum parietum Mariae spiritus sanctus volitabat, & instar auiculae ova sua fouentis assisitebat. Orbati erant benedictionis fructu, quod agre ferebant, scientes in

Deut. 7. lege sancitum esse. Maledictus qui non reliquerit semen in Israel. Eam ob rem affatum eleemosynas erogabant, tum templo, tum egenis & pauperibus. Ieiunabant, orabant, & orantes suspiria magna iactabant, lachrymis habenas dantes: quod Deus pietissimus hoc opprobrium auferre ab illis dignaretur. Spiritus sanctus qui ut columba respicit gratanter super holce riuulos aquarum, tempore praestituto quauis Anna esset sterilis, fructum hunc benedictum praestitit illis. Mater ut terra vacua erat, verum tamen dixit dominus, fiat lux & facta est lux. Maria concipiatur ut lux splendida, & undiquaque perlustrans, absque originali tenebra. Mira res, ex illa priori luce quam Deus

in natiuitate virginis.

Deus creauit die primo, communis theologorum schola asserit solem esse generatum p. q. 79. 2. d. 13. Itaque sicut solis creationem, praecessit lucis primae ortus, sic Christi Iesu solis veri conceptionem & ortum, Mariae virginis natiuitas praecessit. Ex qua prodijt ille qui ore suo benedicto dixit. Ego sum lux mundi, qui sequitur me non ambulat in tenebris. Dicat ergo mater Dei, & gratulanda dicat. Ego feci in caelis ut oriretur lumen indeficiens. O mitissime Christe Iesu, quauis impares, diu noctuque tibi gratias ago, quod talem virgam talem que litem nobis dedisti. Cum Dauid semper acclamabo: domine virga tua & baculus tuus, ipsa me consolata sunt. Equidem mater tua benedicta, fidelibus cunctis virga decora est, cuius interuentu roboratur. Et baculus firmus est, cuius prece transeamus Iordanem procellosam; hunc mundum dico, cuius undis seuiuentibus rapitur, & in portum inferni mittitur, qui hanc virginem non veneratur, & pro suo capru iugi honore non prosequitur. Qui me inuenit inueniet vitam, & hauriet salutem a domino, clamat beata virgo. Multa adduximus de hac celebri solemnitate fratres, etsi plurima silentio praetermissimus, ne forte fusior quam oportet

S. Tho. 1
p. q. 79
art. 1.
Ioan. 8.
Eccl. 2. 4
Psal. 22.
Prou. 8.

Declamatio secunda

oportet esset nostra declamatio.
¶ Sat fuerit sacro sancti euangelij quæ potissima erant adnotare vbi rationes audistis, quare tam exactè saluator voluit suam progeniem scribi. Tandem virgo sacra ea est, de qua natus est Iesus qui vocatur Christus. Vt virginem habeamus vti matrem & adiutricem, quippe quæ Deum qui quondam vt leorugiebat, imò vindictam lumbat de iniquis hominibus, nobis agnum mâ suetum fecit, qui mortè obire dignaretur, mortem ipsam euincens moriendo. Dedit (inquam) nobis Iesum Christum, salutem nobis largiens, & regem calorū pariens, qui fecit nos Deo regnū, & reges vt in Apocalypsi legimus. Virga florida est de radice Iesse prodiēs, ex qua flos ille mirabilis Christus natus est, qui sese in canticis florē campi nominauit. Virga aurea regis Assueri, est, quam in signum misericordiæ quotidie ad nos inclinat, quāuis immeritos. Imò virgæ huius summitate mellissuas è celo accipimus consolationes, virginem intemeratam candido corde inuocantes. Gaudeamus & exultem⁹ charissimi, ecce noua lux oriri visa est, honor, gaudium, & tripudiū. Quin & lux orta est iusto, Christo filio dei, & rectis latitia. Lugeant, ingemiscant da-

mones

in natiuitate virginis.

mones, & dicant cum philistin. Arca domini venit in castra, fugiam⁹. Vch nobis quia i. Reg. 4 non fuit tanta exultatio populo Dei, heri & nudius tertius. Non tempore legis naturæ aut scripturæ, sic gliscebant fideles, donec arca domini venit in mundum, & Maria nata est. Hanc toto laudemus affectu: hanc vt exemplar insigne virtutum omnium habeamus: quo eius interuētū gratiam & gloriam assequamur. Præstante domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto regnat in secula, Amen.

DECLAMATIO TERTIA INFESTO PRÆSENTATIONIS DEIFERÆ MARIAE.

THEMA.

¶ Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ suxisti. Lucæ.

Vanuis impares sumus fratres charissimi, ad encomia sacrae virginis Mariae proferenda, quippe quæ, nec philosophorum sagacitas, neque rhetorum eloquētia poterit narrare

Declamatio secunda

i. Augu-
ser. l. af-
fump.

rare ynquam, nullatenus à laudibus eius tã
cendunt est, vt pulchrè admonet, disertissi-
mus doctor sanctus Augustinus, in quodã
sermone. Potissimè in hac latibunda cele-
britate præsentationis immaculatæ virgi-
nis, decet fideles omnes eam mirificis lau-
dibus efferre. Angelorum satellitio magno
hodie Maria comitata in templum Salo-
monis hilari fronte perrexit. Quid ni ho-
mines omnes, tota pectore laudent, quam
cælorum ciues vna collaudare non desinunt?
Hæc nimirum fortis illa mulier est tantõ

Prou. 31.

pere à Salomone decantata, cuius filij sur-
reperunt & beatissimam prædicauerunt,
vir eius & laudabit eam. Nos orthodoxi fe-
lices filij tante, tãque felicitatis matris Dei su-
mus: ius erit, vt quauis sœcordia, & somno-
lencia reiecta, Mariam beatissimam præ-
dicemus, prædicâtes, & inseruiamus. Quin
& vir eius laudauit illam. Christus fili^o Dei
sponsus virginis, quique ex illa spõsi in mo-
dum procelsit, thalamum illatum relin-
quens, vt de sole Dauid asseruit: is inquam
magnificè matrem suam laudauit. Nonne
spiritu Christi Iesu tacta, & penitus excita-
ta, mulier illa de turba vocem suam in lau-
dem virginis extulit? Nonne ore suo sacro
saluator, respõdens huic mulieri, altius ma-
trem

in præsentatione virginis.

tem suam collaudauit: Præconia isthæc in
sacra euangelij lectione descripta, nunc vi-
deamus fratres, vt subinde in secunda par-
te declamationis nostræ, nonnulla de ho-
dierno die tractem⁹, Christi Iesu auspicio,
necnon & matris eius precibus adiuti.

Euange-
lijum.

¶ Euangelij breuis lectio sic habet. Factum
est dum hæc diceret Iesus, extollens vocem
quædam mulier de turba dixit. Beatus ven-
ter qui te portauit & vbera quæ suxisti. At
ille dixit, quinimo beati qui audiunt verbũ
Dei, & custodiunt illud. Lucæ. ii.

¶ Quando hæc mulier, hæc sancta verba
protulerit, Lucas ipse insinuat. Laboraue-
rat plurimum saluator ratione multiplici,
suam innocentiam asserere, eamque con-
spiciam omnibus facere, etiam ipsis inimi-
cis reluctãtibus, quippe qui ore improbo in-
cum blasphemare non erubescabant dicē-
tes. In Beelzebub principe dæmoniorum,
eiecit dæmonia. O scelestissimos homines,
dæmonis est, salutem languido dare, surdo
auditum, & cæco visum præbere? Versutus
serpens est, & leo rugiens circumiens qua-
rens quem deuoret teste beato Petro. Sal-
uatoris proprium est salutem largiri ægro-
tis, lumen cæcis præbere, & illi soli peculia-
re semper fuit mirabilia operari, dicente

i. Petr. 5

Declamatio tertia

propheta. Tu es Deus solus qui facis mirabilia. Itaque filius Dei Iesus qui corā vobis astat in digito hoc in spiritu sancto stupenda, mirabiliaque opera in hoc misero homine ceco & muto, patrauit. Abscedat inuidiæ liuor, quo accēsi probra in Iesum iactatis, mulierem sanctam audite, & vt magistrā, auscultate: alioqui in peccato vestro, & cecitate moriemini. Nec vos tædeat discipulos eius fieri, certò certius scietes spiritu Dei fore afflatā, non suoapte ingenio hæc dixisse. Factum est Christo Iesu disputante, & suos aduersarios arguente, vt mulier quædam de turba voce grandi, blasphemantes versutos proffigaret, & Christi præconia ac matris eius depromeret. Attendite obsecro charissimi, & tota intellectus vestri indagine considerate, quam sit potens Deus, qui vocat ea quæ non sunt, tæquam ea quæ sunt. Quin mundi infirma
1. Cor. 1. elegit Deus, vt confundat fortia, quem admodum pulchre contestatur Apostolus. Mirabile dictu, qui quondam superbum Pharaonem regem Egypti, ranis, & muscis debellauit, qui maris rubri vndis exercitum eius submersit, is sanè mulieris, non satis nobilis sed de turba, voce vna sapientes & literis candidatos scribas, pharisæos & sacer

in præsentatione Virginis.

42
& sacerdotes gloriosè prostrauit. En quanta sit verbi Dei energia, quam mirabilis latentans in eo vis. Nempe viuus est sermo dei & efficax, & penetrabilior omni gladio accipiti, diuidēs vsque ad animam. Hoc quidem potenti gladio mulier suoapte natura fragilis, triumphauit Christi Iesu inimicos, obturauit illorum ora, & blasphemantes eorum linguas præscidit. Extollens vocem mulier. O quot homines aderant, quibus Iesus noster, oculos aperuit, omnifariam salutem magnifice dedit, vitam lubenter exhibuit, à demonijs obsessos liberauit. Nihilominus timore percussi obmutuerunt. At mulier hæc fortis cuius pretium de vltimis finibus venit, non submissa voce, sed toto pectoris robore exclamauit, quò ab omnibus verba eius audirentur. Sunt sanè virtutes virginis sacrosanctæ adeo mirabiles, vt voce grandi prædicari eas oporteat. Vnde Elifabeta laudare fidem Luca. 1. præclaram virginis cupiens, impleta est spiritu sancto, & exclamans ait. Beata quæ credidisti, quoniam perficientur in te, quæ dicta sunt tibi à domino. Animaduertite vtranque mulierem exclamantem, & præconia virginis sanctæ alta voce resonantem. Fecit quidem matri suæ magna
F 2 qui

Declamatio tertia

qui potens est: eam ob rem magna voce & toto pectore nos deiferam virginem laudare condecet, has fœminas imitâtes, quæ iure Mariæ virginis virtutes apprime laudarunt.

Text. **C**æterû, quid mulier illa loquatur audiamus. Beatus venter qui te portauit inquit. Vidistis quomodo exaltauit vocem suam, nullo timore correpta, eo quod tales vult dominus suos præcones. Iuxta illud Esaia. Exalta in fortitudine vocem tuam, qui eua gelizas sion, exalta noli timere. Verum charitas perfecta foras mittit timorem. Audistis insuper quam sit verû illud psalmi. **Psal. 71.** per & inops laudabûnt nomen tuû. Vbi mulier infima & de turba, confutare ausa est phariseos, alioqui doctos, ac superciliosos. Nûc audite quâtum laudis præbeat virgineo ventri Mariæ, quod perinde est ac si dicat: beata mulier quæ talem atque tam sanctum filium in utero portauit. Rursus vbera illa beata sunt, quæ tu puerulus suxisti. Aptissimè mulier ventrem, & vbera laudat, quæ tam eximiû filium aluerûnt, & à fructu excellentis vêtis, laudandâ matrè subindicat. Huc pertinet illud. **Lucæ. 1.** benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Mira res vno quidem verbo, præsentium

in præsentatione virginis.

43

tium calumniam & futurorû hæreticorum blasphemiam peremit. Pudeat Manichæos non veram matrem Christi Iesu Mariam confiteri, nam beatus venter eius rectè predicatur. Verba Christi ea sunt. In utero matris meæ figuratus sum caro, decem mensium tempore. Verû homo factus est in ea, **Sap. 7.** & ipse fundauit eam altissimus, vt vaticiniû **Psal. 86** dauid asserit. Beata est Mariæ virginis alius, vt sctûs Bernardus testis est, ob tria magna priuilegia. Fuit virgo sancta sine corruptione, sine foecunda, sine grauedine grauida, & sine dolore puerpera. Exclamare iam cum **S. Bern.** Esaia lubet, quis audiuit vnquam tale? Aut **Esa. 66** quis vidit simile vnquâ? antequam parturiret perperit. Equidem tria miracula in hoc ventre purissimo simul patrata sunt. Deus factus est homo, verbum caro, immensus paruus, æternus temporalis. Quid nunc dicam fratres? Gloriosa dicta sunt de hac ciuitate Dei. Secundum miraculû fuit, quod qui fecit ventrem factus est homo in ventre. Qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo, ait virgo sancta. Tertium, ille qui continet omnia, continetur in aluo matris. rectè sancta canit ecclesia. Quem celi capere non poterant, tuo gremio contulisti. **Esa. 54.** Bone Iesu, verè tu es Deus absconditus,

Declamatio tertia

rex noster saluator, beatus vter qui te portauit, & beata vbera quæ suo virgineo lacte te lactauerunt. Ecce virgo sancta Iesum suo lacte aluit. Huius mysterij imaginem gessit Moyses, qui quondam nutritus est à matre sua, iubente filia Pharaonis ac dicen-

Exod. 2. te. Quarite mulierē hebræam. Idque magnopere sponſa videre cupiebat, ideo clamare diu noctuque non cessabat. Quis mihi det te fratrem meum surgentem vbera matris meæ, deosculerte, & nemo me iam

Câpi. 8. despiciet. Non ergo athereū, non aereum filius Dei corpus induit, sed veram matrem habuit, quæ illum genuit, educauit, & suo lacte nutritiuit, vt hæc mulier audacter clamat.

¶ Beatus venter Mariæ quæ Christum portauit, quia integer semper mansit. Hinc in

Cantic. 7 canticis dictum est. Venter tuus sicut aceruus tritici vallatus lilijs. Quinimo Christus Iesus granum frumētī se appellauit: qui vt aceruus tritici in vtero matris fuit, imò panis viuus ipse est qui de celo descendit, quiq; mentes nostras satiat quotidie in sacro altari. Ita vt qui dignè manducat, viuat in æternum. Vallatur lilijs venter sacerrimus virginis. O lilia candentia, longè lateque fragrantia, ô cogitationes omni lilio cãdidiores,

in presentatione Virginis.

44

res, quas alma virgo semper habuit. Inter hæc filia dilectus pascebatur, gaudebat & delectabatur. Ad hæc liliū vernans erat eius humilitas, patientia, benignitas, fides, spes, charitas flammigera. Deliciarum paradisum te appellem ô virgo benedicta, horum regium floribus emētis refertum, bene meritote dicā: vbi non Adam terrenus primus parens, sed cælestis habitare voluit. Venter eburneus vocaris, quoniã ebur corruptionem nescit, & candidum est. Verum gloria Libani data est tibi, Carmeli & Assaron, vt Esaias vaticinatus est olim. Libanus candidatio interpretatur, eò q̄ quouis tempore niuem habeat. Ecce puritas virginittis quæ in te semper fuit. Carmelus & Assaron montes sunt frugiferi: quorum gloria data est tibi, quãdo filium Dei spiritu sancto operante tuo in vtero concepisti, & peperisti. O portam domini omnibus clausam, & soli principi Christo prauiam, de qua dominus ait. Clausa erit in æternum, vt nemo post hac de tua integritate dubitet. O rubum ardentem & absque lesione flammam ferentem, hoc est Deum optimum, qui ignis comburens appellatur portantem. Accedant cum Moſe qui visum nem magnã hanc contēplari cupiūt, modo

Esai. 60

Exod. 1.

Declamatio tertia

galciamenta prius soluant, veluti illic Deus precepit. Nil mortiferum, nilque corruptio ni obnoxium excogitent: nam quicquid in Maria gestum est, totum puritas, totum gratia fuit. Obmutescat Heluidius infelix, & eius pestifera commenta euanescant, beatus est venter Mariæ, & vallatus lilijs virginitatis ac puritatis. Quid plura commemorem fratres? Esaias ad regem Achab ait. Pete tibi signum à domino, illo autem perperam respondente, non petam & non tentabo dominum, dominus ore prophético inquit. Propter hoc dabit dominus ipse vobis signum. Ecce virgo concipiet & pariet filiū, & vocabitur nomen eius Emmanuel. Verum hoc tantum oraculo vel maximè, omnis hæreticorum superbia retunditur. Sanè signum nõ esset à Deo datum, si Maria non virgo conceperit, & virgo post partum pertuanserit, vt optime beatus Hieronymus notat. Nam puellæ quotidie concipiunt & suos paruulos pariunt, integritate deperdita. Sed de hoc oraculo alias. Satis sit vel aliquid de virginitate Mariæ delibasse, quo palam sit quam fuerit beatus virginis alma vterus, tot lilijs puritatis circumdatus. Sequitur in euangelio.

Text.

¶ At ille dixit. Quinimo, beati qui audiunt verbum

in præsentatione Virginis.

45

verbū Dei & custodiū illud. Non abnegat, beatū vētrem & vbera matris suæ fore, imò idem asserens, annectit communem beatitudinis rationē formalem. Affirmat dictū, & ponitur altior beatitudinis ratio. Quandoquidem spiritalis maternitas potior est, corporali. Plus laudis dedit Mariæ quā mulier illa ei dederat. Sanctior fuit virgo concipiēs Christū mēte quā vētre, ait D. Augustin⁹. Hinc Chrysolto. non fuit hoc responsum repudiantis matrem, sed ostendentis, quod nihil ei partus profuisset, nisi valde bona & fidelis fuisset. Audiuit Maria verbū Dei, & mirum in modū custodiuit: auscultauit prudētissimè Gabrielis verba, & suo pectori figens, respondit. Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Et illud, Maria conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. Siquidem virgo sanctissima longè excellentius quā Dauid asserere potuit. Omnis consummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis. Haud frustra dum mulier illa laudauit quæ sunt naturalia officia in Maria, Dominus laudauit statim, quæ sunt liberi arbitrij & Sanctus animæ peculiaria. Sanctus Cyprianus velut in stuporem mentis raptus, mundū Matris inquam vocat, dicens. Lego & intelligo quod quodam

F 5

Maria sermone

Declamatio tertia

Maria est quidam mundus intelligibilis & admirabilis. Cuius terra est humilitatis soliditas: cuius mare latitudo charitatis: cuius cælum conuersationis & contemplationis altitudo: cuius Sol splendor intelligentiæ: cuius luna decor munditiæ: cuius lucifer fulgor sanctitatis: cuius arcturus gratia septiformis: cuius sydera aliarum virtutum ornamenta. In hoc mûdo pulcherrimo mûdi creator intrauit, & trabem nostræ carnis assûpsit, vt nos à peccatis nostris liberaret.

Nota.

¶ Sed iam fratres mei ad nos sese vertat oratio, quos beatos dicit Saluator, si verba Dei vt par est audiamus & custodiamus. Beati qui audiût verbû Dei, & custodiant illud. Nô qui audierunt & custodierunt, & deinde tanquam inermes in tentatione succumbentes se ipsos præcipitarunt. Memento vxoris Loht, adimonet Saluator noster. Quo verbo docet omnes, non satis esse de Sodoma exire, nisi infracto animo, in perseverantia, mundo semel relicto, quis perficit. Dicente beato Paulo. Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit. Videtis sanè quam sit nobis opus perseverantia, in huius seculi agone, vt sertum floridum celestis gloriæ venari possimus. Perseuerantia quidem talaris illa tunica est, quam Iacob

vir

in præsentatione Virginis.

46

vir sanctus filio suo tenere dilecto fecit. Ad talos vsque virtus, quæ vestis animæ est, tunc peruenit, quando legem Dei nostri, quo ad vixerimus seruamus. Qua quidè talari veste, tum Saul rex, tum Salomon, tum denique pessimus Iudas vel maximè indigètes, periire. Quique initium bonum habentes, finem verò non ita. Huc pertinet Saluatoris nostri mira sententia. Qui perseverauerit vsque in finem, hic saluus erit. Ecce salutem nostram, iure optimo sitam esse in perseverantia, quippeque, quam sit eximia virtus, & donum mirabile, à solo Deo nobis impensum, absque merito nostro, veluti de prima gratia, Theologi asserunt, & disertè sanctus Augustinus ostendit, in libro de bo S. Aug. no perseverantiæ. Et sanctus doctor ingeli de per nue probat. 22. q. 137. ar. 4. Hæc dixerim vt seculi instanter oremus charissimi, vt qui cepit in S. Th. nobis bonum opus, ipse perficiat sua gratia 22. q. 137 ta dignatione, sine cuius iuuamine nihil facere possumus, iuxta illud. Sine me nihil potestis facere. Palmites nos sumus, ipse verò vitis: eam ob rem bonum agere nequimus, nec in bono, dono illo sublato, vllò pacto perseverare. Caveamus ergo oportet, fidamus nobis ipsis, imò audientes verba eius, ea custodiamus, ne labamur infelicitè, in solo

Mat. 24

Declamatio tertia

solo Deo fidētes. Sapienter loquutus est qui dixit. In corde meo abscondi eloquia tua

ut non peccem tibi. A rario cordis verba Dei seruari debent, idēd in vna aurea praecepit Deus manna calicum seruari. Simus puro corde fratres, ut mellifluum manna seruemus, opere custodientes, quod Christus praecepit, nam si mandata eius seruemus, ipsa vicissim seruabunt nos. Verum a scopo veritatis non aberrauit ethnicus ille,

Ethico. 2. immobilis sit homo in opere virtutis, requiritur ad omnem virtutem: ethicorum. 2. Ergo perseverantia in Christo Iesu quodammodo omnis virtus dicitur. Vere beatus est qui verbum Dei procliui corde audit, & opere illud exequitur, quoniam qui sermonem Christi seruauerit mortem non videbit in aeternum. Vos iam charissimi energiam & efficaciam verbi Dei inspicite, & quam sit vobis proficuum conciones frequenter audire considerate, vbi audistis ex ore Christi verba haec quauis annotatione digna. Mortem non videbit in aeternum, quisquis sermonē meum, intra viscera sua locauerit, ac toto corde dilexerit.

¶ Caterum si tropologiam consideremus, mulier illa vocem extollens, synagoga typum gessit, quae carnis profapiam laudabat tantum

in praesentatione Virginis.

47

tantum, a deo ut diceret. Nos filij Abrahāe Ioan. 8 sumus, & nemini unquam seruiuimus. Christus autem euangelium significat, quod maxime spiritalem prolem laudibus sapienter euexit. Hinc nos fideles matrem vocauit alibi. Quicumque fecerit voluntatem patris mei qui in caelis est, ipse meus frater, soror & mater est. Animaduertendum, quod signanter ait, qui fecerit voluntatem, non qui sciuerit tantum, nam sciens voluntatem Domini & non faciens, plagis vapulabit multis. Concipimus Christum fide, in cum credendo, parimus operando: unde qui credunt duntaxat & non operantur, non matres eius efficiuntur. O quot sunt tā fragiles inter nos, qui cum fidē habeant, operibus tamen indigent, de quibus Esaias inquit. Venerunt filij vsque ad partum, & non erat illis virtus pariendi. Perinde ac si dicat, aliena restituere decreuerūt, mulierculam a diabolo sibi datam abijcere, malā ante actam vitam dimittere instituerunt, veruntamen operis tempore adueniente, vota sua implere, tanquam fragiles noluerunt. Quandoquidē, fidē quae per dilectionem operatur, illi non habent, sed quae mortua est, & ad salutem capessendam habetur inualida. Felix & nimium felix, qui spiritalis

Matt. 11

Esa. 37

2. Pars

Nota.

Declamatio tertia

ritalis mater Saluatoris efficitur, tum fide credendo, tum charitate diligendo, & mandata eius seruando. At contra miserum illum dixerim, qui ceteri fidem veram habeat adimplere mandata illius renuit. Dicente Paulo. Fateantur se nosse Deum ij, factis autem negant. Et de euangelica lectioe hactenus. ¶ Extollens quaedam mulier de turba vocem dixit. Beatus venter qui te portauit & vbera quae suxisti. Nos fratres pro captu nostro mulierem hanc sanctam imitemur: & omni timore deposito, vocem eleuantes virginem Dei matrem collaudemus. Puella, ac tenera, annos tres pene nata, parentum lares, reliquit gaudens, & templum Dei omnipotentis lubens adiit. Mira res gratia Dei plena, patris delicias abhorret, & matris suae Annae blanditias contemnit. Longe dulciores & amabiliiores spirituales suauitates nobis esse ostendens, quam corporis momentanea oblectamenta. Equidem quantum anima quae imagine Dei insignita extat, melior est corpore hoc luteo, tanto maior ac excellentior est refectio mentis quam carnis. Nonne dulcedine spiritali allectus praecursor Domini puerulus, patrum suorum domum dereliquit, & ad eremum squalentem conuolauit, locustis & melle victitans, & contemplationi,

in praesentatione Virginis. 48
templationi, in illa vasta solitudine diu notumque vacans? Spiritus enim meus super mel dulcis, ait Dominus, & haereditas mea super mel & fauam. Nempe vbera Dei tantopere a sponsa comendata meliora sunt viuo quamlibet praecellenti. Vtrumque testamentum, lex scilicet vetus & noua, quasi vbera Dei sunt, quae nos quotidie lactis sui puritate ac dulcedine alunt, & nos, velut modo geniti infantes concupiscimus, vt in eo crescamus in aetatem perfectam. Duo inquam vbera sponsi, Dei & proximi dilectiones sunt, longe meliora atque dulciora optimo vino. Paruula virgo adhuc in aetate tenera, lac niue candidius, & melle ipso suauius (spiritalem dulcedinem dico) affatim degustans, vbera matris suae oblita in domum Dei perrexit ouanter. O vos infelices peccatores, o miserum a diabolo delusos, vsquequo paruuli diligitis infantiam, clamat contra vos sapiens? Vsquequo graui corde, diligitis mendacium & vanitatem sectamini? Vsquequo paruuli, quae parua sunt tantopere amantes, aeterna bona spernitis? Vsquequo mundi honores fallaces, diuitias perituras & inanes, carnis lenocinia, limo foetido viliora amplectamini? Ad domum Dei confugite poenitentiam quantotius agite, cum

Eccl. 24

Prou. 1

Nota.

Declamatio tertia

Pfal. 14 cū Dauide dicentes. Domine ad te cōfugi,
doce me facere voluntatem tuam, quonia
Deus meus es tu. Verba sunt veri pōnitentis,
& veram pōnitentiā amplexantis. Vos fratres,
corde & ore, ac opere, illa dicite. Cōfugit
Maria virgo hodie ad Dominum, ei se se
sponte p̄sentans, nos orthodoxos admonens
mundum relinquere, nec dum noxia spernere,
sed quæ licita sunt, ob Dei amorem vltro fugere.
Omnia mihi licent aiebat, electionis vas
admirabile, sed non oīa expediūt. Multa fratres
mei licita sunt nobis, quæ tñ proximū nullatenus
ædificāt. Quæ quidem vos obsecro fugiatis:
ne forte (vt assolet) offendiculum, quod agitis,
pariat infirmis. Hoc dico, si tamē gustatis
quā suavis Dominus est. Cuius mellita dulcedo
tanta est, vt degustanti mihi peccatori liceat
dicere cū Propheta. Quam magna est multitudo
dulcedinis tuæ Domine, quā abscondisti
timentibus te. Verum, quanta est Dei magnitudo
(quæ sanè immensa est) tam est magna
eius dulcedo & suauitas, ijs qui candido
corde eum amant. Attendite fratres, magnam
& multimodam dulcedinem Dei appellauit
Dauid: quæ oceanum mare suauitatis plenum
iure vocatur, quia **4. Reg. 2** multiplici dulcedine
exundat. Enim verò;
si sale

in p̄sentatione Virginis.

† 9

4. Re. 2

si sale in vase nouo posito Helixæus aquas
Marath dulcorauit, si ligno quodam misso,
Moses Marath aquam salam, dulcem effecit,
quanto magis spiritus Dei, omnino suauior,
paupertatem, infirmitatem, contumelias,
carceres, etiam ipsam atrocem mortem,
quæ omnium terribilium terribilissima est,
teste Aristotele, dulcorare poterit? Videre est
virgines teneras ob Christi amorem, & illius
dulcedine velut inebriatæ, vincula, flāman-
tes sartagines, gladios euaginos fortiter
superare, quemadmodum de beata Tecla,
Maxentia, Catherina, Ursula, alijsque
compluribus martyribus, memoratæ literis
proditum est.

¶ Angeli hodie ouantes, Mariam templum
Dei adentes contemplantur, & admiratione
rapti clamant. Quā pulchri sunt gressus
tui filia principis, in calceamentis? **Cant. 7**
Honorant reginam cælorum quia filia est
Dauid, & ingenua genere, sicut in natiuitate
eius fusiùs tractauimus. Laudant eius gressus
cælorū ciues, quia nihil est pulchrius in
quā domū Dei ire, & in ea orationi, & cō-
templationi vacare. Vh illis qui ambulāt
vias difficiles, per abrupta montium gra-
dientes, honores temporarios, diuitias fal-
laces, nec non carnis oblectamenta queri-
tantes

G

Declamatio tertia

tantes. Viam autem amēnissimam Domini ignorantes, quippe qui, vti sapiens recenset, merito sese stultos appellant, gehennalibus flammis cruciati. Ascendamus fratres cum Maria virgine in ecclesiam Domini orare, nā domus Dei domus orationis est. Ascendamus inquam, non vt Phariseus ille infelix luore superbia turgens, qui orando alios perperam iudicabat, sed instar publicani, qui iustificatus descendit, erubescamus, humi prostrati, pectora nostra tundentes, corde & ore clamemus. Deus propitius esto nobis peccatoribus. Calciamenta exempla patrum priscorum sunt, quibus calciata mater Dei hodie iter egit. Nos autem necoluber tortuosus, qui super pectus suum graditur terra vescens, ore suo vipereo mordeat, ijs calceamentis vtamur oportet. In cuius typo Apostoli sandalijs calciati incedebant, velut meminit beatus Marcus. O beata virgo quam sunt pulchri gressus tui in regiam aulam pergēs, parentū domo relicta. Vehementer formosi sunt, vbi angeli magnopere eos audēt laudare. Calciauit hyacintho, ait sponsus caelestis, vestiui te discoloribus. Æthereo colore ayheinth⁹ fulget, & tu tali desiderio astuabas, dilectione Dei & proximi affecta. Hæc est vestis illa nuptialis

Luc. 18

Marc. 6

Ezc. 16

in præsentatione Virginis.
lis pretiosa, qua qui caruerit, merito ligatis manibus & pedibus, in tenebras exteriores mittetur, summi regis instituto.

¶ Verū fratres mei, si olim arca fœderis tanto applausu, tā ingenti lætitia, in oraculum tēpli fuit euecta & ibidē posita, quanto maiori gaudio virgo Maria, quā illa præsignabatur parentibus erat vehenda? Nempe Dauid rex spiritu Dei afflatus ex electis Israel congregauit triginta millia, vt educerēt arcam Dei, super quam inuocātū est nomen Dñi. Rex verò accinctus ephohlinco, & omnis domus Israel, ducebāt eā in iubilo in clangore buccinæ: introducētes quæ arcam, posterūt eā in medio tabernaculi. Ad eundē modū Deus optimus angelis concinentibus, dulce resonātibus melos, spōsam suā Mariā hodie in Hierusalē adducit, quo in loco suo ponatur, vbiq; alatur, multis sociata virginibus. O arcā benedictā, quam ver⁹ Noe filius Dei fabricauit, vt in te saluetur oīs caro. Tu authorē vitæ nobis peperisti miseris, sine quo cathelicimo peccatorū nostrorū proculdubio submersi fuissēmus. Mirabile dictu fratres, subinde vt Maria ad tēplū deuenit, quindecim grad⁹ ascēdit sola, nullo fulta suffragio. Quā in re, tū parētes, tū sacerdotes stupuerūt, erat quidem corpo

50

2. Reg. 6.

Nota.

Declamatio tertia

Gene. 2 re puula, virtute aut & spūs robor grāda uua.
Sanè hæc vocabitur virago, melius quam
Eua, qm̄ de viro sumpta est. Quid ni, virgo
sancta festino gradu in templum se con-
ferat, cum summi Dei gratia freta, Zabuli
caput cōtriuerit, in sua conceptione imma-
culata? Talia sunt virginis sanctæ trophæa,
talique illustria facinora. Contremiscant
iā ip̄robi dæmones, & fugiētes ingemiscāt:
angelorū castra lætetur: & nos filij Adæ ve-
hemēter gaudeamus: vbi Dei genitrix tem-
plū dñi intrat, se hostiā sanctā & viam of-
ferēs Deo, pro cūctis mortalibus deprecās.
¶ Cæterum, multi in tabernaculo Dei & in
templo, multa obtulerunt, nihilo secius, ab
orbe condito vsque ad hāc diem, nemo tā
sacratius, tamque gratius Deo sacrificium
dedit, sicut Ioachin & Anna dederunt. An-
1. Reg. 2 na mulier sancta Samuelem vnicum filiū,
3. Reg. 3 Dei obsequio mancipauit. Salomon innum-
eras hostias propemodum in templo im-
4. re. 20 molauit. Rex Ezechias pro incolumitate si-
Iudih bi impensa, Iudih de victoria mirabili par-
15 ta, holocausta Dño impendentes, gratias e-
gerunt Deo optimo. At parētes virginis in-
clytæ, sponsam filio Dei offerentes hodie,
plusquā omnes exhibuerunt. Quid plura?
Virgo alma sese tota deuotione, rotisq; me-
dullis

in præsentatione Virginis.

51

illis cordis creatori suo sacrauit, perpetuis
Dei obsequijs penitus dicauit. Alij namq;
sua Dño offerebant, virgo Maria, ne dū sua
sed se illi præbuit. Quod vel maxime Deo
placet & à nobis frequentissime deposcit.
Verū si oratiōi quis instet, si inopes eleemo-
synis creberrimis subleuet, si inedia & quo-
tidiano ieiunio carnē suam mortificet, deo
minime placere poterit, nisi fide & charita-
te se ipsum ei pro sua vitili exhibeat. Idque
sanctus Apostolus testatus est dicēs. Si de-
dero omnē substātiā meā pauperibus, si tra-
didero corpus meū ita vt ardeā, & charita-
tē nō habuero, nihil mihi prodest. Ratio in-
propatulo est, nā per charitatē & fidē, atq;
spem nos ipsos Deo offerimus, qui pluris fa-
cit nos quā nostra. Nec Apostolus sic loqui-
tus est, vt opera bona etiā in scelere existen-
tes facere cōtēnamus, frugifera quidē sunt
saltem ad tēporalia bona vēdicanda, nihil
tñ profunt ad vitā aternā capeffendam. Et
quia quæ aterna bona vera sunt & magna,
salus, vita: hæc calamitosa, diuitiæ, honores,
& alia id genus multa momētanea sunt: eā
ob rem, tanquam nihilum appellari & exi-
stimari debent, & hoc docet nunc Paulus.
¶ Ad hæc, quibus splendoribus omniū vir-
tutum, hæc stella præfulgens, inter omnes

Nota.

1. Cor. 13

Declamatio tertia

virgines in tēplo commorantes irradiabat,
nunc fratres indagare incipiamus. Nēpe la
crofancta Romana Ecclesia hoc mirifico
noīe Mariam quotidie laudat. Aue inquit,
maris stella, Dei mater alma. Imō vt fan-
ctus Hieronymus contestatur, Maria he-
braicē, maris stella interpretatur, syriaca
lingua, dñā vocatur. Quandoquidē vt nau-
tæ maris discrimina, & pericula effugiant,
assiduē in cēlū aspectantes stellā contēplan-
tur, alioquin ex tēplo illidētes naues frangū-
tur: ad eandē imaginē, inter mundi huius,
vndas, qui in maligno positus est, naufragā-
tes, nequaquā, Mariā stellā fulgentissimā
intueri cessēmus. Quis obsecro, mundi
procellosi scopulos, & præcipitia enarrare
valeat? Periculis fluminū, periculis latronū,
inquit Apostolus, quo nusquā nos tutos fo-
re cogitemus, sed vbique & semper, mille
periculis circunuallatos esse agnoscamus.
Qui nauigant mare, narrant pericula eius
clamat sapiens. Superest, ne labamur Ma-
riam contemplari, eamque toto pectore, &
feruentissimis precationibus inuocare, quo
in portum salutis, & stationem tutam nos
ducat. Vnde quam optimē beatus Bernar-
dus ait: super missus est. Homilia. 4. Ista
est præclara stella, super hoc mare magnū
& ipa-

1. Ioan. 2

2. Cor. 11

Eccl. 33

Super
missus
est. ho. 4

in præsentatione Virginis.

52

& spatiosū necessariō subleuata, micās me-
ritis, & illustrās exēplis. O quis intelligis in-
ter has pcellas fluctuare, ne auertas oculos
tuos à fulgore huius syderis, si nō vis procel-
lis obrui. Si vēti insurgūt tērationū si scopu-
los videris tribulationū Mariā respice, Ma-
riā inuoca. Si superbię vndis iactaris, si car-
nis stimulos senseris, si ambitiois iaculo cru-
ciaris, si tādē cuiusuis criminis telo turba-
ris, in mentem Maria veniat, & eam voca.
Ecce S. Bernardi aurea verba, de Maria sy-
dere athereo: quippe quę vt stella qua car-
do dicitur in calo, eo quōd immobilis persi-
stat, virgo Maria nunquam ad occasum
tetendit, semper manens absque peccato.
Eam ob rem vt fulgentissimum sydus su-
per nos emicat, nos custodiens & suis pre-
cibus tutans. Super speculam Domini ego
sum, stans iugiter per diem & noctem, ait
cum Esaia. Itaque vt optimi pastoris Chri-
sti Iesu sunt verba illa, ego cognosco oues
meas. Ita eius mater pijsissima, nos oues
pascuę eius agnoscit, diligit, & custodit,
non dormitans neque dormiens, cu-
stos vigilantissima super Israel populum
Christianum. O nos beatos si radiantem
hanc stellam ob oculos vbique habea-
mus, si in omni calamitate indefesse eam
G 4 imple

Esaia. 1

Nota.

Declamatio tertia

imploremus, nimirum absorbi non poterimus, scyllæ aut Charybdis voragine, hoc est voluptatum pestilenti consensu, haud peribimus, alma Dei matre adiutrice.

¶ Hoc sydus præclarum, astrumque fulgentissimum domum Domini ingreditur, ut iubare ipso clarius templum Dei illustret: cuius vibrantes radij sunt, fides vera, spes firma, charitas flammigera, fortitudo, temperantia, prudentia, iustitia. Mira res satilque miranda, omnium charismatum dona, omnesque virtutes, hæc beata puella heroicè habuit, sanctorum omnium, ne dicam, & angelorum examina superans. Nec mirum, cum omnes serui sunt, illa verò mater

Humilitas Maria.

Dei, quam præparavit Deus filio suo. Què admodum Salomon ait, omnia flumina intrant mare & mare non redundat, ita virtutes omnium sanctorum & angelorum virgo Maria continet, quæ mare oceanum est, Deum ipsum mundissimo suo utero continens, non tamen redundat, non superbia turget, aut ambitione aliqua inflatur. Alioquin se ancillam Domini non vocaret, coram Gabriele, nec iter agens per montana Iudææ Elisabetæ obsequium præstaret. Quid quod in cantico suo Spiritu sancto afflata cecinit, quia respexit humilitatem ancillæ suæ,

Luca. i

in præsentatione virginis.

suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes? Eū quam sit supplex & omni humilitate exundans, mare hoc benedictum. Sed ut non nihil de vna quaque virtute vel delibare possimus, vos fratres nunc auscultate parumper. Primò virgo sacra fidem habuit, quæ ut Apostolo placet, substantia est sperandarum rerum, argumentum non apparentium. Observandum maxime hic est, quod fides qualitas quædam est, vel habitus adhærens animæ. Vocat eam substantiam sanctus Paulus, quoniam aliarum virtutum basis, & fundamentum est. Substantiæ quidem accidentia cuncta hærent, ut philosophorum schola asserit. Ideo ab officio, fides substantia rectè dicitur. Rursus argumentum appellatur rerum non apparentium, quia fides ipsa sufficiens argumentum est, respiciens omnem humanam rationem. Nec fides habet meritum, ait sanctus Gregorius, ubi humana ratio exhibet experimentum. Verum fides nostra non rationibus sed primæ veritati innititur, quare ei non potest subesse falsum. Habet alia litera non argumentum, sed conuictio, non apparentium: & quidem rectè, nam per auctoritatem diuinam intellectus credentis conuincitur ad assentiendum

Hebr. ii

S. Th. 22.

q. 4. ar. 1

Declamatio tertia

ijs, quæ non videt. Nempe si testimonium hominum accipimus quanto magis testimonium Dei, quod maius est accipere debemus? Est quidem omnis homo mendax **Rom. 3.** suapte natura, Deus autem verax, imò æterna veritas. Est autem diffinitio fidei, ex verbis Pauli desumpta in forma. Fides est habitus mentis, qua inchoatur vita æterna in nobis. Sed hæc in. 3. sententiarum. d. 25. theologi differant. Hanc virtutem qua intellectus illuminatur, & magnum affert meritum, excellenter Maria habuit, & præ omnibus sanctis, ob fidem suam beata appellatur. Dicente Elisabeth. Beata quæ credidisti quoniam perficientur in te, quæ dicta sunt tibi à domino. Ecce quam mirabilis fuit fides Mariæ, qua credidit verbis Gabrielis alumni Dei omnipotentis. Incunctanter tenuit neque dubitavit, se Deum parituram, absque suæ virginitatis detrimento. Mira res, Abraham credidit Deo, & reputatum est ei ad iustitiam. Quid est quod credidit? Nempe ex semine suo Deum nasciturum: iuxta illud, in semine tuo benedicentur omnes gentes. At virgo sancta longè mirabilius credidit, ubi paranymphus celestis oraculo assensum dedit. Ideo reputatum est

in præsentatione virginis.

44

est ei ad iustitiam longè excellentius quam Abraham. Vos fratres gratia saluati estis per fidem, donum Dei est, vt bene admo- **Ephc. 2.** net Apostolus, cauete fides vestra mortua sit, quæ neminem saluare potest. Quin ad damnationis cumulum credentes ducit. Dæmones credunt & contremiscunt, quoniam indicia habet manifesta, ex quibus percipiunt doctrinam ecclesiæ à Deo esse, quamuis ipsi res quas ecclesia docet non videant. Puta Deum esse trinum & vnum, vel aliquid huiusmodi. Hec. S. Tho. 2. quæst. 5. articul. 2. tremunt impij horrendum Dei Iudicium, pauent tetrum barathrum oculis fidei contemplantes, non tamen anteactam vitam in bonam mutare volunt. Quos redarguens sanctus Iacobus **Iacob. 2.** ait. Tu dicis credo, etiam dæmones credunt & contremiscunt. Fidem habete charissimi qualem sanctus Paulus nobis depingit, quippe quæ per dilectionem operatur. Fides namque sine operibus mortua est: quod si mortua, vitam æternam nullatenus dare poterit. Mariæ fidem pro nostra virili imitemur, ne quod absit dæmoniorum fidem habentes cum dæmonijs flammis perpetuis cruciemur. Cæterum tam mirabilis fuit fides virginis, quod

Gala. 5.

Declamatio tertia

quod media inter visionem patriæ, & fidei nostræ dici potest. Vt angelicus doctor testatur de visione Moysi, & Pauli, in raptu illo. 4. d. 47. ar. 2. q. 7. Superauit insuper cognitionem Adæ, cui Deus misit soporem in paradiso arcana multa illi reuelâs. Hinc tam firmiter in passione Christi Iesu stetit, nec inter tot arumnas & probra filij sui dubitauit. Hæc est victoria quæ vincit mundum fides nostra, aiebat virgo sancta. Imò sancti per fidem vicerunt regna, operati sūt iustitiam, adepti sunt repromissiones: obru-

Hcb. 12. rarunt ora leonum, extinxerunt imperum ignis, effugauerunt aciem gladij, fortes facti sunt in bello: sicuti sanctus Paulus nobis recenset.

Apoc. 21 ¶ Quid nunc de spe Mariæ dicam, cum ciuitatis Ierusalem latera æqualia sint? Virgo sancta ciuitas illa est, de qua gloriosa dicta sunt, teste Dauide. Cuius virtutes heroicæ tam sunt mirabiles, vt non minus habeat spei, & charitatis, quam fidei: ideo Ioannes in Apocalypsi quam Deus ei reuelauit, ciuitatem cælestem ostendens, latera eius æqualia vidit. Huc ptinet quod olim Deus præcepit. Accipies timiam æqualis ponderis. Tantum de thure, quantum de statere, & de galuano assumebatur: quo inuolucro

liquet

in præsentatione virginis.

55

liquet omnes virtutes Mariæ æquè perfectas fuisse, quod nemini sanctorum contigit. Abraham fide, Moses mansuetudine, Iob patientia, Dauid sanctitate, fulserunt: ita vt quisque potissime aliqua virtute insignitus (quâquam omnes habuit) in ea felicitus emicuit: virgini nostræ tamen nemo par esse quiuir. Si ergo fide omnes sanctos excelluit, spe quoque eos superauit. Quæ si magistro sententiarum credimus, nihil aliud est, quam expectatio futuræ beatitudinis, ex gratia & operibus proueniens. Hæc virtus certitudinem magnam habet quam à fide sortitur, quæ est in vi cognoscitiua. S. Tho. 22. q. 18. art. 4. Vnde Apostolus indubitanter loquitur. Scio cui credidi & certus sum, quia potens est depositum meum seruare. Et iterum. De reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi domino minus in illa die iustus iudex. Ecce quomodo spes innititur auxilio Dei, & sanctis operibus, nam paulo ante dixerat: bonum certamen certavi, fidem seruauit. Pulchra ergo diffinitio spei, data est, eò quod expectatio sit beatitudinis ex gratia & meritis confurgens. Ne posthac frustra quis speret felicitate frui, oscitans & dormiens, ac mandata Dei paruipendens. Hinc scriptum est. Spes impij

Nora.

3. d. 26.

2. Tim. 1.

Declamatio tertia

impij quasi lanugo quæ à vento rapitur. At spes sancta quam iusti habent, ea est de qua Apostolus. Fortissimum solatium hominis, nos qui confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram animæ habemus, tutam & firmam. Per pulchra & accommodatissima comparatio spei hæc est. Inter maris tumescentes undas, nauis anchora tranquillatur, ne hæc & illac pertracta frangatur. Et sic cor nostrum in hac fragili vita virtute spei, pacem & quietem inuenit. Nec aliò attinet illud Salomonis, qui sperat in domino beatus est. Et in psalmo. Beatus vir qui sperat in eo. Quid multa? Spe salui facti sumus ait Apostolus. Disertè quidam poeta cecinit. Spes est quæ capit, spes est quæ pascit amantem. Verum quam sit magna virtus spes, indicat scelus horrendum desperationis, quo Cain, & Saul, nec non & Iudas miserè perierunt. Hac eximia virtute freta virgo Maria, cum Salomone clamare audet. Ego mater dilectionis, timoris, & agnitionis & sanctæ spei. Videtis matrem modis omnibus venerandam, quæ tanquam pulchræ dilectionis Christi Iesu sanctam spem nobis attulit, vbi filiū Dei carne velatum nobis peperit. Vos charissimi si desperatio
nis

Pro. 16.

Rom. 8.

Hebr. 6

in præsentatione virginis.

56

nis cogitatio menti irreperit aliquando, è vestigio ad matrem sanctæ spei confugientes clamate. Sub vmbra alarum tuarum, o virgo benedicta protege nos, à facie impiorum qui nos affligerunt. Nihil magis interesse hominum puto, ait orator disertissimus, quam vt spes in homine, tam longa quam vita sit. Haud quaquam sperare per aliquot annos fat est, nisi, vitam omnem 7. spes ipsa sequatur. O quam longanimis in spe Maria virgo fuit, o quam quotidie candido pectore cum propheta clamabat. Tu domine singulariter in spe constituisti me, & rursus. Spes mea ab vberibus matris meæ, tu es. Iisdem verbis cum ea fratres iugiter oremus gratias agentes Christo Iesu, qui regenerauit nos in spem viuam, incontaminatam, & immarcescibilem in caelis. Nihil fidendum est in terra vbi omnia labefactantur quotidie, abeant diuitiæ perituræ, faceffant honores inanes, carnis subdolæ delectamenta pereant, spes nostra Christus est, qui solus nos beare potest.

Charitas quidem in virgine præcipue fulsit, quæ maior & excellentior, fide, & spe est. Fides spes charitas horum triū, maior est charitas ait sanctus Paulus, quo tam
1. Cor. 13
eximiam

Declamatio tertia

eximiam virtutem agnoscere, vt cumque
valeamus. Caritas profectò vt nuper te-
tigimus eximia virtus est. Non solum quia
fides euacuabitur & spes, quando venerit
quod perfectum est, & videntes Deum fa-
cie ad faciem, videbimus Deum sicuti
est, caritas verò nunquam excidit, imò in
beatitudine calica, eadem perficitur, nam
gloria vt theologi aiunt est gratia consum-
mata. Sed quoniam, vt pulchrè deducit san-
ctus Thomas: fides & spes attingunt Deum
S. Th. 22. secundum quod ex ipso prouenit nobis, vel
q. 23. art. cognitio veri, vel adeptio boni, caritas ve-
6. rò attingit Deum vt in ipso sistat, non vt ex
eo aliquid nobis proueniat. Semper illud
quod est per se, maius est, eo quod est per a-
liud: ideo caritas excellentior cõprobat
fide & spe. Quod aut omnib⁹ virtutib⁹ mo-
ralib⁹ & intellectualib⁹ præcellentior sit ne-
mo adeo rudis est, qui ambigat. Morales
virtutes attingunt regulam rationis, chari-
tas & theologica virtutes attingunt regulam
primam, scilicet, ipsum Deum tãquam pe-
culiare obiectum. Vnde Apostolus maxi-
me Christicolis eximiam charitatem com-
mendans ait. Super omnia charitatem ha-
bentes, quod est vinculum perfectionis.
Appositissima quidem comparatio, vincu-
lum

in præsentatione Virginis.

57

lum perfectionis charitatem esse asseruit.
Eo quod caritas patiens est, benigna est, Chari-
non æmulatur, non agit perperam, non est ras,
ambitiosa & cætera. Vide nisi fallor omnes
virtutes, velut annulos quosdam charita-
ti adhaerentes: vel vt melius dicam, tanquã
ramos ab ea sicut à radice prodeuntes. Cæ-
terum quam perfectè Maria vt stella calica
hoc miro charitatis radio effulserit, pa-
lam est, si sententiam saluatoris omni libra
ta ratione consideremus. Cui plus donatur,
plus diligit. Verum virgini sacrae plus cate-
ris donatum est, vbi gratia præueniente si-
ne labe peccati fuit concepta, quam Iere-
mia, & Ioãni baptista, qui sanctificati fue-
re antequam nati, ergo plus dilexit magni-
ficentiam Dei largitoris quam alij sancti.
Quid dico sanctos omnes excellere, ange-
los ipsos in diligendo Deum superauit. O
virgo virginum mirabilis, o sponsa Dei igne
charitatis succensa, ore tuo benedicto no-
bis seruulis tuis resera, quantum dilectio
Dei in te illuxit. Vulnerata charitate ait, Catic.
ego sum: perinde dicat: Deus optimus sic
me adamauit vt telum suæ charitatis cor-
di meo infixit, dilectione sua viscera
mea fauciata sunt, ita vt sagitta amoris sui
vulnerata, nihil præter illum diligam: ni-
hil

Nota.

Catic.

S. Bern.
ser. 29.
sup. cãti.

Declamatio tertia

hil quæram aliud: in eo duntaxat quietam: cum propheta regali suspiria, & gemitus iactans clamitare non desinam. Quid mihi est in cœlo & à te quid volui super terram? Deus cordis mei, pars mea Deus in æternum. Et iterum: filia Ierusalem, si inueneritis dilectum annuntia-

Cantic. 3. te ei, quia amore langueo. Et rursus, dicebat: anima mea liquefacta est vt dilectus loquutus est. Ecce fratres mei quam feruenter virgo sancta Deum diligebat, quas delicias spirituales amando sentiebat, adhuc paruula in templo degens. Nimirum si saluator noster in hunc mundum

Luce. 12. venit vt mittat ignem suæ charitatis in terram gelidam, vt sunt corda nostra, peccatorum pruina vsque adeo frigida, & nihil aliud vult nisi vt ardeat, quid de terra virginis puritate plena, qua maior sub Deo nequeat intelligi dicemus? Verum enim verò, vt ferrum missum, in fornace ardenti totum ignis efficitur, sic virgo immaculata charitate erat succensa, amore Dei liquefacta, & illius nimia dilectione vulnerata. Hinc diuus Hieronymus in sermone assumptionis ait. **Charitas** Ma- ita vt nihil in ea esset nisi ardor continuus, & ebrietas

S. Hier. ronymus in sermone assumptionis ait. **Charitas** Ma- ita vt nihil in ea esset nisi ardor continuus, & ebrietas

in præsentatione virginis.

58

& ebrietas perfusi amoris. Sicut ignis domum illuminat, visum delectat, membra calefacit, ligna inflammat, altissimas trabes in cinerem redigit & metalla liquefacit: sic ignis charitatis mentem Mariæ gloriosè illuminauit, lætificauit, confortauit, inflammauit, & per sanctam humilitatem quasi in cinerem redegit, & in amorem altissimi totaliter liquefecit.

¶ Taceo de Mariæ fortitudine, de eius temperantia & prudentia atque iustitia sileo, de quibus virtutibus alias. Quam sanctè vixerit inter alias iuuenulas in domo Dei vos fratres expendite. Vnum vos ignore nolo charissimi, quod maxime nobis virginem inelytam commendabilem ac laudabilem reddit. Non tantum in templo in Deum credebat & eum amabat, sed adhuc in vtero matris omnibus virtutibus emicabat, dulciter Deum diligens. Sanctus Bernardus hoc fatetur in sermo- **S. Bern.** ne. 2. feriæ hebdomadæ sanctæ. Virgo Maria dum erat in ventre matris, in maiori contemplationis statu fuit, quam vlla creatura fuit vnquam in ætate perfecta. Et licet in vtero dormiret, attamen somnus vsus liberi arbitrij in ea non sepeliuit, vnde dicere poterat. Ego dormio &

Declamatio tertia

cor meum vigilat. Nec mirum fratres hoc vobis sit, cum Ioannes in utero gauisus est, Maria salutante Elifabeth. Vbi sanctus Ambrosius, & sanctus Thomas, firmiter tenent, Christum Iesum cognouisse, & adorasse, ergo de matre Dei asseramus oportet, quod de seruo non negamus:

- S. Bern. potissime quia diuus Bernardus in epistola ad Lugdunenses, sic ait. Quod alijs, licet paucissimis, est concessum, Mariæ virgini denegandum non est. Quid, quod vt bene admonet Apostolus, Deus quem eligit ad aliquid, prius illum præparat, tum grãtia tum priuilegijs. Qui elegit nos ministros idoneos noui testamenti. Verũ si præcursores sic præuenit in benedictionibus dulcedinis vt sextum mensem agens vsum haberet rationis, quid prohibet de virgine sacra id fateri ab initio suæ immaculatæ conceptionis? Quandoquidem ibi Deum cognouit, cũ toto corde dilexit, virtutibus cunctis pollens.

Vita virginitatis
Vitam sacratissimæ virginis optimè ordinatam scribit beatus Hieronymus ad Heliodorum. Beata Maria inquit, etiam in adolescentia sua quando in templo morabatur, cum alijs puellis suis coæuis vitam suam valde ordinatam ducebat. Nam mane

in presentatione Virginis.

59

mane vsque ad tertiam orationibus insistebat. A tertia verò vsq; ad nonã operi manuum intendebat. A nona autè adhuc oratione incipiebat, à qua non recedebat quo vsq; illi angelus appareret, de cuius manu eteã accipere solebat. Et sic melius in amorem Dei proficiebat. Nemini mirabile videatur charissimi, si angelus virgini intactæ cibum quotidie ministrabat, cũ Helix propheta quondam aues panem & carnem mane & vespere adducebant. Imo & Danieli in lacu leonum escam deulit, per manus Abacuch. Panem angelorum è celo delapsum Hebræi quadraginta annis manducauerunt, & Mariæ sacra dominus calorum cibum de manu angeli non præberet? Vacabat ergo Maria tam vitæ contemplatiuæ quam actiuæ, & manibus operando à contemplatione non quiescebat, dicens cum regali propheta. Prouidebam dominum in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi ne commouear. Et illud canticorum. Dilectus meus mihi & ego illi, inter vbera mea commorabitur. O nos felices fratres, si tantæ virginis exemplum, pro modulo nostro sectaremur, semper & vbique Christum Iesum in corde nostro gestan-

Psal. 15.

Declamatio tertia

Sant. 5. res, cum toto pectore amantes, & pro
Leuit. 6. innumeris impensis beneficijs inexhaustas
Figura. gratias agentes. Siquidem in hac virgine
 impletum cernimus, quod multis retro se-
 culis dominus præceperat. Ignis in altari
 meo semper ardebit. Altare sacrum Ma-
 ria fuit, vbi sacerdos & hostia mundissima
 Christus nouem mensibus iacuit: offerens
 semetipsum hostiam in odorem suauitatis
 Deo, vt apostolus ait. Altare inquam san-
 ctum Maria fuit in templo, non lapidibus
 extractum pretiosis, non margaritis, aut mi-
 cantibus gemmis, sed viuis ex lapidibus e-
 rectum, fide, spe, & charitate ornatum, a-
 lijs & gratiæ donis decoratum. Ideo in al-
 tari hoc charitatis ignis, & rogius magnus
 semper arsit. Eas ob res operæ pretium erit
 illam vocem aure cordis ascoltare, qua do-
 minus vnumquemq; orthodoxū admonet.
Exo. 25. Inspice & fac, secundum exemplar quod
 tibi in monte monstratum est. Paulisper
 vos obsecro, quā maxime possum fratres,
 hic pedem figamus, potissimum exemplar
 ob oculos nostros Deus pater posuit, mit-
 tens filium suū Christum Iesum in quem
 velut scopum Iusserit, tum cogitatus om-
 nes, tum verba, tum denique opera cuncta
 dirigere. Cuius cādida vita simulachrum,
 & ima

in præsentatione virginis.

60

& imago viuida nobis vbique sit. Eam ob
 rem ipse dixit. Exemplum dedi vobis, vt
 quemadmodum ego feci vobis, ita & vos Ioā. 13.
 faciatis. Quod verbum non tantum ad a-
 blutionem pedum referamus oportet, sed
 ad omnia opera bona quæ fecit. Vnde alibi
 dixit. Qui vult venire post me abneget se-
 metipsum, & tollat crucem suā, & sequa-
 tur me. Equidem vestigia Christi Iesu fe-
 qui, illius paupertatem, patientiam, humi-
 litatem, & benignitatem, aliasque virtutes
 pro nostra virili, imitari est. Itaque scopus
 vitæ nostræ Christus Iesus esse debet. Cui
 placuit aliud exemplar nobis dare, matrē
 suam Mariam creando, omni virtute orna-
 tam, omniq; sanctitate conspicuam. Cuius
 immaculatam vitam corā habeamus, quæ
 adeo perfecta est, & inlyta, vt longē me-
 lius quā diuus Paulus Maria dicere queat. 1. Cor. 4
 Imitatores mei esto te, sicut & ego Christi.
 Ecce exēplar prælucidū quod nobis christi
 colis Deus optimus in monte monstrauit,
 quod inspiciamus attētius, & imitemur fer-
 uētius. Ecce luminare minus in calo situm
 post Christū Iesum, luminare maius. Huc
 maxime pertinere arbitror illud sancti Hier-
 ronymi, ad eustochiū & paulā. Si placeat S. Hier.
 vobis charissima, talis ac tāta virgo placeat ad pau-
 & lam.

Nota.

Biblioteca

Ambr.
li. de vir
gi.

Declamatio tertia
& opus virtutis eius, cuius vita omnium disciplina est, cuius mores instituta sunt ecclesiarum, quæ præcellit, & supereminet vniuersis. Tanta erat vitæ eius claritas, vt omnium vitam quodammodo obscuraret. Et idem. Sicut in comparatione Dei nemo bonus, ita in comparatione matris domini, nulla inuenitur perfecta creatura, quamuis virtutibus eximia comprobetur. Vnus est pater in cælis, vna est mater in terra, vna est forma virtutum Maria. Nec minoris ponderis sunt diui Ambrosij verba, libro de virginitate. Sit nobis inquit tanquam in imagine descripta virginitas Mariæ & eius vita, in qua velut in speculo refulget species charitatis & castitatis, atque forma virtutis. Hinc sumatis exempla viuendi, vbi tanquam in exemplari magisteria sunt expressa prohibitatis. Quæ quid corrigere & quid fugere, quid tenere debeatis ostendunt. Hæc sanctus Ambrosius. Quis obsecro fratres cogitatione tenuis attingat, quam instanter, quamque feruenter orabat, vt Deus optimus moras rumperet, & in mundum veniret, post tot propherarum oracula, & tot sanctorum patrum vaticinia?

¶ Cl

in præsentatione Virginis.

61

¶ Clamat Maria virgo in templo, & indefessè orabat ex sacrarum literarum penitu preces suas assumens. Cum regali Propheeta dicebat. Domine emitte manum tuam de alto, eripe mundum de aquis multis, & de manu filiorum alienorum. Homines à peccatis libera, & de manu dæmoniorum, quos in simulachris venerantur, potenter eripe. Iterum cum Esaia vociferans aiebat. Emitte agnū Dñe dñatorē terræ, de petra deserti ad montē filia Sion, vtinam dirum peres cælos & venires. Atqui cum sponsa clamitabat. Veniat dilectus meus in hortū suum & comedat fructus pomorum suorum. Hisce orationibus flammigeris orabat, diu noctuque salutem mundi magnopere desiderans. Verū charissimi si oratio Mosi furorem Dei placauit, ne animaduerteret in populum, neque eum deleret, si idem orans manus suas eleuans A malech vincebatur, si Helia orante, bis ignis de cælo descendit, si denique precatio Iosue, tam potens fuit, vt sol gradum sifteret donec de uictis hostibus victoria esset parta. Quid de efficacia mirabili orationis beatæ virginis dicemus? Nempe ipsa orante filius Dei venit ex alto, & quem tam ardenti affectu vates desiderabant, paulo post Spiritu sancto

psal. 143

Esa. 16

Canti. 5

Nota.

H 5 cto o

Declamatio tertia

cto operāte illa genuit, atque virgo permanens nobis peperit Saluatorem. En quorsum hodie est in templo presentata, planē vt summum Deum excitet ne amplius obdormiat, imō surgat accipiens arma & scutum, humanitatis nostræ, & in adiutorium nostrum veniat quam primū triumphans principes mundi labentis, & euincens in carne sua, obiens in patibulo sanctæ crucis.

Summa ¶ Vos iam charissimi cum illa muliere sancta vocem extollatis, in laudem facerrimæ virginis oportet. Quin & omnes toto pectore acclamantes dicamus. Beatus vēter qui te portauit & vbera quæ suxisti. Velut aceruus tritici est alius Mariæ candidissimis vallatus lilijs, virtutes mirabiles eam circundant, imō ipsa est quæ omnium charismatum dona suscepit. Quas ob res Mariam, vt stellam fulgentissimam inspiciamus, ne quod absit, in hoc vastissimo, ac perinde periculosissimo mari, pereamus. arca deifera est puella hæc, quæ in templo Domini presentatur eam sequamur, virtutes illius penitus contemplantes & imitantes. Altare sacrum est, in quo ignis charitatis semper exardet, vt frigida nostra pectora incallescant in Dei amorem, hoc benedictum altare ad eam. In quo nimirum sacerdos

Leui. 6

in festo Annuntiationis.

cerdos in æternum Christus Iesus, se ipsam patri obtulit, postquam sua dignatione carnem nostram induit. Accedamus inquam cum fiducia magna, ad thronū gratiæ Christi, vt misericordiam inueniamus in tempore opportuno. Quam prestare ipse Saluator nobis dignetur, suæ genitricis precatu, qui cum patre & Spiritu sancto viuit & regnat, in secula seculorum, Amen.

¶ Finis declamationis tertiæ.

IN F E S T O A N N U N
T I A T I O N I S : D E
clamatio quarta.

T H E M A.

¶ Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Luc. 1.

Acerimus vates Esa- Esai. 12
ias, quem beatus Hieronymus euāgelistam appellat, eo quod potius videtur euangeliaretexere, quam prophettare, is summi numinis ad-

Declamatio quarta

nis admiranda opera videns, potissime in hominum salutem patranda sic ait. Annuntiate in populis adinventiones eius, memérote quoniam excelsum est nomen eius. Sane fratres dilectissimi si totius mundi machinam, & eius ordinem stupendum vel obiter & cursim contemplemur, omnia in sapientia patrata fore agnosceremus, dicente

Pfal. 103 Propheta regio. Domine omnia in sapientia fecisti. Hoc est in filio, qui patris sapientia & virtus est. Quid obsecro concentus calor, astrorum omnium pulchritudo, elementorum cōcordia & vicissitudo, quā creatoris sapientiam & eius potentiam bonitatemque clamant? Subtilis quidem inuentio Dei optimi, orbis creatio est, Quippe quæ Platonem, Aristotelem, omnesque philosophos quamlibet sapientes vsque adeo pellexit & allectauit, vt stupefacti, admirantis omnipotentis virtutem, diuitias honores, hominum consortia nihili penderes, ad eremū cōuolarēt, quo pacatius cælorum cursus, & stellarū natiuā virtutem & influentiam, experiri possent. At inuentiones Dei, quæ nedum homines alioqui sapientes, sed angelos ipsos in admirationem rapiunt, opera mirifica nostræ redemptionis & salutis sunt, In quibus profectò, lucidius, sum-

Nota.

in festo incarnationis.

63

summi numinis, sapientia, potentia, & bonitas immensa splendent. Eam ob rem Esaias ad concionatores verbi Dei se vertēs, & apostrophem faciens ait. Annuntiate in populis, adinventiones eius. Ac si dicat per omnia mundi climata itinerantes, cunctis populis narrate, molimina & studia Dei optimi, qui terribilis est in consilijs, super filios hominum. Prædicate qua largitate homo factus, in virginis aluo nouem quieuit mensibus, & si in sinu patris ab aeterno fuerit. Natiuitatem eius, circumcisionem, ieiunia, oracula, & doctrinam quam prædicauit, miracula quæ patrauit innumera, mortem crucis stupendam, triumphalem resurrectionem, & ascensionem in cælum, vt ad inuentiones eius enarrate. Ad hæc memérote, quoniam excelsum est nomen eius. E memoria vestra non excidat, quam sit potens qui tot beneficia hominibus dedit, qui ad hoc è cælo venit, vt diaboli opera, omniaque machinamenta illius sua virtute destruat. Excelsum & magnū est nomen eius.

¶ Vos charissimi precor vt primo inuentiones hæc, quas Lucas in lectione euangelij narrauit audiatis, vt deinde modo nostro obseruato hæctenus, in secunda parte declamationis thematis verba, Dño auxiliante expli

Pfal. 65

Esa. 12

Declamatio quarta

explicemus. Velim vos legere libellum quē de septem verbis Mariæ virginis edidimus, septem concionibus vulgari sermone digestum, quas habuimus in cœnobio nostro vallisoleti, vbi hoc euangelium adamussim expositum est. Modo euangelica lectio sic habet.

Euangelium.

¶ Missus est angelus Gabriel à Deo, in ciuitatē Galilee, cui nomē Nazareth ad virginē desponsatā viro, cui nomen erat Ioseph de domo Dauid, & nomen virginis Maria.

Sapi. 8

¶ Mentis vestræ oculos eleuat e paululū dilectissimū, & inspicite, qualiter sapiētia Dei, attingens à fine vsque in finem disponat omnia suaviter. Inuētio diaboli verſuti quōdam fuit, vt in serpentis imaginem transfiguratus, Euam alloqueretur in paradiso, suaderetque, contra Dei mandatum cibū sumere è ligno vitæ, quo degustato virum suum inuitaret, & ideo vniuersum genus humanum destrueret. Quod heu zambulus, inuidiæ liuore succensus effecit, verbis pessimis illius exhibente consensum tum Eua, tum etiam Adamo. Inuentio mirabilis sapiētiæ Dei instituit, vt è cælo angelus veniens, almæ virgini Mariæ magnopere coneretur suadere, vt assensum præbeat, voluntarique creatoris obremperet, quippe qui eā elegit

in festo incar nationis.

64

elegit ab æterno, & nunc prælegit in matrem, modo spontanee ipsa cōsentiat. Tres in paradiso fuere, qui olim iacturam maximam, & perniciem nostram moliti sunt, angelus improbus, Eua, & Adam. Tres in Nazareth nostræ salutis mysterium peragunt, angelus Gabriel, beata virgo Maria, & filius Dei, quem Adam caelestem iure optimo Apostolus vocat. Mira res. Demō imaginem serpentis, angelus Gabriel speciem hominis ex acere compactam, induerunt, Eua cum esset sancta, facta est peccatrix, Maria virgo mater est effecta, Adam in peccatorem mutatur, filius Dei efficitur homo, quatenus homo efficiatur Deus, dicente beato Augustino. Deus factus est homo, vt homo fieret Deus. O mirabile & inscrutabile commercium, quis audiuit vnquam tale? Maiestas Dei esse dimittit, vt nos vermiculos humi reptantes, deificet, ac super æthera exaltet, atque inter angelos collocet glorificatos.

Gene. 3

Nota.

¶ Missus est angelus Gabriel à Deo. Eū dignitas magna huius paranympsi. Non ex inferiori hierarchia erat, vbi teste Dionysio, angeli & archangeli & potestates sunt, ex quib⁹ vt aiunt theologi frequēter mittuntur ad nos. Sed ex superiori hierarchia descendit vbi

S. Ber.

Declamatio quarta

vbi throni & cherubin, & seraphin collocātur inde aduenit, veluti sanctus Bernardus, homilia, i. super missus est asserit: nempe mysterij tum dignitas, tum nouitas exigebat, vt ex superioribus, hoc est, seraphin nūciaret, quod ab orbe condito, non est auditum: quod nimirum palam facit Lucas dicens. Missus est, à Deo. Non ab aliquo superiori spiritu sed à Deo, quippe qui Gabrieli reuelauit arcanum hoc. Nec obstat, quod angelus appellatur. Nam vt sanctus Augustinus exponens illud, qui facit angelos suos spiritus, dicit. Angelus nomen officij est. quam ob rem, vt septuaginta transtulerunt, Saluator noster vocatus est angelus. Iuxta illud Esaia. c. Magni consilij angelus. Ergo angelus, hoc est, nuncius vel missus. Attendite fratres mei: si vnus ex seraphin volauit ad emundanda Esaia. labia, sicuti ipse testatur, quibus purgatis calculo ignito de altari arrepto, rectè prophetaret. Quāto magis ratio ipsa deposcit, vt tam eximium, tamque præclarum sacramentum, non alius sed seraphin nunciaret? Magnum opus ex nihilo mundum pulcherrimum, creare, maius quoddam fuit ex limo hominē condere, & eius animam ad imaginem & similitudinem suam immortalem etiam ex nihilo

Esa. 9

Esa. 6

in festo incarnationis.

65

hilo creare, sed maximum omnium, ipsum creatorem fieri hominem: Deum immensum, cui calum & terra scabellum pedum eius, eundem induere limum, & viginalis vteri concludi ergastulo. Mitto nūc angelorum omnium nobilitatem, quos flamma ignis vocat Dauid. Taceo eorum sapientiam, sanctitatem, fortitudinem & pulchritudinem. Sunt enim potentes virtute, ad faciendam voluntatem Domini: nos vero inguari, fragiles, qui domos luteas habitamus & terrenum habemus fundamentum, vt docet sanctus Iob. Vnde clamat & merito clamat sapiēs, fragilitatis nostra nos admodum. Quid superbis terra & cinis? Angelus cum sit spiritus fortitudine magna præditus, sanctitate, ac pulchritudine conspicuus, a deo se humiliat vt nobis inseruiat, nos doceat, tueaturque, & tu homunculus superbia inflatus incedis? Nempe angelorum humilitatem Saluator subindicat dicens. Angeli eorum semper vidēt faciem patris mei qui in cælis est. Talis erat Gabriel felicissimus, videns faciem patris, ac perinde beatus, veruntamen Deo optimo iubente, è sublimi cælo descendēs, ad Nazareth venit, vbi in clyta virgo Maria morabatur. Nec abs re Gabriel vocatur, id est fortitudo Dei,

Psal. 10

Iob. 4

Eccl. 10

1. 10. 9

Declamatio quarta

Dei, venerat quippe nunciare aduentum eius, qui virtus Dei est, in salutem omni creati. Quique ad eum fortis erat ut ad expugnandas aereas potestates, coercendas & de vincendas, solus sufficeret. Quin ipse Dominus fortis & potens, Dominus fortis & triumphator in praelio, iure à Propheta nominatur. Is planè est, qui carnis tyrannidem, satanae superbiam & assultus, mundi labentis ambitum, atque iactantiam sua parte virtute dissipare venit. Eo acclamante, & suos tyrones roborante. Nolite timere, ego vici mundum. A deo venit nuncius hic, non Propheta, non Patriarcha egregius sed angelus, quoniam angelis est affinis & cognata, ac vehementer dilecta virginitas. O quam pulchra est casta generatio cum claritate. Ad hæc. De Prou. 25 scendit à summo celo: nam sapiens ait. Bonus nuntius de terra longinqua. Videte fratres, & omni solertia expendite, an nuntius è terra sit propinqua, an de longinquo. Quid quid caro misera suadet, cuius sapiëntia stultitia vera est, quicquid improbus demò exposcit, quicquid deniq; mundus fallax, qui in maligno positus est exigit, totum vanum est, mortiferum, & horrendum inspiratio sancta, nuncius de terra longinqua, ideo velut angelam accipite ob audite, & intra cordis
arca-

in festo incarnationis.

66

arca collocare eam.

Itaque, magnus est qui hanc legationem mittit, quia Deus, de quo in Psalmo. Magnus Dominus & laudabilis nimis, & sapientie eius non est finis. Magnus qui missus est, quoniam seraphim est ex superioribus spiritibus. Magna virgo egregia Maria ad quam visendam & alloquendam paranymphus cælicus mittitur. Magnum & mirificum nuncium quod Gabriel adfert, de quo illud ouanter dicere possumus. Dies magni nunciij est, si tacuerimus, & celare voluerimus vsque mane, sceleris arguemur. Verum si de victoria contra Assyrios, leprosi inuicem sic confabulabantur, nos orthodoxi, quando amor solus hodie sic de Deo triumphauit, ut homo factus pro hominibus pati incipiat, infantis fastidia in utero matris hilariter subbeat, quanto maiori gaudio, ingentique tripudio dicere oportet. Dies magni nunciij est? Ideo tacere fas non erit, ne plagis vapulemur multis, sceleris que arguamur. Sed vos charissimi, altius considerate, quam sit hoc euangelium refertum mysterijs, quam scateat sacramentis, vbi hactenus, duo tantum verba delibauimus, scilicet, missus est angelus Gabriel a Deo: verum tempus me deliceret, si singula huius sacre lectionis ve-

4.Re.7

Declamatio quarta

lim explicare. Ex multis vel pauca nitat referre.

Textus.

Iob. 1

Hebr. 13

Sapi. 5

¶ At qui provinciam Galileam vocat, id est transmigratione, eo quod Saluator noster, vt peregrinus vitam hac expleuit, ita vt vult pecula caueas, volatilia nidulos suos habeat, filius autem hominis nusquam habuit vbi caput suum reclinaret. Verba eius sunt hec & ex ore illius benedicto Propheta. Natus est in diuersorio, cum Iob dicens. Nudus egressus sum de utero matris meae. Nudus obiit in cruce pendens, quo cum viro illo sancto clamet, nudus reuertar illuc. Vos videte & solerter vos metipfos interrogate an Galilaei sitis. Si peregrini instar iter agitis, cum Apostolo dicentes. Non habemus ciuitatem manentem, sed futuram inquirimus. Veh qui babylonem habitantes auertite. Venite coronemus nos rosis antequam marcescant, non sit pratum quod non pertranseat luxuria nostra. Quia haec est fors nostra, haec est pars nostra. Caterum ciuitas illa felix Nazareth nominatur. Hoc est florida, vel flos. Aperte quidem, quoniam nasciturum nuntiauit angelus, qui nazareus vocari debuit, vt Mattheus indicat, & alludit ad illud viri sapientissimi Nathanaelis. A Nazareth poterit aliquid boni esse.

Rursus

in festo incarnationis.

Rursus in Nazareth florida, virgo Maria oriunda erat, de qua florem pulcherrimum Christum nasciturum vaticinatus est Esaias. Egredietur virga, ait, de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Virga sancta ex Iesse radice oborta, florem Christum Iesum protulit, virginis suae flore seruato, quia Deum & hominem peperit. Ego ait flos ille, ego flos campi & lilium conuallium. Cuius odor totum orbem reficit, cuius pulchritudo angelos ipsos delectat, cuius virtus animarum vulnera sanat, & in quem desiderant angeli prospicere, inquit sanctus Petrus. Mirabile dictu, ciuitas flos interpretatur, virgo ipsa flos dicitur, Christus flos ex ea nascitur, vt iam cum sponso dicamus Imber abiit & recessit, flores apparuerunt in terra nostra. Imber frigida, lex verus caeremonijs & sacrificijs onusta iam abiit, ver apparuit, lex amoris nunc, veniente Christo exiit, floribus vernantibus abundans. Ideo columba surgat e terra, pennis fidei & charitatis volitet, caelos omnes penetrans.

Esa. 11

Canti. 2

1. Pet. 1

Textus.

¶ Ad virginem desponsatam viro cui nomen erat Ioseph de domo Dauid. Ad fortem mulierem cuius pretium de vltimis finibus est, fortis nuntius venit, vt fortem

Declamatio quarta

Christum nuntiet, qui fortem armatum ab atrio suo deiciat. Ad virginem angelus mittitur tam magnifico operi destinata, non opibus, gloria, & nominis splendore, alijsue titulis, quos adorare mundus consuevit, sed puritate, humilitate, modestia, ceterisque dotibus insignita erat, quæ hominem in oculis Dei maximè commendant. Virgo quidem erat & desponsata, ostendens qualis sit sacrosancta ecclesia Romana cuius sponsus Christus Iesus, qualisque debeat esse anima quæ spiritualis mater Christi vocatur ab eo. Nempe fide integra, & charitate pura, alioqui non est conceptura Christum. Præterea desponsata erat Maria & virgo, quo verum esset illud. Nigra sum sed formosa filia Hierusalem. Nigra quodam modo quia desponsata, formosa quia simul et virgo. Quin omnia, poma noua & vetera ait seruauit sponso meo Christo, vtriusque legis benedictionem cōplectens, fecunditatis, & virginittatis. Mirares, hic nuptias commendat Deus, quia honorabile connubium & thorus immaculatus. Sed carnis integritatem prætulit dum ex virgine nasci dignatur, ideo centesimum fructum, in euangelio virginittati præstituit: de hac præclara virtute, quæ in carne præ-

in festo incarnationis.

68

ter carnem vitā ducere facit, quod potius angelicum quam humanum est, nonnulla attigimus in secunda declamatione, grandis restat nobis via adhuc, & vastā prouinciam perlustrare cœpimus. Eam ob rem vltimas, materius pergamus. Sat sit ob oculos illud Christiana virginittati oraculum habere, in celo nec nubent neque nubentur, sed erunt sicut angeli. En virginittatis stupenda dignitas, angelos nititur imitari, & angelici homines in terra degentes, virginittas iure appellantur. Eodem pertinet illud. Beati qui se castrauerunt propter regnum celorum. Ecce beatos vocat Dñs, eos qui carnis oblectamenta, ob Dei amorem spernunt. Par erat vt de virgine Deus homo factus nasceretur, vt virginittas amabilis esset cunctis, etiam ijs qui in Domino nubunt. Sed cui desponsata erat alma virgo, nunc solertè inquiramus. Nempe humilis Maria humili viro, quem non fastus, non seculi ambitio, non mundi iactantia gloriosum efficiebat. Sed vir erat simplex & sanctus, pauper, arte faber, omni tamen virtute præditus. Vir & vt pie creditur, ab utero matris sanctificatus. Genus ducens ex regali stirpe David, quem admodum angelus ei loquens dixit, Ioseph fili David noli timere accipere Mariam coniugem tuam, quod

S. ambr

Declamatio quarta

in ea natum est, de Spiritu sancto est. Fa-
bro Ioseph traditur virgo sancta, quippe
quæ ex eadem tribu Iuda, & familia regis
David erat, ne temerata virginittatis adure-
retur infamia, cui alius corruptelæ videret-
tur insigne præferre, sicut sanctus testatur
Ambrosius. Mira res, & vehementer mirã
da, maluit Dominus de suo hortu, quã de
matris pudore dubitari. Sciebat autem te-
neram esse verecundiam virginis & lubri-
cam famam pudoris. Atqui decebat, vt si-
cut quondam Ioseph qui sponsam Domi-
ni sui seruauit mundam, & ne fame inuale-
scente vniuersum regnum Egypti periret,
seruato tritico, quod prudens Ioseph pro-
uidit. Sic noster Ioseph grassante tyranno
de Herodis, & tot millia infantum occi-
dente, fugeret cum Maria & puero Iesu in
Egyptum, vbi seruatus est nobis panis vi-
uus Iesus, qui de celo descendit. Quique in
sacro altari quotidie vniuersam latiat ec-
clesiam, ne forte spiritali inedia, animæ
fidelium deficiant, dilabanturque in va-
ria piacula. Ecce vir fidelis & prudens quæ
cõstituit Dominus super familiam suã. Vt
que pater celestis, neminẽ inuenit in toro ot-
te terrarũ Ioseph iusto similẽ. Ob eã rẽ al-
teri non cõmisit familiã hãc magnã regẽdã
& cu-

in festo incarnationis.

69

& custodiẽdam, nisi illi. O dignitatem ma-
ximam, o functionem regnis & sceptris præ-
ferendam, sponsum esse matris Dei & filij
altissimi nutritium, patrem que ab omni-
bus appellari Christi Iesu, cui in celo ab æ-
terno tantummodo est pater, & in terra
virgo Maria duntaxat mater. Qui fusus
videre cupit plura de sancto hoc. Legat san-
ctum Bernardum, ho. 2. super missus est.
¶ Et nomen virginis Maria. Rursus euan-
gelista spiritu Dei afflatus Mariæ virginita-
tis meminit. Vt dum iterum integritatem
illius audimus, bifariam castimoniã illius
contemplemur, tum corporis, tum etiam
mentis. Parui refert si quis corpore sit tan-
tum integer, si mentem habeat corruptam
superbia, inuidia, aut quouis alio delicto.
Huc pertinet illud Pauli nos omnes adhor-
tantis. Timeo ne sicut serpens seduxit Euã
astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri,
& excidant, à simplicitate, quæ est in Chri-
sto Iesu. Videtis ni fallor charissimi, quam
sit timenda mētis corruptio quam satanas
ingerere molitur, nullumque non mouet
lapidẽ, vt à simplicitate, & charitate Chri-
sti Iesu excidamus. Idque vt facilius sua-
dere valeat Eue prauaricantis adduxit exẽ-
plum, quæ nimirum serpentis fallaci pro-
mil-

ho. 2. super missus est.

S. Bern.

Text.

ho. 2. super missus est.

2. Cor. 11

Declamatio quæ arta

missioni credens infeliciter lapsa est. Sunt
quamplurima in veteri lege inuolucra, quæ
virginitatem Mariæ præfigebant, vt est il-
Exod. 3. lud Exodi, de rubo ardenti non autem cõ-
Nu. 17. busto, de virga Aaron non humectata, quæ
floruit Dei virtute, sic virgo Maria spiritu
sancto adueniente concepit & peperit fi-
lium Dei. Vnde virgo regia ait, flores meos
fructus honoris & honestatis. Eodem per-
tinet quod nuperrime ex propheta Esaiã
Esa. 11. attulimus. Egredietur virga de radice Ies-
se, & flos de radice eius ascendet. Nec abs-
re, maria, Dei genitrix vocata est. Maria
Hebraicè stella maris nuncupatur. Nam
sicut stella sine sui corruptione mittit ra-
diũ, sic absq; suæ puritatis lesione peperit fi-
lium suum Christum. Ipsa stella illa Iacob
prophetata per Balam est cuius radius vni-
uersum orbem illuminat, præfulget in su-
pernis, inferos penetrat, terras perlustrans,
& calefaciens magis mentes quam corpo-
ra. Fulgor eius virtutes omnes fouet, dissipa-
t & excoquit vitia. Quid plura? Syria-
ce, Maria domina interpretatur, domina
angelorum est, & regina calorum. Quid
ni, virgo sancta angelis & hominibus do-
minetur, quum de creatore omnium
Lucæ. 2 cas asserat. Descendit Iesus cum Maria &
Ioseph,

in festo incarnationis.

70

Ioseph, Nazareth, & erat subditus illis stu-
per mens, pauet & obmutescit omnis lin-
gua. O virgo sanctissima domina, angelo-
rum, regem regum & dominum dominã-
tum Christum sub tuo imperio fuisse legi-
mus. O mirabilem virtutẽ o humilitatem
præcellentem, cui lubens orbis dominator
se subdit. Voluntatem timentiam faciet
ait Dauid. Quasi dicat. Deus optimus vt
est munificus & pius, eorum voluntati pa-
ret, qui procliuu genu ei inserviunt. O Ma-
ria. O domina si contra Deum fortis fuisti,
quanto magis contra homines praualebis?
Enim verò vt quam pulchre. S. Tho. 3. p. q.
37. art. 2. adnotat, nomina debent proprie-
tibus rerum correspondere, alioquin pro-
pria nomina non essent. Cum ergo hoc mi-
rabile nomen Maria impositum sit à Deo,
quemadmodum diuus Hieronymus super
Matthæum contestatur, & sanctus Am-
brosius sermone de natiuitate virginis, so-
le clarius apparet plenum esse mysterijs. E-
go agnouit te ex nomine dixit Deus ad Mo-
sem, quanto magis matri suæ dicit, ego a-
gnouit te ab æterno ex nomine? Verum il-
lud Malachię alma Dei genitrix dicere po-
terit. A solis ortu, vsque ad occasum, ma-
gnum est nomen meum in gentibus & in
omni

psa. 144

Genç. 3

Exo. 33.

Mala. 1.

Declamatio quarta

Pfal. 47
omni loco. Nos ergo dicamus. O Maria, maris stella fulgentissima, domina mundi, sicut nomē tuum ita & laus tua in fines terre. Vbi que terrarum te admirabilem Dei genitricem orthodoxi profitentur, te aduocatam & adiutricem iure vocant.

Text. ¶ Et ingressus angelus ad eam dixit. Aue gratia plena dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Gradiens angelus in virginis aulam intrauit: vnde humanam effigie habere qua posset videri & audiri, nemo est qui ambigat. Imo magno gaudio Gabriel afficitur, videns se quodam modo similem regi suo, qui statim in utero virginis homo factus propter homines suo tempore erat nasciturus. Quantum ergo nos letari oportet fratres, quoties oraculum illud legimus, audimusue. Verbum caro factum est, & habitauit in nobis: aereum corpus angelus gestans iubilat, hominum salutem nuncians, iubilemus & nos, quoniam filius Dei tanti nos facere dignatus est, vt qui nusquam angelos apprehendit, semen Abraham apprehenderit. Quo splendore irradias, qua veste coruscans intraret Lucas tacuit, nos vero sanctum Augustinum optime hoc depingentem audiamus. Venit ad me ait Maria, magnus quidam Christi paranympheus

S. Ang. ser. annūtia. i.

in festo incarnationis.

phus Gabriel angelus, facie coruscans, veste rutilas, ingressu mirabilis, colloquio affabilis, & salutauit me dicens: aue gratia plena. Notat Origenes, nullam ante hac similem salutationem ab angelo factam fuisse cuiuspiam: noua & inaudita à seculis hæc saluatio fuit. Vos attendite almæ virginis modestiam. In cubiculo suo clauso ostio orabat patrem, non in platea aut in ceterua hominum. Vtinam, Dina Iacob filia nunquam domo egressa, mulieres Sichem ciuitatis intreri voluisset. Verum nec ipsa stuprum esset passa, neque rex & princeps filius eius obijisset, & vniuersa ciuitas periisset. Piaculum magnum, ingens præcipitium est puellarum diuagatio, in qua rete suum expandit diabolus animarum cruentus venator. Ceterum angelus ingreditur ad virginem, in abscondito orantem, nam peculia re est angelis astare orantibus, delectari in ijs quos vident puras manus leuare in oratione, holocaustum hoc gratissimum offerentes Deo, velut Raphaël Thobia enarrauit. Clauso ostio, vt ait sanctus Bernardus intrauit, eo quod spiritibus nec ostia parietis se ob stare possunt, in abditis suis erat virgo prudentissima clausa hominibus, angelis vero non ita. Felices qui eam imitantes aiunt:

Origenes.

nota.

Declamatio quarta

Pfal. 54

aiunt: ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine: expectabam eum qui saluum me fecit, à pusillanimitate spiritus & tēpestare. Et quoniam res hæc supra vires nostras est, orantes cum spōsa nullatenus deficiamus, vnusquisque pro virili sua clamans. Trahe me post te, & curremus in odorem vnguentorum tuorum. Equidem tam sumus fragiles ac infirmi, vt nisi virtus Dei Christus, nos trahat, hominum consōrtia, & mundi turbam spernere minimè valeamus. Sed angelo iā intrante quid ait audiamus, quo audito plus miremur.

Text.

¶ Aue gratia plena dominus tecum inquit. Notandum quod grēce, chere, gaudiū seu salutē significat, venit à verbo. cherin. quod apud grēcos idem est, quod gaudere, saluare, valere. Parui ergo refert an dicamus, aue, an gaude, an salue. Huic dominus post resurrectionem sanctis mulieribus dixit. A vere, gaudium & salutem illis oprans, denūtiāque. Vulgata quidē saluatio inter Hebręos erat. Salō lac: hoc est, pax tecū. Itaq; Gabriel insolitū arcanū annuntians, insolita ac noua vtitur saluatione. Congruētissimè quidē prudētissimē virgini Mariæ primo, aue dicitur, quod nulli hactenus cōtingit, nam in ea salutis nostræ mysteria capta sunt,

in testo incarnationis.

74

sunt, dum illū cōcipit qui solus tristia, Eue, lamenta euertens, in gaudia magna immutauit. Verūm Christo nato, angelus pastori bus dixerit Annūtio vobis gaudiū magnū, Luce. 2. quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie saluator. Quin & ipse dominus, vt Esaias vaticinatus fuerat, prædicans explicauit se venisse, vt cōsolaretur oēs lugentes in Siō, & daret eis coronā pro cinere, oleum gaudij pro luctu. Quæ omnia saluatore aduentāte impleta agnouimus. Huic saluationi apprimè congruit, quod sequitur: gratia plena. Blādientis affectu angelus loquitur subindicās nobis, quā grata, quāque valde dilecta sit virgo Maria à Deo. Bene plena ait sanctus Hieronymus, quoniam ceteris virginibus præstatur gratia per partes, Mariæ vero tota se infudit plenitudo gratiæ. Prou. 5. Proculdubio, hæc est de qua Salomon cecinit. Multæ filiæ congregauerunt sibi diuitias, tu verò supergressa es vniuersas. Fas erat, vt quæ tam præcellentem dignitatem erat acceptura, animas omnium sanctorum, esset sanctitate, & plenitudine gratiæ transgressa. Verum de Apostolis legimus: repleti sunt omnes spiritu sancto: de Ioanne baptista non absimile angelus recensuit. Replebitur Luce. 1. spiritu

Declamatio quarta

spiritu sancto adhuc ex utero matris suae. Itidem de Stephano viro sancto, Lucas hoc ipsum testatur. Sed excellentius de virgine dictum est: aue gratia plena, in qua sola habitabit plenitudo diuinitatis corporaliter. Hoc Deus homo factus dubio procul ex ipsa nato est Christus Iesus, de cuius plenitudine omnes accepimus gratiam pro gratia. Eam ob rem gratia erat plena: aue gratia plena. Perinde ac si dicat: facta es placens Deo & ei satis accepta, gratiosa ex dono gratiae eius effecta. Mira res, omnibus errat Maria gratiosa ex amplitudine donorum, sed maxime, creatori suo, qui eam ab aeterno elegit in matrem. Sequitur dominus tecum. Vbi facer doctor strenuus Augustinus. Dominus tecum sed plusquam tecum in mente, tecum in ventre, tecum in auxilio. Est Dei magnitudo tam mirabilis ut caelum & terram impleat veluti ipse desoloquitur. Itaque per essentiam, potentiam & praesentiam, ubique sit: verum tamen in iustis altiori modo est, non solum per cognitionem ut in malis, sed per amorem quod nobilior ac utilior est. Huc attinet illud Ioannis. Si quis diligit me sermonem meum seruabit, & ad eum veniemus, & mansorem apud eum faciemus. Et iterum

Apo

in festo incarnationis.

73

Apostolus. Templum Dei sanctum est quod estis vos. Erat quidem Deus in Maria mente antequam esset in illius purissimo ventre homo factus. Vel si malimus verba haec deprecatoria sunt. Dominus sit tecum, ex te humanitatem sumens: ita ut sis vera & vnica mater in terra, cuius solus pater est in caelo. Videtis iam seruum Abraham egre dientem, & omni solertia querentem ipsam filio domini sui: quippe qui, ut venit ad fontem & Rebecam speciosam vidit, clamauit: haec est mulier quam praeparauit dominus filio domini mei. Illa aquam dedit nuntio, & camelis promisit etiam dare. Et ad eundem modum Maria angelo dedit habere, quando se non cognoscere virum asseruit: nam angelis vel maxime grata, & cognata est virginitas. Deinde nobis peccatoribus propinauit, ubi dixit: ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Vel angelis & hominibus simul aquam dedit, quando verba haec ore suo protulit. Eo quod angelorum ruinas Christum concipiendo, & homines peccato Adae perditos reparauit. Vt ergo quatis Deus donis virginem ornauit ac praeparauit, agnoscamus, Gabriel multiplici titulo insignitam, hac sua salutatione ostendit.

K

¶ Bene

Vide. S.
Th. 3. p.
q. 27. ar.
1.

S. Aug.
ser. d. na
ti. virgi.

S. Tho.
1. p. q. 8.

Gene. 25

1. 30 T

Declamatio quarta

Text.

¶ Benedicta tu in mulieribus. Quod est dictu: benedicta præ cunctis mulieribus, vel in te benedicentur omnes mulieres. Vnde Bernardus. ho. 3. sup missus est: benedicta tu in mulieribus, quæ illā generalē maledictionē euasisti, qua dictū est: in tristitia paries filios tuos. Et in lege iterū sancitū fuit maledicta sterilis in Israel. Cōsecuta es benedictionem, vt nec sterilis manēas, nec cū dolore parias. Idque lucidius virgo sancta explicans dixit in suo cātico. Ecce enim ex hoc beatā me dicent omnes generationes. Dicamus igitur nos charissimi cū ciuibus ciuitatis Bethulię. Benedicta tu filia à dño, quia viriliter egisti, & manus dñi confortauit te. Nec à laude matris Dei quiescamus vnquam, quando angeli de celo veniunt, eam encomijs laudare, eiusque dona magna narrare.

Iudi. 13.

Text.

¶ Quæ cū audisset turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista saluatio. Græcè habetur, cū vidisset: & alludit ad illud, quod ecclesia canit: virgo expauescit de lumine, hoc est de fulgore nimio ageli: cuius facies super Christi sepulchrū sedentis, vt fulgur erat, & vestimenta illius sicut nix. Turbatur ergo virgo sancta ex vtroq; ex visione mirabili Gabriëlis, & ex saluatione

in festo incarnationis.

tionē: sed plus pauet ex secundo, quā ex primo. Quas ob res Lucas nihil de visione loquitur, sed de insolita ac noua saluatione. Ferebat præ se aliquid amatorium, ac perinde valde expauescēdum: vtinam Eua serba affatus serpentis timeret, fugeretq; ad maritum suum, ne virulento veneno se & filios suos enecaret. Non angelum è celo vidit, sed versutum serpentem, aspectu terribilem, voce horrifona ululantem. At Maria longè cautior, ac prudentior, angeli tum aspectum, tum etiā verba veretur. Illa libens miscuit sermonem cū serpēte: nec cogitauit quam fraudulenta esset illa interrogatio, quā sanè (vt ego existimo) præcessit longa & inanis saluatio. Maria autē, miscuit simplicitatem columbæ, cum serpētis prudentia: nam si turbatur, quod fœminæ sanctæ peculiare est, sed nō eatenus vt non valeat indagare altius intra se saluationis angelicæ qualitatem. O mirabilem humilitatem Mariæ, quæ laudata turbatur: o prudentiam stupendam illius quæ etiam turbata, non turbatur omnino: quin prudentissimè, tacita omni librata ratione, singula verba expendebat, rimabaturque. Turbatus sum ait propheta, & Psal. 76 non sum locutus. Turbatio intellectum

Nota.

not. 2

S. Ambrosius.

Declamatio quarta

offudit & hebetat, adeo ut ratione nequeat reddere quis etiam interrogatus dum conturbatur. At qui Maria cogitabat qualis esset illa salutatio, quam insolita, quam venusta, quamque mysterijs referta. Hinc pulchre Ambrosius ait: disce a virgine gloriosa verecundia, quia pauebat. Trepidare virginum est & ad omnes ingressus viri timere, omnes viri assatus vereri. Ecce documentum satis utile fratres, vos illud pectori vestro figite. Adhuc non statim paret, leuitate Eue taxans: nec extemplo dubitauit, Zachariae dubitationem effugiens: sed sapienter cogitans cuncta rumabatur, intra cordis sui intima omnia pensitans.

Text.

¶ Ait angelus ei: ne timeas Maria inuenisti gratiam apud Deum. Ecce opus habebat Maria virgo nuntio angelico, qui eam de incarnatione filij Dei instrueret in ipsa copleda, & ut ab ea consensum expeteret, quo lubes Deum generaret. Quod fusius explicat. S.

S. Tho.

Tho. 3. p. q. 30. ar. 1. functionem suam ergo obiens, & videns eam aliquantisper pauida, ait: ne timeas Maria. Consolandi hic modus, in sacris literis vstratissimus est, tum apud Esaiam. c. 10. & 41. tum etiam apud Zachariam. c. 8. Nulla subest causa timoris, sed gaudij & latitij in hac salutatioe, ideo ne timeas.

Vnde

in festo incarnationis.

S. Chry.

Vnde Chryostomus. Qui apud Deum meretur gratiam, non habet quod timeat. Verum plerique gratiam inueniunt ante Mariam, Moyses, & Abrahamam, attamen virgo sancta sic gratiosa valde & dilecta fuit a domino, ut in matrem illam assumeret. Copellat eam proprio nomine, quasi blando sermone cor eius demulcens. Ne timeas Maria, agnita es ab angelis in celo, quamuis hominibus abscondita: agnouit te ex nomine o virgo egregia. Timeant oportet qui perperam agunt, qui simuli Dei mandata continent, quique more pecudum vitam suam ducunt, & ore improbo dicunt. Non pertraseat nos flos temporis: cor nemo nos rosas: vino & vnguento nos repleamus: quia haec est pars nostra, haec est fors nostra. Qui vero tui similes sunt, o Maria gaudeant & tripudient oportet. Iuxta illud psalmi. Latamini in domino & exultate iusti & gloriamini omnes recti corde. Et rursus. Vox exultationis & salutis, in tabernaculis iustorum. Latere ergo Maria, & timorem depelle confestim. Hoc tibi sit signum quod nihil doli, nihil fallaciae, in salutatione mea est, spiritus sum non homo, a domino missus, tibi reuelare ineffabile mysterium, quod nemo principum huius seculi agnouit. Inuenisti gratiam apud Deum: inuenisti

Sapientia. 2.

Nota.

K 3 quod

Declamatio quarta

quod nemo ante hac inuenit: inuenisti quod querebas, & ardentissimis votis desiderabas: Dei & hominum pacem: mortis destructionem: & vite reparationem. Hęc in qua est gratia precellētissima quā tu sola inuenisti. Hęc. S. Bern. ho. 3. super missus est.

Text.

¶ Ecce concipies in utero & paries filiū, & vocabis nomē eius Iesum. Quod si clarius, o Maria vis agnoscere admirabilem gratiā quā nacta es apud Deum: oculos mētis eleua, & contemplare quod in utero concipies filium Dei, quem iam diu fide & amore, mēte conceperas. Non fortuito eū reperiēs, ut negatur impij Sabelliani, sed vera mater eris. Concipies in quā sine semine, ut virga Aarō floruit mirabiliter sine humectatione, ita ut folia proferreret & fructum: ita tu sine libidine. Ut ignis in rubo nihil illū lesit, sic paries absque dolore. Vbi vaticiniū Esaię adimplebitur: ante quā parturiret peperit: Vocabis nomen eius Iesum. Iesum hebraicē, salus aut saluator interpretatur. Vocabis ergo nomē eius Iesum, nam ipse saluū faciet populū suū, a peccatis eorū. Vbi Bernardus. Duos Iesus lego typo huius quē nūc in manibus habemus, qui populo Dei pręfuerūt: alter populū in terrā promissam duxit, alter verō ē Babylone eduxit: ille ab hostibus

Ho. 3. super missus est.

in festo incarnationis.

stibus populū defendebant, sed nunquid a peccatis saluabāt? Absit. Noster Iesus a peccatis populū suū liberat, & in terrā celestis glorię deducit. O nos felices fratres, si populus Christi Iesu sumus: si fide & charitate talē ducē sectamur. Beatus populus cuius dñs Iesus est. Vñ tamē illis de quibus ipse hodie ait. Populus hic labijs me honorat, cor autē eorū longē a me. Et iterū: quid vocatis me dñe dñe: & nō facitis quę dico? Vos charissimi apud corda vestra expēdite, an desideriū sanctū quod semel concepistis in lucē edideritis. O quot sunt homines tā pusilli, ut ope nō pariat, quod corde deo inspirate cōceperūt. Venerūt filij vsque ad partū, & non erat virtus pariedī. Esaias hoc prophetauit vidēs tot peccatores abortire. Fide quidē cōcipiūt recta desideria, in opere deficiunt: & ut altera Rachel parturiendo moriūtur. At cōtra virgo Maria cōcepit & peperit filiū. Iā mihi obseruate, quā simus debitores Marię, quę nō sibi tantū concepit Iesum, sed nobis de suo corpore dat corp⁹, & de suo sanguine dat sanguinem, qui pro nobis effundatur in cruce. Ne ingratitude arguamur, tāti beneficij semper memores simus obsecro: quem tamen futurus sit, manifestius aperit, magnum eum vocans.

Esai. 30.
Lucę. 6.

Esai. 37.

Declamatio quarta

¶ Hic erit magnus & filius altissimi vocabitur. Magnum dicit Christum Iesum ob magnitudinem imperij, nam quod deitatis erat, huic soli collatum est: data est mihi omnis potestas ait, in celo & in terra. Et rursus, omnia que habet pater mea sunt. An non magnus, cuius magnitudinis non est finis? Neque rapinam arbitratus esse se æqualem Deo. Rapinam arbitratus est Lucifer, qui ex nihilo factus se æquare Deo conabatur. Adam perperam excogitavit, serpentis vestigia sequens. Filius altissimi altissimus est, Deus verus & patri cœqualis, & ob id magnus, quoniam filius altissimi patris vocabitur, & est. Verum quia vna fuit hypostasis, filius altissimi & filius virginis, id est filius fuit. Quo si quis querat quare non pater, nec spiritus sanctus, sed solus filius factus est homo: ratione assignat. S. Th. 3. p. q. 3. ar. 8. Omnia Deus pater in sapientia, id est in filio suo fecit, ut testis est Dauid: & Ioannes ait: omnia per ipsum facta sunt. Artifex per formam artis conceptam qua artificiatum condidit, ipsum si lapsum fuerit restaurat: si ergo per filium tanquam per artem patris homo conditus est, per filium debuit restaurari. De regno autem Mefsie statim angelus subnectens ait.

Matt. 28

Phil. 2

Nota.

¶ Et

infesto incarnationis.

¶ Et dabit illi Dominus sedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Adhuc angelus graphicè delineat, sublimem dignitatem Christi, in regno Dauid adumbratam. Primò ostendit promissionem olim Dauidi regi factam, nunc adimplendam: vnde patrem Christi Iesu vocat Dauid. Hinc etiam habemus virginem Mariam, ex Dauid genere ortam, fore: alioqui Dauid pater Christi non diceretur: Qui factus est ei ex semine Dauid, secundum carnem, ait Apostolus. Quomodo autem regnavit qui fugit & abscondit se, vbi qui conuiuere fuerunt in deserto, in regem illum eligere instituerunt. Imò Pilato respòdit audacter. Regnum meum non est de hoc mundo. Quænam est sedes hæc Dauid ore angelico repromissa? Verum hoc regnum non temporarium, sed spiritale est, ac perinde æternum. Christi Thronum suum Christus locare voluit in cordibus hominum, fide charitate & spe roboratum, non quidem instar regum, diuitijs honore & satellitio affluere decreuit. Quod quidem regnum accepit inchoatue quando surrexit, diabolo atque morte deuicta. Eas ob res discipulis suis dixit: Data est mihi omnis potestas in celo & in terra.

Textus.

S. Basili.

Rom. 2

Ioan. 6

Regnū

Christi

K 5 ra.

Declamatio quarta

Ira: Complete autem regnabit quando venerit in nubibus caeli, cum potestate magna & magestate. Huic sententiae ad stipulatur illud Pauli. Nondum videmus ei omnia subiecta. Subdita quidem omnia erunt pedibus Christi Iesu, in fine seculi quando tradiderit regnum Deo & patri. De hoc regno Messiae disertè tractat totus ille Psalmus. Deus iudicium tuum regi da. Cuius amplitudo describitur ibidem. Et dominabitur à mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad orbem terrarum: Et permanebit cum Sole & ante lunam. Ecce aeternitas imperij Christi Iesu. Rursus in Esaja: Et multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis. Vbi magnopere aduertendum, quod ubi nos legimus multiplicabitur Hebraei habent, lemarbeh, & nunquam, mem litera, in principio vel medio dictionis clausa reperitur, præterquam in vna voce hac. Quod absque mysterio factum non est. Significatur supra naturam esse quod his capitibus scribitur: quod virgo concipiet & pariet: quod paruulus erit Deus nobis datus: sicut contra naturam est quod, mem, in principio vel medio dictionis claudatur. Vel certè clauditur, mem, in hac dictione ad designandum aeternitatem imperij Christi Iesu, quod

Esa. 9

in festo Incarnationis.

78

quod diuisionem non patitur. Quo pertinet illud: & pacis non erit finis, & illud Danielis: Potestas eius potestas aeterna, & regnum quod non relinquetur. Quod mirabile regnum describens Apostolus ait: Regnum Ro. 14 Dei non est esca & potus, sed iustitia & pax, & gaudium in Spiritu sancto. Haec oracula prophetarum breui eloquio tetigit angelus dicens Mariae: Et regni eius non erit finis. Sanè quod dictum est fratres, immensam nobis voluptatem, & ingentem latitudinem affert. Nunquam profecto populus Christianus erit sine rege, sine pontifice magno: qui penetrauit caelos, nusquam nobis Propheta rex noster Christus defuturus. Nec veremur alium regem regnaturum super nos, qui ignoret Ioseph, qui opprimat nos operibus duris luti & lateris: regni regis nostri Iesus neuiquam erit finis.

¶ Quod in domo Iacob regnaturus erat Christus, omnium Hebraeorum, hoc est, duo decim tribuum, principatum indicat. Tempore Roboam filij Salomonis tribus Iuda & Benjamin in eius ditione remanserunt, decem tribubus rebellatis. Vel in domo Iacob Christus regnat, eo quod sedes eius fidelis anima est, quae nisi legitime certaue- rit, lucteturque, cum dracone, cum mundo & carne

1.309A

1.309B

1.309C

Declamatio quarta :

& carne sua, aduersarios supplantans, non coronabitur: & ideo ad regnum Christi nõ pertinet. Quisquis autem viriliter egerit, & infracto animo pugauerit partes Domini tutatus, is mutato nomine Israel appellabitur, & regnum Christi Iesu efficietur. Vox regis potentissimi nostri ea est. Qui uicerit, dabo ei sedere in throno meo, sicut & ego uici & sedi in throno patris mei. Ecce athletam robustissimum, ecce ducem magnum ob oculos habemus: triumphauit Iesus: magnificè hostes superauit: sequamur illum præliantes, ne infeliciter in bello succumbamus. Sed quid Maria loquatur animaduertamus: vox quidem eius suauis ualde, & facies decoranimis, ut spõsus in carnicis testis est.

Apoc. 3
Textus. ¶ Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet istud, quoniam uirum non cognosco. Hæc tenus turbata, & admiratione raptâ, ex tam insolita salutatione, sed non perturbata, ut notat beatus Bernardus, quia cogitabat qualis esset hæc saluatio, tot encomijs plena, nihil locuta est. Gnara quod in silètio & spe, sita sit fortitudo nostra. Primo fratres hic mihi obseruate, quam absit colloquium hoc, ab illo, quod in paradiso totius calamitatis nostræ fuit radix. Eua cū ange-

in festo incarnationis.

79

angelo nequã illi affabatur, ecce in con-clauis duræ sanctissimæ creaturæ Gabriel angelus & Maria de ineffabilibus mysterijs conueniunt, de uerbi incarnatione, de lapsi reparatione, de pacis fœdere tractantes. Nullus ibi scriba, testis, nulli arbitri aut interpreter, nam sacramentum regis abscondere bonũ est. Mira uirginis fides nihil hæsitat de factis, sed de modo faciendi exquisit. Non ait ut Zacharias, in quo sciam hoc? Quique tot exempla habebat, de Sara sterili & sene Abraham, quibus tandem natus est Isaac: de Rebeca & Anna Samue-
lis vxore: nihilo secus Gabrielis oraculo non credidit: quin potius signum expos-
tulauit. Virgo sapientissima scripturarũ gnara, in Esaiã legerat: Ecce uirgo concipiet, & pariet: non tamen modum partus lege-
rat, nam tanto uati non est hoc reuelatum arcanum, nisi angelo Gabrieli. O mirabile Matris humilitatem: ex tam mirificis ange-
li promissis haud insolecit, aut inflatur uir-
ginis animus. Sed de pretioso thesauro suæ integritatis sollicita, rei ordinem solerter ab angelo intelligere conatur: qua ratione quod promittis fiet? Quo pacto filium pariam, quæ rem eum homine (Deo bene uolente) non sum habitura? O uirgo puris-
sima,

Tho. 13

Esai. 7

Luc. 1

Declamatio quarta

suma virginū dux, puritatis via & asyllum: tā
eximia tibi dignitas offertur, qua maior in
cælo neque in terra nulla: te in matrem suā
filius Dei elegit, & consensum dare differet?
Audite charissimi audite, tantopere Maria
virginitatem ad amavit, vt potius illam eli-
geret, quam filium Dei parere virginitate
adempta. Rem clarius dicam, omni acce-
ptione dignam: tollite præceptū Dei, quod
in hoc loco Maria non habuit: nisi materni-
tas & virginitas in illa Dei virtute simul cō-
seruarentur, nunquam diceret: Ecce ancilla
Domini fiat mihi secundum verbum
tuum. Omnia & præclara angelicis etiā
spiritibus amanda virginitatis puritas &
pulchritudo. Vultis scire quare Deus tantū
distulit venire ad nos? scitote quoniam tam
longas moras traxit, quia nulla puella do-
nec Maria apparuit in mundo, virginitatē
suam Deo consecrauit: quod sacrum votū
nunc angelo dereguit, vbi dixit. Quomodo
fiet istud quoniam virum nō cognosco, ne-
que cognoscam vnquam. Huc spectat il-
lud psalmi. Adducentur regi virgines post
eam: id est, post Mariam virginem, & vir-
ginum reginam. Sed de hoc in festo expe-
ctationis fusius. Ad hæc consuluit virgo e-
gregia in negotio tam arduo, nō que impiā,
sed an-

Nota.

Lucę. i

in festo incarnationis.

sed angelum Dei, sapientia præditum, san-
ctitate cōspicuum. Enim verò ibi salus vbi
multa consilia, Salomone teste: Et iterum Prou. ii
fili sine consilio nihil facias: verumtamen sa-
piens clamat, omnes pacifici sint tibi vnus
de mille consiliarius. Nempe magni peri-
culi res est, nisi consiliarium solerti cura e-
ligatis. Architozelis consiliū A bsalonem
decepit. Audeo dicere, hodie non essent
tot A bsalones improbi, nisi tot essent Ar-
chitozeles. Consultite obsecro, vt puram ac
candidam habeatis conscientiam, consuli-
te viros doctos, sanctimonia probatos: qui-
que in anem gloriam & auaritiā horren-
tes, cū Apostolo clamitent: non quæro quæ
vestra sunt, sed vos. Cæterum audiens Dei
alumnus, & stupore raptus, quā virgo sacra
diligat suā integritatē, videns stabile, ppositū
sanctū, gaudio affectū ineffabili repōdit.
Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus
charissimi obubrabit tibi. Ided quod nasce-
tur ex te sanctū vocabitur filius Dei. Perin-
de ac si dicat. Qm̄ expers cōmerciij, virilis
tori es, & iā diū virginitatē sumopere ama-
sti, eamq; sumo numini sacraasti, eas ob res
Spiritu sancto super te veniente & in te o-
perante, filium Dei concipies: Nam si vi-
rum agnosceres, non tanta, tamque mira-
bili

Nota.

Textus.

Declamatio quarta

bili dignitate digna fores. Ipse ex patre nascitur ab aeterno sine patris lesione: eam ob rem ius est ut ex te, homo factus oriatur ab sique tui corruptione. Vbi aduertendum, quod si totius trinitatis peculiare sit creare animam Christi, & corpus benedictum eius formare, Spiritus sancti opus hoc dicitur, quoniam ei amor tribuitur, eò quòd sit patris & filij dilectio, & ab utroque spiri-

S. Tho.

3. p.

S. Aug.

in inchi.

tur. S. Tho. 3. p. q. 32. ar. 1. Itaque Spiritus sanctus nullatenus pater Christi dici potest. Sanctus Augustinus ait. Cõceptus est Christus de Spiritu sancto non sicut de patre: cõceptus est ex Maria sicut de matre. Quod subnectit statim, virtus altissimi obumbrabit tibi, de filio Dei intelligendum est, qui virtus Dei est in salutem omni credenti, quemadmodum Apostolus inquit. Itaque non modo Spiritus sanctus super Mariam venit, sed virtus Dei eam obumbravit, virtutem ei largiens, ut ignem illum consumẽtem, de quo Moses, Deus noster ignis consumens est, suo utero claudere possit: in sacra pagina obumbrare nihil est quam virtutem fauoremue prestare. Vnde in Psalmo habetur. Obumbrasti super caput meum in die belli: Perinde ac si dicat: Virtutem mihi fragili impertitus es Domine, contra

psal. 139

infe-

in festo incarnationis.

81

infestantes inimicos, de quibus triumphum seruo tuo tibi fidenti tribuisti. Sane virgo te nera Deum concipere nõ quiuisset, nisi virtus Dei omnipotentis ei obumbraret, eamque sua virtute roboraret.

¶ Ideoque quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius Dei. Rursus dignitatem filij nascituri ostendit. Ante hac dixerat, filius altissimi vocabitur: iterum explicat quis altissimus ille sit, quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Quia non est de homine, sed de Spiritu sancto quod concipies: ideoque quod nascetur ex te, sanctum vocabitur filius Dei. Quod natum est ex patre nascetur ex te, & non erunt duo filij sed vnus filius. Non ait homo sanctus, nõ puer sanctus, ut optime annotat diuus Bernardus S. Ber. ho. 4. super missus est: sed simpliciter ait, quod nascetur ex te sanctum. Verbum patris est quod nostram sibi vniuit naturam, suppositum vnum est, quamuis duplex sit ibi natura, diuina videlicet & humana: eã ob rem sapienter locutus est Gabriel sic loquens. Nunc vos fratres altissimam virginis prerogatiuam aspiciate: qui filius est aeterni patris, is ipse filius est sacratissime matris: ad eòdẽ ut cum patre, ipsa dicere audeat: hic est filius meo dilecto, in quo mihi bene

Matth. 3

L compla-

Declamatio quarta

complacui, ipsum audite. Verum nihil supra. Obmutescat nunc infelix Nestorius, & dogma pestilentissimum eius euanescat: filius Dei filius est Mariæ, sicut Gabriel à Deo mislus palam nobis fecit. O quantum gaudij & lætitiæ nobis præbet verbum hoc dilectissimi, filius Dei venit vt nos peccatis obrutos filios Dei efficiat. Equidem angelus aut seraphim nihil nobis profuisset, quàm quam ex alto descendisset, nisi naturalis filius patris adoptionem filiorum nobis donaret lubens. Hinc Apostolus ait. Misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, vt eos qui sub lege erant redimeret, & adoptionem filiorum reciperemus. Etenim singula verba non vulgarem sed magnam emphasim habent. Sit satis ea narrasse. Alludit ad hoc illud Ioannis, potestatem dedit filios Dei fieri, ijs qui credunt in nomine eius. Ob tam excellens donum nobis impensum indefesse ei gratias agamus, & pro nostra virili diu noctuque mandata eius seruantes, illi seruiamus. Prosequitur angelus suum ministerium perficiens. Elisabeht beneficium magnum virgini enarrans.

Textus. ¶ Et ecce Elisabeht cognata tua, & ipsa concepit in senectute sua, & hic mensis est sextus

in festo incarnationis.

82

xus illi quæ vocatur sterilis, quia non erit impossibile apud Deum omne verbum. Mirabilis vtique Gabrielis rhetorica, & satis subtile artificium, cui si Tullianam eloquentiam, aut Maronis perpolitam loquacitatem conferamus, nihil ponderis, nihilque momenti videbitur: Nec abs re, cum illa diuina sit, hæc autem humanitas adinuenta: altera è caelo dilapsa, altera de terra oborta. Tria potissimè angelus venari cupiebat, sicuti notat sanctus doctor. 3. p. q. 3. ar. 4. Primo mentem virginis attentam redere, in tantam rei contemplationem, ob id quadam noua à seculis non audita salutarione eam salutauit, in qua ostendit idoneitatem eius ad concipiendum filium Dei. Ideò dixit: aue gratia plena Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Secundò nitebatur eam instruere de sacramento præcellentissimo incarnationis. Qua de re, ait. Ecce concipies in utero, & paries filium. Vbi prolis magnam dignitatem explicat. Nec modum tacuit, cum dixit: Spiritus sanctus superneniet in te. Tertio maximo opere conabatur animum eius pellicere ad consensum, quod effecit multiplici ratione, & exemplo Elisabeht, tum veteranæ, tum etiam sterilis. Denique potentiam diuinam

Nota.

Declamatio quarta

uinam laudauit dicens: non erit impossibile apud Deum omne verbum. Eatenus tot steriles olim, mira Dei virtute adiuuante genuerunt, vt facilius & suauius credatur virginis gloriola partus, velut sanctus Ambrosius in exameron asserit. Quas ob res sapienter Gabriel exemplum adduxit, de sterili. Quod vero nullum verbum Deo impossibile fore asserat, res pro verbo intelligenda est, more scripturarum loquitur angelus. Rex Dauid A malechita redeunti de bello dixit: quod est verbum quod factum est? Perinde ac si dicat. Quid noui in bello contigit? At qui pastores ad inuicem dicebant. Videamus verbum quod factum est. Rem in Bethlehem gestam inspicimus: quam angelus non modo nuntiavit. Non ergo res aliqua quamuis difficilis, Deo omnipotenti impossibilis est, nisi contradictionem implicet. Hoc dixerim quoniam impossibile est, quin prateritum non sit prateritum. Sanctus Augustinus contra Faustum, qui dixerit, si Deus omnipotens est, faciat vt prateritum non sit prateritum: is dicit, vt ea quae vera sunt, eo ipso quod vera sunt, falsa sint: Deus autem cum sit suapte natura Dominus, cuncta potest cum velit, quique omnia peragit, & mi

S. Ambrosius.

2. Reg. 1

S. Aug.

ro or-

in festo incarnationis.

ro ordine disponit, vita mortis que lora gubernans velut diuus Chrysostrmus ait. Illud quidē sum opere aduertēdū, quod cum lōge maius sit virginē concipere ac parere absq; viri cōmercio, quā sterilis gignere, & parturire, idēo fortius argumentū Gabriel adduxit summi numinis potentiā palam faciēs, cuius velle facere est. Quorsum cognatā Elisabeth appellarit, cū virgo de stirpe Iuda, illa de filiabus Aarō fuerit, perspicuum est legenti. Exo. 6. & 2. Paral. 22. vbi videre est has duas tribus esse coniunctas, quod factis mysterio arridet. Christus planē rex fuit & sacerdos, tamen si regnum eius non fuerit ex hoc mundo.

Nota.

¶ O virgo sacrata, ait Beatus Augustinus da verbum & suscipe verbum: praebe cōsensum, & concipies subinde filiū Dei: ecce omne seculū captiuū, tuū expectat assensum: audisti Maria factū, audisti modū: vtrūq; mirū, vtrūq; nouū atq; iucundū. Locū dare ergo filia Sion, per miseriam exulta satis filia Ierusalē, clamat ad te Propheta. Auditui angeli da gaudiū & letitiā, & exultabūt ossa nostra humiliata. Ne obsecro tardes responsū, tādiu desideratū dare. Expectat angelus, nā tempus est vt reuertatur ad eū qui misit illū. Expectamus & nos filij Aede exules facti, desideramus vehemē

S. Aug.

S. Ber.

S. Ber.

L 3 ter ver

Declamatio quarta

ter verbū miserationis tuæ audire: premit nos heu dānatiōis lata sētētia: tibi derelict⁹ est pauper, orphano tu eris adiutrix. O Maria gratiā mater, in sempiterno Dei verbo facti sum⁹ oēs, & ecce morimur: in tuo breui verbo & responso reficiēdi sumus, vt ad vitā reuocemur. Hoc supplices protoplasti, cum sua sobole exposcit: hoc Abrahamā, Dauid, & priscei patres: hoc patres tui oēs es flagitant, habitantes in regiōe vmbrae mortis: hoc totus mūdus, tuis genibus prouolutus exorat. O virgo immaculata, ex ore tuo pendet consolatio miserorum, redēptio captiuorū, liberatio dānatorū, & salus vniuersorū filiorū Adæ. Respōde domina verbū, quod trā, quod inferi, quod superi magno pere expectant. Quin & rex cælorum ad te clamar. Quæ habitas in hortis fac me audire vocē tuā. Quid trepidas: quid tardas: ecce desideratus cunctis gētib⁹ foris pulsat ad ostiū. Surge curre: aperi sponso, ne forsā declinet & trāseat. Hicce clamoribus virgo inclyta cōmota, & tot gemitibus excitata, vt pote misericordiæ & gratiæ plena ait.

Pars.

¶ Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum. O verbum mirabile, verbū satis efficax, atque frugiferum. Confestim verbum caro factum est, & habitauit in nobis Ita-

in festo incarnationis.

84

bis. Itaque spiritu sancto cooperante, mox vt virgo benedicta hoc verbum protulit, corpus Christi sacrosanctum formatū est, anima illa creata, & verbo Dei humanitas nostra vnita. Agens infinitæ virtutis, in instanti potest materiam disponere ad debitam formā. S. Tho. 3. p. q. 33. ar. 1. Creuit autem corpus Christi benedictū deinde per potentiā augmentatiuā animæ Christi, quæ cū sit specie conformis animæ nostræ, eodē modo debuit augmētari, sicut augētur corpora nostra. Vt sic veritas humanæ nature patesceret in Salvatore nostro. Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum Theotuum, ac si dicat: tabula pictoria sum, pictor philatus omnipotens vt sibi placuerit deliniet, & quod illi libuerit faciat. Mira res, audiens Spiritus sancti opus hoc esse, nihil amplius interrogat, confestim se promptā prabet. Et quod plus stuporis habet, tantō ad humilitatis arcem confugit, se ancillam agnoscit ac compellat, quantō magis se audiuit euectam, in Messia matrem. Quid multa? nō modo assentum exhibuit, sed etiā precē adiūgit: fiat (inquit) mihi secundū verbū tuū. Mirabile dictū fratres, quantum virtutis hoc, fiat, virginis habuit. Hoc verbo Deus lucem creauit, & cælum, dicens: fiat lux,

Scotus. 3
d. 13

Nota.

L 4 & fa-

Declamatio quarta

& facta est lux: iterum ait: fiat firmamentum & factum est firmamentum. At alma virgo dicens fiat: Verbum caro factum est. Videtis quam præcellentius, ac mirabilius sit opus, quod Deus fecit per illud fiat, suæ matris. Verum enim verò rotius orbis creatione excellit, Deus homo factus est. Quis

Iere. 19 hoc audiens non obmutescit? quis ad eum rudi, qui in admirationem non rapitur? Ego

Iere. 31 faciam verbū in Israel quod qui audierit, tinnient ambæ aures eius, ait Dominus. Ecce verbum stupendum quod fecit Dominus in Israel quando virgo Hebræa tenella, filium Dei genuit, & virū circumdedit utero gremij sui. Tunc manna calicum, in vna aurea repositum est: tunc rota magna in medio rote locatur. Deus cuius centrum est vbiq̄ue & circumferentiā nusquam, utero virginis clauditur. Tunc denique Deus

Esai. 19 ascendit nubem leuē, nullo depressam peccato, & intrauit Egyptū tenebrosam, qualis est hic mūdus, peccatorum tenebris obuolutus, & caligine scelerum obscuratus. Ceterū quā multas raras & mirificas virtutes, ijs verbis virgo Deipara nobis imitandis referuauit operapretij duxi indagare. ¶ Ecce ancilla Domini. Ait virgo sancta, vbi humilitatem, obedientiam, & charitatem

in festo incarnationis.

85

tem suam erga nos potissime ostendit. Verum eius magna humilitas splenduit, vbi se ancillam vocauit, hinc sanctus Ambrosius: vide humilitatem Mariæ, vide deuotionem: mater eligitur, nec repentina exaltata promissione est, ancillam se dicendo: nullam sibi tantæ gratiæ prærogatiuam vè dicauit. Humilitas Mariæ, apparatus sui officij est. Humiliter respondet, quo sedes gratiæ præparetur, sciēs quoniam Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiā. Iaco. 4. Ecce Abigail humillima, quæ viro suo Nabal vita functo, dum assumeretur in vxorē Dauid, clamauit. Sit ancilla tua vt lauer pedes seruatorum domini mei. Sane (fratres) 1. reg. 10 omnium, vel maxime humilitatis profunditas in virgine conspicitur admiranda: qua magnopere ipsi indigemus. Quis nostrum precor suis laudibus turbatus est? Quis non exhilaratur encomia propria audiens? Quis inquam non extollitur & rapitur se dum laudari se audit? O quantum auimus ab huius virginis modestia. Falso nos laudantibus hominibus effertur: verè Maria ab angelo laudata turbatur, & tandem se ancillam, vocitat. Humilitas sane magnificè de se non cogitat: non ambulat in magnis, neque in mirabilibus

L § super

Declamatio quarta

super se. Eam ob rem omnes vt superiores
 inspicit, & nihil honoris sibi debere arbitra-
 tur. Vnde Apostolus: in humilitate superio-
 res sibi inuicem arbitrantur. Nam quisque
 S. Tho. debet reputare, aliquid boni esse in proxi-
 mo, quod ipse non habet: vel aliquid mali
 esse in se quod non est in alio. S. Tho. 22. q.
 161. art. 3. Hanc virtutem philosophi mode-
 rationem dixerunt, que pars est modestie vel
 Orige. temperantia, vt refert Origenes super Lu-
 cam. Quandoquidem hec virtus preclara,
 tam est Deo optimo grata, vt etiam in sce-
 leratissimis hominibus laude sit digna. Im-
 pius erat, & mille piaculis obnoxius rex A-
 chab: idola adorauit, & mala plurima pa-
 trauit coram domino: nihilominus peni-
 tentia ductus, se se humiliavit, & dominus
 3. Re. 21. ei pepercit. De quo ipse ait: none vides A-
 chab humiliatum coram me? Quod si pec-
 catoris regis humilitas sic placuit Deo, vir-
 ginis sancte modestia, quanto magis grata
 fuit ei? Idque palam facere volens Maria ce-
 cinxit: respexit humilitatem ancilla sua. Hu-
 miliamini iam vos charissimi sub potenti
 manu Dei, vt vos exalter in die visitationis.
 Lex sancta proculdubio, tum in celo, tum
 in terra, que abrogari minime potest. Om-
 nis qui se exultat humiliabitur, & omnis
 Luc. 18. qui

in festo incarnationis.

qui se humiliat exaltabitur. At magnani-
 mitate virginis admirari non sufficio, que
 Aristotele teste, circa magnos honores ver-
 Eth. 2. fatur. Hanc mirum in modum Maria ha-
 buit, cum humilitate, quando magna, imo
 maximam dignitatem amplexata est, di-
 cens. Fiat mihi secundum verbum tuum.
 Quandoquidem magnanimitas (vt postea
 philosophus indicauit) non modo circa ma-
 gnos honores est, sed erga magnas inhono-
 Eth. 4. rationes. Respexit ergo virgo, probra, &
 ignominias filij sui, que tum in vita, tum
 in morte pro nobis immeritis passurus erat
 conscia scripturarum, in quibus Messie la-
 bores & mors erat depicta. Vultis hoc lu-
 cidius agnoscere? recolite quod Christus
 Iesus dixit ad Anania de Paulo Tarsensi:
 ego ostendam illi, quanta oporteat cum pro
 A. Ro. 9. nomine meo pati. Ad eundem modum o-
 stendit Marię quanta oportebat eam pro
 Christo Iesu pati, in Egypto, in predica-
 tione euangelij, in flagellis & cruce pendē-
 ti ac morienti. O virgo iustissima, tuam
 ipsius animam pertransibit gladius, ita vt
 plusquam martyr existas. Humilis fuit Ma-
 ria & magnanima, sublimem hanc digni-
 tatem acceptans, in qua etsi multum erat
 honoris, multum etiam erat laboris & pro-
 bri

Declamatio quarta

tur nomē eius Emmanuel. Quod nihil ad rem pertinere videbatur cum multo post bellum Syriacū, hoc euenerit. Sane inter victoriam regis Achab promissam, & hoc signum præstitum, fluxerunt anni circiter. 767. At qui nouit prophetarū oracula plena esse inuolucris, & sub rebus temporalibus, ipsos describere ecclesie sacramēta, nihil mirabitur. Quicquid de bello Syriaco & populi liberatione hic dicitur, causa Emmanuelis, & de humani generis liberatione dicitur. Ecce virgo concipiet. Ita est, quod populus Iudæorum, tot peccatis irretitus, hoc nō meretur, verè totus mūdus sceleribus plenus, inimicus est, veruntamē ait Deus saluatorem mittā, ex virgine ortū, cuius egressus à diebus æternitatis, tamen vescetur cibus puerilibus, butyro, & melle, quæ in eo humana naturæ veritatē arguēt. Quiq; Deus erit, ob id vocabitur Emmanuel, quod interpretatur, nobiscū Deus, vt sanctus Mathæus explicat. Ecce vaticiniū quod virgo sacra cōteplabatur, obnixè deprecās. Deum optimū, vt quā primū adimpleretur tam antiquum, tamq; salubre promissum. Hoc cogitante, & feruentissimis votis hoc supplicante Maria, ingressus est angelus Gabriel. Quo honore, quibus encomijs

in festo incarnationis.

88

mijis eā profecutus sit angelus, pro modulo nostro differuimus. Verum angelus de celo nos docuit, quam sit modis omnibus venerāda à nobis virgo mitissima: vos diu noscūque hanc salutationem dicite, Mariam candido pectore collaudantes, eam vt aduocatam pietissimam inuocātes. Quæ velut stupefacta, vt pote humilitatis & virginitatis amica, respondit. Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco? Cui Gabriel opificē fore spiritum sanctum cōtestatur, exemplū Elisabēth sterilis narrās: Deo summo eūcta possibilia ac facilia esse asserens. Mira res extēplo virgo sancta cōsensum exhibuit, insup & preces addidit, dicens. Ecce ancilla dñi fiat mihi secundū verbum tuum. Filius Dei nūc descendat, paratum cor meū Deus paratū cor meum, ancilla sum tua, voluntas adimpleatur domini mei, cui seruire & in omnibus obtemperare præsto sum. His verbis planè, erudit nos, vt humiles, obediētes & Dei amore feruentes simus. Agite iam fratres, hanc reginam nostram sequamur, hāc pro virili nostra imitantes veneremur: quātū angeli, tum rex angelorū Christus Iesus tātifacere dignatus est, vt ex ea nasceretur: cui sit honos, & gloria in æternam. Amen.

Lucæ. i.

Nota.

¶ Qui

Annota ¶ Quantum diuina dignatio hominum natura, postquam in utero virginis filius Dei carnem assumpserit, ipse euerit, perspicuum est, si Abraham adorantem angelos olim inspicimus. At vero post filij Dei incarnationem, Ioanne in insulam Pathmos relegato, angelus hoc ipsum prohibuit: vide ne feceris, ait conseruus tuus sum, Deū adora. Vbi sanctus Illefosus. li. de illibata virginis Mariæ integritate inquit. c. ii. Angeli naturam humanam iudicabant contemptibilem, quia condēnatio conditoris execrabilem hanc habebant: Iam autem adorari ab ea nolunt, quoniam illam supra se in sede magestatis adorant.

S. Illefosus.

2. ¶ Virginitatis nitorem virgo benedicta indicauit dicens: quomodo fiet istud quonia virum non cognosco? Hinc ait. S. Tho. 3. p. q. 28. ar. 2. summopere hoc congruebat proprietati nascentis, qui erat filius Dei. Et in concilio Ephesino. Quæ parit carnem puram à virginitate cessat, Christus Deus & homo matris suæ custodiuit virginitatem. Idque beatus Augustinus asserit. ser. 6. de natali domini & lib. de sancta virginitate. c. 4. Diuus Hilarius in Matthæ. i. Sanctus Hierony. contra Heluidium. quin & Ioseph simul cum Maria virginitatem voluit.

uit. S. Tho. 3. p. q. 28. artic. 4.

¶ Potissime animum nostrum allicit, vt totis medullis cordis Christum Iesum diligamus, toto que affectu ei inseruiamus, beneficium ineffabile nobis impesum, nam statim vt virgo dignissima verba illa mysterijs plena dixit. Ecce ancilla dñi, fiat mihi secundū verbum tuū, Deus homo factus est, & in utero matris suæ nos redemit, in affectu. Hinc Esaias ait, in dilectione sua, & indulgentia sua, ipse redemit eos. Mira res, saluator nobis gratiam & gloriam meruit, & nō sibi, data est ei summa gratia & gloria absque merito, in instanti suæ cōceptionis, nobis autē non ita. Scotus. 3. d. 18. & 19. Vnde nobis orauit, nobis ieiunauit, nobis obiit in cruce.

Esa. 63.

DECLAMATIO QVIN
TA IN FESTO VISITA
tionis deifere virginis
Mariæ.

THEMA.

¶ Magnificat anima mea dominum. Luc. 1.

IN hoc lætabundo festo fratres mei, non tantum angeli iubilantes nos ad lætitiā
M excitant,

Declamatio quinta

excitant, sed alma virgo, canticum nouum,
ac mirabile cecinit in domo Zachariae, &
Elisabeth encomia virginis voce magna
tonauit, impleta spiritu sancto. Quin & il-
lud non minorem admirationem prae se
ferre perspicuum est, quod beatus Ioan-
nes adhuc in ergastulo ventris clausus, gau-
dio ineffabili perfusus gestuuit in occursum
regis nostri Christi Iesu erupere. Enim ve-
ro charissimi, hodierna die gestum aspici-
mus, quod sponta lynceis oculis olim contem-
plata est dicens. En ipse venit saliens in mo-
ribus, transiliens colles. En dilectus meus
loquitur mihi. Surge propera amica mea,
columba mea, formosa mea. Velut stupe-
facta loquitur, eo quod arcanum nobis en-
narrat, multis retro seculis non auditum.
Ecce ipse venit ait. Non angelus ex alto,
nos inuisere aduentauit, sicut tempore Da-
nielis gestum legimus, non seraphim sex-
alis pinnatus volitauit, quemadmodum
Esaï. 6. propheta Esaïæ contigit. Ipse creator om-
nium, rex angelorum, ipse venit, carne ve-
latus. Frater & caro nostra est, Ioseph hic
quem pater celestis sua dignatione ad nos
misi habitantes in Dorham, mundo hoc
labili & calamitoso. Quique pecudum mo-
re vitam nostram ducebamus. Fratres
meos

in festo visitationis.

90

meos quero dicebat ille Ioseph, qui typus
erat Christi Iesu saluatoris nostri, quod
saluatori optimè congruit. Non plane que-
sivit quæ nostra sunt sed nos, non diuitias Nota.
queritabat qui tantopere paupertatem lau-
dauit, eamque summopere adamauit tum
in vita, tum etiam obiens in cruce. Non ho-
nores fallaces ab hominibus venari stu-
duit, qui sponte probra sustinuit, alapas, fla-
gella, & crucem sibi baiulans, & in mon-
tem caluarium eam portauit. Nos fratres
suos quæsiuit duntaxat, animas nostras e
faucibus leonis satanae eruere conatus est,
& eatenus in hunc mundum venit. Cu-
ius lætitia & gaudio in opere nostræ salu-
tis tanta erat, vt saliens ac gliscens, non
gradu restudineo pergat. Is itaque fra-
tres, hinulo ceruorum non ab similibus, is in-
quam per montana Iudæe percurrrens fe-
stinus graditur, exultans vt gigas ad cur-
rendam viam redemptionis nostræ. Hinc
Diuus Bernardus, per se descendit, qui
alios delegare solebat: per se notum fe-
cit salutare suum: per se in conspectu S. Bern.
gentium reuelauit iustitiam suam. Su-
per. Cantic. sermo. 54. Sed quomo-
do venit hinulus noster fratres, nempe vt
Manna in vna aurea, in arca deaurata
M 2 intus

Declamatio quinta

intus & foris, & ex lignis serin fabrefacta, in Maria benedicta absque labe peccati concepta: in sacrosancta matre paruulus filius, qui datus est nobis, montana iustrauit. Nec quiescit, nec oculis suis dat somnū, donec domū Zachariæ adeat, quo Ioanni vnice dilecto gratiā suā impertiat, & à noxa peccati originalis subinde abluat: quod vt lucidius intelligamus sancti euangelij historiam primo recēseamus, vt Mariam cātantem deinde audiamus.

Euāgelium.

¶ Exurgens Maria abiit in montana cū festinatione. Quantum ad literam attinet, diua Maria in ciuitate Nazareth, quæ est in Galilæa, Gabrielem angelum audiuit, quæ admodum in festo annūtiationis narrauimus, ibiq; ab illo didicit, sterilem Elisabetch concepissee, sextum mensē iam attigisse. Maria autem verbo Dei foeta, eius & genitricē facta, statim angelo abeunte, inuisere suam cognatam instituit. Eam ob rem Lucas ait. Exurgens Maria abiit in montana. Hoc est in montanam regionem: nam Zachariæ in montanis habitabat. Erat verēcundia nimia affectus, eo quod semen non reliquerat in Israel. Tales quidem lex maledictionis pœna mulctabat, iuxta illud: maledictus, qui non reliquerit semen in Israel.

in festo visitationis.

91

Israel. Distabat quidem Nazareth à domo Zachariæ. 60. miliaribus, & eo amplius. Surrexit ergo alma Dei mater à sede contemplationis, domum & lares proprios deserens, accinctaq; ad labores tanti itineris obeundos, perrexit in montana. Nunc obsecro dilectissimi fas non erit obiter hæc explanare, sed operæ pietium existimaui, penitius singula indagare. Non quasi incerta de oraculo, nec dubitans de exemplo, quod Gabriel illi enarrauit, sed læta præ gaudio, religiosa pro officio in montana cōscendit, sicuti, diuus Ambrosius testatur. Quo iam Deo plena nisi ad superiora cum festinatione ascenderet? Quæ diu domi sedens contemplationi feruentissime vacarat spiritualibus delicijs exundans, vltra quæ dici possit, extemplo vitæ actiue dedita montium cacumina peruolare, & concaua vallium transilire cœpit. O quantum veritatis habet illud Ezechielis propheta. Vbi erat impetus spūs, illuc gradiebatur nec reuertebatur, cū ambularet. Hæc de quatuor animalibus sanctis vates asserit, quæ nimirū pœnara erant. Nūc ambulabāt, nūc vero in acra sese eleuantia volabant, ad quorum volatū rotæ pariter eleuabatur. Quorum hæc, tam exactè dicta sunt? Nempe vt

S. Ambrosius.

Figura.

M 3

disca-

Declamatio quinta

discamus spiritus sancti stupendam virtutem, celeritatemque sanctorum in operando velut in speculo intueamur. Enim vero quocumque spiritus Dei corda nostra & mentes rapit, illuc curramus oportet. Nedum curramus sed volumus, ut citius eius mandata impleamus. Huc pertinet, illud Esaia dicens. Qui sperant in domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas ut aquilae, current & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient. Vos charissimi singula omni intellectus vestri indagine introitus expendite, habent non vulgarem emphasim. Equidem qui nihil sibi fidunt, sed soli Deo confidunt totique à creatore suo pendent, ij fortitudinem mutant: o mutationem mirabilem, non alterius quam dexterae excellentiae. Qui fortes erant ut facerent mala ante hac, qui dediti mundo & ijs quae mundi sunt sectabantur, qui denique in hoc torerant, ut vindictam de inimicis suis sumerent, spiritus Dei afflati, gaudium quod est verbum Dei accipientes, fatigant bona operari, eleemosynis pauperes subleuare: carnis insolentiam ieiuniis & abstinentia coercere: denique pro sua virili, conantur mundi cuncta futi

Nota.

in festo visitationis.

92

futilia bona à se abdicare, & aetherea quae vera sunt bona, toto pectore amare: ad ea vehementer aspirare. Horum quidam, spiritu Dei allecti, in via salutis ambulant: quidam currunt: quidam rapido volant affectu. Ecce status tres in ecclesia, quos doctores appellare consueverunt, incipientes, proficientes, & perfecti. Felices qui ambulant in hoc spiritali itinere, de quibus citharædus in psalmo ait. Beati immaculati in via, qui ambulant in lege domini. Feliciores qui currunt, cum psalmographo dicentes. Viam mandatorum tuorum cucurri cum dilatasti cor meum. Felicissimi qui alis fidei & charitatis volant: de quibus idem regius vates dixit. Ascendit super cherubim, volauit super pennas ventorum. Tales quidem assumunt pennas ut aquila super caelos volitantes. Rursus in leone volante, quem vidit Ezechiel, fortitudinem: in boue, patientiam: in homine, prudentiam: in aquila, contemplationem intelligamus oportet. Proh dolor fratres, quam pauci sunt qui sanctorum animalium instar pennis fidei, & charitatis atque sanctae spei, terrenis bonis abdicatis,

M 4 quæ

quæ sursum sunt quaritantes, in æthera volant. Et iterum, heu quam multi, quemadmodum ingemiscens Dauid inquit, qui pedes veloces habent ad effundendum sanguinem, Solertes sunt ad vindictam, pigri ad ignoscendum, nubibus velociores ad capessendam populi auram, ad questus contra fas extorquendos, aquilis agiliores. Non alios testes aduersus eos adducamus: ipsi contra se proferant testimonium. Lassati sumus aiunt in via iniquitatis & perditionis, ambulanimus vias difficiles: viam autem domini quæ plana, florigera, ac amœnissima est ignorauimus. At contra qui sperantes in domino fuerint, current & non laborabunt: vt pulchrè Esaias nunc asseuerauit: eo quod ouem perditam saluator super humeros suos fert. Itaque pedibus alienis pœnitens graditur, gratia Dei fulrus: eam ob rem absque labore & insudatione incedit. Huc attinet illud Apostoli: qui spiritu Dei aguntur, ij filij Dei sunt. Ecce quam sit efficax & potens spiritus sancti vis: aguntur ait, quamuis ipsi agant rapti summi numinis gratia. Si verò res ita habet, & de quouis iusto hoc verissimum est, quanto amplius de diua nostra Maria, omnipotens

Psal. 13.

Sapie. 5.

Rom. 8.

nipotentis gratia plena, euangelista dice-re potuit: abiit in montana cum festinatione? Filia Dei erat, ideo spiritu Dei agebatur, vt aquila pennas assumpsit, quo velocius agiliusque volaret, regionem montanam perlustrans.

¶ Celeriter virgo sancta iter suum agit, instruens virgines, non gradu moroso spectandas esse, sed festinas. Interminatur Dominus mala plurima filiabus Sio, eò quòd extento collo, gradu composito, & nutibus oculorum ibant. Erit pro crispanti crine caluitium, pro odore foetor, & pro fascia pectorali ciliciu. Nam scriptum est: per quæ quis peccauerit per hæc & punietur. Idque cõ-pertu est in Absalon, qui capillos suos plus nimio amabat, & alto Dei iudicio, illisuspessus in quercu periit. Docet insuper Deipara, verbi Dei predicatorum festinanter incedere, terrenis & futilibus rebus nullatenus adherere, sed caelestia bona affectare. Quos velut demirabatur Esaias dicens. Qui sunt isti, qui vt nubes volant, & quasi columbae ad fenestras suas ascendunt. Instar nubis sacri euangelij concionator, vbi que rore doctrinae animas fidelium inebriet: modo nobiles, vel ignobiles, modò diuites vel pauperes, plures aut multi sint, quos pius

Esai. 3

2. Re. 18

Esai. 60

affectus congregarit: vt nubes terram dese-
 rant, sedula operatione ministerium suum
 implentes. Quid multa velut columba, sua
 suorumque proximorum piacula ingemi-
 scentes desceant: columbinas alas habentes
 fenestras suas adeant: Christi Iesu vulnera
 contemplantes, inibi que nidificantes. Ex
 quibus, velut è fontibus limpidissimis, ro-
 tius mundi salus, refectio, vita, atque solati-
 um dimanauit. Quam pulchri sunt pedes
 euangelizantium pacem, euangelizantium
 bona, ait Paulus, Esaiæ prophetae verba re-
 ferens. Neque abs te Saluator dixit disci-
 pulis suis: neminè salutaueritis in via: osten-
 des quam celeres, quamque expeditos ver-
 bi sui concionatores esse velit. Alludens ad
 illud Elisai dicentis ad Giezi discipulum
 suum. Si quis te interrogauerit, non respon-
 deas ei. Perinde ac si dicat. Si forte in via te
 quispiam interrogare voluerit, obmutescet:
 & responsum non præbeas vnquam. Sur-
 gamus fratres mei, surgamus citissimè, &
 reginam nostram sequamur. Festinemus
 ingredi in illam ciuitatem, quæ sursum est
 mater nostra Hierusalem, ac perinde libe-
 ra. Festinemus inquam comitantes Deife-
 ram Mariam matrem nostram, quippe quâ
 si forte sequi nõ valemus, vtpote infirmi &
 omnino

4. Re. 4

Hebr. 4

omnino fragiles procliui vociferantes dica-
 mus. Trahe me post te, & curremus in odo Canti. 1
 rem vnguentorum tuorum. O virgo virgi-
 nū dux, tua prece, tuoque precatu, vel ma-
 ximè indigemus, vt tecū per montana vir-
 tutum conscendamus. Hac tua ope fulti,
 ne dum ambulare, sed currere post te qui-
 bimus, vnguentorum tuorum fragrantiam
 delibātes: quæ vt es pia, ita & gratia ac mi-
 sericordia plena. Qua instigante, & cōpel-
 lente, surgens cum festinatione mirabili, i-
 tinera quamlibet ardua arripuisti. Sed quid
 miramur Mariam virginem festinantem
 Origene teste, Iesus qui in vtero illius erat Orige-
 festinabat, adhuc in ventre matris Ioannē nes-
 positum sanctificare. A nimaduertite obse-
 cro charissimi, ecce scopus & præstitutus
 finis Christi Iesu iter agentis, & in mon-
 tana percurrentis. Verum peccatum sic ab-
 horruit qui totius mundi peccata tollere ve-
 nit, vt confestim postquam nostram induit
 carnem, originalē noxam à Ioanne conare-
 tur expellere. Eo namque festinat pius Sal-
 uator vt ministerio suo fungi incipiat, san-
 ctificans Baptistam, & dono suæ gratiæ è fi-
 lio iræ, filium Dei efficiat, & regni caelestis
 dignum hæredem. Mira res satisque mirā-
 da, sacra virgo Maria puerum Iesum par. Nota.
 uulum

11. 11. 2

Declamatio quinta

uulum vix octo dies natum in aluo suo portabat, & ipse eam regebat, manu tenebat, ac moderabatur. Imò ipse tribus digitis terram appēdebat, vt vates Esaias asserit. Verum vt nauclerus in nauī vela pādīt, funes extendit, gubernaculum manibus tenet: sic Christus nauiculam suam Mariam moderatus est, animā potentias & corporis sensus omnes semper gubernans: vnde Spiritu Dei afflata, virgo alma non poterat non festinanter cuncta peragere. Quo autem primo peruenerit Deipara, videamus.

Textus.

¶ Venit in ciuitatem Iuda. Nō quidem abhorret à vero quod quidem aiunt, Ioseph comitatum fuisse Mariam. Hic in sponsum datus est ei, vt testis domesticus foret virginitatis, & puritatis suæ sponsa, vt pulchrè sanctus Basilius sermone natiuitatis Christi Iesu contestatur. Sed quid de comitatu hominum loquor? Millia millium angelorum comitabantur eam. Nēpe si olim Iacob iter agens angelorum cuneos intuitus est, ita vt clamaret. Castra Dei sunt hæc. Quāto amplius Christus cuius imaginem ille gerebat, angelorum satellitio circūualatus, per mōtana Iudæ pergebat: Regis huīus potentissimi lætica virgo sacra erat, de qua in canticis Salomon dixit. En lætulus Salo-

Canti. 3

in festo Visitationis.

Salomonis, sexaginta fortes ambiūt illum, ex fortissimis Israel. Quandoquidem amore nostro languens filius Dei lecto decumbens, virginis vterum intrauit, quo infirmitates nostras liuore suo sanaret. In hoc florido lecto quieuit mensibus nouem deli cijs affluens Saluator noster rex pacificus, pacem largiens ijs qui longe, & ijs qui prope erāt, gētibus videlicet & hebrais. Quas ob res, fortissimi ex Israel angeli potentes virtute ad faciendam vocem Dei Mariam nusquam deserebant, sed vbique erat stipata & angelis innumeris vallata. Verum si regina Austri, vt in sacra pagina memoriae proditum est, magno comitatu, ingentique ambitu ingressa est Hierosolymam, quid de regina cæli, & totius orbis domina matre Dei cogitare nos oportet? Ciuitatem Hierusalem sanctā adijt primo virgo prudentissima, eo quod ibidem erat templum Dñi, in quo sacrificia & holocausta Deo optimo offerebantur, gratias agēs Deo pro tam præcellenti dono sibi collato, nec tantum sibi sed vniuerso orbi. Non audeo cogitare fratres Mariam primò canticum illud mirabile decantasse in domo Zachariæ, quin potius sæpe sapius, illud dixisse potissimè templum Domini intrans, de quo Salua-

Re. 10

Nota.

Declamatio quinta

Saluator ait, domus mea domus orationis est. Magnificat anima mea Dominum, ait alma virgo genu flexa. Magnifico cum quis sic me mirum in modum magnificauit, vt filium aeterni patris Spiritu sancto cooperante conceperim. Inexhaustas gratias reddo omnipotenti Deo, qui tantopere mundum dilexit, vt filium suum vni-
genitum daret. Vos charissimi frequenter templa Dei adentes feruido affectu gratias Christo Iesu omnium bonorum largitori agite, ne quod absit noxa ingrati-
tudinis vos inuoluat Illud apostoli pectori vestro infigite. Semper gaudete, sine intermissione orate, in omnibus gratias agite. Breui admodum oraculo totius nostrae vitae perfectionem nobis delineauit. Spirituali letitia affecti, vitam vestram quae militia est agite, iuxta illud. Seruite Domino in letitia. Et erit
sus. Non ex tristitia aut ex necessitate, hilaritatem datorem diligit Dominus. Adhaec sine intermissione orate. Semper adsunt inimici infestatores, videte ne dormientes vos inueniant. Arma militiae nostrae non carnalia sunt sed potentia à Deo. Qui orate renuit arma à se proijcit, inermis remanens, absque oratione statim succumbet, in praelio spirituali. Denique, in omnibus gratias agite.

1. Thef. 5

2. Cor. 2

in festo Visitationis.

96

gite. Non in prosperis tantum, quae aliquando nocere solent: iuxta illud, incrassatus est Deut. 32 dilectus impinguatus, dilatat, reliquit Deum factorem suum. Videtis sanè quantam iacturam afferant diuitiae, honos, & quae caro subdola plus aequo amat. Non ergo in ijs dum taxat quae vulgus improbum, prospera nuncupare consuevit, gratias Deo agatis, sed etiam in aduersis quae vos premunt, & nihilolocius ad Deum ire compellunt, vt quam bene admonet beatus Gregorius. In omnibus gratias agite: in salute & infirmitate, in diuitijs & paupertate, in honore, & irrisioe, in morte & in vita, in cunctis gratias Deo agite: cum Iob dicentes. Si bona suscepimus de manu Domini, mala autem quare non sustineamus? Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Deo placuit ita factum est, sicut nomina Domini benedictum. O fratres, quanta dexteritate hic opus est, nempe vt alter Aioht simus oportet, quippe qui sicuti sacra refert historia, vtraque manu vtebatur pro dextera. Huc (ni fallor) expectat illud Apostoli. Per infamiam & bonam famam, à dextris & à sinistris. En habetis quorsum alma Dei mater Hierusalem adijt, sanè vt in templo, innumeras gratias Deo reddat, ibique magni-

Deut. 32

S. Gre-

gorius.

Iob. 3

Iudi. 5

Figura

2. Cor. 6

10. 1579

Declamatio quinta

gnificet Dominum, quo exemplo doceat fideles gratos fore, & in omnibus grates Deo optimo rependere.

¶ Et intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Elisabeth. Fere quatuor milliariibus domus Zachariæ distat à Hierosolyma,

Textus. quãuis satis laboriosum sit iter utpote montosum. At Deipara virgo laboris patiens o-
uauerit iter suum perfecit. Vos fratres mementote vxoris Loht quæ in via retrorsum respexit, quam ob rem in statuam salis con-

Lucæ. 7 uersa ibidem commeritam poenam lucis remansit. Vos vero qui Gomorram, Domino aspirante semel reliquistis, qui que fallacem mundum contempnistis, sic currite ut comprehendatis. Nullatenus retro aspiciatis, veluti canis ad vomitum redeuntis. Ali-

2. Cor. 9 loqui Deus iudex iustus, animaduertit in vos, que madmodum in mulierem illã inaniter aspicientem animaduertit. Viam regiam gradientes neutiquam ad dexteram nec ad sinistram declinabitis: quippe quæ & si arcta sit, nihilominus ad vitam æternã

Psal. 83 ducit: Salvatore nostro teste. Ibunt de virtute in virtutem, ait Propheta; & videbitur Deus decorum in Sion. Nonne scala quã vidit Iacob cælum ipsum tangebatur, & mirabili luce circum circa illuminabatur? Ad eundem

in festo Visitationis.

dem modum orthodoxorũ vita, gratia Dei fulget & in æthera eos ducet, modo mandata Domini seruire, ut par est contenderint.

Atqui non est quod quis pauet & spondeat animum, vbi potentissimum habemus patronum. Dominus erat enixus scala. Christus Iesus in mundum venit cui morem gerere in omnibus nos oportet. Ipse exemplũ dedit nobis, ut quem admodum, ille fecit &

nos faciamus. Ipse scopus sit vitæ nostræ, exemplar viuudum & speculum. Dicamus ergo cum regali Propheta charissimi. Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi ne commouear.

Huius virtute roborata virgo incluta, in hac via laboriosa lassata non fuit, imò quoibat deuenit iter suum perficiens. Intrans igitur domum Zachariæ, Elisabetham salutauit. Intrauit domum non foris stabat, ut mulier illa vaga quietis impatiens, nõ valens in domo consistere pedibus suis, ut aptè Salomõ scribit. Turpe quidem elogium hoc est. Verum mulier domi non habitans, hac & illac, percurrens, inescat animas: & veluti retiaculum diaboli, homines illaqueare non desinit. Quod quidem perspicuum est, in Thamar, & in Dina filia Iacob, quæ in perditionem totius ciuitatis Sichen egres-

Psal. 15

Prou. 7

Gen. 34

Declamatio quinta

Rom. 6

2.Rc. 20

Nota.

sa, mulieres regionis illius videre cupiebat. Ingressa est, & vt moris erat sanctis, salutauit cognatam suam. Vnde Apostolus admonet Romanos dicens. Salutate inuicem in osculo sancto, saluatio namque semper fraternitatis symbolum fuit. Planè quempiam salutare, est ei salutem optare, nisi salutans alter Ioab sit, qui nobilem virum Amassa videns ait. Salue frater, & statim gladio eum interemit. Non absumilis fuit pessimus Iudas qui osculo tradidit dominum Iesum, dicens. Aue rabbi. Ecce quam sit fraudulentus mundus hic, quippe qui in maligno positus est, ita vt salutando occidat, & osculando serpentinum virus euomat, in eos qui eum diligunt. Nolite ergo fratres diligere mundum mendacem tyrannum, & cruentum. Aduertendū autem hic est, quod Deifera Maria, non vt alij salutauit Elisabeth, bona illi optando, sed simul & impertiendo, quod longe plus est: ferebat nimirum totius orbis salutē Iesum vtero suo sacro: ideo verba Mariæ virginis, magis erant Christi recumbentis in matre quam Mariæ loquentis. Enim verò si Apostolus, post blasphemias in Christū iactatas, post persecutiones plurimas in christicolis illatas, gratia summi Dei cōuersus dice-

in festo Visitationis.

dicere ausus est. An experimētum queritis, 2. Cor. 13 eius qui in me loquitur Christus? Quanto magis cādidā Dei mater id asserere potuit? Sanè Christus Iesus, loquebatur in ea, ambulabat matris suę pedibus, atque virginalibus illius oculis inopes & afflictos respiciebat. O foelicem christicolam qui cum virgine sacerrima alleuerare poterit. In me loquitur Christus, ipse meam moderatur linguam, ipse labia custodit, ne inane verbum aliquando proferam. Ipse tandem ostiū circumstantiæ ori meo fabrefecit, quod ardentissimis votis regalis Propheta postulabat. Terribilis quidem sententia, & toto corde pertimescēda ea est, quam beatus Iacobus Iacobi. 1 protulit. Religiosus non refrenans linguam suam, sed seducēs cor suū, huius vana est religio. Haud monachos tantum hortatur fratres, oēs fideles admonet, omnesque admonitos esse, ijs verbis voluit, optimè Salomonis oraculū sciens. In manibus linguæ mors & vita sunt. En charissimi, in lingua vestra tam mors quam vita sita est: vigilate, & omni custodia eam obseruate.

¶ Et factum est vt audiuit salutationē Mariæ Elisabeth, exultauit infans in gaudio in vtero eius. O pietatem ingentem, & humilitatem stupendam, & modis omnibus

N 2 ample

Humili-
tas.

Declamatio quinta

amplectēdam : superior venit ad inferiore,
vt inferior adiungetur : Maria ad Elisabeht :
Christus Iesus ad Ioannem. Nonne hoc
ordine miro, Deus optimus digessit om-
nia. Verum quæ nobiliora sunt, inferior-
ibus fauent : cælum, terram & aerem il-
luminat, & influentia metalla in visceri-
bus terræ gignit. Angeli hominibus, lu-
teas domos habitantibus famulantur, &
illis obsequium vbique præstant. Ad hæc
oculi pedibus viam ostendunt, quo nihil
incommodi accipiant, solus homo super-
bia turgidus alteri honorem exhibere sper-
nit. Cuius arrogantiam taxare volens hu-
milima virgo, ad Elisabeht venit, nec so-
lam venit, sed prior eam salutauit. At-
tendite dilectissimi, sane ea vera est hu-
militas, quæ non modo verbis sed operi-
bus comprobatur. Lucidius dicam. Ma-
ria quæ coram angelo sese ancillam Do-
mini appellauit, ecce opere præstat, quod
verbo tunc subindicauit. Quandoqui-
dem instar ancillæ, è longe venit, cogna-
tam inuisere, inseruire, & in senectute il-
lam solari, in laboribus, & partus crucia-
tibus subleuare. Itaque tum verbis tum
operibus, virtus magna humilitatis in vir-
gine emicuit : debet etiam in vno quoque
nostrū

in festo Visitationis.

99

nostrum emicare. Ceterum seriem ac or-
dinem mirabilem annotare libet. Verba
salutationis Mariæ, vel potius Christi Ie-
su in illa loquentis, primo Elisabeht au-
diuit : at contra virtutem & euergiam sa-
lutationis prius Ioannes sensit. Illa na-
tura ordine verba sancta ex ore virginis
perfecta percepit, iste ratione mysterij, &
gratiæ sibi infusæ exultauit, Domini sui
sentiens aduentum. Nec velim charissi-
mi, vt menti vestræ subeat vnquam, Ma-
riam salutasse cognatam ea salutatione,
quam ruditas hominum hodie inuenit.
Deosculor manus vestras, pedesve : ni-
hil tale ex ore Dei genitricis prodijt. Pro-
fectò sicut doctor strenuus Augustinus. S. Aug.
libro confessio. 9. de beata matre sua Mo-
nica testatur, nunquam de ore eius se-
culare verbum audiuit : quid de Maria
gloriosa Spiritu sancto plena dicemus? A-
gite obsecro fratres recedant vetera ex
ore vestro, quia Deus scientiarum Domi-
nus est, & ipsi præparantur cogitationes.
Quid ni verba praua & opera? Secula-
ria eloquia abiicite, scientes quoniam de
omni verbo otioso, reddituri estis ratio-
nem in extremo ac districto iudicio. I-
mò quicquid facitis in verbo aut in ope-

N. 3 re

1. cor. 10

Declamatio quinta

re omnia in laudem Dei facite. Sic beatus Paulus vos hortatur. Salutavit Maria Elisabeth, sed verbis sanctis precata est illi bona. Vnde consuetudo sancta inolevit inter viros religiosos, ut se invicem salutent dicentes. Deo gratias. Quæ oratio plena est spiritu, si tum corde, tum ore sæpe numero proferatur. Verum si angelorum salutationes referamus, quæ in sacra pagina extant, orationes siue preces sunt valde frugifera. Angelus Gedeoni dixit. Dominus tecum virorum fortissimi. Et rursus ad eundem. Pax tibi, non timere non morieris. At Raphael Thobix & uxori eius ait. Pax vobis, nolite timere. Gabriel ad virginem benedictam inquit. Dominus tecum. Latet nos quam salutationem gloriosa virgo protulerit, comperit tamen nobis est orationem sanctam fuisse. Sanctus Bonaventura asserit, Mariam dixisse. Pax huic domui: velut Dominus præcepit discipulis suis dicere in quamcunque domum intrantibus. Vel orationem illam protulit, qua frequenter Salvator apostolis apparens utebatur, videlicet. Pax vobis. Est plane utriusque sententia eadẽ, quanquã verba dissimilia videantur. De salutatiõe beate Marię hæsten.

Iudi. 6

Tho. 12

¶ Et

infesto Visitationis.

100

¶ Et Elisabeth repleta est Spiritu sancto, & Textus. exclamavit dicens. Benedicta tu inter mulieres & benedictus fructus ventris tui. Prius Spiritus sua gratia implevit Ioannem iuxta illud Gabrielis ad Zachariam. Replebitur Spiritu sancto, adhuc ex utero matris suæ. Id que gestum fuisse, extemplo ut Maria salutavit cognatam suam, nemo est qui ambigat: nam hoc Lucas ipse insinuat. Alioquin Elisabeth non diceret: ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultavit infans in gaudio in utero meo. Deinde mater repleta est Spiritu sancto, quod elogium non vulgare est, sed omni laude & honore dignum. Tanquam ex redundantia gratiæ in Ioanne, ad matrem suam dimanaret. Exclamat non tam voce grandi, quam ingenti affectu. Verum si philosopho credimus, & experimento non reluctamur, ea quæ sunt in voce, nota vel simulachra sunt earum passionum, quæ menti adherent. Magni ergo affectus insigne in Elisabeth indicat hæc exclamatio. Voce magna clamavit: nec mirum quoniam in ventre vocem illam porrabat, de qua Esaias, Vox clamantis in deserto, parate viam Esa. 40 Domini. Itaque qui clamare in deserto

N 4 suo

Deciamatio quinta

fuo tempore cœperat, nunc infans in vtero
 vociferatur voce matris suæ dicens. Ecce
 Deus vester, ecce Dominus in fortitudine
 venit: vt idem vates vaticinatus fuerat de
 Ioanne: Benediçta tu inter mulieres. Sanè
 vt iam tetigimus, virgo intacta præcellit om-
 nes mulieres quas vetus testamentum mi-
 rum in modum laudat. Iahel occidenti Si-
 faram ducem regis Chanaam, dictum est.
 Benediçta tu inter mulieres Iahel. Ad Lu-
 dith Holophernem perimentē Bethulix ci-
 ues clamāt. Benediçta tu filia à Domino ex-
 cello præ omnibus mulieribus super terrā.
 Et ad eandem loquitur Ioachim, sacerdos.
 Benediçta eris in æternum. Habeant sanctę
 illa mulieres suum honorem ob tot victo-
 rias adeptas: multo maiori honore æstiman-
 da est Deipara Maria, vt quæ maioribus do-
 nata sit donis, & quæ maiorem mundo ar-
 tulerit vtilitatem. Ita est, Maria quempiam
 hominum non interfecit, sed nobis peperit
 Saluatorem, qui vita æterna est: nõ tulit spo-
 lia à deuictis tyrannis, sed antiqui serpentis
 caput fregit, sicut de ea prophetatum erat.
 Magis ergo virgini quam alijs fœminis cõ-
 petunt verba hæc. Benediçta tu inter mu-
 lieres, ob illustra facinora eius. Hinc san-
 ctus Bernardus benediçta tu inter mulie-

N res,

in festo visitationis.

101

res, quia non potest mala arbor bonos fru- S. Bern.
 ctus facere, nec bona nisi bonum fructum ho-; sup
 dare. Benediçta, quæ maledictionem gene mislus.
 ralem euasisti qua dictum est. In tristitia,
 paries filios tuos, similiter & illam qua di-
 ctum est. Malediçta sterilis in Israel. Con-
 secuta es benedictionem, vt nec sterilis ma-
 neas, nec cum dolore parias. O verè bene-
 diçta quæ illum genuisti in quo benedicen-
 tur omnes gentes. Benediçta tu & singula-
 riter benediçta, quæ es virgo cum fœcundi-
 tate, & mater cum virginitate. O inter om-
 nes mulieres benediçta, & maiori benedi-
 ctione insignis. Iuxta illud. In multitudine
 electorum habebit laudem, & inter bene-
 dictos benedicetur. Benediçta ab angelo, Eccl. 24
 quia triumphatē ecclesiam reparasti, be-
 nediçta ab Elisabeth, quoniam ecclesiam
 militantem, seminecem, & velut emortuā
 viuificasti, vitæque autorem nobis peperisti.
 O suaue & omni mellita dulcedine
 mellitius verbum, benediçta tu inter mu-
 lieres. Vtinam ab ore nostro nunquam re-
 cederet fratres, indefessè almam Dei geni-
 tricem vbique laudantes. Est quidē ma-
 ior omni laude, vos eam laudate quantum
 potestis, vt ecclesiasticus scitè nos commo- Eccl. 43
 ne facit.

N s Et

Text.

Declamatio quinta

¶ Et benedictus fructus v̄tris tui. Plus addidit mulier sancta, virgineum fructum benedicendo, quam angelus Gabriel, tantundem dicens: benedicta tu in mulieribus: ratio, quia nondum filius Dei homo factus fuerat. Hinc lucidè apparet, vt omnes literis candidati testantur, quòd quã primum sacra virgo ore suo benedicto dixit, ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuum: omnipotès verbum Dei à regalibus sedibus venit, & homo factum est. Observandum hic est, quod Mariam benedictã inter mulieres dixit, quasi cum moderamine, & limitatione loquens. At contra vbi Iesum fructum benedictum ostendit, absolute loquuta est. Verum fructus hic benedictus ille est, de quo vares regius in psalmo. De fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Hic fructus nimius est, quem arbor illa magna quã vidit rex Nabuchodonosor protulit, vt esca esset omni carni, imo, & angelorum cibus existeret: nam panem angelorum manducat etiam homo. Hic denique suavis & benedictus fructus in arbore vitæ pendebar, cui caterua puerorum Hierosolymis caneant voce sonora tonantes. Benedictus qui venit in nomine domini rex Israel. Cæterum vt Origenes

Nota.

Ioan. 12.

in festo visitationis.

101

nes notat, fructum ventris virginis Christũ dixit, quia nequaquam ex viro sed ex sola Maria processit. Nam qui semen sumpserunt à patribus, fructus eorum existunt & nuncupantur. Iuxta illud. Sara pariet tibi filium. Et ad Zachariam idem angelus loquutus est. Iam Eutitius & eius complices obmutescant erabescentes, omnesque commenta fingentes taceant, ac in vero virginis partu discant, Christum ex substantia Mariæ esse conceptum. Fructus utiq; eiusdem naturæ est cum planta, sic & virgo cum secundo Adam, qui tollit peccata mundi. Alioqui spiritu sancto repleta Elisabeth non diceret. Benedictus fructus ventris tui. Vos obsecro charissimi frequenter fructum huic edite, ad sacrum altare digne accedentes, vos ipsos probantes vt admonet Apostolus. Id que non modo fiat per contritionem, Sed per sacramentalem confessionem, vt sanctum concilium Tridentinum præcipit. Accipite precor manna hoc calicum absconditum, quod planè nemo nouit nisi qui accipit. Comedite amici & inebriamini charissimi, clamat sponsa. Gustate fratres, gustate & videbitis, quam suavis sit fructus hic pulcherrimus

Nota.

Eucharistia.

Declamatio quinta

Sap. 16.

Text.

Humili-
tas.

Nota.

cherrimus, sine labore nobis datus, habens omne delectamentum, & omnis sapientis suavitatem, veluti sapiens de illo manna ait, quod fructum hunc benedictum adhibebat. Nunc addidit sancta mulier Elisabeth.

¶ Et unde hoc mihi ut veniat mater domini mei ad me? Notandum quomodo ubique spiritus sanctus apparet: fulgoremque humilitatis Christi emittat: in virgine exultavit, ubi se ancillam domini appellavit: & deinde in submissione, dum ad Elisabeth visitandam venire dignatur, tanquam sua dignitatis oblita. Nunc splendet affatim idem spiritus in Elisabeth, sese indignam profitente, ut beata virgo ad eam veniat. Quippe quae velut stupefacta ait. Unde hoc mihi, ut mater domini mei veniat ad me? Hoc est: qua iustitia? quibus factis? Quibus meritis, tantum munus mihi datum est? Non ignorans divini muneris hoc esse, sed admirata virginis modestiam & humilitatem, interrogavit. O vos filii Aedae heredes superbiae eius, qui in signum arrogantiae turgidi inceditis, humi provoluti, discite humilitatem. Agite nunc oro, & margaritum hoc quavis gemma pretiosius emite: tum egregiae virginis, tum Elisabeth humilitatem admittite.

in festo visitationis.

admirantes imitantesque. Proh nefas, alios humiles fore cupimus, nos autem non ita: placet vehementer in ceteris, quod in nobis ipsis habere displicet. Quam ob rem pluraque humilitatis habentes exempla, nihil meliores aut modestiores sumus. Vultis alios humiliare, date operam ut humiles sitis. Verum Elisabeth videns Mariae deiectionem, magis ac magis se deiecit, indignam se existimans tanti beneficii impersu. Quis ad eam demens, ut ignem igne extingueret, iram iram sedare enitatur? Huic superbus per omnia similis, aliorum superbia, sua arrogantia conatur vincere. Quid obsecro inanius aut execratius dici potest? Felix & nimirum felix, qui cum regali citharedo coram arca domini saltante ait. Ludam & vilior fiam ante eum qui elegit me, & ero humilis in oculis meis. Parvi refert fratres si tantummodo in oculis hominum humiles simus, si omnium ore modesti praedicamur, nisi in oculis nostris verè humiles simus. Iuxta illud saluatoris nostri dicetis. Discite à me quia mitis sum, & humilis corde. Ecce ubi radix huius praeclaræ virtutis sita sit, in corde quidem. Ceterum immaculatam virginem matrem domini appellat. Unde hoc nostri o mulier sancta quis

2. Re. 6.

Humili-
tas.

Fides.

Declamatio quinta

quis tibi abditissimum hoc arcanum reuelauit? quis vteri tumor in virgine, illud indicauit? O fidei sanctae excellentia, quae tam lynceos habes oculos secreta Dei penetrans. Haec profecto est victoria quae vincit mundum, fides nostra charissimi. Haec pannis inuolutum adorat in praesepio iacetem saluatorem, haec fides aquilino obtutu in cruce pendentem digito ostendit filium Dei, etsi inter iniquos, & sceleratos fures reputatus fuerit. Haec denique latronis mentem illuminauit, ut regem Christum Iesum adoraret clamaretque. Domine memento mei dum veneris in regnum tuum. Enim vero, hac fide illustrata, & spiritu sancto docente, Elisabeth matrem Dei Mariam praedicauit, quo omnes domestici illius domus, magno honore posthac eam reuereantur, inseruiant, & laudent. Vnde ho. i. sup. sanctus Bernardus iure optimo ait. A secumissus. lo non est auditum, ut aliqua simul mater esset & virgo: quod & si cuius mater attendas, quod te tua super eius mirabili celsitudine ducet admiratio? Nonne ad hoc, ut te videas nec satis posse admirari? Nonne tuo, imo veritatis iudicio, illa quae Deum habuit filium, super omnes choros exaltabitur angelorum? An non Deum & dominum cherubim

in festo visitationis.

cherubim Maria suum appellat filium? Filium non habent, ait in nuptijs? Et iterum fili quid fecisti nobis sic? Quis angelorum hoc audeat dicere? Qui facit angelos spiritus, & ministros suos ignem vrentem, de angelis scriptum est, de Maria vero. Vnde hoc mihi, ut veniat mater domini mei ad me? Merito eam matrem Dei esse profiteatur. Vbi sanctus Basilius explicans illud angeli ad Ioseph: quod in ea natum est de spiritu sancto est. Hinc deprehendit licet, quod non secundum communem modum carnis costitutum fuit, non per interualla paulatim formatum, ut plane verba angeli declarant. Non enim dicit: quod in ea conceptum est, sed quod in ea natum est. Probat per pulchre. S. Tho. 3. p. q. 33. arti. 3. Taceo hic rationes quas theologii afferunt ad suadendum quod virgo Maria vera fuit mater. Nepe ipsa ex purissimis sanguinibus Christum Iesum genuit, eam ob rem hereticum esset hoc negare. Sed priusquam digrediamur, libuit paucis de hac sublimi dignitate virginis admonere. Tria sunt fratres, quae meliora a deo fieri nullatenus potuerunt. primum est gloria hominis, quae quod de visio beata ipsius Dei est. Hinc beatus Augustinus visio est tota merces. Et saluator noster ait. Hae art. 6.

S. Basi.

fer. nati.

Christi.

3. d. 3.

Scotus.

S. Tho.

p. 1. q. 25.

Hae art. 6.

Declamatio quinta

Hæc est vita æterna, vt cognoscant te Deum verum. Secundum, quo melius esse nequiuit, est humanitas Christi: quippe quæ vnita est verbo Dei, & ideo perfecta, qua perfectior alia non poterit esse vnquam. Poterit Deus, aliam æquè perfectam creare; si placuerit illi, quâuis non faciet: non tamen humanitate Christi alia melior erit. Tertium, quo melius nihil esse potest, dignitas

Nota. Mariæ est, quoniã melioris filij melior aut excellentior est mater. Virgo sancta est mater optimi filij, hoc est, patris omnipotentis filium genuit. Ergo dignitas eius excellentior esse non potuit. Quam quidem dignitatem creaturarum omnium præcellentissimam, Elisabeth spiritu sancto plena, mundo nunciãuit. Quando quidem titulus hic magnus, vt oceanum mare est, omnia flumina absorbens. Si dixerò virginem sanctam, virginittis speculum, normam disciplinæ, speciosam oliuam in campis, turrem Dauid è qua mille clypei pendent, omnisque armatura fortium. Si cedrum in libano exaltatam nuncupauero, Mariam, recte loquar. Atqui dum matrem Dei eam appello totum dico: & angelos ac totam ciuitatem Ierusalem quæ sursum est lætifico. Vos fratres frequentissime Mariam, Deiparam

Cãti. 4.

in festo visitationis.

105

param vocantes totis medullis cordis, toto que nisu eam inuocate. Non vocata ad cognatam venit, quo nam pacto deuotis suis si pie orauerint, non aderit? Qua adueniente fieri non potest quin dicatis illud sapientis. Venerunt omnia bona mihi pariter cum illa. Quæ nimirum bona sentiens Elisabeth, non potuit non exclamare. Vnde hoc mihi, vt mater domini mei ventat ad me.

¶ Ecce enim vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit infans in gaudio in utero meo. Quantæ virtutis fuerit virginis Mariæ saluatio palam facit eius cognata, admirationis vocabulo vtēs. Ecce enim vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis. Perinde ac si dicat: non tantum quæ dixi, de tua mirabili dignitate à spiritu sancto edocta cognoui, sed quod plus admirationis habere videtur, puerulus in utero meo gauisus est. Dictio græca sic habet: saltauit. Quando quidem Plinio teste. lib. 7. cap. 8. puer in utero sic conglobatus est, vt nares inter genua habeat. Qui vt sentire incipit semper dormit. Itaque Ioannes ad vocem Mariæ virginis statim excitatus, gratia Dei eum sanctificante, gestiens in occursum regis sui erumpere. Par erat vt exultaret vinculis peccati originalis solutus.

Nota.

Declamatio quinta

Pfal. 50 ⁷⁰¹ rus. De quo Dauid gemebundus ait. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & peccatis concepit me mater mea. Sed de hoc grandi malo, in festo conceptionis virginis cumulatius tractauimus: nec fuit more pecudis exultantis & subsaliētis in agro, sed ratione vrentis. Quo pi uilegio insignitus fuit Ioannes, quando gauisus est in utero matris. Quo nam modo exultatio hæc tam inaudita facta sit, si mihi coniectari liceat in re tam obtrusa, pro modulo meo dicam. Princeps medicorum Arabum Auicenna de generatione embryonis lib. 2. o. c. 3. sic ait. Filius in utero matris existens, faciem habet versus terga matris. Dum ergo matres miscerentur in amplexus, & se proprijs nominibus salutauerunt, Ioannes faciem vertit ad Iesum adorans saluatorem, & quasi amplexari illum volens. Mira res, sub velamento uteri, antequam natus Ioannes prophetat diceus. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Iam velut perfectus vir digito ostendit Messiam venisse: quem tamen verbis salutare nequiuit, nihilominus gliscens gaudio prophetico recognouit. En ipse stat, ait post parietem nostrum, en dilectus meus loquitur mihi per os virginis pertonantis.

Auicenna.
na.

in festo visitationis.

106

nantis. Anima mea liquefacta est, vt Canti. 5 dilectus loquutus est: igne sui amoris flagro, & dulcedine miræ suauitatis eius liqueco: imò cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Hæc & multa id genus dicebat amicus sponsi, stans & gaudens ad vocem eius. Nimirum fratres de qua loquimur exuperat omnem intellectum: excellit mentis nostræ cogitationem. Quis vnquam tale audiuit. Quis vidit tripudium antiquius ortu? Olim propheta vocabatur videns, & quidem apertè, quoniam quæ futura erant videbat domino reuelante. Ecce plusquam propheta Ioannes, antequam natus videt Christum Iesum quem adorauit: & vt quodam de Dauide prophetarum eximio legimus, ante arcam domini tripudians saltauit. Arca deifera mater Dei sancta erat quæ in aluo sua manna mellisuum, & panem vinum qui de celo descenderat portabat. O beatum virum, o plusquam prophetam, quin & lex & prophete vsque ad Ioannem, ante quam præcedas saluatorem te ipsum præcedis? Ante ortum iam ministerio tuo poteris? Antequam humum teras cælum perambulas? Imò antequam mundum vnicas & eremum petas, te ipsum vicisti. Felix nuntius qui prius
O 2 gesti

1. Re. 9.

Nora,

Declamatio quinta

gestiuit nunciare dominum suum, quam
nasci: impatiens legatus qui ante peruenit
ad regem, quam ad ortum. Nempe Ionas
in ventre ceti inuocauit dominum, gratias
ei agens: Ioannes in utero matris, vir stre-
nuus pro dono sibi impenso, pro gratia sibi
data, grates refert ingentes Christo Iesu &
matri. Sanè certabant gemini, Esau & Ia-
cob in aluo matris suae Rebecae, & inter an-
gustias utriusque velut in campo pugnant,
duorum populorum typum gerentes: sed lo-
ge hoc tripudium, duello illo mirabilius, &
sacratius. Ibi pugna natalis, hic amor: ibi
certamen, hic gratia: ibi dissidium, hic for-
dus. Quid plura? gemelli in utero certant,
hi tripudiant: illi nescientes praeliabantur
ij verò multò felicitius festiuam cordium le-
titiam agunt, & amicitiam quam inierunt
optime sciunt. O cordatos viros, o pueros
disertissimos, infantes dixerim an gigantes
ignoro? quando quidem ante cunabula vi-
ros dico. Alter gratiam infundens in alte-
ro, alter ut par erat, infusam ab altero reco-
gnoscens. Ecce qua de re festinanter Chri-
stus venit, nō longas inducias, non prolixas
pettrahens moras, ut praecursorē suum san-
ctificet, & ex filio irae filium Dei efficiat.
Profecto non est sermo, non lingua quam-

libet

in festo visitationis.

107

libet diserta, quae praeludia haec, futurorum
gaudiorum enarrare valeat. Oremus fra-
tres ut saltem, guttulam tanti gaudij valea-
mus degustare. Vos intra mundi huius æ-
rumnas tanquam in utero clausi, quotiens
gratias agentes Deo gaudetis, Ioannis in-
star tripudiantes, Christum Iesum adora-
tis. Gaudere & exultate (inquit) quia mer-
ces vestra copiosa est in caelis. Et iterum: Morali-
gaudete & exultate quia nomina vestra
scripta sunt in caelis. Nonne velut in utero
clausus exultabat, vincula & carceres equo
animo sustinens, qui dicebat: superabundo
gaudio in tribulationibus meis? Eodem
attinet, quod beatus Lucas narrat: ibant
Apostoli gaudentes à conspectu concilij, Acto. 5.
quoniam digni habiti sunt pro nomine le-
su contumeliam pati. Ecce holocaustum
gratissimum Deo, si in paupertate, in pro-
bro, infirmitate pacienter agamus, laudan-
tes Christum Iesum, qui nos vnice amat,
& in hac vita flagellat, ne cum hoc mun-
do damnemur, ob oculos iugiter haben-
tes illud Pauli: scimus quoniam diligentibus
Deum, omnia cooperantur in bonum: Rom. 8.
etiam delicta, è quibus cautiore & humili-
liores cōsurgimus post lapsum. Iuxta illud:
priusquam humiliarer, ego deliqui. Ait et-

3

go

Declamatio quinta

go Elisabeth subnectens.

¶ Et beata quæ credidisti. quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à domino. Perfectam Mariæ virginis fidem patefacit: & quia minimè dubitauit, idem fidei fructum consecuta est, vt diuus Ambrosius inquit. Obseruandum vel maximè hic existimo, quanta sit spiritus sancti virtus: quæ Elisabeth prædita, tum de præterito, tum etiã de presenti & de futuro variatur. Mariã credidisse angeli promissionibus agnouit: & matrem domini nominat: sic Hebrei solèbant appellare Deum. Tandem futura prædixit perficienda: compendio cuncta loquuta est: ac si dicat, vt ab angelo didicisti, decursis nouem mensibus paries virginitatis pudore seruato. Nã cælum & terra transibunt, verba autem domini, transire non poterunt. Vel si placet, sic explicare possumus hoc: quæ dicta sunt tibi à domino: multa sunt & magna, quæ Gabriel nũtiavit: sed eadem ac plura alia Deus loquebatur in corde Mariæ. Audiam quid loquatur in me dominus Deus, dicebat propheta: imò nisi Deus loqueretur in mente virginis sacratæ, frustra angelus loqueretur in aure. Patui refert si prædicator foris psonet, quando intus Deus quæ dicta sunt nõ suggerit.

Vnde

in festo uisitacionis.

108

Vnde Apostolus humilitatis cõcionatores admonet. Neq; qui plãtat, neq; qui rigat, est aliquid, sed qui incrementũ dat deus. Eodẽ 1. Cor. 3. pertinet, quod saluator ait: nõ estis vos qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in uobis. Verũ nisi spiritus sanctus in nobis loquatur: vt es sonãs, aut cymbalũ tinuens erimus cõcionantes. A duerendũ autẽ est, ne forsità uersutia & demetia quorũdã hareticorũ quis decipiatur, quod fides credẽtes beat, si assẽclas suas habeat, spem & charitatẽ. Nec abs re scriptũ est: beatus vir Psal. 33. qui sperat in eo: & rursus, beati immaculati in uia, qui ambulãt in lege dñi. Beata uirgo Maria quæ credidit, & toto corde dilexit dñm: atq; beati fideles oēs qui nõ uiderũt & crediderũt, si credẽtes charitatẽ habuerint, impletes mãdata dei. Si hæc scitis, Ioã. 13. beati eritis si feceritis ea, ait saluator nr. Cũ ergo charitas sit forma fidei & aliarũ uirtutum: nemo sibi blãdiatur, dicẽs credo, uolens in mortali culpa cõsistere. Nã demones credũt & cõtremiscũt. S. Tho. 2. q. 4. ar. 3. Vultis fratres vt perficiãtur quæ pmissa sunt uobis à Deo, credẽtes eũ diligite, & diligẽtes pro uestra uicili mãdata eius opere adimplete. Hactenus audistis Elisabeth uirginis beatissimæ elogia cõcinentem: nunc De-

O 4

param

Decimatio quinta

param laudes Dei per tonantem audite, & omnia in gloriam conditoris referentem. ¶ Et ait Maria: magnificat anima mea dominum. Nō oblectata laudibus humilima Deipara, imō agre ferens encomia qua cognata eius deprompserat, silētium rumpit, & magnificare dominū cœpit. Extat quidem sententia illa sapientis ore prolata: sicut aurum probatur in igne, sic vir iustus in ore laudantis. O quantum absumus ab hac perfectōne, qui laudibus hominum inhiamus, nullum non mouentes lapidem, vt non nihil honoris laudisue, possimus vēdicare. Eam ob rem probra & ignominias longe lateque fugimus, pro Christo Iesu nec tantillum iniuriæ subire volentes, quia maximopere honori & adulationi incumbimus. At contra virgo prudentissima utpote humilis valde, pro laudibus sibi prestitis vicissim cognatam non laudat, sed magnificat eum a quo cuncta profluunt bona. De quo sanctus Iacobus: omne datum optimum & omne donum perfectum de sursum est, descendens à patre luminum. Ecce charissimi fons perennis & inexhaustus, ecce oceanum ex quo cuncta beneficiorum flumina in cælo & in terra dimanant. Intrent & redeant ad suum locum

Ecclē.

Nota.

Eccl. i.

in festo vocationis.

109

cum, vt iterum fluant. Gratias agamus Deo pro donis nobis collatis, vt maiorem in modum in nobis accrescant augeanturque. Sin verò ingrati fuerimus, ventus vrens & siccans fontem misericordiæ ingratitude est, beato Bernar. teste. S. Tho. S. Ber. 2. q. 206. ar. 1. Hinc Seneca ait: ingratus est qui beneficium non reddit eū vsura. Hæc gratitudinem nobis commendans Deifera Maria cantare cœpit. Magnificat anima mea Dominum. Non hunc vel illum, sed Dominum dixit: ipse nāque solus Dominus est, qui ait: Ego Dominus & nō est alter. Hic verè Dominus est, in cuius ditio ne cuncta sunt posita, & non est qui voluntati eius possit resistere. Hic inquam solus est, Rex regū, & Dominus dominantū, vt beatus Ioannes asseruit. Is planè nos ex nihilo creauit: is nos ab hoste improbo Zabulo redemit: is nos tot beneficijs ditauit, incolumitatem & vitam prestitit. Quas ob res dignum erit, vbilibet illum toto pectore laudare, candido corde diligere, atque modis omnibus magnificare. Beatum dixerim hominem qui cum regali Propheeta semper clamat, angelos, & omnia que cæli ambitu continentur inuitans. Magnificate Dominum mecū, & exaltemus no-

S. Ber.

Esa. 45

Apoca. 3

Psal. 33

O s men

Declamatio quinta

men eius in idipsum. Vbi pulchrè sanctus Augustinus inquit: Quis est iste qui exhortatur vt cum illo magnificemus Dominum? Quisquis est in corpore Christi fratres, ad hoc debet dare operam; vt magnificetur cum illo Dominus: amat enim Dominum, quisquis iste est: Amat vt nō inuideat cooperatori suo: non vt amatores carnis cum zelo pestifero amant. Nolo solus magnificare Dominum, ait Dauid sanctus: nolo solus amare & ampiecti: Excitate amorē in vobis fratres, clamate vnlicuique vestrorum, & dicite: Magnificate Dominum mecum. Sit obsecro in vobis iste feruor: si amatis Deum, omnes rapite ad amorem: rapite eos ad fruendum, & clamantes dicite. Magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen eius in idipsum. Græcè habetur in vnum: in vnitatē fidei & ecclesiæ exaltemus nomen eius: hæc ille. Nec absimile est canticum hoc mirabile quod tympanistria nostra Maria Dño cecinit, & nobis orthodoxis miro ordine composuit: vt quotidie sæpe numero cum illa Dño canamus, eum magnificantes. Maria illa soror Moysi & Aaron mare pertransito & exciccato, Pharaone ac exercitu eius pelagi vndis submerso, tympanum accipiens cantare cepit: Can-

S. Aug.

Nota.

Exo. 15

in festo Visitationis.

110

cepit: Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est. At Maria nostra quam lepra peccati nulla tetigit vnquam, altius canticum hoc canticorum omnium precel lentissimum cantauit: gloriosior quidem victoria parata est, vbi Deus homo factus diabolum suo sanguine peremit. Triumphus longe illustrior vbi morte expuncta, Satane imperio superato, homines liberantur. Sed questio iam animum pulsatur: quoriam modo magnificare potest creatura suum creatorem? In psalmo legimus: Magnus Dominus & laudabilis nimis. Nonne si philosopho credimus, infinito nihil addi potest? Magnitudo Dei infinita est, igitur magnificari nequit. Vbi sanctus Augustinus sermone secundo de assumptione Mariæ: magnificatur Deus à nobis, cum magnificari dignatur à vobis: dum magna adoramus & admiramur. Credendo Deum concipimus, prædicando suæ laudando parimus, amando magnificamus, hoc est magnum ostendimus. O fratres quam parius Deus est in nobis, dum quæ mundi sunt tantopere diligimus, & illum spernimus. Me dereliquerunt fontes aquæ viuæ: & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ non valent continere

Psal. 95

S. Aug.

Ierem. 2

Declamatio quinta

nere aquas: ait Dominus. Magnificamus Deum quando mundialia relinquentes, illum toto corde amamus. Exaltamus Dominum, ubi in corde nostro thronum ei paramus. Huc pertinet quod Origenes dicit: Si considerem Deum Salvatorem imaginem esse inuisibilis Dei, & animam creatam ad eius imaginem: tunc videbo quoniam exemplo eorum qui imagines depingere solent, quando magnificauero animam meam cogitatione sancta, sermone & opere, tunc imago Dei grandis efficitur, & ipse Dominus cuius imago est, in anima mea magnificatur. At cum imago summi Dei, qua insignita erat sacrae virginis anima esset valde perfecta, ea obrem clamauit: Magnificat anima mea Dominum. Quid quod magnum fecit Maria Dominum in utero suo illum generando ac nutriendo: Sanctus Basilius inquit. Virgo sancta intentione sublimi, ac speculatione profunda, immensitate mysterij contemplans, quasi profundius gradens magnificat Deum. Vbi qui cum Salomone dicunt, magnificauit opera mea: & cum superbis clamant: Linguam nostram magnificauimus, labia nostra à nobis sunt: quis noster Dominus est? Ecce belluarum more vident

Eccle. 2

in festo Visitationis.

III

videntes, Deum esse negant, quem caeli & terra laudant. Equidem eò dementiae deuenerunt, ut Deum fore abnegent, quem absque fide, Ethnici philosophi omnipotentem profitebantur. Nos autem cum Deipara nostra Deum duntaxat exaltemus in corde nostro & cum magnificemus.

¶ Deinde subnectit alma Dei genitrix, ad spiritale gaudium nos inuitans. Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Anima & spiritus non diuersa sunt: sed spiritus corpus animando, anima appellatur: quando autem aeterna contemplatur spiritus vocatur, in ijs delectatur & gaudet. Vbi beatus S. Ambrosius: Sit in singulis Mariae anima, ut magnificet Dominum: sit in singulis Mariae spiritus, ut exulet in salutari Christo Iesu. Quam optimè Anna Samuelis mater canebat. Gaudens gaudebo in Domino, & exultabo in Deo Iesu meo. Sategite vos fratres, & post hac ne exuletis in mundo, & eis quae mundi sunt: transit sanè mundus & concupiscentia eius: aduolant diuitiae: fugiunt honores: breui admodum labefactantur, ac dilabuntur visibilia haec. Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete: ut pulchre hortatur Apostolus. Si

Textus.

S. Amb.

1. Re. 2

Si Phil. 4

gnanter

i. Rc. 4

Iob. 21

Declamatio quinta

gnanter ait in Domino, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudo in obumbratio: imò idem ipse est & anni eius non deficiunt. Verum hac lætitia spiritali, nihil dulcius, nihilque ad expugnandas æreas potestates fortius, aut terribilius. Ingemiscentes planè philistin dicebant olim, arca Domini castra Israel a deunte, & Hebrais exultantibus. Vñ nobis, non enim tanta exultatio fuit heri & nudius tertius: Vñ nobis quis liberabit nos de manibus eorum. Arca Domini iam venit, in qua sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi. Mater Domini nobis adest, filium Dei gestans in utero: equidem heri & nudius tertius tam ingens lætitia non fuit: in lege naturæ, aut scripturæ Deus homo factus non est: in lege gratiæ tam immensum est nobis donum præstitum: ideo gaudeamus cum Maria: die noctæque concinamus, exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Proh dolor fratres, quam sunt multi qui gaudent inaniter, ad sonitum organi adulationibus acquiescentes, ducuntque in bonis vitam suam, & in puncto ad infernum descendunt. O dementia execrabilem, ô cecitatem quam uari-

tate

in festo Visitationis.

112

tate infeliciorem. Latantur cum male fecerint, & phrenetici instar exultant in rebus pessimis. Quorsum Saluator noster uinum myrrhatum bibere noluit in cruce pendens, nisi ut nos doceat mundi gaudia subdola contemnere? Quandoquidem plus habent fellis & absinthij quam mellis. Dicente Salomone. Extrema gaudij locus occupat. Latamini in Dño, & exultate iusti admonet Propheta charissimi, in ipso lætemur ubique, in quo gaudent angeli, exultant cherubim, tripudiant omnes sancti dicentes: Magnificat anima mea Dominum, Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Nonne hoc est canticum nouum, quod in Apocalypsi Io-
Apo. 14
annis legimus cælorum ciues accinuisset? Et cantabant quasi canticum nouum: equidem nouum, quia nouum creauerat Deus super terram, & mulier fortis Maria circundedit virum, utero gremij sui, iuxta Hieremiam vaticinium.
Hier. 31
¶ Superest fratres, ut cum sacra virgine Summa surgamus, & surgentes in montana virtutum conscendamus, vocem Apostoli Ephes. 5 audientes. Surge qui dormis, resurge à mortuis, & illuminabit te Christus: Surgamus quam ocysime oportet, iuxta illud
Ne

Declamatio quinta

Ne tardes conuerti ad Dominum, nec differas de die in diem. Quique postquam surrexerimus, ut boni exploratores in montana ascendamus, non gradu testudineo ambulantes sed cum festinatione. Spiritu Dei rapti festinemus ingredi in ciuitatem Hierusalē, quæ sursum est. De qua Esaias ait. Cuius ignis in Siō, & caminus ignis in Hierusalem. Ibi rogos magnus amoris Dei & proximi ardet, flammæ mirabiles mittēs: ibi ignis igne nutritur, non lignis ut in hac Sion, id est specula. Ad hæc mariæ virginis humilitatem sequamur, inuicem nos salutantes non verbis profanis quæ nullius sunt momenti, sed eloquijs sanctis & oratione, ut orthodoxos Christi discipulos decet. Alter alterius onera portantes alterutrum nos adiuuemus, pietatis opera præstātes: quia unicuique mādauit Deus de proximo suo. Quin, ut commonefacit nos Apostolus, inuicem sumus membra. Denique cum Deipara canamus canticum nouum, nouam vitam inchoantes, de pristinis piaculis veram penitentiam agentes: quo magnificare Dominum valeamus, perfectiores imaginem eius quæ in nobis ante hæc sceleribus propemodum innumeris erat fœdata. Tunc profectō spiritus noster gaudio calido

Esai. 31

Eccl. 17

in festo Visitationis.

113

calido perfusus exultabit in Deo salutari nostro Christo Iesu: Quippe qui sua gratuita dignatione nouit amantes se latificare, tum in carcere, tum in flagellis & probris quamlibet magnis, veluti de Apostolis nuperrime iniurijs plurimis affectis diximus. Nouit insuper suos sectatores & matris suæ sanctissimæ cultores, magnis ditare muneribus, mirificis donis decorare, gratiaque sua illos sanctificare: Cui sit honos & gloria cum patre, & paraclito, per secula cuncta, Amen.

¶ Appendices annotationes aliquot.

¶ Quam primum virgo Maria cōcepit filium Dei, surrexit consolari & inferuire cognatæ prægnanti. Ita & nos ubi desiderium bonum concipimus, demus operam illud implere. Vnde Esaias inquit, à timore tuo concepimus, & quasi parturiuimus spiritum salutis. Et iterum cōlurge consurge induere fortitudine tua Siō. c. 52. Quin & Michæas ait, surgite, ite quia non habetis hic requiem. c. 2.

¶ Secundo, spiritu feruentes admonet Apostolus simus, in mandatis Dei explēdis, iuxta illud prouerbiorum. 4. Viam sapientiæ monstrabo tibi, & ducam te, per semitas

P tas 2-

Declamatio quinta

tas æquitatis: quas cum ingressus fueris, nõ arctabuntur gressus tui, & currens non habebis offendiculum. Et sanctus Paulus festinabundos nos esse cupiens, clamat: Sic currite, vt comprehendatis: quod non de corporali festinatione, sed spiritali intelligi oportet.

¶ Tertio ascensiones in corde nostro disponamus ad montana ascendentes. P. sal. 83. Ne quod absit in valle calamitosa mundi huius pereamus. Vnde angelus ad Loht dixit. In monte saluum me fac. Virtus namque circa difficilia versatur. Eth. 3. Erit autem ingens nefas, si quis retro aspiciat, vt leuitate quadam commota vxor Loht fecit, quæ statim alto Dei iudicio animaduersione fuit percussa, & in statuam salis conuersta. Quo sale homines condiantur, trementes, & mandatũ Dñi haud prætereuntes: hæc S. Augustinus super Genesim.

4.

¶ Quarto seruire fratribus nostris potissimè ope nostra indigētibus, minime cõteruamus, corã semper habētes oraculũ Saluatoris. Quicũq; voluerit inter vos maior fieri, erit vester seruus. Et rursus: Filius hominis nõ venit ministrari sed ministrare. Matth. 20. O superbiam nostram stupendam, quæ tali, ac tam forti medicamine indigebat, ne

in festo Expectationis.

114

bat, ne dicam tam pretioso antidoto hætenus curata, nec prorsus sanata.

¶ Quinto, qui magnificate Dñm affectat, & in illo exultare, is pro sua virilitate renouare spiritum mentis suæ, vt pulchre Apostolus docet. Studeat que sum opere, Eph. 4. veterem hominem spoliare, & nouũ multiformi virtute induere. Quo imago Dei Colof. 3. in mente nostra manu Dei depicta perfecta sit, in qua Deũ ipsum vehementer magnificam⁹, eũ laudātes, atq; magnũ esse regē, alijs indicantes. S. Tho. 1. p. q. 93. arti. 6.

IN FESTO EXPE- CTATIONIS DEI feræ Mariæ declamatio sexta.

THEMA.

¶ Saluatorem tuum expectabo Domine.
Gen. 49.

Olenitas hodierna charissimè saluberrima est, & alacritatis & gaudij ingentis plena, sed magnã præ se fert difficultatem. Nam cum in alijs diebus de

P a miri-

Declamatio sexta

mirificis operibus summi Dei festa recolimus, hodie de cogitationibus feruentissimis, & flammigeris matris Dei solētia agimus. Verum si de vnoquoque sanctorū scriptum est: cogitatio eorum apud altissimum: qui de genitrice Saluatoris dicemus? Virgo Maria profecto ea est, de qua Canti. 4 in canticis Salomon ait. Emissiones tuę paradisi. Verum eius cogitatio apud altissimum semper fuit, nil de diuitijs aut honore in corde suo meditabatur, nihil de hoc mundo in mente pertractabat, quin apud Deum & in Deo contemplatio eius flagrantissima immobilis cōsistebat. Quas ob res quicquid versabat in corde, ore suo promebat benedicto; quicquid agebat, & foris ostendebat in opere, emissiones paradisi erant. Quidni virginis cogitationes verba, & opera sanctorum redolerent, cū paradisi & gloriam beatorum, & angelorum purissimo suo utero portabat? deliciarum omnium paradisi est Christus Iesus, quippe qui latroni pendenti in cruce respōdit: Hodie mecū eris in paradiso. Stupenda res, plagis penē innumeris sauciatus, spinis acutissimis obstus, clavis cruci confixus, & paradisi homini facinoroso pollicebatur. Bone Iesu, thronus regalis patibulum,

in festo Expectationis.

115

bulum, diadema vepres, sceptrū imperij, ferrei clavi: vbi regnū quod spōdes? Verū dilectissimi regalis titulus cruci affixus, Saluatorem indicabat regē gentiū, & regū omnium principē palā faciebat. Quo attinet illud Ioannis in Apocalypsi Rex regum & Apoca. 3 Dominus dominantium. Rectē ergo ait, hodie mecū in paradiso, quasi dicat: Quāuis corpus meum tot sit vulneribus sauciatum, anima mea nihilo secius verbo Dei fruitur, cui humanitas mea vnita est. Et quā mors mea totius mundi est antidotū ac salus, eam ob rem non mane sed hodie, mecū Deū vidēs beatus eris: & in paradiso amoenissima quibusuis delicijs affluēs eris. Tenetis (ni fallor) fratres, quomodo intra viscera alme virginis Marię paradisi beatorū erat abscondita: cuius odorē mirabilē Elisabeth odorata, sese cōtinere nō valuit, quo min(clamaret: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. In arbore adhuc pendeat, & foris hac & illac fragrantiam suam balsami instar emittebat. O florem campi pulcherrimum Sapi. 7 lilium conuallium candidissimum, imò tu candor es lucis æternæ, speculum sine macula, imago bonitatis illius. Ecce charissimi quem inclyta mater expectat natu-

Declamatio sexta

Gen. 49
sciturum dierum octo curriculo transacto, qua de re instanter orat, in deesse precationibus vacans, cum Iacob viro sancto saepe numero dicēs: Saluatorem tuum expectabo Domine. Eo namque desiderium meū petit, affectus omnis eodem ire contendit, vt Iesum oculis meis videam, & Saluatorem meum adorem iam natum, & laete meo enutriam.

¶ Lubet primò lectionem euangelij, vel succincto sermone elucidare, quamuis in festo praesentationis inelytae Deiparae fuisset euangelium hoc explicauimus: Vt deinde verba thematis Domino suffragante exponamus.

¶ Ait ergo beatus Lucas. Extollens quaedam mulier vocem de turba dixit: Beatus venter qui te portauit, & vbera que suxisti. Obseruandum maximè est, quomodo Deus optimus simplicibus arcana mysteria reuellet, quae superbos etsi literis candidatos, alto Dei iudicio lateant, scriptum est: Cū simplicibus sermone eius, non cum turgidis & se magnificantibus loquitur omnipotens: quique dicentes se esse sapientes stulti facti sunt, in suis cogitationibus euanescentes: Vt vas electionis asserit. Excelsum planè est Deus, & humilia respicit & alta

in festo Expectationis.

116

& alta à longe cognoscit: vbi sanctus Augustinus. Humilia munificentissimus Deus respicit vt exaltet: alta intuetur vt deprimat. Imò si beatorum Iacobum cōsulamus, Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Eam ob rem Saluator noster Mat. 12 peculiariter caelesti patri ingentes gratias egit, quod sacra incarnationis & redemptionis mundi à sapientibus mundi absconderit, & paruulis ea reuerarit. Superbi igitur pharisaei & scribae aduersantes, & veritati reluctantes, blasphemantesque de Christo Iesu, qui sua gratuita donatione, hominè à dæmonio sauisimo infestatum subleuarat, taxare ac confundere eos volens Spiritus sanctus, sceminam de turba commouit, vt cunctis astantibus acclamaret, & hoc praconio mirabili Christum Iesum honoraret. Quae neque timore inimicorum perculsa velut in aure, aut submissa voce id laudis dixit, sed extollens vocem suam exclamauit: Beatus venter qui te portauit. Verum quae contemptibilia sunt in u. r. Cor. 1 di elegit Deus, vt fortia confundat. Quod quidem videre est in superbo rege Pharaone, quem Deus optimus non armis, non ferro, non magnitudine exercitus expugnauit: sed ranis, culicibus, ac mulcis,

Deciamatio sexta.

Exod. 8 minutissimisque animantibus. Verè mulieris huius audaciam, & fortitudinem admirari non sufficio, quippe quam virisam auisim iure optimo appellare: cuius animus tam fuit fortis, ut plerisque hominibus tacentibus, quos Saluator suscitauit, & varijs morbis vexatos sanauit, sola hæc mulier infracto animo ausa est, tum filium, tum etiam matrem benedictam encomijs hisce magnificare. Quando quidem fortis est ut mors dilectio, dura velut infernus amulatio. Pudeat nunc nos fratres, non Christum Iesum & matrem eius laudibus vbique efferre, & post hæc exemplo nobis sit, felix hæc mulier imò virago, cui nimia & perfecta caritas foras misit timorem.

Textus. ¶ Cæterum duo laudat potissimè in sacra virgine, ventrem & vbera. In primo virginitatem & integritatem, in secundo autè doctrinam mirabilem & immaculatam, quam nobis dedit Deipara, hæc mulier voce grandi collaudat. Magna sunt hæc & magna speculatione digna: Domino adiuvante adamussim ea referemus oportet.

Cant. 4 Multis retro seculis Spiritus sanctus aluū beatæ Mariæ laudans in canticis dixit. Venter tuus eburneus, distinctus sapphiris. Vbi Ricardus de sancto Victore inquit: Venter dilecti

invento expectationis.

dilecti Christi Iesu, sunt boni coniugati, casti se habentes, & hoc mundo vrentes tantquam non vtantur. Ij non vt libidini satisfaciant, sed causa prolis generandæ, vel vt tanta incontinentiæ copulantur. Prima intentio habet meritum apud Deum, secunda verò veniam. Coniugati qui suæ voluptati inferuiunt, videant ne sint diaboli mancipia. Raphael Thobiam docuit demonem potestatem habere super eos, qui coniugium ita suscipiunt, vt suæ libidini vacent. Quos redarguens Dauid ait: nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Boni coniugati eburneus venter dilecti sunt Sapphiris circumuallati, cælestibus disciplinis imbuti superna contemplantes. Cogitantes quomodo placeant Deo eleemosynis, precationibus creberrimis, in cunctis pro sua virili studentes mandata Dei adimplere: in carne quidem ambulantes, non tamen secundum carnem militant, sicuti suadet Apostolus. Atqui longè melius venter eburneus sapphiris distinctus virginitas vocatur: eo quod elephas castum animal & frigidæ naturæ sit. Adde quod ebur candidi sit coloris, quod cum ex carne sit ortum, carnis conditionem & fragilitatem exuperat. Quæ omnia accō-

P 5 moda

Ricardus

Thob. 6

Ricord. de scō Victor. sup cāti. cap. 38.

Virginitas.

S. Hieronymus ad Eusto.

Exod.

Declaratio texta
moda sunt virginitati, & maximè ei cõueniunt, vt cuiq; perspicuũ est. Sapphirus lapis est, speciè sereni cæli habes: quid verò tā cælicũ vt virginitas? In cælo ait dñs, neq; nubent neq; nubentur: sed erunt sicut angeli. Cõtestatur hoc ipsum Apostolus: Mulier innupta & virgo cogitat quæ dei sunt, vt sit sancta corpore & spũ. In paradiso ait sanctus Hieronymus, Eva fuit virgo, nã virginitas replet paradysum, nuptiæ aut replet terrã. Vnde cõiugatis dictum est: crescite & multiplicamini, & replete terrã. Beatus vter Mariæ benedictæ, quia eburneus & immaculatus, semp integer permanes. Felix plane alu⁹, in qua lōge melius quã olim, cælicũ ac mellitũ mãna, omnigenã dulcedinẽ cõtinens nobis orthodoxis seruatũ est. O vas pretiosum, vas aureũ, ornatũ omni lapide pretioso! Nõne in vrna aurea Deus optimus mãna illud è cælo dilapsum serua re præcepit, ne obliuioni traderetur tā præcellens, tāque nouũ Hebrais impesum beneficium? Satis erat, vt in argentea, ferrea uè vrna panis ille angelorũ obseruaretur, veruntamè optimus Deus ita instituit, quod puritatem mirabilem sacrosanctæ suæ matris insinuaret, hoc typo.

¶ Quid plura fratres? pro hac virginitate tuen

in reito expectations.

tuenda, ac beatæ Mariæ integritate defensa, Zacharias sancti Ioannis parens, in ter tẽplum & altare occidit, quemadmodũ Origenes narat, homilia. 26. in Mattheum. Necnon, & diuus Basilius id ipsum, nonnihil fusius eãdem historiã refert homilia illa mirifica. 15. q̄ edidit de Christi Iesu natiuitate, deq; illi⁹ epiphania. Quãdoq; de charissimi negare nõ pssum, q̄ historiã illã euoluens, mēs ipsa passa est, magni amoris scintillas quasdã scetiēs, magno q; affectu in almã virginẽ mariã rapta. Quãquã me clã nõ sit, beatũ Hieronymũ, literarũ diuinarũ callentissimũ aliud sensisse. Vñ facile quis agnoscat signũ illud pphetiũ, diuinæ potētis esse mirabiliter ostẽtũ, reluctãte impio rege Achab idolorũ cultore, q̄ dixit: nõ petã, & nõ tentabo dñm. Hoc est, vt verbũ illud hebraice exponi potest, nõ glorificabo dñm. Vbi diuus, Hieronymus: nõ est verbũ pietatis sed impietatis, quod rex impi⁹ dixit. Hoc est nouũ illud oim nouorũ nouissimũ, quod q̄ de tot retroactis diebus, Ieremias vaticinat⁹ est. Mulier circũdabit virũ. Nihil sublimius in hominũ generatione, q̄ ex fœmina generari Deum. Nihil in paru mirabilius, quã fœminam parere incorruptã. Huc tendit quod euangelica nobis pate

Orige.

Basilius

Esaï. 7.

Iere. 31.

patefacit hiltoria. Non erit ait Gabriel, im
 possibile apud Deum omne verbum: ego
Gen. 18. Deus omnipotens ait dominus. Quid ore
 reprobo obganniunt haretici. Clamat vir-
 go præclara vt omnem dubitatione expe-
 ctore humano auferat, radicitusque euellat:
 fecit mihi magna qui potes est. Omni-
 potentiam operantis in me aspiciate, & me
 matrem & virginem collaudabitis. O mi-
 rabilem summi numinis bonitatem, blas-
 phemus Mahumetus. lib. 3. sui Alcorani, fa-
 tetur Mariam à spiritu sancto concepisse,
 & virginem peperisse Christum Meisiam
 prophetam magnum, qui sanctitate & mi-
 raculis fulsit: non tamen dicit illum Deū
 fore. Profitereturque eū ascendisse in cælum
 & iudicem venturum: vt fides nostra splen-
 deat, in ore inimicorum nostrorum. Non-
 nulla de virginitate gloriose deipare dixi-
 mus: pleraque omittentes, quoniam in fe-
 sto annuntiationis de hac mira virginitate
 Mariæ non nihil attigimus, necnon in præ-
 sentatione, quando hoc euāgelium pro ca-
 ptu nostro explanauimus, pergamus ad re-
 liqua.

Text.

¶ Et beata vbera quæ suxisti. Nec tantum
 amplissimis laudibus extollendus & hono-
 randus est venter, qui Christum Iesum fi-
 lium

in festo expectationis.

119

lium Dei portauit tot sapphitis distinctus,
 quot priuilegijs fuit decoratus, imò innum-
 meris charitmatum donis ditatus: sed &
 beata fuerunt vbera quæ è cælo plena lacta-
 runt filium Dei, qui dat pascua iumentis
 in montibus, & præbet escam omni carni.
 Is lacte virgineo quouis melle dulciori, ali-
 tus ac nutritus fuit Iesus, totius orbis altor.
 Sed altius rem hanc considerantes ad nos
 se vertat oratio. Duo vbera virginis alma, Nota.
 sicut duo hinuli capree gemelli sunt, qui
 pascuntur in lilij. Mater nostra est & lacte
 doctrina: suæ nos indefinèter nutrit. Quic-
 quid quandiu vixit in hac calamitosa vita,
 ore suo benedicto locuta est, siue ad ange-
 lum, siue ad Elisabeth, siue ad filium in tē-
 plo, aut in nuptijs, dogma salutiferum est
 nobis, quouis lacte candidius & omni ne-
 ctare mellitius. Hinc beatus Augustinus.
 scholam virtutum omnium, iure eam ap-
 pellat. Nec abs re hinulis comparantur, pie-
 tatis & charitatis vbera Mariæ, quicquid sua-
 pte natura alta petunt. Profectò alma Dei
 genitrix mater nostra, tum doctrina, tum
 immaculata vita, ad ea quæ æterna sunt, &
 vera bona nos fideles alliciunt, euehntq;
 Reiectis & abdicatis terrenis quæ inania &
 breui admodum peribūt. Sed de vberibus
 sacra

Declamatio sexta

facræ virginis hæcenus, in festo assumptionis eius videbimus fulius, de vita actiua & cõtemplatiua differentes, quæ vbera Dei para fuere.

¶ Quinimo ait saluator, beati qui audiunt verbum Dei & custodiunt illud. Quo verbo benedictionem in virgine cõfirmat: & beatorẽ fuisse indicat, quia verbo Dei audiuit, & ope illud custodiuit: potissime postquam paranyphus Gabriel summi Dei voluntatem ei nunciauit: audiuit & inclinavit aurem suam obediendo Deo. Iuxta illud. Audi filia & inclina aurem tuam, & concupiscet rex decorem tuum. Equidem rex regum filius Dei sic vnice decorem virginis adamavit, vt præ omnibus mulieribus quamlibet sanctis, eam in sponsam, & matrem suam assumeret. Trifarie virgo sancta excedebat non modo homines sed angelos: plenitudine gratiæ, familiaritate Dei, & puritate. Sanctus Thome opuscu. 8. Mirabile dictu. cum fuerit ad eodẽ vultu venusto, atque modesto vt nihil supra, ipsa ab vilo viro concupisci non potuit. Videte. S. Thom. 3. d. 3. q. 1. Solatur nos saluator hoc suo schemate, fiduciam magnam cuique præbens, quod si fide integra, & charitate flammigera verbum Dei

Psa. 44

S. Tho.

in festo expectationis.

120

Dei audiat, opereque adimpleat, cuestigio mater spiritalis eius erit: qua dignitate, quid sublimius, vtilius aut sacratius? O infelix homo, qui eo dementiæ venit, vt tantilla oblectatione, paruulo quæstu, Dei mandatum transgressus, Zabuli mancipium malit esse, quam Christi Iesu mater. Exemplo nobis sit fratres mulier hæc, quæ spiritu Dei afflata, præsentis Christi persecutores blasphemantes, & futuros hæreticos, Heluidium, Sabellium, alioque complures vno ictu, eodemque iugulo prostravit. Amplissimas in dies offeramus laudes, nam hæc tunica inconsutilis desuper contexta per totum Christi Iesu est, in qua depicta sunt priscorum parentum magnalia, vt sapiens testatus est. Et de sacro euangelio fat sit, ad secundam patrem declamationis accedamus. Euangelium missus est expositum reliquimus, in declamatione quarta.

Sap. 18.

¶ Saluatorem tuum expectabo domine. 2. pars. Sanctus Iacob videns in senectute mortem aduentare, benedictionem suis filijs impertiens, ponens confidentiam suam in Christo Iesu nascituro, in quo vno totius mundi salus sita fuerat, certoscians, non esse hominibus datam aliud

Declamatio sexta

aliud nomen, in quo oporteat eos saluos fieri, velut patri caelesti loquens ingenti fide magno que charitatis affectu commotus verba hac protulit. Quippe que (ni fallor) tot mysterijs sunt referta, quot literis conscripta. Quid obsecro est dicere salutare tuum expectabo domine: quam dicere Iesum tuum qui hominum redemptor erit, in limbo sanctorum patrum, Adam, Abel, Noë, Abraham, & Isaac expectare palam facio, vbi animam exhalauero? Huic saluatori omnes propheta testimonium perhibent, ait sanctus Petrus. Quid est quod de illo prophetarunt? Nempe remissionem accipere peccatorum, in nomine eius. Messiam tuum domine fide sincera expectare non desinam, ipse mea salus, ipse spes mea, robur & gloria mea est, ab eo totus pendeo, & ei viuens ac moriens fidam. Idque regalis propheta quamuis alijs verbis aiebat. Defecit in salutare tuum anima mea, & in verbo tuo supersperavi. Sane præ amore nimio saluatorem videndi, anima eius liquefacta, flammantia verba deprimebat. Ad hæc in promissione sibi facta de Messia vetero nedum sperare sed supersperare se dixit. Iterum post lapsum clamitare non cessabat. Redde mihi lætitiã salutaris tui, & spiritu

in festo expectationis.

127

spiritu principali confirmam. Magno quidem timore percussus, post piaculum patratum cum Bersabe, indesinenter orabat lætitiã Messia venturi rursus accipere exoptas, catenus totis medullis sui cordis precabatur. Redde mihi lætitiã salutaris tui. Atqui, ne forte relabi mihi misero contingat, spiritu sancto tuo confirmam cor meum.

¶ Caterum, sitam ardentè propheta sancti, velut e longinquo aspicientes Messiam venturum videre desiderabãt, quanto magis inclyta virgo Maria, que fide & charitate & spe, omnes præcellebat, que salutare Dei suo sacro sancto vtero portabat toto nisu orabat obnixè dicens: salutare tuum expectabo domine? Veruntamen charissimè quia festum hoc, solènitus expectationis Marię vocatur, operę pretium fore existimaui aliqua de spe, qua omnes vel maxime indigemus, tractare. Sanè spes virtutis theologica est, ex gratia & meritis confurgens, quemadmodum theologi, magistrum sententiarum sectantes, volunt. 3. d. 26. Rectè ex gratia diuina spem oboriri dicimus, quoniam immediate à Deo animę nostrę infunditur. Vnde pulchrè beatus Petrus ait: 1. Petr. 1. Deus regenerauit nos in spem viuã, immar

Nota.

Spes.

1. Petr. 1.

Q

cessi

celsibilem & incontaminatā in cælis. Singula
 emphasim habent ideo scitu digna. Deus optimus, vt est
 munificētissimus, nobis orthodoxis duntaxat donum hoc exi-
 mium tribuit, vt spem viuam habeamus, innitentem ei
 qui vita æterna est. At, quia spes charitate formata
 animabus nostris vitam æternam præstat, apte spes
 viuā nunciat. Immarcelsibilis est. Hoc schemate docemur
 quanta sit virtus, & pulchritudo spei nostræ: quæ
 instar palmæ augetur mirum in modum, crescit, &
 virescit. Incontaminata etiam vocatur, eò quòd pul-
 cherrima sit & candida, animā iubare ipso speciosiore
 efficiens. Denique conseruatur in cælis, cælestia bona
 desiderans, quibus pascitur nutriturq;. Ecce fratres
 anchora cordis nostri, qua inter procellas maris hu-
 ius, mens nostra tranquillatur: hoc nomine spem
 compellat Apostolus Paulus, & quidem scire. Tollite
 spem, & statim anima, vt nauis in æquore vndis
 quatitur, in barathrum prolapsa perit. Quod perspicuū
 est, in Architofele improbo, & iuda traditore pessimo,
 qui se ipsos desperantes suspendunt. Contrariorum
 ait Aristoteles eadem est disciplina: Si ergo quam sit
 præclara virtus spes, quamq; frugifera dignoscere
 vultis,

tis, desperationis mala cōsiderate. Spes sancta quæ ex gratia Dei & meritis nostris dimanat, in
 cælum sperantes prouehit: desperatio autem contra in
 gehennam desperantes detrudit. Iraque spes de qua loquimur
 in presentiarum virtus est, attingens Deū, cuius obiectum
 est bonum futurum, arduum, possibile haberi, non per nos
 ipsos sed per auxilium diuinum, quo fulsi beatitudinem
 nobis promissam expectantes, mandata Dei adimplere
 conamur. Extat sententia philosophi vera, quod per
 amicos possumus, id per nos possumus. O felicem hominem
 qui cum regali vate concinere valet. Tu domine
 singulariter in spe constituisti me. En fons limpidissim⁹,
 ex quo spes nostra fluit: tu domine singulari dono tuo
 in spe mirabili me constituens, te frui confido & certo
 certius spero. Spes autē nō confundit clamat Paul⁹, quia
 charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per spiritū
 sanctū qui datus est nobis. Verum vt fides fallere nequit,
 ita & spes quemquam confundere haud potest. Iuxta illud,
 in te dñe speraui, non confundar in æternum. Surgāt
 demoniorum collunies, circumeāt aduersariorū phalanges,
 & castra, mundi fautores obgāniant, latentque: in eo
 qui omnipotens est

S. Tho.
22. q. 16.
art. 1.

Ethi. 3.

Rom. 5.

Nota.

Declamatio sexta

est spem meam posui, ne utiquā pudeam in aeternum. Quis confidit in Deo, inquit scriptura, & confusus est? Proh nefas, quot sunt fideles Christi Iesu cruore abluti, qui spem suam non viuam sed mortuam, non immarcescibilem sed arescētē & contaminatam habent. Usquequo paruuli diligitis infantiam, & stulti quæ sunt sibi noxia cupiunt, & imprudentes odibunt scientiā? Quandiu paruuli more, o filij Adæ, quæ puerorum sunt sectamini, honores ambicentes, diuitias queritantes, & carnis miserè oblectamenta totis nisibus querentes? Infideles & heretici qui paruuli sunt paruulorum nēnias amplectentur, delicias fugaces appetant, & diuitijs affluant: barbari stulti noxia sibi queritēt: vos fideles viri famosi, gigantes robustissimi, sapientia sanctorum illuminati, caelesti dogmate imbuti, quorsum infantilia, ne dicam futilia bona sequimini, & tanta solertia affectatis? Imprecationem horronam sacri vatis Hieremiae

Iere. 17.

audite, & audientes expauescite: maledictus homo, qui confidit in homine. Nonne omnis homo mendax predicatur: in mendace spem meam ponam? Ego ne super fornem fabricam magnam erigam? Homo sicut fœnum & dies eius tanquam flos agri.

Ne

Ne autem diuites aut magnates, terraque reges sibi blandiantur, & aliquid supra homines se esse fateantur, Esaia vocem audiunt. **Esa. 40** Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos fœni. Mirabile oraculum, dignum ut in corde nostro, figatur. Omnis caro quilibet regali præfulgeat sanguine, fœnum est, & fœni instar arescet cōfestim: iterum omnis gloria, siue pontificia, siue regia imperialisue fuerit, flori non cuius, sed flori fœni comparetur oportet: quippe quæ nihil pulchritudinis, odoris aut stabilitatis habet. Habetis (ut reor) fratres, quam sit fallax impiorum spes, quam & intrugifera nulliusque momenti. At contra spes iustorum firma, stabilis, viuua, immarcescibilis, in cælis conseruata. Quæ tam est mirabilis, ut à Deo oriatur, ei & innitatur.

¶ Hæc profectò præclarissima virtus, potissimè in virgine Maria effulsit, in qua fidei & spei & charitatis eadem fuit mensura, & perfectio. Aequalis ponderis, galbanus, incensum, stater, & onychina affluebantur, ex præcepto domini, pro suffitu suauitatis. Quo inuolucro intelligimus, omnes virtutes in beata virgine heroicis fuisse, & summam perfectionem attigisse. Eodem attinet quod Ioannes testatur in Apocaly-

Q 3 pñ

Pfa. 90

psi quod latera ciuitatis Hierusalem, erant
 aequalia. Eam ob rem Deiparam ore pleno
 spem nostram vocamus: non quodd spei no-
 strae obiectum sit, vt Deus, de quo psalmo-
 graphus: quoniam tu es domine spes mea:
 sed quodd de eius precatu confidimus, & il-
 lius precibus adiuuari nõ dubitamus. Spes
 virginis præcellens in Deo, spem nobis præ-
 stat, vt aduocatam fidelem ipsam habea-
 mus, profiteamurque. Hinc illud sapientie
 Deifera Maria potest dicere: ego mater
 pulchræ dilectionis: timoris, agnitionis, &
 sanctæ spei. Summopere aduertendum,
 quodd spes iustorum sancta vocatur hoc lo-
 co, quia mētem sanctificat, fide comite &
 charitate. Hinc beatus vocatur qui in do-
 mino sperat: beatus vir qui sperat in eo, ait
 Dauid. Mira res quantam certitudine ha-
 beat spes sancta: scio cui credidi, & certus
 sum quia potens est depositum meum ser-
 uare in illum diem iustus iudex. Incunctã-
 ter Paulus loquebatur, vt sanctæ spei certi-
 tudinem ob oculos nostros poneret. Vnde
 in spei diffinitione certitudo ponitur: spes
 est certa expectatio beatitudinis, ex gratia
 diuina & meritis proueniens. Contingit au-
 tem ex defectu liberi arbitrij ponentis ob-
 staculum peccati, vt peccator desiciat à cõ-
 secutione

Spes.

2. Tim. 1

Diffini-
 tio spei.

secutione beatitudinis. S. Tho. 22. q. 18. arti.
 4. Habet ergo certitudinem magnã ex fi-
 de & charitate spes sancta, & veluti duab⁹
 columnis nititur ac roboratur, quib⁹ subla-
 tis ruit. Columnę vero eius sunt gratia Dei
 & merita, quæ ex operibus sanctis nobis
 obueniunt quemadmodũ nuper diximus.
 Vnde coniectari licet magnitudinem spei
 sanctæ in Deipara virgine, Erat nimirum
 gratia plena, & ad eã plena vt tota se ei in-
 fuderit plenitudo gratiæ. Erat etiam meri-
 tis magnis ac propemodum innumeris re-
 ferta, ergo spes eius omnium sanctorum
 spem supergressa est: ob id matrẽ spei san-
 ctæ sese appellauit. O quoties mira dulce-
 dine illecta, & feruenti amore Dei rapta,
 cum regali propheta dicebat: et nunc quæ
 est expectatio mea, non ne Deus? quasi
 dicat: num, mea refert, de diuitijs mundi
 cogitare, aut de honore quicquam loqui?
 Sæctatores mundi quæ mundi sunt quæ-
 rant, & spem suam in eis figant: ego ad ma-
 iora conscendam: quæ æterna sunt votis
 omnibus appetam: & soli Deo fidam. Et
 iterum: expectans expectaui dominum, &
 intendit mihi. Ecce fratres non satis est
 semel in domino sperare, nisi frequenter,
 imò indefinenter in illo confidamus: hoc
 sibi

Pfal. 38.

Pfal. 39.

Q 4

sibi vult verbi eiusdem repetitio: expectas
expectaui dominum. Accitare oportet nos
virtutem hanc, quā tanto opere Deus diligit
Speret Israel in domino, ex hoc nunc, & in
seculum, inquit in alio psalmo. Vultis vide-
re quā sit speciosa spes in oculis Dei? Quod
subinde intulit audite: & intendit mihi: o-
rationem meam non horruit: Hilari vultu
cam audiuit: & quod expectabam mihi
euenit, voti mei compos effectus. Breue
quidem verbum, intendit mihi, nihilo se-
cius confidentiæ & solatiij plenum. Dicam
ego quamuis peccator & confidenter di-
cam, idque mei similes dicere audeant.
Expectans expectaui dominum & inten-
dit mihi. Quæ nam consolatio esse potest
pœnitentibus verè, & amarè delicta sua lu-
gentibus, nisi vna spes veniæ? Hic ille ter-
tius filius est Iacob, qui non ob aliam cau-
sam vocatus est leui, hoc est, additus: non
datus, sed duobus primis superadditus est:
nempe nisi timor & dolor peccati præce-
dant, spes veniæ in anima non oritur. Qui
enim post patrata scelera sine satisfactione
sibi de impunitate blanditur, non tam spe-
erigitur, quā præsumptione eliditur. Absq;
dubio quantò quis frequentius, quantò ve-
hementius de suo reatu interno dolore affi-
citur

Nora.

Gen. 29

Figura.

citur, tanto certior, tantò securior indulgen-
tiæ venia efficitur, & spes in eo roboratur.
Vnde scriptum est. Secundum multitudi- P^{sal.} 93
nem dolorum in corde meo, consolationes
tuæ latificauerunt animam meam. Non
ab re spiritus sanctus paracletus, id est con-
solator dicitur, quia animam pœnitentiæ
lachrymis afflictam, tam frequenter quam
libenter consolatur. Illam sanè frequenter
visitat, illam libenter confortat, & ad spem
veniæ plenè reformat, quā sua flagitia flere
considerat. Cæterum virgo Maria omnis
peccati expers, non veniam expectaui vn-
quam puerum Iesum in vtero suo gerens,
summopere natum desiderans sapissimè
verba hæc repetens, dicebat: expectans ex-
pectaui dominum, & intendit mihi. Expe- P^{sal.} 39.
ctans eram in domo mea orans, & petens
consolationem Israel, saluatorem mudi &
Messiam tot vaticinijs decantatum. Deus
autem sua gratuita bonitate intendit mihi,
mittens Gabrielem paranympum celicū,
qui me salutauit, summi numinis volun-
tatem reseravit, & de ineffabili incar-
nationis mysterio docuit: cui assensum præ-
bui, sciens spiritus sancti operatione, me
matrem filij Dei affuturam: qui vt spon-
sus benignus meam seruabit virginitatem.

Q. 5

Tunc

Tunc me orante ac dicente: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum: extemplo exaudiuit & intendit mihi. Nunc vero partus mei tempore aduentante, vehementer cupio dilectum filium meum videre: pannis inuoluere: vberibus meis lactare. Quis det te fratrem meum, ut inueniam te foris, suggētem vbera matris meae, deosculerte, & nemo iam me despiciet, dicebat sponsa. Quippe quae vehementer aestuabat intueri filium Dei ex matre natum. At vehementiori affectu virgo sancta eadem verba loquebatur, tum corde, tum ore.

¶ Non vtrique virgo sancta cruciatus partus sui timebat, imò quae se filium Dei parituram non ignorabat, ab elogio infelicitatis Euae liberam haud dubitabat. Nec eam latebat illud Esaię: Germinās Germinabit sicut liliū, latabūda & gaudēs. Appositissima cōparatio fratres: Siquidē vt liliū absque corruptione, suo tēpore floret, maioreque pulchritudinem eo iam orto habet: sic virgo sancta postquam primogenitum suū enixa fuit, altiore dignitate fuit illustrata: & theotocos, id est mater Dei efficitur. Letabunda & gaudens produxit florem, sole ipso pulchriorem. Ego, ait Saluator, flos cāpi, &

5. Esai. 3
Simile.

Canti. 2

pi, & liliū conuallium: campus vomere nō sulcatus, nec fimo impinguatus, nec humano semine seminat: sed Spiritu sancto & cultu regio confitus, alma virgo est. Ager cui benedixit Dominus rore cali plenus Maria fuit, Saluatorem nobis pariens. Quibus verbis hoc dicā ignoro, dicam vt balbutiens. Flos florem peperit: virgo Maria virginem Saluatorem mundo edidit. O candens liliū bone Iesu, o florem rosarum omnium vernātium pulcherrimū, cuius decorem Sol & Luna mirantur: & cuius fragrantia mortuos viuificat: te totis medullis cordis mei, videre desidero: te toto pectoris mei affectu pulchritudinē tuā intueri concupisco Iesu optime. Idque affabre sponsa nobis depingēs ait: Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus. Candidus est flos noster Iesus, quia filius Dei patri coequalis, de quo sapiens ait: Candor est lucis aeternae, speculū sine macula, imago bonitatis illius. Rubicundus quidem est, quoniam homo qui in oratione, in columna, & in cruce cruore suo roseo, rubricatus fuit. Quidni nos hominū domos luteas habitantes huius pulcherrimi floris decorem aspicere appetamus, quando teste Petro, etiam angelici i. Petri. i
Spiri-

Canti. 5

i. Petri. i

Spiri-

Declaratio texta
spiritus, in eum aspicere desiderent? Venu-
statem lilij huius & mirabilem pulchritu-
dinem vt cumque vobis fratres arundineo
stylo delineauimus: nunc matris suæ can-
dorem & puritatem virginalem, paucis ex-
plicemus. Vereor equidem, & expauesco,
ne virgo sacra de eius puritate mihi dictu-
ro, dicat illud psalmi: Quare tu enarras Iu-
stitias meas, & assumis præconia puritatis
meæ in os tuum? Adsit Spiritus sancti gra-
tia, quæ nos doceat, qualis & quanta sit spõ-
sa suæ virginis & perennis integritas non
solum mentis sed carnis. Nunc charissimi
testimonium Salomonis audiamus de vir-
ginitate Deiparæ loquentis. Tria sunt mi-
hi difficilia, & quartum penitus ignoro: Viam
aquilæ in cælo, viam colubri super petram,
viam nauis in medio mari, viam viri in a-
dolescentia. Quis obsecro potuit ista vn-
quam cognoscere? Non facile est suspen-
sæ in altum aquilæ elatione pennarum, rur-
sus sui vestigia intueri, cum lineam volatus
ducat in aere. Rursus, nauim quis depre-
hendat in fluctibus gradientem. Crebra
semper & inquieta est sui mutatio, dum vn-
dis sequacibus, aut obruitur quod præces-
sit, aut opprimitur quod sequutum est. Quis
in petra serpentis signum agnouit, cum &
mate-

materia saxorum sit dura, & lubrica serpen-
tium natura? Aut quomodo possunt viæ vi-
ri in iuuetute agnosci: qui vnde veniat, aut
quo eat, nullatenus deprehendi potest? At,
quid hæc symbola significant iam attendi-
te. Aquila hoc loco Christus significatur,
qui post lætitudinem resurrectionem, par-
taque gloriosa victoria de Satan, velut a-
quila aduolauit super cælos calorum, sedes
ad dexteram patris. Tulit insuper prædam
secum, homines quos è faucibus inimici ra-
puerat, captiuam ducens captiuam tē. Hæc
aquila est de qua psalmus: Renouabitur Psal. 102
vt aquila iuuentus tua. Nam sicut aquila
colona, ita mater nidi vni⁹ est, nec ad pro-
creandam sobolem aliud aliquando cubi-
le quærit, & pullos educit implumes con-
tra faciem feruidi solis, vt qui ægram & in-
validam corusco radiorum appulsu aciem
submiserit oculorum, materno damna-
tus arbitrio, fratrum consortio separetur,
& eijciatur in terram. Et sicut auis ista ser-
pentum inimica est, quos cum in aere ala-
rum remigio subuectando supportat, hos
ad unco rostro & vnguibus diuellit, ac de-
uorat, calore suo interno noxium illud vi-
rus extinguit: ita Christus Iesus vnā dili-
git ecclesiam, tradens semetipsum pro eâ,
& vt

Declamatio sexta

& vt aquila nidum suum, quem ab æstu persecutionis alarum defendit vmbaculo: Sic quoque extra ecclesiam proijcit, in quibus lumē fidei infirmum est, qui igneā euangelij lucem vitijs secularibus inquinati ferre nō possunt. Ad hæc vt aquila serpentes deuorat & calore decoquit interno: ita Christus Deus noster percussio dracōne, Laceratoque diabolo, dum humanum sibi corpus assumpsit, peccatum quod hominem tenebat obnoxium tanquam perniciosum virus extinxit: Dicte Paulo. De peccato damnauit peccatum in carne sua. Et iterum, cum qui non nouerat peccatū, pro nobis peccatum fecit. Id est sacrificiū acceptabile pro delictis totius mundi. Nō ergo valet hominis intellectus indagare, quomodo illa tanta maiestas de cælo digna fuerit venire, & iterum in altum redire. Quis obsecro dignoscere poterit quomodo verbum Dei in virgine venerit? vt repente Spiritu sancto operante conciperet, & tam felicem conceptum partus virginalis effunderet? quem totus mundus capere aut ferre non valet? Aliud quod difficile iudicabat erat via serpentis super petram. Hanc petram Christum Iesum esse ambigere non debemus, de quo Apo-

Rom. 8

in selto Expectationis.

Apostolus. Bibebant autem de spiritali cōsequenti eos petra, petra autem erat Christus. Eodem attinet illud psalmi: In petra exaltasti me. Et in Deuteronomio: Suxit mel de petra, oleūque de saxo durissimo. Verum de Christo velut è fonte, duo flumina nobis emanant: alterum dulcedinis, alterum olei pietatis. Serpens suapte natura diabolus vocatur, cō quod occultè serpat, & quod sensus hominis tenuiter illabendo pertentet: Quos si euicerit, medullis se hominum, atque ossibus implicat, & emergit. Is scæuus serpens in homine Christo Iesu, nulla malitiæ suæ vestigia potuit imprimere vnquam, quamuis illum ausus fuerit tētare. Vnde Dominus ait: Venit princeps mundi huius. & in me non habuit quicquā. Perinde ac si dicat: Nil peccati in me adinuenire potuit. Nihil proficiet inimicus in eo, & filius iniquitatis non apponat nocere ei: hoc regalis Propheta olim de Iesu uaticinatus est. Nempe ipse peccatum nō fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. At quis nostrum tantus erit, qui dicere audeat mundum est cor meum? Sibilus serpentis sic nos inuasit, sic heu fœda uit, vt in peccatis concepti sumus, & filij iræ nascamur. Caterum nauis via in mari abdita, & abscondita

1. cor. 10

Psal. 60

Deut. 32

Ioan. 14

Psal. 88

1. Petri. 2

Ecclesię

scōdita est. Naui hęc sancta ecclesia, in sa-
lo mūdo huius est cōstituta, quę crebris vē-
torū fluctibus, tentationū plagis & verbe-
rib⁹ defatigatur: imō turbidi fluctus huius
seculi potestates, conantur ad saxa eā per-
ducere. Quippe quę si vndarum procellis
sape vexatur, nihilominus naufragium pa-
ti non potest: nam in arbore eius, id est in
cruce, Saluator noster erigitur, in puppi pa-
ter residet gubernator, proram paracletus
seruat spirit⁹. Hęc per angusta huius mūdi
freta duodeni Apostoli, & prælati ducunt.
Mare mundus turgidus dicitur, vbi hære-
ticorum antra plurima, latratu falsi carmi-
nis resonant, qui blandiusculis verbis, ac
tyrannorū rabida persecutione aut in scyl-
lā, aut certe in Charybdim deducere nun-
quam cessant. Veruntamen fideles omnes
in hac naui protecti, gētilium syrtes, & pe-
stilentes hæreticorum hereses, scopulosque
euadimus. Equidem naui Ecclesię Ro-
manę, etsi quotidie seculum hoc, tanquā
pelagus fortiatum infestum, nunquam eli-
detur ad saxum, nec ad profundum emer-
getur. Iuxta illud, portę inferi non pręuale-
bunt aduersus eam. Et rursus: Ego orau-
i pro te ne deficiat fides tua. Has vias navi-
gantis ecclesię nouit nemo: quia in tempo-
re dirę

Mat. 16

Nota.

Biblioteca

re dirę persecutionis, comprehendi nō po-
test, quomodo viuida per interitum, &
diues per damna reddatur. Vnde ait Pro-
pheta: In tribulatione dilarasti mihi. Cre-
psal. 4
scebatque populus Dei quondam, eo am-
plius, quo magis tyrannus rex Pharao illū
opprimebat: ad eandem imaginem, chri-
stianorum populus crescit, cuius typum il-
le gerebat. Quid superest?

¶ Viam viri in adolescentia penitus igno-
ro. Hebræi legunt in adolescētula. Vir iste
Saluator est, de quo in actis apostolorum
Viri fratres audite hęc verba. Iesum Na-
zarenum virum à Deo dilectum, in vobis
virtutibus & signis & portētis approbatū.
Huius via in iuuentute agnosci nō potest,
hoc est in hac vita mortali & breui. Quis
æstimare animo poterit, quanto amore è
cælis ad hanc laboriosam lachrymarū val-
lem descenderit: in quas vias beneficiorū
circa genus humanum fuerit ingressus? dū
cælis lumen, claudis gressum, mortuis vitā
præstitit? Mira sunt quę retuli, & ab eis vi-
sa qui virum Iesum comitabantur: sed
viam ipsius in adolescentula matre sua di-
gnissima nemo nouit: fide tamen tenemus
illibata & credimus. Sic vir potens hic trā-
sivit per eam ac si non ingrauidasset eam,

R

Ita

Declamatio sexta

Ita ingreditur & egreditur ab ea, ut matrem dimittat intactam, virginem absque corruptione. Ego sum via ait Dominus: & ideo via in Maria, fecit viam sine via. Aperi virgo ait sanctus Bernardus, prapara gremium quia ecce facturus est tibi magna qui potens est: A deo ut pro maledictione Israel, beatam te dicant omnes generationes. Concipies, sed sine peccato: grauida eris, sed non grauata: paries, sed sine tristitia: Nescies virum, & gignes filium. Filius paternae charitatis, erit corona tuae castitatis: Sapientia patris: erit fructus vteri virginalis. Confortare ergo virgo fecunda, casta puerpera, mater intacta. Ex quibus facillime quis colligere poterit, quam mira fuerint huius potentissimi viri vestigia in puella matre sua.

Ioan. 2
Ioan. 19

¶ Nec obstat, aut aliquid officit, quod Saluator noster Iesus bis eam mulierem vocauit, tum in nuptijs, tum etiam in cruce pendens, quin toties fuisse virginem appellatam inuenies apud Lucam. O mira sacrorum librorum harmonia & concentus: sic locus locum explicat, ut nec iota vnum, quod alteri aduersetur inuenias. Aristotele testante, omnia vera

infesto Expectationis

130

vera vero consonant. Quauis vsitator vulgo loquendi modus, mulierem viro cognitam explicet, tamen Hebraeorum, nec non sacrae scripturae vsus est, ut mulier pro semina quaecunque illa sit, siue virgo corrupta sumatur. Vnde diuus Anselmus, & sanctus Thomas. 3. p. q. 28. ar. 1. explicantes illud Pauli. Misit Deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege: ut eos qui sub lege erant redimeret, sic aiunt. Ex muliere, id est ex matris carnis substantia, sine virili admistione: ideo filius Dei qui in diuina virtute manens Deus erat, veram naturam mortalis infirmitatem, quam non habebat induit. Quid quod primum nomen Euae ante peccatum impositum hoc fuit? Edificauit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam in mulierem, & adduxit eam ad Adam. Videtis charissimi Eua adhuc virginem mulierem vocatam. Hinc Athanasius exponens Apostoli sententiam: Factum ex muliere, dixit Apostolus, non per mulierem; ne occasionem inueniant, qui per virginem asserunt tanquam per causalem aliquod, Dominum processisse in mundum, id falso omnino existimantes.

S. Tho.

Gala. 4

Gene. 2

S. Atha.

R. 2 Sed

Declamatio quinta

Sed ex muliere: hoc est, ex ipsius mulieris substantia, corpus accipientem virginalis vteri fructum prodixisse. Ecce quomodo mulieris nomen, ad virginem extenditur, quoniam nomen natura est. Rursus in eadem Genesi: Serpens erat calidior cunctis animantibus terrae, qui dixit ad mulierem. Et iterum Adam respondit, mulier quam dedisti mihi dedit mihi, & comedi. Apertum est ex ijs locis, Etiam virginem adhuc viro incognitam, mulierem appellari. In Leui. 15 Leuitico ponitur lex mulieris fluxum sanguinis patientis, & infirmitas illa tam virginibus quam corruptis communis est. Imò sanguinariam quam Saluator noster sanauit simbriae suae tactu, asserunt nonnulli doctores Martham Magdalena sororem fuisse: & hanc colit ecclesia, vt virginem. Apertius in numeris: Mulier si quidpiam vouerit, & se constrinxerit iuramento, quae est in domo patris sui, & in aetate puellari, si cognouerit pater eorum quod pollicita est, & iuramentum quo obligauit animam suam, & tacuerit, voti rea erit. Ecce nomen mulieris pro virgine sumptum. In Deuteronomio hoc ipsum inuenies preceptum de muliere in bello capta: vbi tam de virgine, quam de corrupta lex illa

Gene. 3

Leui. 15

Nu. 30

Deut. 21

in festo Expectationis.

illa intelligenda est. Nonne vtraque poterat esse captiua? Nonne vtraque poterat esse vxor? Quid plura comemoro? Nonne Saluator dixit, qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, iam moechatus est eam in corde suo? Si de vtraque Dominus hoc non protulit, qui immoderata concupiscentia virginem vidisset, non peccaret, neque moechus esset. Lucas beatam Martham virginem mulierem vocat dicens: Mulier quaedam Martha nomine excepit illum in domum suam. Sunt & alia innumera loca, quibus ostendi potest, mulieris nomen ad virginem etiam protractum fore. Dum ergo Dominus matrem suam benedictam mulierem compellat, facilis erit sensus, si quae dicta sunt conspiciantur. Sanctus Cyrillus in Leuiticum exponens illud Pauli ad Galatas. 4. Nō pro muliere corrupta asserit locutum fuisse Apostolum, sed pro sexus conditione. Quia & Eliezer videns Rebecam ad fontem puellam virginem dixit: Hæc est mulier quam praeprauiit Dominus filio Domini mei. Ergo Paulus quando filium Dei factum ex muliere dicit, sexum aetatem ve innuit, & virginitalis gloriam à Maria benedicta minime tollit.

Matt. 5

S. Cyril.

R 3 ¶ Quod

Declamatio sexta

S. Aug.
super Io
annem.

¶ Quod autē saluator dixerit, mulier quid mihi & tibi? Secundum diuum Augustinum tracta. 8 super Ioannem, ob id hoc loquebatur, quia Deus erat, & non secundū quod homo miraculum illud erat facturū. Ex matre sancta fragilitatem & infirmitatem sumpsit: ex patre caelesti virtutē & diuinitatem, quasi diceret: quod de me facit miraculum non tu genuisti: sed quia genuisti infirmitatem meam, tunc agnoscam te, cum ipsa infirmitas pendebit in cruce: Hoc est, nondum venit hora mea. hæc ille. Sanctus Gregorius epistola. 42. Hoc ipsum testatur: vel cum sancto Cyrillo dicamus, quod virgo pia accommodū tempus miraculo præuenire visa est: idē respondit Christus nondum aduenisse tempus, & horam tempestiuam patranda miraculum, sed tantisper differendum esse quod petijset. Opportunitate oblata dulcissimæ matri obsecutus est: quæ sententia desumpta est ex diuo Hieronimo, qui fuit valde eruditus in scriptura. li. 3. c. 18. contra valentinum. Chryllostomus ho. 21. in Ioannem, nondum venit hora mea: nondum cognitus sum presentibus, nondum sciant vinum deesse. Egeni cū beneficium accipiunt, plurimam habet gratiā, qui

S. Cyril
li. 5. su-
per Ioan
nem. c. 5

in festo expectationis.

132

qui non indigent, non itidem eam intelligunt. Beatus Bernardus sic ait. Quid mihi & tibi mulier? Quid tibi & illi Domine? ser. 2. do. Nonne quod filio & matri? tu es benedictus fructus vteri eius immaculati. Nonne post o- ipsa est quæ saluo pudore concepit, & sine cta Epi- corruptione peperit? In eius vtero nouem phanix. mensibus moratus es, & eius vberibus lactatus, cum illa duodecim annorum factus de Hierusalem descendisti, & eras subditus illi. Sed manifeste iam video quod nō velut indignatus hoc dixisti: Cum venientibus ad te ministris, quod illa suggessit lubens fecisti. Propter nos fratres Christus sic respondit, ne plus æquo sollicitet parentum cura, necessitudines illæ non impediant exercitium spirituale. Denique Basiliius magnus. ho. 21. to. 1. mulier tenerum animal est, cui conditor teneriorem naturā dedit, vt paruulos humanius & benignius educaret. Vt ergo puer probè nutriatur mulieris natura dulcior est, & humilior creata: mulieres itaque quantumuis irata filiorum citissimè solent misereri. Ad hæc necessitatibus aliorum, pietatis officio, & tenera anima clementia subuenire, munera elargiri, solatia præstare, infirmis deseruire, cum affli-

S. Basili.

Etis lugere, cum latantibus latari. Quid plura? Omnia omnibus saepe fiunt, tene- ritudinis natura coacta: quod tam lon- ge abest à viris, quam quod longissime. O nunquam satis laudata mulierum clemē- tia: O tenera & amore nunquam fatigata mulierum viscera. O nomen pietatis im- mēsa. Obserua quid Dominus dicat: Nū quid obliuisci potest mulier infantem suū, vt non misereatur filio vteri sui? Non di- xit, nunquid mater, sed nunquid mulier? **Esai. 49** Nam mulier pietatis & amoris signa, ac si mater esset indigenti demonstrat.

¶ Iam hac omnia perpendamus quantò perfectius sacratissima: Mariæ cōueniant. Quæ nā fuit vel vnquā futura erit, ex ma- trum amplissima penu, que ea copiosius ac fructuosius matris officia consumma- rit? Quas ob res Christus Iesus cuius ocu- lis cūcta subiecta sunt cognoscēs, dulciter matri respondit, velut pietatem eius admi- rans. Quid mihi & tibi mulier est Quod est: O mulier quæ quia virgo intacta & ma- ter mea es, veri⁹ quā alia mulieres, mulier appellaris, & præstantius mulieris officium implet. O mulier cuius est ad eò femineū pectus, & miserationum abundantia ple- num vt aduocatam te nunc primo osten- das pec-

Nota.

das peccatorum, & ipsorū necessitatibus in posterum mederi, velle agnoscaris: mi- hi quem omnium necessitatum liberatorē copiosissimum, cunctis cernentibus profi- teris, placet sanè, placet tuæ pietatis mise- ratio: tua hæc sunt clemētia innatæ officia: inde sēper te beatā prædicabunt orbis ter- rarū nationes. Idcirco tu tuo interuētricis ministerio functa, cōiuuantium indigētiam & ruborem timens, consultò voluisti spon- si & sponsæ necessitatis laborem præueni- re: Verum nondum venit hora mea, neq; etiam tua. Mea interest, plus animarum quàm corporū habere rationem: nihilo- minus faciam quod piè postulas: fas non est vt auertam faciem meam. En fratres quam nihil obstat Mariæ virginis integri- tati, quod Saluator noster mulierem eam vocauerit. Quam virginitatem Pelagiū & Tendius hæretici abnegantes, Hispaniæ nostræ partes lustrantes vipereum hoc vi- rus euomere ausi sunt. Heu tāta est diri ho- stis nostri inuidia, tantaque ad zizania dif- seminanda solertia, vt breui pestis hæc ini- qua, omnem propemodum inuaderet Hi- spaniam. At sanctus Illefonus Toletanus

Mariæ
clemen-
tia.

S. Ille-
fonus.

Declamatio sexta

re zelator strenuus, librum scripsit de virginitate Mariæ miro stylo editum: in quo prophetarum vaticinijs, euangelistarum dictis, doctorumque sententijs Mariam virginem permansisse probauit. Vnde summi Dei gratia & Dei genitricis ope, haeretici effugati fuere: & regnum Hispania emundatum ab hac horrenda blasphemia. Dein de alma virgo, iam victoria parta, in templum Toletanae ciuitatis descendens, attulit vestem illam caelestem quam dedit diuo Illesonso, vt sacra celebraret illa indutus. O donum mirabile, o priuilegium insigni, o miraculum omni veneratione dignum, imò à seculo nunquam simile auditum. In cuius perennem, perpetuamq; memoriam, vir sanctus festum hoc expectationis Mariæ instituit, in quolibet virginitatis Deiferae Mariæ ab eo editus legeretur: cuius verba hæc sunt. Ecce insolito modo, insolito ordine & iure, in vna persona, in vno corpore, virginitas & maternitas simul copulantur: alternat honor matris & virginis, alternat pudor virginis & matris, & neutrum cedit vlli: quia ambo vnum, & diuersa idem. Non matrè virginitatis deserit decus: non virginè maternus impedit partus, nec matrè violat pudor virgineus. Affuit

Nota.

vt

in festo expectationis.

vt parturiret virgo sancta, lege parturitionis ignota. O virtutum omnium Deus, o factor o mirabilium omnium author, hoc facto miserationis tuæ thesauros aperies, pietatis tuæ arcana demonstrans, riuos clementiæ emittens in redemptionem meam, filiū tuum ex virgine Maria mūdo dedisti. Per quem peccatum ablatum est, & mors destructa, salus omnibus collata, regnum caelorum promissum, & paradisi porta reserata. Tibi laus, tibi gratiarum actio, tibi gloria & imperium, per infinita seculorum secula. Amen.

Appendices annotationes.

¶ Annotandum est primò, qd spes orthodoxa, maximè ex approbatione in tribulatione oboritur. Dicente Apostolo: tribulatio patientiā operatur: patientia probationem, probatio verò spem: spes aut nō cōfundit, quia charitas Dei diffusa est in cordib⁹ nostris per spiritū sanctū qui datus est nobis. Ro. 5. Sensus est: Tam est bona tribulatio, tāq; frugifera, quāuis carni fragili amara, quod gemam illā pretiosam nobis afferat, que etiā martyribus palmā præbet. Imò vt idē ait Apostolus, patientia opus perfectū habet: tribulatio sanè occasionem dat, vt patientes simus, quippe quæ probationem parit.

¶ Annota-
tio. 1.

parit. De qua scriptum est: beatus vir qui
suffert tentationem: quoniam cum proba-
tus fuerit accipiet coronam vite quam re-
promisit Deus diligētibus se. Ecce quod nos
euehit probatio in tribulatione patienter
perpessa: probatio quidem spem exhibet.
Qui sibi iam exploratus est, & ob Deum
fortiter præsētia mala pertulit, vehemen-
ter erigitur in spem vite cęlestis: spes autem
non confundit, non frustratur sperantem,
imò sortitur certum euentum. Nemo deij-
ciatur in tentationibus que tantū valent ad
roborandam spem: resistamus satanę, &
fugiet a nobis, & accedent angeli ministrā-
tes, vt de saluatore nostro Iesu legimus dia-
bolum in deserto vincente, non sibi sed no-
bis, qui mancipia eius eramus.

2. ¶ Secundo, spes iustorum vera est & certa:
nam Deo innicitur. Vnde illud: tu es domi-
ne spes mea: & sequitur, altissimum posui-
sti refugium tuum. Ideo fidenter Aposto-
lus clamat, scio cui credidi, & certus sum,
2. Tim. 1. quia potens est depositum meum seruare
in illum diem. S. Tho. 22. q. 18. ar. 4. At con-
tra impiorū spes fallax & inanis est: ideoq;
vt lanugo inconstans esse dicitur in scriptu-
ra, quę a vento hac & illac rapitur. Et in
Iob. 41. Iob legimus: ecce spes eius frustrabitur ei.

¶ Tertio,

¶ Tertio, spes sancta magnā secum affert 3.
latitiam, & innata est sibi exultatio. Hinc
scriptum est: spe gaudētes. Et in Esaia. 66. Ro. 12.
serui mei laudabunt prę exultatione cor-
dis, & vos clamabitis prę dolore cordis.
S. Tho. 22. q. 18. ar. 3. impiorum autem con-
fidentia maximam tristitiam habet, vt in
pessimo Cain perspicuū est. Huc pertinet
illud: rota die cōtristatus ingrediebar. Vn-
de liquet spem velut pignus & arrhabonē
esse animę, quo roborata miro gaudio affe-
cta, absque tadio labore, laborando non
deficiat vnquam. Est virtus hęc theologica
in voluntate sita. S. Tho. 22. q. 18. arti. 1.

¶ Quarto tandem, sacerrimam virginem 4.
imitemur, eius verba quotidie dicentes:
saluatorem tuum expectabo domine. Non
vtique vt paruulum Christum Iesum in cu-
nis vagientem iam videamus, aut fasciulis
inuolutum vbera matris lambentem. Sed
spes nostrā magna, eo nos adigat, vt in ma-
iestate sua veniētem videamus, cum Apo-
stolo clamantes. Saluatorem expectamus,
dominum nostrum Iesum Christum, qui
reformabit corpus humilitatis nostrę, con-
figuratum corpori claritatis suę. Hęc spes
fratres, comes indiuisa sit nobis, nā cum
apparuerit Christus vita nostrā, tunc appa-
rebimus

Declamatio septima
rebimus & nos, cum ipso in gloria, aposto-
loreste.

IN FESTO PURIFICA TIONIS DEIPARÆ

Mariæ declamatio
septima.

THEMA.

¶ Accepit eum Simeon in vlnas suas, & benedi-
xit Deum, & dixit. Nūc dimittis seruu tuum
domine: secundum verbū tuū in pace. Lucę. 2.

 Emoriæ lireris proditum est cha-
rissimi, in reedificatione templi
Salomonis post captiuitatem Ba-
bylonicam, iuuenes vehemen-
ter exultasse: & magno iubilo latatos fuisse,
rem tam diu desideratam videntes. At
contra senes flentes tristabantur, quique
quondam templū illud tot diuitijs, ac stru-
cturis pretiosis decoratum agnouerant, exi-
stimabant sanè, domum domini nūquam
pristinam pulchritudinem posse artingere:
eam ob rem lachrymis habenas dātes, ob-
nixè lamentabātur. Vate sacro aduentante
Aggeo, quē dominus populo suo dilecto
destinat, pro sua virili senes plorantes so-
lari

in festo purificationis.

136

lari conatus est, dicens. Confortare Zoro-
babel dicit dominus, & confortare Iesu fi-
lij Iotedech sacerdos magne, & conforta-
re omnis populus terræ dicit dominus exer-
cituum. Adhuc modicum & ego mouebo
caelum & terram, & mare, & aridā, & mo-
uebo omnes gentes, & veniet desideratus
cunctis gentibus: & implebo domū istam
gloria. Magna erit gloria domus istius no-
uissimæ plusquam primæ, & in loco isto da-
bo pacem dicit dominus. Accommodatissi-
ma prophetia hæc est, & maximè omnium,
solemnitati hodiernæ congruens, ideo lu-
bet singula rimari: adsit spiritus sancti gra-
tia, vt hoc almæ virginis Mariæ ope possi-
mus. Ait ergo dominus qui verè & solus
dominus omnipotens est. Ego dominus, &
non est alter, nam ipse dominantium dñs
est. Sed quid ait? Adhuc modicum. Quā-
uis tēpora multa transiere, ante quam Chri-
stus Iesus offerretur in templo, modicum
illud vocat, alludēs ad illud. Expectare mo-
dicum, donec impleatur numerus fratrum
vestrorum. Hoc responsū datum est cla-
mantibus sub altare Dei & dicētib: quare
domine non vindicas sanguinem no-
strum: diem extremum mundi optabant
plane, quo induent iusti corpora sua, vt
sol

Esa. 45.

Apoc. 6

sol splendentia. Iuxta illud. Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum. Talis ergo phraſis eſt vſitatiffima in ſacra ſcriptura, vt omne tempus, etſi mille annorum ſit, aternitati qua Deus gaudet, ac potitur collarum, modicum atque velut momentum eſſe videatur. Sequitur: ego mouebo cœlũ & terrã. In Chriſto Ieſu ſaluatore noſtro, vna cœlum & terra ſunt agglutinata. Filius Dei cœlum eſt, imo calorũ creator, ſplendidior & altior cœlo. Terra verò humanitas eius eſt, quam ſua munificentia, in vnitatem perſonæ vniuit, vt nos redimeret à peccatis omnibus, & e faucibus draconis fauiſſimi potenter eriperet. Mare almam Deiparam dicere poſſumus, ob innumeras eius virtutes, quippe quæ vt fluuij ad eã decurrũt, ipſa minimè redundante aut intumefcente. Arida beatus Ioseph vocatur, virginitatis voto decorata, ad eo frugifera, vt ſpiritu ſancto operãte, Maria ſponſa eius benedicta pareret filium Ieſum, in quo benedicta omnes gentes ſunt. Ij omnes iter agentes Hieroſolymã adeunt, templum gaudentes intrant, & tunc gloria domus Iſrael mirum in modum accreſcit, & in loco illo pater celeſtis dedit pacem, afferens filium ſuum Maria & brachijs ſuis tenes. De qua

Nota.

mira

mirabili pace Apoſtol' clamar ipſe eſt pax noſtra, qui fecit vtraque vnum. Populum vtrunque diſſidentem & gladiatorie pugnantem ſuo ſanguine agglutinauit, pacem exhibens ijs qui longe, videlicet gentibus, & ijs qui prope, hoc eſt Hebræis: quos in vnum corpus, vnam fidem, vnũq; baptiſma copulauit. Quam pacem in ſuis vniuerſis dēns ſitam, vir iuſtus Simeon, miro iubilo raptus ſeſe cōtinere nullatenus potuit, quin clamaret. Nũc dimitte ſeruum tuum dñe ſecũdum vèrbum tuum in pace. Nos fideles tã præcellenti theſauro celeſti ditati, vt iuuenes illi gaudebãt videtes tēpli deſtrueti renouationem, diem hũc celebrãtes ingenti alacritate perſuſi, tũ Dei ſummi largitatẽ, tũ etiam humilitatem virginis vehementer magnificamus.

¶ Ecce Aggeus propheta ſuo vaticinio, ſuc cincto ſermonẽ ſancti euãgelij nobis retexuit hiftoriã: quã ob rẽ fas erit ſingulatim cũcta rimari, quo in ſecũda parte declamationis nonnulla de hoc cantico tot myſterijs pleno diſſeramus.

¶ Poſtquam impleti ſunt dies purgationis Marię ſecundum legem Moyſi. Quod in grecis codicibus varia ſit lectio, in ſingulari & in plurali habetibus pronomen, eius,

S

parui

Ephc. 2.

Luce. 2.

1. lo. 1

Declamatio septima

3. p. q. 27. ar. 4. Huc pertinet quod Aposto-
 lus ad Galatas scripsit: ubi venit plenitudo
 Gala. 4.

temporis, misit Deus filium suum factum ex
 muliere, factum sub lege, ut eos qui sub le-
 ge erant redimeret: & adoptionem filiorum
 reciperemus. Ecce dilectissimi, quare salua-
 tor circumcidi, & in templo presentari voluit:
 ut legem ex Deo fore ostenderet, & nobis
 tum obedientiam, tum verum humilitatis exem-
 plum preberet: & ut Iudeis calumnie occasio-
 nem admirer. Ad eandem imaginem can-
 didissima mater omnis peccati experta, ob-
 miram Dei obedientiam & humilitatem
 suam, purificationis ceremonias non spre-
 uit: quin legem Moysi cui non erat obnoxia,
 penitus impleuit. Dicebat intra se illud
 Pauli, omnia mihi licent, sed non omnia
 expediunt: omnia mihi licet, sed non omnia
 edificant. Vos fratres auream hanc senten-

1. cor. 10
 tiam pectoribus vestris figite: ne licen-
 tia vestra offendiculum pariat infirmis, ut
 optimè sanctus Apostolus commonefacit.
 verbum illud terrificum ob oculos semper
 habentes, est quidem annotatu dignum. Veh-

Matt. 18
 illi per quem scandalum venit. Mira res quem-
 admodum filius Dei tributum impendit
 exactoribus dicens: ne scandalizemus eos:
 vade ad mare & in ore piscis inuenies sta-
 terem,

in festo purificationis.

terem, solue pro me & pro te. Sic Deipara
 Maria, ut pote tanti magistri discipula, ne
 paruulis offendiculum daret, templum a-
 dijt: & quæ angelis ipsis purior erat, purifi-
 cationis iudicia non abhorruit.

¶ Caterum si dominus & legislator tanti
 fecit sacramenta legis antiquæ, quippe quæ
 ipsum venturum præsignabant, quæ breui
 abolenda erant ipso aduentante, quanti nos
 oportet facere sacramenta legis nouæ, quæ
 ipsum iam venisse palam ostendunt? A due-
 mentibus nouis vetera proijcietis dicebat
 dominus. Habemus sacrum baptisma nos
 fideles, abscedat umbra videlicet circumci-
 sio, quæ iam noxia est. Habemus unicum il-
 lud sacri altaris holocaustum, a beat quoduis
 animalium & volatilium symbolum sacrificium.
 Iam iam filius Dei Iesus, qui sedet in thro-
 no maiestatis suæ intonuit. Ecce noua facio
 omnia. Perinde ac si dicat: legalia & cere-
 monialia legis primæ, nunc lethalia, ac mor-
 tifera sunt. Idque sponsa in canticis indicans
 ait: dilectus meus pascitur inter lilia, donec
 aspiret dies & inclinentur umbræ. Quan-
 doquidem sole iustitiæ orto, Christo Iesu
 nato, qui lux mundi est, umbraticæ figuræ
 legis omnes euauerunt, & omnino aboli-
 tæ sunt. Quid causæ fuerit, ut puerpera fi-

Leu. 16.

Declamatio septima

Plini. li. 7. ca. 15. & h. 28. cap. 7.
 liam enixa. 80. dies arceretur ab ingressu tēpli, dicendum quia foemina frigidioris naturæ est quā masculus, ideo tardius mater purificatur à profluuiio sanguinis: quo profluuiio nihil magis monstriferum, teste Plinio: sterilefcunt eo tactæ fruges, ferrum rubigo protinus corrumpit, fructus arborum decidunt, canes eo degustato statim in rabiem incidūt. Ecce miser homo quo liquore conceptus es, ne ceruicem erigas: & de ijs satis.

Text. ¶ Tulerunt illū in Hierusalem, vt sisterent eum domino. Sicut scriptū est in lege dñi. Quia omne masculinum adaperiens vuluā sanctum domino vocabitur. Altera lex ad paruulum natū attinebat, qui trāslactis. 40. diebus domino presentabatur. Exo. 13. pro quo agnum turturæ & columbam parentes dabant: inopes verd̄ duos turtures siue duos colūbarum pullos. Virgo sancta, vt erat pau per spiritu, in eleemosynas pauperum diuitias quas Magi obtulerūt Christo Iesu, expenderat: & nō lentē sed festinanter, illorū necessitatem subleuauit: de qua Salomon Prou. 31. olim prophetarat: manum suā aperuit inopi, & palmas suas extēdit ad pauperes. Verum qui palmas extēdit nihil se detinere in dicat, dicēs cū propheta: dñs regit me, nihil mihi

in festo purificationis.

140

mihi deerit. Hebræe: dñs mihi pastor, nihil mihi deerit. Cui alludit illud Petri: omnem sollicitudinem vestram projicientes in eū, quoniam ipsi cura est de vobis. Non vt orio vacetis hæc dicta sunt, nam protoplasto & posteris eius dictū est: in sudore vultus tui vesceris pane tuo: & in psalmo, labores manū tuarū quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit: sed ne anxie cibaria, vestesue quaratis, eam ob rem sollicitudinem vestram projiciatis in Deum oportet. Considerate volatilia celi, quæ nec serunt neq; merunt, & pater vester cælestis pascit illa. Quo schemate pulchrè saluator, nos laborare admonet. Nūquid volatilia in nidulo suo cubātia garrienti aq; aluntur & pascuntur? Equidem diluculo surgentia volitant hac & illac, cōmoda cibaria sibi querentia. Sic beata Deipara teste beato Hieronymo, aculaborans intra lares, non oriabatur, sed sibi & puero Iesu, cibos & vestes ministrabat. Ad hæc, Ioseph faber lignarius nullatenus oriosus pane victitabat. Eam ob rem virgo sancta, quicquid aurī, thuris & myrrhæ, à Magis accepit in Bethlehem, totum egenis spēre erogauit: & paupertatis amica pauperem oblationem attulit. Theophilatus autem in turture

Gen. 3.

Psal. 127

S. Hier.

Declamatio septima

Theo- castitatem eo quod compare mortuo nulli
philatus alteri copulerur, in pullis columbarum for-
cunditatem intelligit: est quidem columba
nimium foecunda. In Maria vtrūque adin-
uenimus, castitatem virginalem, & foecun-
ditatem: concepit & peperit nobis saluato-
rem virgo permanēs. At qui vt tantū tāque
mirificum beneficium Hebreis collatum à
domino, obliuioni non traderetur, quando
in Aegypto Deus omne primogenitū inter-
fecit, etiam regis verūti Pharaonis, vt po-
pulum Israël dimitteret, sancitū est, vt om-
ne primogenitum dedicaretur Deo. Et hoc
est dicere, sanctum domino vocabitur: erit
ei dicatum, & sacrarum. Vos nūc dilectissi-
mi sum mopere laborate, vt primogenita
Deo offeratis. Principium Diei creatori ve-
stro dicite, gratias agentes ei pro tot bene-
ficijs vobis impensis: ecclesiā adeuntes, sa-
cram eucharistiam omni reuerentia & tro-
more adorete, quotidie: primò regnū Dei
querentes, & iustitiam eius, & cetera om-
nia adijcientur vobis. Primeuā etatem &
floridam iuuenturem Christo Iesu offerete,
non senectam tantū vt quidam improbi fa-
ciunt, dicentes. Non pretereat nos flos tem-
poris, non sit pratum quod non pertranseat
luxuria nostra. O infœlices cœcucientes,
o stulti

Nota.

Sap. 2.

in festo Purificationis.

141

O stulti & tardi corde ad credendū: Quae
est vita vestra, nisi vapor ad modicum pa-
rens, vt bene testatur sanctus Iacobus? Ij Iaco. 4
proh nefas, primogenita mundo mendaci
& diabolo versuto exhibet: sponte: & Chri-
sto qui se pro eis hodie in templo patri ob-
tulit, & tandem in ara crucis obiit, senectu-
tem quā ipsi adiunt offerre nituntur. Hinc
sanctus Athanasius: Oblatus est Christus
caelesti patri in templo, vt nos ipsos Deo of-
ferre doceat. Quod verò sacra virgo. s. Si
clis filiū redemit mos obtinuit, vt illo die
fieret, alioqui sacerdotum erat & ministe-
rio templi deputatus. Praefigebat emptio
hæc aliam maiori pretio faciendam, quan-
do quinque plagis in cruce Saluator nos
omnes redemit. De qua emptione inquit
Apostolus: Empti estis pretio magno, glo-
rificate & portate Deū in corpore vestro. 1. Cor. 6
¶ Quid quod Deipara quamuis pauperū
oblationem dedit, etiam diuitum hostiam
obtulit? Agnum siquidem brachijs suis fe-
rebat, de quo Baptista in ripa Iordanis cla-
mauit: Ecce agnus Dei ecce qui tollit pec-
cata mundi. En vnicum sacrificium pro-
delictis hominum patri caelesti offerendū:
Ecce agnus innocens qui coram tondente
se obmutescet, & non aperiet os suum. O
S 5 agnum

Nume. 3

1. Cor. 6

Esa. 53

Declamatio septima

agnum Dei summi, adeo mansuetum ut
in patibulo crucis pro suis crucifixoribus
oraret. Quo modo Christus Iesus de omnibus
bene mereri non studeat, qui iniuriarum im-
memor, dolorum oblitus, pro ipsis carnifi-
cibus cum lachrymis patrem exoravit? Ex
clamat sanctus Cyrillus, & quidem recte.
O profunditas scientiarum sapientiarum &
scientiarum Dei: offert hostias qui per singu-
las hostias honoratur cum patre. Figuras
legis custodit conditor, sicut Deus, legem
custodiuit ut homo. Nec silentio prætereun-
dum est, quod diuus Athanasius hoc loco
annotauit. Ideo bina iussit offerre, quia ho-
mine consistente ex anima & corpore, du-
plum à nobis poscit Deus, castitatem & ma-
nuerudinem, non solum corporis sed ani-
mæ: alioquin erit homo fictor & hypocrita,
gerens in tegumento occultæ malitiæ, in-
nocentiam apparentem. Cauete vos obsecro
fratres mei, hypochritarum more vos ipsos
seducatis, sed ut filij lucis ambulatis, subdole
nihil agentes. Vidistis quid hæc oblatio insi-
nue, tunc sequentia euangelij prosequamur.
¶ Et ecce homo erat in Hierusalem. Et ho-
mo iste iustus & timoratus, expectans con-
solationem Israel, & Spiritus sanctus erat
in eo. Mira imago sancti viri natiuis ac vi-
uidis

Textus.

in festo Purificationis.

142

uidis coloribus, nobis hic graphicè depin-
gitur: ut agnoscamus quales nos esse oportet,
si Christum Iesum vinis fidei & cha-
ritatis amplexari affectamus. Animadu-
erat quisque vestrum charissimi, in quibus
brachij puer Iesus requiescere cupit. Ec-
ce homo erat in Hierusalem. Quamuis ho-
minem cum appellaret, dubium non est,
quin fuerit sacerdos. Theophilacti senten-
tia hic facessat, quæ contrarium asserit, quin
doctorum cateruam sequentes sacerdotem
illum fuisse dicimus. Suadet hoc, quod in
fine restatur beatus Lucas: Benedixit illis
Simeon: sacerdotibus duntaxat, mandatū
erat in lege benedicere populo, & benedi-
ctio conscripta est. Nume 6. Imò pars ca-
remoniarum erat illa benedictio: Quæ
admodum sacerdotes hodie, in fine rei sacre
populo benedicimus, dicentes: in unitate San-
cti Spiritus, benedicat vos pater & filius. Ca-
terum peculiare erat sacerdotibus pueros su-
scipere oblatos, non alijs quilibet sanctita-
te candidatis. Ergo quod homo appellatus
sit in euangelio, mysterio minimè vacat.
Quas ob res singula explanare Domino
adiuuante, pro nostra virili enitamur. Ec-
ce homo. Pape, quid mirum si homo vnus
Hierosolymæ sit, quippe quæ tam magna
S 2 tamque

Nota.

Num. 6

Nota.

Declamatio septima
tamque opulenta ciuitas erat? Verum vt
philosophus ille sapientia præditus Dioge-
nes face accensa meridie, Athenarum pla-
team percurrens, interrogatus quid quære-
ret, respondit: Hominem quæro: sic inter
millia hominum tunc, etiam nunc cum
Diogene lucerna accensa dicere poterim-
us, hominem aliquem quærimus. Non
qui more belluarum gula inferuiat, oble-
tamenti carnis vacet: Non inquam, ho-
noribus inhiantē, diuitias ad amantē qua-
ro: talis heu passim inuenitur. Sed hominē
quæro, qui ratione ducē, singula operetur:
qui fallaces diuitias posthabeat: volaticos
mundi honores vltro spernat: abstinentia
carnis mor⁹ effrenes coerceat. Talem ego
hominem quæro, quem si inuenero tūc ex-
clamare iure cū Luca ausim: Ecce homo.
Veh̄ fideli, de quo illud Psalmi dici potest:
homo cum in honore esset, non intellexit:
comparatus est iumentis insipientibus, &
similis factus est illis. Vbi beatus Ambro-
sius: Peius comparari brutis, quam nasci.
Suapte natura bruta rationis sunt exper-
tia, homo malitia dominante, vt bellua ef-
ficitur: Sed vbi erat ille homo? Num Ba-
byloniæ barbarorum leges adimplēs? Nū
in Ægypto, simulachris mutis inseruiens,
aut

Luc. 2

in festo Purificationis.

143

aut Pharaoni obediēs? Absit. Ecce homo
erat in Hierusalem. In visione pacis mora-
batur: non modo in terrestri, sed mente in
ea quæ sursum est ciuitate, quæ libera est
degebat: Et cum Propheta cantabat: stan Psal. 121
tes erant pedes nostri, in atrijs tuis Hieru-
salem. Felix orthodoxus, qui quauis mun-
diali conuersatione spreta, cum apostolo
dicere valet: Conuersatio nostra in calis
est. Is sane magna potitur spiritus liberta-
te, ingēti voluptate, ingiūque alacritate per-
fruitur, compedibus peccatorum, ac mani-
cis delictorum, quibus erat antea compe-
ditus cōfractis. Vnde sanctus Augustinus:
O fratres, in celo sit mens, & hic erit re-
quies. Nonne mulieri quam Ioānes vidit,
date sunt duæ alæ, vt volaret in desertum?
Fide & charitate tanquam duplici penna,
in altū nos erigamus, imò æthera penetran-
tes angelorū choros superem⁹, donec acie
intellectus defixa, Deū optimū in sua ma-
iestate contēplemur. Simeō vir factus cor-
pore Hierusalē tantū erat, corde ciuitatē
celestem habitabat: nam Augustino teste,
Plus anima vbi amat quam in corpore:
¶ Et homo iste iustus & timoratus, expe-
ctans consolationem Israel, & Spiritus san-
ctus erat in eo. Tor encomia euāgelista de
Simeone

Textus.

Nota.

Iocli. i

S. Isido.

Declamatio septima

Simeone profert, vt nihil supra. Priusquam virtutes hasce quatuor disseram, animaduertendum vel maximè est, quam ob rem bis vocatus sit homo? Sat erat semel dicere, homo erat in Hierusalem, cui nomen Simeon, & ad veritatem historiae enarrandam nihil deerat. Veruntamen si altius re indagare velimus, aliquid sacramenti ibi lateret. Quandoquidem fidelis fat non erit, vt suapte natura sit homo, nec sufficit, sed necessum est vt bis homo sit, natura & gratia Dei decorat. Sola fides gratia Dei fulgida victoria nostra est que vincit mundum, carnis lenocinia exterminat, Zabulum sequissimum euincit, prosternitque. O quam multi natura duntaxat homines sunt, desiderijs suis seruietes, fallacem mundum, & ea que mundi sunt adamantes. Ij plane immanes belluæ potius quam homines iure sunt appellandi. Alioqui Propheta quidam de illis non diceret: Computruerunt iumenta in stercore suo. O inges nefas, quos Deus tanti facere dignatus est, vt ad imaginem suam eos crearet, iumentorum more viuentes iumenta nuncupantur. Simeon bene merito bis vocatur homo, quique legem Dei seruabat & iustus erat. Isidorus libro decimo etymologiarum. Iustus dicitur

in reno Purificationis.

144

tur quia ius custodit. Beatus Augustinus. li. de moribus Ecclesie, sic iustitiam diffinit: Iustitia est amor Deo tantum seruicus. Si tamen iuris peritis fidem damus: Iustitia est perpetua & constans voluntas, ius suum vniquire tribuens. Hac completa est diffinitio, nisi quo ad actus pro habitu ponitur, qui per actum specificatur: Habitus enim ad actum dicitur Philosopho teste. Vnde S. Tho. 22. q. 57. ar. 2. Hanc diffinitionem iustitie iuxta Aristotelem, potuissemus sic ordinare. Iustitia est habitus, secundum quem aliquis constanti & perpetua voluntate, ius suum vnicuique tribuit. Est autem satis consuetum apud authores, quod habitus per actum diffiniatur: vt sanctus Augustinus super Ioannem, fides est credere quod non vides. Ecce qualiter diffinitiones quas adduximus optime sunt. Iustus erat vir sanctus Simeon Deum amando, in quo amore dilectio proximi includitur. Que vero Deum & proximum diligit legem impleuit, in qua omnis iustitia sita est. O beati qui iusti sunt, mandata Dei adimpletes, de quibus Psalmographus ait. Latamini in Domino Psal. 31 & exultate iusti, & gloriamini omnes re-cti corde. Verum homo iustus nil superfluum habere potest, quin vt Apostolus ait. Haben-

Habentes alimenta & quibus tegamur ijs contenti sumus. Is aliena non appetit propria vltro inopibus elargitur, totus à Deo pendet, sibi prorsus diffidens. Te enim vidi iustum in omni terra, dixit Dominus ad Noe. Tam pulchra tamque decora est iustitia, vt oculos summi Dei ad se rapiat. Ideo charissimi toto nisu in hoc incumbamus vt iusti simus, legemq; Dei opere impleamus. Sequitur: & timoratus. Nam beatus homo qui semper est pauidus. Timor iste fratres non seruilis est, sed filialis, qui etiam in caelis conseruatur. Timor Domini sanctus permanet in seculū seculi. Nempe tantum quouis sanctus timet Deum patrem munificum offendere, quantum diligit. Vel si Græcum consulamus textum, timoratus, hoc est, pius vel religiosus. Quia pietatem siue religionē indicat nobis verbum sequens. Expectans consolationem Israel. Videtis (ni fallor) quam sit vera illa Pauli fontentia, charitas non querit quæ sua sunt. Peculiaris amor, vt est rudis cuncta vtilia sibi appetit, nihil sibi curæ est de proximi bono: At charitas nobilis vt filia summi regis, quod alijs commodum & bonum est percipit, & nullum non mouet lapidem, vt alijs prodesse queat. En charitatis

Gene. 5

Prou. 8

Charitas.

tatis insigne, ecce signum amoris Dei, si aliorum solatium, & proximorum lucra, toto pectore desiderâtes, quæ vestra sunt nõ queratis: vnde quarta virtus oboritur in nobis, quippe quæ maxima laus huius viri est. Et spiritus sanctus erat in eo. Talis ac tantus hospes, tale templum auro & margaritis ornatum exquirat, iustitia fulgeat timore & pietate, ac charitate irradiet oportet, qui templū Spiritus sancti est. Regnū Dei clamat Paulus, non est esca & potus, sed iustitia, & pax, & gaudium in Spiritu sancto. Videtis fontem limpidissimum, ex quo duo illa flumina dimanant, ex iustitia orthodoxa, pax calica in conscientiam decurrit, & gaudium iuge nunquam deficit. Cui alludit illud Saluatoris ad discipulos suos. Regnum Dei intra vos est. Quisquis imperare appetit, & diadema regni adipisci desiderat, iustus sit decet mandata legis Christi adimplens, & libinde rex & princeps pacis erit, gaudens, & latitia ingenti perfruetur. Erat quidem Spiritus Sanctus in Simeone, vt rex in folio suo quiescens: erat vt imperator aulam suam inhabitans, anime potentias omnes, nec nõ corporis sensus gubernans. O fœlicem hominem, bis quaterq; beatum, in quo Spiritus

Ro. 14

Luc. 17

Tus

Declamatio septima

tus sanctus est. Audite dulcedinem tanti
hospitis fratres, vt votis omnibus eum ex-
cipere affecteris. Spiritus meus super mel
dulcis ait Dominus, & hereditas mea su-
per mel & fauam. Quorsum in specie co-
lumbæ super Christum Iesum apparuit in
Iordane, nisi vt hoc inuolucro, suam dul-
cedinem & mansuetudinem nobis subin-
dicaret? Equidem experimento compertis-
simum est, columbã nihil amaritudinis ha-
bere: suapte natura felle caret, quod pas-
serculi habet, atq; pisciculi. Super mel dul-
cis paracletus est. eam ob rem carceres te-
tros, flagella, fornaces, & rogos flamma-
ntes, acutissimos gladios, & probra, ob Chri-
sti honorem perpessa dulcorare cõsuevit.
Quod palam videre est, in Petro cruce af-
fixo, in Bartholomæo decoriato, & Paulo
decollato. O Spiritus sancte, illabere pe-
ctoribus nostris statim, vt nobis quæ carni
fragili amara sunt dulcescant, & quæ dele-
tabilia sensibus nostris apparent amare-
scant, & absintho amariora sunt effecta. Ca-
ligat noster intellectus, mēs deficit, lingua
obmutescit, vbi verbū hoc quāuis breue,
enarrare cõtēdit. Spiritus factus erat in eo.
Quid altius obsecro? aut quid sacratius, v-
tiliusve, de hoc viro iusto dici potest?

Spiritus
sanctus.

¶ Et

infesto Purificationis.

146

¶ Et respõsum acceperat à Spiritu sancto, Textus.
non visurum se mortem nisi videret Chri-
stum Dñm. Ecce preces supplices & instã-
tes huius sancti viri, tacite insinuat nobis
sanctus Lucas. Affectu feruentissimo, diu
noctũque, Deum optimum præstolabatur
Melsiæ diu desideratum aduentum, olim
priscis patribus summopere prophetatũ.
Et cum regali vate obnixè orabat. Osten-
de nobis Domine misericordiam tuam,
& salutare tuum da nobis. Nunquid vanè
constituisti filios hominũ? Cum Esaiã pre-
cabatur. Vbi est Domine zelus tuus, & for-
titudo tua, & mansuetudo viscerum tuo-
rum, & miserationum? Et iterum emitte
agnum Dñe dominarorẽ terræ, de petra
deserti ad montẽ filia: Siõ: At cũ spõta vo-
ciferabatur. Quis mihi det te fratrẽ meũ
suggẽtẽ vbera matris meæ, vt inueniã te fo-
ris, & deosculer te, & nemo me despiciet?
Tales erãt voces & preces, his similes
quas vir factus, indefinẽter emittebat, sin-
gulta & innumera suspiria iactans. Qui cũ
apprimè doctus in sacra pagina esset, vide-
bat regale sceptrũ ablatũ, & Iacob vatici-
niũ adimplerũ. Nõ auferetur sceptrũ de Iu-
da, nec dux de femore ei⁹, donec veniat q̃
mittẽdus est, ipse erit expectatio gentium.

T 2 Intue-

Declamatio septima

Ge. 49 Intuebatur Herodem alienigenā idumāū
sua tempestare regnare in Israel. Ad hæc
Dani. 9 in Daniele legerat. 70. annorum hebdo-
mades, hoc est, 490. anni à secundo an-
no Darij Artaxerxis longimani, vsque ad
aduentum Christi fore. Vnde coniciebat
iam Melsia tempus instare, & pro foribus
esse, & quo propius adesse putabat tempus
Melsia, eo ardentius cupiebat illum vide-
re: quippe quem totus Israel expectabat
consolatorum: quod sanctum desiderium
à se ipso non habebat, nam sufficientes nō
sumus cogitare aliquid à nobis quasi ex no-
bis, sed omnis sufficientia nostra, ex Deo
est. Habebat hunc pium affectum à Spiri-
tu sancto, à quo omnes virtutes accepit,
quibus elatus fuisse perhibetur. Ipse spiri-
tus erat in eo, dirigebat & cōsolabatur eū.
Mirantes, quam sit Deo gratum sanctorū
Prou. 11 desiderium, dicente Salomone. Desideriū
iustorum omne bonum. Nō futilia hæc &
fugacia bona iusti appetunt, sed toto corde
spernunt: Deum amant, Deum videre af-
fectant: & hoc est omne bonum. Vnde ad
Moysē dictum est: Ego ostendam tibi
Pro. 10 omne bonum. Atqui Salomon rursus ait:
Desiderium suum iustis dabitur. Solatiū
magnum hoc est, quo maximè amici Dei
gaudent,

in festo Purificationis.

147

gaudent, certo certius scientes, quodd suo
tempore Deus optimus desiderium eorū
implebit. Idèd Spiritus sanctus qui in eo
habitabat, reuelauit ei arcanū hoc. Iuxta
illud psalmi, oculi Domini super iustos, &
aures ei⁹ ad preces eorū. Et in Eſaia. Ad vo-
cem clamoris tui, statim vt audierit, respō-
debit tibi. Poterat quidem Simeon dicere
illud Zacharia: Respondit Dominus an-
gelo qui loquebatur in me verba bona,
verba consolatoria. O verbum bonum ni-
misque consolatorium: nō videbis mortē
nisi videbis Melsiam, qui est via veritas &
vita. O quanto iubilo raptus sapissimè in-
tra se dicebat cum Dauide: Non moriar, sed
viuam & narrabo opera Domini. Hoc
oraculo admonitus, exhilaratus templum
Domini adiit.
¶ Et venit in spiritu in templū, hoc est Spi-
ritu sancto suggerēte venit ad domū Dei,
sua relicta domo, spiritu diuino actus gra-
diebatur tanquam Dei filius. Qui spiritu
Dei agūtur, ait Paulus ij filij Dei sunt. Vos
fratres Ecclesias Domini & templa fre-
quentate: in templo virgo sancta filiū suū
inuenit duodecim annorum natum, inter
doctores sedentem: Nō inter cognatos &
notos Iesum inuenire quiuit. Domus Dei
T 3 domus

Declamatio septima

domus orationis est, ad eam conuolantes
Christum inuenietis: vt Simeon non intra
lares suos, sed in templo Domini Iesum a-
dorauit, & ingenti gaudio eum amplexa-
tus est. At ecclesia adeuntes in spiritu intra-
te, magnopere cupientes conciones sanctas
audire, & eucharistiam fide integra, chari-
tateque sincera adorare, vestris & mundis
pectoribus excipere. Nam qui dignè man-
ducat hunc cælicum panem, viuet in æter-
num, quemadmodum Saluator suis ver-
bis pollicitus est. In spiritu venite in tem-
plum Dei, cum tremore & timore dicen-
tes. Verè non est hic aliud nisi domus Dei
& porta cæli. Vah miseris qui templū Dei
profanantes, & ibidē spurca verba loquen-
tes, spiritu diaboli ducti templa adeunt.
Hos Saluator fregit iracundiæ suæ foras
mittet dicens. Domus mea domus oratio-
nis est, vos autem fecistis illam speluncam
latronum. Verum piratarum more, & la-
tronum improborum instar nonnulli Chri-
stiani templa Dei expoliare, & profanare
non erubescunt. Deus optimus sua digna-
tione tot malis in templo eius patratīs me-
deatur: Quæ mala singulatim explicare,
hic erubescimus. Nos verò à iusto Simeo-
ne discamus, in spiritu templū adire, quo-

Gen. 28

Nota.

in festo Purificationis.

148

ries Christum Iesum adorare, & verba e-
ius audire contendimus; Alioqui tanquā
temerarij latrones erimus. Anabatistæ hic
taxantur, qui Satanæ ductu, in syluas, aut
in priuatas domos se recipiunt, quo sua o-
pera indigna esse ostendant, quæ proferan-
tur in lucem. Contemnunt publicos eccle-
siæ conuentus, eò quòd qui male agunt lu-
cem odiunt, ne arguantur mala opera eo-
rum. Qui autem templum conscendunt
bono affectu, discendi, orandive, aut rem
sacram audiendi, iij iusti Simeonis vestigia
sectantur. Nunc sequitur: Et cum induce-
rent puerum Iesum parentes eius, vt face-
rent secundū consuetudinem legis pro eo.
¶ Mirabile dictu, quam sit munificus, quā-
que liberalis Deus amicis suis, ecce Simeō
plura accipit quam petere ausus est. Pe-
tierat à Domino gratiam, vt oculis suis
posset cernere Christum Domini, Deum
pariter & hominem: & ecce in vlnas suas
illum accipit, videt & tangit, intuetur &
amplexatur. Promissum à Spiritu sancto
eò tendebat, vt Christum videret ante
mortem tantum, ipse tamen extendens
manum suam in retribuendo vt testatur
Dauid, plus exhibet quam promisit. Hinc Nu. 17
legimus quondā Deū promittentē virgam

Textus.

Nu. 17

Declamatio septima

Aaron germinare, veruntamen flores & fructus ipsa protulit: quod perpulchrè annotat doctor strenuus Augustinus. Itaque diabolus mendax plus promittit & minus exhibet, vt in Eua conspicuum est, quam ipse deceptit. At cōtra Deus qui verax est, non solum quod semel pollicetur largitur, sed plus confert dilectis suis quam pollicitatio indicabat. Quod de diabolo dixim⁹ vos fratres de mundo fallaci & de carne iniqua intelligite: vt soli Deo fidatis, qui dat affluenter, & non impropere. Eodem attinet quod Apostolus admonet, qui potens est facere abundantius, quam petim⁹ aut intelligimus. Caterum pratereundum non est, quo tempore Deus seruo suo pollicitationem impleuerit, nempe quādo suo fungebatur ministerio. Tunc Messiaei de sideratum & diu expectatum agnouit, tunc inquam, suis vlnis tenuit, ac magna fide adorauit. Nonne magi alioqui sapientes stellarum cursum contemplabantur, vbi stellam fulgētissimam Saluatoris ortum præsagientē viderunt? Vidimus stellam eius in oriente (aiunt) & venimus adorare eum? At qui pastores vigilantes erant super gregem suum, quando angelus Dñi Christi natiuitatem illis nunciavit. Deniq;

Andreas

in festo purificationis.

149

Andreas & Petrus, Ioannes & Iacobus piscatores erant, & suo potiebantur officio dū saluator ad insignem dignitatem ecclesie super greges suos inuigilarent, excubias agentes, & animarum salutem querentes, vt par est, quomodo Christus illos visitaret, & charismatum dona eis impertiret. O si reges & principes omnesque magnates regna sua sic moderarētur, vt æquitas, iustitia, & pax reipublice sic abundarent, vt mali pœnis commeritis plecterentur, & boni ac virtute candidati, tum honore, tum etiam stipendio sibi debito subleuarentur hinc Apostolus de prefecto populi loquens ait: nō enim sine causa gladium portat, ad vindictā malefactorum, ad laudem verò bonorū. Sui itaque omnes tam prelati quam principes, atque iudices fungantur ministerio, de omnibus semper bene mereri studentes, si dominum dominātium Christum Iesum volunt habere, & ei per omnia placere. Et de sacro euangelio hactenus verba thematis iam explicemus oportet.

¶ Accepit eum Simeon in vlnas suas, & benedixit Deum & dixit, nunc dimittis seruum tuum domine secundum verbū tuum in pace. Quis nā obsecro fratres valeat pro

T § digni

Gen. 3

Matth. 2

Luca. 2

Declamatio septima

dignitate enarrare, etsi tulliano polleat sermone, quanta letitia vir iustus fuit raptus, quodue gaudio spiritali perfusus ubi limina templi inuisit, & plusquam lynceis oculis hac & illac aspiciobat, an foelix mater puerum Iesum portaret? Tunc feruentius orare cepit. Ostende nobis domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis. Inspiciebat matres diuites infantes suos ferre, tot monilibus, vestibisque pretiosis ornatas, magno apparatu & comitatu gradientes, quibus visis dicebat intra se. Neutiquam, mater Melsia mundi fastum amat, quin pauper & humilis est, ornatum seculi nihili pendens. At ubi Ioseph vidit, & Mariam virginem suis brachijs puerum Iesum baiulantem, vt erat humilima Deipara flexis genibus filiam suam obtulit, non modo sacerdoti Simeoni, sed patri caelesti verba Abigail dicens. Accipe benedictionem hanc, quam ancilla tua attulit tibi hodie. Quae quidem oblatio longe iucundior, & complacitior fuit patri, quam regi Dauid irato, illa quam obrulit Abigail. Vnde caelestis patris & Dauid eadem est responsio. Benedicte tu quae prohibuisti me hodie, ne irem ad sanguinem, & vlciscer me manu mea. Ecce quomodo ira Dei cessauit,

Psal. 48

1. Re. 28.

Nota.

ne

in festo purificationis.

150

ne Nabal superbū, idest genus humanum perimeret Deus. Imo vt Esau quondam valde iratus erat contra Iacob, cupiens vindictam de illo sumere, at videns Rachel & filium eius Ioseph euestigio irruit in amplexus & osculatus est fratrem suum: sic pater caelestis quamuis Liam & filios eius contemplatus esset, hoc est sacrificia & holocausta veteris legis inspexisset, non penitus furor iustitiae eius in filios ad sedabatur. Mira res, veniente alma Dei matre, & Christo Iesu, summi numinis ira, in maximam misericordiam & clementiam immutata est. Caterum Simeon senex nomina Ioseph & virginis interrogat: cumque de familia Dauid eos fore intelligeret, puerumque Iesum in ciuitate Bethlehem natum, prounus ante piam matrem genua flectens ait. Comple desiderium meum, o inter benedictas benedicta, & praebe mihi infantem pulcherrimum, caelorum astris, & iurare ipso speciosorem. Quo suscepto praegaudio lachrymatus est dicens. O desiderate cunctis gentibus, iam laetus moriar, qui ante hac admodum afflictus vixi, quia vidi faciem tuam, & superstitem te relinquo. Tunc cum sponsa in canticis clamauit fasci

Gene. 33

Figura.

Simeonis fides

Ge. 46.

Declamatio septima

Cantic. i.

fasciculus myrrha dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. Et rursus: inueni quem diligit anima mea, tenui eum nec dimittam. Verum Melsiam post tot annos desideratum reperi, vlnis meis teneam vinculis amoris comprehendam, suspirijs & gemitibus, quasi compedibus alligabo eum, ne vnquam me deserat. Quas ob res in domum matris meae, quae ecclesia sancta est illam introducam, & in praecordijs pectoris mei, fide & dilectione ipsum irretire contendam. Sanè si Abraham videns Iesum in spiritu, ante annos bis mille & eo amplius,

Ioan. 8.

gauius est, saluatore testante: quo iubilo, qua suauitate Simeon iustus, dominum Iesum suis manibus tenuit? Profecto quod sentire summopere introrsus appeto, verbis explicare nequeo. Mirabile dictu, cuius calciamenta sanctificatus praecursor portare, sese indignum profitebatur, is in vlnis suis sacerdos Simeon laetabundus fert. Stupenda res, senex puerum portabat, puer autem senem, & mundi machinam regebat. Ibi re

Psal. 102

nouata est vt aquila iuuentus eius, factusque senex in puero Iesu puer. Vbi beatus Augustinus puer Iesus ad senem venit, qui mundum veteratum inuenit. Vos fratres exuente veterem hominem cum actibus suis, nouum

in festo expectationis.

nouum qui secundum Deum creatus est, induite post hac, & dilectum infantem Iesum inuenistis, tenuistis quae, nec sufficit inuenire, nisi mordicus eum teneatis. Non dimittam te Iesu bone, Iesu pulcherrime, nisi benedixeris mihi, nisi gratia tua piacula mea deleas, omniumque charismatum dona effusissimè tribuas. Non dimittam te quoad vixero, donec exhalata anima te ipsum facie ad faciem videam, videndo diligam toto corde, & diligedo gloria tua fruam. Quid plura charissimi Simeon spiritu Dei afflatus, Melsiam Iesum infantem agnouit, adorauit & tenuit brachijs suis, quem miseri caecientes, verba vitae aeternae concionantem, miracula stupenda patrantem, agnoscere noluerunt. O insignem stultitiam, execrandam quae ingratitude. In propria venit & sui eum non receperunt: quotquot autem receperunt, potestatem dedit eis filios Dei fieri, ijs qui credunt in nomine eius.

Gen. 32.

Ioan. 1.

Enim verò quod non vlna vna, sed duabus Iesum acceperit Simeon non nihil sacramenti habet. Non satis est fide sola, velut altera manu Christum gestare, sed altera manu opus nobis est, vt operantes Dei legem, fidem nostram operibus astruamus. Siquidem, fides sincera: vt Rachel clamare Figura.

Gen. 30.

tare Figura.

Declamatio septima

tare non desinit. Da mihi liberos, alioquin moriar. Rachel suapte natura fides ipsa est, Iacob vir eius orthodoxus quisque, benedictionis fructus opera sancta, quæ nisi ad sint, fides confestim emoritur: dicente Iacobo. Fides sine operibus mortua est. Obseruate hic quo dementia, nostra tempestatis hæretici deuenerunt, non in peccato mortali fides omnino euanescit neque moritur. Itaque non infidelis manet adulter homicidæ, sed fidelis mortuam fidem habens. Nec alio spectat quod in Esdra legimus, nempe Hierusalem reedificantes; altera manu tenebant gladium, altera opus faciebant. Rhôphæa bis acuta & quouis gladio ancipiti penetrabilior sacra fides est, per quam sancti viri & gigantes robustissimi, regna omnia potenter vicerunt, ut pulchre Apostolus testatur. Hanc fidem habeamus necesse est, quia sine fide impossibile est placere Deo. Veruntamen, credentes operibus bonis vacemus, quo Hierusalem que edificatur ut ciuitas, ijs lapidibus viam cõstruentes, legem Christi impleamus. Quæ non admodum grauis est, ad portandum, ut nonnulli falso autumant, cuius iugum vehementer suaue, & onus leue appellatur. Quod quidem dilectus Apostolus experimẽ

to

In festo purificationis.

152

to agnoscebat dicens. Præcepta eius graua non sunt. Lex illa verus iugum pòderosum nimis fuit; ita ut patres antiqui quamlibet sanctitate conspicui, portare nullatenus illud potuerint. Id que manus Mosi graues indicabãt. At Christi lex sancta, tã est gratia & oleo lætitiæ referta, ut nihil grauamini, nihilque ponderis præ se ferat. Hinc Esaias dixit euangelium sacrum à longe inspiciens. Computrescet iugum, à facie olei, hoc est. Gratia Christi Iesu inundante, legis veteris onus euanescet. Vtraque manu Christi Iesum teneamus oportet, si boni Simeones esse cupimus fide & dilectione mãdata eius seruantes, ut ipse quiescat in nobis, nos que in illo. Veli qui alligantes onera graua & importabilia saltem vel digito nolunt ea mouere. Tales sunt qui magna de virtutibus, & pœnitentia iactantes, quæ minima legis sunt nec adimplent. De quibus conquestus dominus ait: populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me. Seria sunt ista fratres, intentissimo corde exaudite. Profecto nisi in hac vita Christus Iesus, in vlnis vestris quieuerit, nec vos morte aduentante in brachijs illius re quem inuenietis. Vnde illud canticorum concinere minime poteritis. Læua eius sub

1. Ioan. 7

Figura.

Esai. 10.

Esai. 29.

sub

Cantic. 2. sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

¶ Sed audiamus modo quomodo Simeon sui voti compos factus; Christum dominum benedixit; & pulchrum carmen decanta uerit. Benedixit Deum & dixit. Nunc dimittis seruum tuum domine, secundum uerbum tuum in pace. Vbi Theophilatus: dominum uita & mortis eum agnoscens, iam mori non pauet. O rem stupendam, & scitu dignam, fratres, ante quam uitam uideret, quasi carcere corporis uinctus erat, nunc Christo Iesu inspecto, qui uita aeterna est omni timore expulso, fidenter mortem prestatolatur, uelut cum Apostolo clamans. Desiderium habens dissolui & esse cum Christo. O nos in initium tepidos, qui morte iam expuncta, & a Christo in cruce superata, adhuc uiuere tantopere cupimus & necis timore percussi, mori pertimescimus. Non sic diuus Martinus pastor dignissimus: sed quid ait? Domine si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem. Ecce uir probus nec moritauit, nec uiuere recusauit: imò fiat uoluntas tua, inquit. Vnde beatus Basilius: iustorum uox ea est. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. Nempe super hoc mundo & flebili eius mora ingemiscunt

Nota.

Psa. 119

gemiscunt amici Dei. Rursus sanctus Ambrosius ait: uide iustum uelut corporeæ carcere molis inclusum, uelle dissolui, & esse cum Christo. Sed qui uult dimitti, ueniat in templum, ueniat in Hierusalem, expectet Christum domini, uerbum Dei manibus suis accipiat & brachijs fidei, & amoris cõplectatur. Tunc dimittetur, ut non uideat mortem, qui uiderit uitam. In pace seruum tuum dimittis inquit: in Christo Iesu, qui pax nostra est, & hostilem culpam adædeleuit, in pace que exuperat omnem sensum, & omnem intellectum, de qua Esaias. Se Efa. 32. debet populus meus in pulchritudine pacis, in requie opulenta. O faustissimam diem, quando nobis pax illa contigerit, in pace in id ipsum dormire & requiescere. O quando obdormiam in Christo Iesu: quando terreo corpore soluto requiescam? Quando uocem illam ex celo dilapsam audire merear? Iam dicit spiritus ut requiescat a laboribus suis. Nihil equè in uotis nobis fidelibus esse deberet, quam corporis mortis huius exuijs depositis in aethera euolare, & Christum Iesum uidere cum angelis perpetim Deum laudare, eo que potiri. Sed quod nunc subest causa quod sanctus uir longioris uitæ periodum non postularit, quo saluatorem dogmata

Apo. 14

calica prædicantem audiret? nec dum prædicantem sed tot portenta facientem videret? Quâdoquidē iudeorum versutiam, & rabiem contra Christū Iesum futurā haud ignoravit: quod palā fecit, quando virgini vaticiniū horrifonū deprōpsit. Ecce hic positus est in ruinam, & in resurrectionē multorū in Israel. Et tuā ipsius animā pertrāsibit gladi⁹. Ecce quā dilucidē saluatoris nostri passionē, paucis verbis depinxit, necnō & martyrium sacrosanctę matris schemate quodā prælagiuit. Quāquam magno intrinsecus dolore tactus hoc dixerit. Maluit igitur ab hac vita migrare in pace, quā bellū intestinū Hebræorū, aduersus Iesum videre, quāuis in limbū patrū erat descensurus, illic animam glōriosam Christi verbo vnitā expectās. Mirabilis sane petitio hæc, quam pauci admodū hodie offerūt Deo. Imò vt serid̄ diuus Hieronym⁹ cōtestatur,

S. Hier. cū nihil dulcius vita sit in hac vita, nemo rā est senex, qui nō se vnum annum existimet victurū. Cygneum hoc, & mellitum canticum prosequamur.

Text. ¶ Quia viderunt oculi mei salutare tuum. Beato Ambrosio teste in suo hexamerō, cygnus suapte natura, triduo ante mortē frequentius ac suauis solito canit. Cui persimilis

lis esse videtur annosus cantor n̄ Simeon, quippe qui voce dulcisona saluatorē mūdi tenēs, & acie fidei irreuerberata contēplās hoc mellissuū carmē plurimis scatēs myste rīs cantauit. Cur ita gauisus ex hoc seculo nequā exire poposcerit, nūc subindicat, dicēs: quia viderūt oculi mei salutare tuū, perinde ac si dicat. Si enixē te dñe precatus sū, vt iubeas me de hoc ergastulo tetra exire, Nota. & animam meā liberare, de domo lutea, quā tot annis habitauī ingemiscēs, ratio potissima hæc est, quia tū corpōris, tū animæ oculis saluatorem mundi intuitus sum. Eā ob rem nulla re iam delector in hac calamitosa vita, imò degustata spiritali dulcedine despicit omnis caro. Securus abeam post hac, viuere egre feram, mori oblectamento magno mihi erit. Scio bone Iesu & optime scio, te venissē in mundum non vt partes iudicis agas, sed vt saluetur mundus Ioan. 3. per te. Tu pastor ille bonus es, qui ouē perditam querere magno cum labore & infudatione venisti, humerisq̄ impositam ad Luc. 15. caulas angelorum reducas, gaudens & gliscens. O nos beatos fratres, qui hæc ore & corde profitemur, scientes & incunctanter asserentes non esse nobis aliud nomen datum sub celo, in quo oporteat nos

Declamatio septima

Acto. 4 faluos fieri. Iesus falus spes, & vita nostra est. Christo hoc munus gratiæ collarū fuit, vt per ipsum omnes salutē inuenirēt, ideo aptè vocatum est nomē eius Iesus, hoc est, faluator, angelo hoc nomen benedictum pronunciante, nō solum matris sed etiā Ioseph qui nutritius futurus erat. S. Tho. 3. p. q. 37. ar. 2. Vos charissimi adorātes sacram eucharistiam, vel eam suscipientes confessione omnium peccatorum facta vt ius est, corde & ore dicite. Nūc dimittis seruum tuum domine secundū verbum tuū in pace, quia viderunt oculi mei salutare tuum. Benedicito dñm qui fecit te & inebriantē

Eccle. 32 te ab omnibus bonis suis, ait ecclesiasticus. Verè panis ille viuus qui de cælo descēdit vt nos aleret, & oblectaret mentes nostras mira sua suauitate Christus est, qui nos fecit ad imaginem & similitudinem suam. Ipse inquam est, qui omnibus bonis suis in sacro altari nos inebriat. Iuxta illud. Calix

Pfal. 22. meus inebrians quā præclarus est, & spōsa ait. Comedite amici & inebriamini charissimi. Planè qui ad hoc mirabile & saluberrimū sacramentū edendum adeunt amici sint vel charissimi oportet. Nā qui vt

Cant. 5. traditor pessimus Iudas accedit, is reus erit corporis & sanguinis domini. Atqui amici

in festo purificationis.

155

ei comedunt non nihil laborando, dum se preparant ad sanctam cōmunionem. Charissimi bibunt & inebriantur expeditius se se examinātes, iuxta illud Apostoli. Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Charissimi vt sunt perfecti mellita dulcedine huius ineffabilis sacramenti inebriantur, ita vt omnium creaturarum obliti sui que immemores, vnum cogitare, vnum duntaxat concinere valent, dicentes. Nunc dimittis seruum tuū domine secundum verbum tuū in pace. Et iterum quam magna est multitudo dulcedinis tuæ, quā abscondisti timētibus. Scitè dictū est abscondisti: nam hoc manna absconditum, nemo nouit nisi qui accipit. Obsecro vt frequentius accedatis, & illud gustantes videbitis quam suavis sit dominus. Modo vilissimis Ægypti pabulis spreis, fide & charitate dealbati & mūdati, hanc regalem mēsam adeatis. Sequitur in cantico, quam sit utilis omnibus aduentus Melsiæ.

¶ Quod parasti ante faciem omnium populorum. Saluatorem eum appellās, à mirifico officio eum laudauit, & nūc bonum commune insinuat Christū esse, eò quod non tātum Israëliticum populum, sed om-

V 3 nes

Euchari
stia.
Corint.

Pfal. 30.

Text.

Declamatio septima

nes totius mundi gentes lucrari venerat. Proinde Esaias scripsit. Videbunt omnes fines terre salutare dei nostri, & in psalmo. Notū fecit dñs salutare suum in conspectu gentium reuelauit iustitiam suam. Et iterū Esaias. c. 49. Parū mihi est, vt sis mihi seruus, ad suscitandas tribus Iacob, & facces Israel conuertēdas. Dedi te in lucē gentiū vt sis salus mea vsq; ad extremū terra. Magnificū oraculum hoc & maximē annotādum, cui consonat illud Apostoli. Nūquid Israel tātum Deus, nōne & gētiū? & alibi: in Christo nō est distinctio iudai & graci. S. Cyril lus. Beatu Cyrilus ad tēpus verba hęc refert. Fuerat autē Christi mysteriū quod paruit in vltimis tēporibus seculi, preparatū ante mūdi originem. Germanior tamen sensus apparet prior, & literę accommodatior. Quam vilis fuerit orbi terrarum aduentus Messia in fine cantici ostendit. Text. ¶ Lumē ad reuelationē gētiū & gloriā plebis tuę Israel. Obseruandū hic est quā exaltē, & perspicuē Simō loquatur de negotio euāgelij, seu de Christo ipso. Gētes pōnit Iudęis, ijs dicit missum ad gloriā, gētibus verō ad reuelationē, vt illuminentur, & cęcitatē pristinā amittāt. Iuxta Esaię oraculū. Populus q̄ sedebat in tenebris, vidit lucem

in festo expectationis.

156

lucē magnā. Habitātib; in regione & vmbra mortis, lux orta est eis. Ecce infelicitas gētiū, tenebris insidebāt potissimē inscitia laborantes, vt Egyptij tenebris dēfissimis inuoluti, Ideo maximē lumine fidei egebāt sicq; propria sapiētia diffisi, & suis factitijs idolis abdicatis, veritatē euāgelij amplecterētur. Vñ Zacharias cecinit. Illuminare ijs qui i tenebris & in ymbra mortis sedēt, ad dirigēdos pedes nros in viā pacis, & saluator de se ipso ait. Ego sum lux mūdi, q̄ sequitur me nō ambulat in tenebris, sed habebit lumē vitę. Videre est quātum cęcitas inualuit apud gētes, & quā innumera idola colebāt. Bruxilius philosophus vita functus Romę dimisit ducēta octuaginta milia deorū, ad custodiā ciuitatis, iuxta numerū ciuiū qui tūc tēporis erat. Res quidē factis monstrōsa & horrenda dictū. At Iudai quāuis vnū Deū verū adorabāt, pp̄fē valde in idolatriā, im molauerūt filios suos & filias suas demonijs & nō Deo, teste propheta. Et gloriā plebis tuę Israel. Verē Christus in gloriā magnā celsit hebræorū, eo quod ipsis promissus, ex ipsis nat; ipsis dogmata salubria ore suo benedicto predicauit. Sed vt sctūs Athanasius inquit, renuiter lege illuminabātur, ideo non dicit quod lu

Luce. i.

Nota.

psal. 105

amō 2

f. **Atha.** me protulerit eis. Et gloriam plebis tuæ Israel. Memorās antiquam historiam, quod sicut olim Moyses dominum alloquendo gloriosam gessit faciem: sic & ipsi diuinam humanitatis lucem pertingētes, vetus abijcientes velamē, in eādē imaginem transformarētur, de gloria in gloriam. Hæc Athanasius sapientissimè quidem. Iure ergo dictum est, & gloriam plebis tuæ Israel, nā salus ex Iudeis. E quibus apostoli selesti sunt, vt per orbem longe lateque sanctum euangelium prædicarent, vitæ splendore ac miraculorum radijs coruscarent. Quæ omnia non vulgaris gloria fuit plebi Israelitica. Magnificatur igitur Christus in hoc cantico, ratione salutis omnium, quia mediator est Dei & hominum. Ratione lucis gentium, & ratione gloriæ Iudeorū. In primo clemētia eius, in secūdo sapientia, in tertio maxime potētia illius splēdet. Pax Christus est, quia salus, & redēptor: & ideo lux, quia doctor: gloria est nostra, quoniā merces sanctorum magna.

Sūma. ¶ Nos fratres saluatoris & Dei paræ exempli ob oculos habētes, tēplū Dei ad eam gratiarū actiones ei agētes, pro tot beneficijs nobis impēsis quāquam immeritis. Humiliemus nos qui purificatione, tanquam

noxij egemus, & penitentiam agentes sacramentali exomologesi corda nostra ablauimus. Equidem si purificatione non esset nobis opus, Deus optimus non diceret. Lauamini & mundi estote, auferte malū cogitationum vestrarum ab oculis meis. Hostias offeramus mundas, non arietes, vitulos, aut columbas, quæ omnia vmbritica erant, sed corpora nostra & mentes, a contagio peccati liberas, quas apostolus hostias videntes, sanctas, Deo placentes appellat. Caterum Christum Iesum in vlnas nostras excipiamus, fide & opere, ei inferuientes, nam ipse vt nutritius Ephraim in brachijs suis portat nos, vt ipse ait. In brachijs meis portabam eos, sicut nutritius Ephraim. En quantum nos diligit Deus noster, qui non alienis sed proprijs vlnis, nos portare confitetur, quod matres fastidio aliquando habentes filios non faciunt. Gestantesque Christum Iesum, canticum nouum ei concinamus, magnificantes eum, qui sua munificētia, nos inuisere dignatus est. Vt salutare nostrum sit, pacem nobis concilians, imò pacificans per suum sanguinem, quæ in calis, & quæ in terris sunt. Quia homo factus propter nos, gentibus cæcutientibus & in tenebris sedentibus,

Declamatio septima

lumen indeficiens sit, Iudæis autem ex quibus natus honor & ingens gloria, & cunctis se diligentibus merces magna. Cui virtus & imperium sit, cum patre & Spiritu sancto, Amen.

¶ Appendices annotationes quædam.

Annotationo. i.

¶ Primò notandum, quod Christus Iesus Hostia vera est, ad quam omnes hostiæ legis veteris referuntur sicut figuræ ad veritatem. Præsentari tamen voluit in templo; nam sicut filius Dei non propter seipsum factus est homo, & circumcissus in carne, sed vt homines faceret Deos, & spiritaliter circumcidamur: sic propter nos sistitur Domino, vt discamus nos Deo præsentare, & hoc circumcissione facta vitiorum: nulloqui neminem decet diuinis conspectibus apparere. S. Tho. 3. p. q. 37. ar. 3.

¶ Secundò humilitatis doctor, cum esset legislator, legi parere instituit, vt vbiq; deiectionis exemplum viuendum nobis relinquat. Opere, prius quam verbis, comono faciens nos, vt supercilium deponentes, Adæ superbix renuntiamus, quâ heu malo nostro ab eo contraximus. Itaque puer Iesus in templo quinque siclis redemptus à matre

in festo Purificationis.

158

matre benedicta, clam ad nos clamat. Discite à me quia mitis sum & humilis corde. O putredo & vermis, lutulèrus homo, quid post hac superbis: Quem obsecro hunc munculum iam non pudeat ceruicem erigere, cum ille verè Dominus, verè summus, sic se humiliaret, vt etiam crucem subiret, & per summam deiectione sui, promeruit ad summam euehi dignitatem? dicente Paulo. Factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen quod est super omne nomen.

¶ Tertio Saluator in templo offertur, vt Davidis propheta sit impleta. Suscepimus misericordiam tuam in medio templi tui. Hanc misericordiam Simeon suscepit, suscepimus & nos, & quicumque sunt præordinati ad vitam. In medio templi sistitur misericordia hæc, nõ in angulo, quia non est acceptio personarum apud Deum, vt notat sanctus Bernardus ser. primo. huius festi. Longè est hæc gratiarum actio à voce illa gemetis: Dñe in celo misericordia tua.

¶ Quarto, Deipara Maria quamuis legis edicto obnoxia non fuit, legis ceremonias neutiquam contempsit, vt potè verè humilis Ber. ser. & filij sui discipula. Planè humilitatis signum Maria.

gnum est, cum Apostolo clamare. Omnia mihi licet, sed non omnia expediunt: omnia mihi licent, sed non omnia edificant. Hinc discant quibus sint pœnis digni, qui licentiosius viuentes, alijs scandalum præbent: dicente Domino. Væh illi, per quem scandalum venit.

5.
Esa. 53

¶ Quinto, Saluator mudi oblatuſ est, quia ipſe voluit hodie, veluti Eſaias propheta- rat. Sed quid nos offeremus, aut quid retri- buemus illi pro omnibus quæ retribuit nobis? Ille obtulit pretioſam hoſtiam, qua melior nulla: nos demus quod poſſumus, offeramus nos ipſos. Ille ſe ipſum obtulit, tu verò quiſ es qui te ipſum offerre cuncte- ris? Bone Ieſu, duo minuta habeo, corpus & animam, vtinam hæc tibi perfectè in ſa- crificium laudis poſſim offerre. Hæc ſan- ctuſ Bernarduſ. ſer. 3. huiuſ feſti.

6.

¶ Sexto, maximè notanda eſt ſacræ fidei noſtræ viuacitas, quippe quæ pluſquàm lyn- ceoſ habet oculoſ. Quiſ nõ ſtueat perſpi- cacitatem fidei noſtræ vel rapida cogita- tione contemplanſ? Hæc rudeſ paſtores fe- ſtinanter ad præſepium Chriſti, Magoſ ab Oriente adduxit, & in diuerſorio Do- minum cælorum adorauit. Hæc infantem Ieſum in templo agnouit, & Saluatoriſ præco-

præconia, cunctis aſtantibus perſonaui- t, magnificiſ honorauit tituliſ, ſalutare, lu- men gentium, & gloriã Iudeorum Chri- ſtũ appellãſ. Quid plura? Fideſ per di- lectionem operatur, Ieſum ſauciatum, ſpi- Galat. 5
rituſ coronatam, clauis confoſſum, in cruce pendenteſ, regem cælorum & dominum omnium, palam proficetur. Voſ chariſſi- mi, forteſ in fide, mundo, carni & diabolo reſiſtite, quo ſalutiſ æternæ brauium, capeſ- ſere valeatiſ. Vbi nõ ſolam fidem, quam regnare hæretici aiunt laudamus, ſed eam pro virili noſtra cõmendamus, quæ nec o- tiõſa eſt, nec abſque charitate operatur, apoſtolo Paulo teſte.

DECLAMATIO O-
CTAVA IN FEſTO

beatæ Mariæ virginis
ad Niueſ.

THEMA.

¶ Candor eſt lucis æternæ, ſpeculum ſine macu- la, imago bonitatiſ ſimiliuſ. Sapien. 7.

MIRABILE quidẽ fra-
tres nobiſ apparet, quod poſt
tot miracula diuina virtute
patrãta, almæ virginiſ Mariæ
preci-

precibus hoc duntaxat sancta ecclesia Romana tanta hodie celebritate colat, quod niue de celo descendente, in aestiuus caloribus, Romae apparuit. Enim verò ut altius rem adeò stupendam saltem compendio dicam. Tempore Liberij papae a beato Petro quarti, patritius quidam nomine Ioannes tū nobilitate & sanguine ingenuus, tū morum virtute praclarus, multarum diuitiarum opulentia diues, simul cum coniuge sua, quam sibi Deus optimus dederat, beatissimam Deiparam sibi in praecipua dominam & aduocatam delegerat. Haerede quidem orbati obnixè vno ore parique corde ambo almā virginē, orabāt dicētes. Sacerrima celorū regina, tibi vota nra persoluim⁹, & si fragiles ac immeriti sim⁹. Tu ut assoles tuae pietatis viscera nobis ostēde, ita ut vitā nostrā & oīa quae in terris tanquā homines possidemus solita miseratione dispone. Illud potissimè in nostris votis est, ut filio tuo, tibiq; nra semper deseruiat actio. Nostraq; facultates, tibi in aliquo beneplacito obsequio expēdātur. Mira res fratres, nec pietas Dei precibus corū defuit, neq; benigne virginis aures obtinere sunt. Quin & eorū vota Deus optim⁹ ex alto prospiciēs, petitiones illorū instituit

sancto

sancto fini tradere. Itaque quando telluris germina exiccari solent, solis ardore cuncta adurente, quinta die mensis Augusti, volens beata virgo Maria locum aedificandae sibi ecclesiae insinuare, quadam nocte, subito natura temporis reluctante, nix è sursum descendit, quae tantum locum construendae basilicae operiens, miraculum ex algore ministravit. Eadem nocte virgo sancta, sui visione portentum stabiluit, tū Liberio papae, tum etiam patritio & uxori eius apparuit, edocens illos de mirando ac nouo oraculo, & de ecclesia sibi erigenda Romae, largius reuelauit. Idque summus pontifex cum omni clero vniuersaque ciuitas, statim opere impleuit, inexhaustas gratias vniuersa turba reddens virgini gloriosae, pro tam mirifico, tamque memoria digno miraculo facto.

¶ Nempe charissimi ratio ipsa postulabat ut tanti miraculi festū & celebritas quorannis in virginis gloriam coleretur à fidelibus, eò quòd suapte natura nix candorem mirabilem & decorē habeat. Atqui Deiparae virginis tā est admirabilis pulchritudo, ut etiā angelos ipsos vīcat puritate: spō si sui testimoniū iā audiam⁹ ut niue ipsam candidiorem agnoscamus. Quā pulchra

es ami-

es amica mea, quam pulchra es & decora. En non semel, sed pulchram eam esse asserit Spiritus sanctus duplici pulchritudine: quoniam nos admoneat, aliam virginem intus & foris mirabiliter speciosam fuisse. Iterum laudare eam sponsus contendit eodem capitulo dicens. Ecce tu pulchra es amica mea. Imò ut Luna pulchra prædicata & electa ut Sol. Hinc verba nostri thematis ei iure conueniunt, quanquam de filio Dei qui est sapientia patris, literalis sensus loquatur. Eam ob rem primo de Christo Iesu, secundo de sanctissima eius genitrice thema nostrum explicabimus. Roboret mentes nostras Spiritus sancti gratia, qua freti quæ promissimus etsi impares, persolvere valeamus.

¶ Candor est lucis æternæ speculum sine macula, imago bonitatis illius. Hæc tam excelsa, atque profunda de filio Dei dicta sunt, quo eius maiestatem & æqualitatem cum patre agnoscamus, vel ut melius dicam todo corde credamus. Verum beatitudo, & felicitas nostra charissimi, in hoc sita est, ut Christum Iesum Deum verum, de Deo vero genitum profiteamur. Paris periculi res est, uti sanctus Leo papa testatur, si Christum tantum hominem, aut solummodo

Leo papa.

modo Deum confiteamur. Quandoquidem ut homo est, quem virgo sancta Spiritu sancto operante concepit & peperit: æquè Deus est ex patre generatus ab æterno. Cui pater omnipotens ait. Filius meus es tu ego hodie genui te: ubi hodie nõ temporis sed æternitatem subindicat. Vnde Apostolus clamat: Tantò melior angelis effectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditauit. Cui angelorum dixit Deus filius meus es tu, ego hodie genui te? Argumento irrefragabili deitatem Saluatoris ostendit Paulus, quæ fere omnem Orientalem plagam degrassata est, non parcens ætati, sexui, vel statui vlli. Aduersus hæc hæc & immanissimam feram, ab inferis profectam, pro sua virili callentissimus literarum sacrarum doctor Augustinus pugnavit, beatissimus Hieronymus totius ecclesiæ Iubar fulgentissimum, sanctus Ambrosius & sanctorum patrum caterua, infracto animo, contra hæc diram bestiam dimicantes non parum insudarunt. O infelices vestra malitia obcæcati, parumper gradum figite, & à Christo Iesu arcanum hoc discite. Ego ait & pater vnum sumus. Planè vnitas substantiæ, & personarum plurali-

S. Tho. I
p. q. 31.
ar. 2
Hebr. 1.

S. Aug.

Ioan. 10

Declamatio octava

tas breui verbo innuitur. Vnum pater
& filius sunt, potentia maiestate, &
deitate: sed alius pater & alius filius, i-
ta vt personarum confusio nulla sit. Ve-
rum fratres altiora hæc sunt, quam in-
tellectus nostri indago rimari queat, ve-
runtamen, qui est in sinu patris ipse no-
bis narravit. Filius veniens in mundum
abdita hæc nobis pandit: ipse magister
& doctor noster benedictus, abdita
quæque sua munificencia, non merito
nostro referavit. Quin vt ipse testis
est, in hoc felicitas nostra consistit. Hæc
est vita æterna, ait, vt cognoscant te
Deum verum, & quem misisti Iesum
Christum. Fieri non potest, vt pater ca-
lestis agnoscat, filio non cognito: sunt
quidem (vt theologi aiunt) nomina hæc
correlatiua: ita vt alterum, alterum in-
ferat Scotus. n. d. 5. q. 2. Miror Aristotelem
ethnicum qui ordine perfectionis dicit per-
fectissimum cognoscibile à nobis naturali-
ter dixit esse Deum. Et in hoc ponit felici-
tatem naturalem. Ethicorum 10. Non
autem sub ratione patris & filij & Spi-
ritus sancti, naturalis cognitio Dei ha-
beri potest, sed fide sacra mentem no-
stram illuminante.

Ioan. 17

Scotus.

¶ Hic

in festo Niuuium.

162

¶ Hic Dei filius tribusijs rebus quã opti-
mè cõparatur, candori lucis, speculo per-
polito, & imagini. A damulsim singula ex-
ponam⁹. Filius Dei cãdor lucis æternæ est.
Nam sicut lux radium suum profert, ita
pater filium suum intellectu generat. Vn-
de in symbolo sancta Ecclesia incunstan-
ter profitetur: Lumen de lumine, Deum
de Deo, filium Dei generatum. Perspicuũ
est & rationi fati consentaneum, quòd si
Sole esset æternus, radius eius æque esset æ-
ternus. Ad eundem modum pater cum sit
æternus, ex substantia sua æternum gene-
rat filium. Et ab vtroque Spiritus sanctus,
amor vtriusque procedit. Iuxta illud:
Spiritus sanctus quem ego mittam vo-
bis a patre. Itaque lux æterna pater can-
dorem habet, qui est filius. Idque A-
postolum non latuit. Qui cum sit splen-
dor gloriæ ait Paulus. Ecce candorem
lucis æternæ, nunc splendorem patris
vocat, quo generationem æternam no-
mine splendoris nobis innuat. O can-
dorem mirabilem, quo angeli & om-
nes cæli ciues illuminantur. O pulchri-
tudinem ineffabilem cuius scintilla &
caelos decorauit, prata florifera &
quicquid pulchrum visum est depingit.

Ioan. 15

Hebr. 1

X * Atten-

Declamatio octaua

Attendite fratres quam sit candor hic expectabilis, quam & toto pectore desiderabilis. Gemmarum omnium fulgor, margaritarum vernantium decus, velut stilla huius pulcherrimi fulgoris est. Verum filij Dei summi ea vox est. Pulchritudo a gri mecum est. Imò omnium creaturarũ species & decus, à Deo tanquam à fonte dimanat. Hinc diserte Plato dixit. Illud ipsum cõsideremus, nam si vultus quidam, aut aliquid talium pulchrũ est, quippe hec omnia fluunt: sed ipsum pulchrũ dicimus, quod semper quale est perseverat. Ecce qualiter quæ fucata sunt & pulchra apparent, taxauit, Deum solum pulchrum reputans, quia semper est talis, apud quem non est vicissitudinis obumbratio. Et iterum 3. lib. de republica. Quod maximè est pulchrum, & maximè amabile.

Nota.

¶ Cæterum is qui lucis aternæ candor pulcherrimus dicitur, speculum sine macula etiam sit oportet. Quandoquidem speculum, si luce non careat, & ante se faciem optimam habeat, tunc summam perfectionem attingit. At eũ verbũ Dei lux sit, & patrem suũ perfectè suapte natura repræsentet, speculũ perfectissimũ sit oportet. Verũ in hoc speculo beatus Petrus patrem cælestem

lestem viderat vbi interrogatus à Christo respondit. Tu es Christus filius Dei viui. Mat. 16
Ecce in filio agnouit patrem, tanquam in speculo perpolito nihil maculae habente. At contra, qui eum Heliam, aut Ioannem Ioan. 15
baptistam, aut vnum ex prophetis fore asseriebant, cæcutientes iudicabant toto caelo errantes. O rem mirabilem, Philippo dicenti, Ostende nobis patrem & sufficit nobis, iure optimo dictum est. Tanto tempore vobiscum sum & non cognouistis me? Philippe qui videt me videt & patrem meum. Perinde ac si dicat: Ego speculum sum ab omni macula peccati alienum, quisquis me fidei oculis intuetur, videns me, qui filius sum, & patrem meum videbit simul cui æqualis sum, eandem naturam, & aternitatem, cum ipso habens. Videtis (ni fallor) dilectissimi quo modo filius Dei speculum patris sit, expers cuiusuis maculae.
¶ Denique qui lucis aternæ est pulcherrimus candor, & speculum absque macula, is & imago bonitatis patris sui est. Ecce vt nuperrimè diximus, quam sit ex omni parte perfectum hoc speculum, lucem & imaginem præ se ferens. At hæc imago, non ex ære, marmoreve,
X 3 fabre-

Declamatio octaua

fabrefacta fuit, non cineribus aut diuersis coloribus picturata, verum huiusmodi imago satis imperfectè repræsentare solet, eo quod os habeat, non tamen loquitur, oculos possidet, videre minime potest. Itaque siue imaginem propriam quis in aere speculum aspiciens consideret, siue quamlibet aliam humano ingenio structam intueatur, subinde imperfectam agnoscat, quoniam mortuum simulacrum videt. At verò filius Dei imago patris est, non emortua sed viua, sicut pater habet vitam in semetipso sic dedit filio vitam habere in semetipso ait Saluator noster, ne quis in re tam graui quoquo pacto ambigere possit. **Quin** & vita æterna ipse est, iuxta illud. Ego sum resurrectio & vita. Resurrectio nostra est, qui nos è mausoleo in extremo die suscitabit, & vita est, atque fons omnium viuentium tam in celo quam in terra. Eas ob res Apostolus filium Dei figuram substantiæ eius appellat. **Qui** cum sit splendor gloriæ, inquit, & figura substantiæ eius, hoc est, ex patris ælestis substantia genitus, Deus de Deo. Vnde homo ad imaginem Dei factus, non est imago Dei. Filius vero Dei perfecta

Ioan. 5

Ioannis

Hebr. 1

in festo Niuum.

164

fecta imago est patris. Ratio quia in perfecta imagine nihil deest quod inest illi, de quo expressa est imago. Notum est autem unicuique quod in homine inuenitur aliqua Dei similitudo quæ deducitur à Deo, tanquam ab exemplari, non tamen est similitudo secundum æqualitatem, quia infinitum excedit exemplar hoc tale exemplatum: & ideo in homine dicitur esse imago Dei, non tamen perfecta. Id quod palam facit præpositio illa ad, accessum quendam significans, qui competit rei distanti: vt latius sanctus Thomas 1. p. q. 92. ar. 1. tractat. Est ergo filius Dei imago patris perfecta, perfectè implens illud cuius est imago: eam ob causam semper dicitur imago Dei non ad imaginem Dei sanctus Thomas ibidem, ad secundum. Splendet itaque imago Dei in Christo, vt imago imperatoris in proprio filio sibi connaturali: in homine aut, sicut in aliena natura: quemadmodum imago regis in numo argenteo. Hæc sanctus Augu. in libro de decem chordis: & est perpulchra comparatio. Caterum bonitatis Dei Christus Iesus imago nuncupatur, & bene: nã teste Dionysio, bonum est diffusiuum sui ipsi. Vnde magnus philosophus Plato li. de ditto ui. nomi.

S. Aug. Simile.

X 4

Declamatio octaua

to diferte loquitur est dicēs: bonitas Dei fuit
causa factionis mundi. Sanè vt soli pecu-
liare est, hac & illac, radios suos spargere,
ita bonitati Dei proprium est, seipsam cō-
municare. Quam bonitatem vel maximè
Deus pater erga nos ostendit, quando fi-
lium suum misit in similitudinem carnis
peccati. Huc spectat illud beati Ioannis.

Ioan. II

Sic Deus dilexit mundum vt filium suum
vni genitum daret. Quorsum dilexit,
mundum tot sceleribus inquinatum, hor-
rendum, innumeris delictis obnoxium?
Nempe quia pater beneuolus, quia so-
lus bonus & in seculum misericordia e-
ius. Dilexit mundum fallacem, vt effice-
ret veracem: dilexit scædum vt sole pul-
chriorem redderet: dilexit denique immū-
dū, vt sua gratuita dignatione faceret mū-
dum: dicente Iob. Quis potest facere mū-
dum de immundo conceptū semine? Nō-
ne tu qui solus es? Id est, tu solus Domine,
tu in cuius ditione cūcta sunt posita, tu Do-
mine qui tuapte natura bonus, tu inquam

Iob. 14

& non alter homines iaculo diro peccati-
ti sauciatos sanare, atque mundare potest.
Huit sententiæ optimè concinir quod A-
postolus ait. Propter nimiam charitatem
qua dilexit nos Deus, misit filium suum fa-
ctum

Ephē 2

ctum ex muliere, factum sub lege, vt eos
qui sub lege erant redimeret. A deste cha-
rissimi obsecro: nusquam nimium legitis
Deum, nisi in amando salutem nostram:
violentiam charitatis hoc verbo apostolus
nos edocet, qua victus Deus optimus qui
charitas est, nobis filium suum dedit. Ecce
imago bonitatis Dei, in qua nisi cæcuciant
homines palam agnoscent quam bonus sit
Deus, non tantum ijs qui recto sunt cor-
de, sed etiam improbis & sceleratis, quos
sic allicit, vocat, expectat patienter, & ve-
nientes amplexatur gaudenter. Idque per-
spicuum est in parabola de filio prodigo,
quem subinde vt pater vidit à longe venie-
tem, accurrens hilari vultu eum suscepit,
plexus & oscula dulcia ei prebēs. Que
omnia eo attinent, vt luce ipsa clarius pa-
tris celestis bonitatē videamus in Christo
Iesu. Quippe qui candor est lucis æternæ,
speculum sine macula, & imago bonitatis
illius.

in festo niuium.

¶ Caterum de Christo homine verba hæc
exponere non abhorret à vero. Sanè vt ho-
mo est, peccatum non fecit, nec inuērus est
dolus in ore eius. Quique vt erat anima
eius beata, & in corpore mortali, fruebatur
tamen essentia diuina. Mirabile dictu ipse

Gala. 4.

Luce. 15.

1. Petr. 2.

S. Tho. 3 solus in hac vita, simul viator & comprehensor erat: vnde audacter inimicis inferre artic. 4 statibus dixit. Quis ex vobis arguet me de peccato? profecto si saluator quoquo modo peccatum haberet, sufficiens redemptor non foret, quin & ipse alio indigeret saluatore. Vt ergo absque peccato fuit, candor lucis aeternae dici poterit, ob mirabilem innocentiam suam. Eadem ratione speculum sine macula vocatur, atque imago bonitatis Dei. Nonne, hoc speculo fracto, anima separata a corpore, vbi in cruce pro nobis obijt, centurio cum suis militibus hominem & Deum agnouerunt? Verè filius Dei erat iste, ait dux & milites eius. Hominem mortuum ostendunt, & verum filium Dei esse profiterentur, huius candoris & bonitatis testis est omnis plebs dicens. Propheta magnus surrexit in nobis, & quia Deus visitauit plebem suam. Testis est vxor Pilati consulens viro suo. Nihil tibi & iusto illi. Testis oculatus est tandem Pilatus ethnicus, voce magna clamans. Iesus nihil malifecit. Et iterum, innocens ego sum a sanguine iusti huius. Testantur & hoc pluraque miracula, quae solo verbo ipse patrauit, vt sua sanctitas conspicua esset cunctis. A deo vt caluniatoribus diceret. Opera quae ego facio ipsa testimonium perhi-

perhibent de me. Et iterum si mihi non creditis operibus credite. Sed nunc ad Deiparam virginem veniamus & eius innocentiam candidam pro modulo nostro indagare incipiamus. Candor est lucis aeternae, speculum sine macula, imago bonitatis illius. Mitto hodie nunc euangelium eod quod illud explicauimus tum in festo praesentationis Mariae, tum etiam in solennitate expectationis. Inibi elogium virginis mulier illa voce magna intonat dicens. Beatus venter qui te portauit & vbera quae suxisti. Enim vero talibus erat encomijs euehenda Deipara, que mundo perditio edit saluatore. Nonne vt iam meminimus, veter Mariae vt aceruus tritici erat, vallis filijs virginitatis & puritatis? Venter eburneus distinctus sapphiris in canticis canticorum benemerito est appellatus, de cuius puritate sapiens sic ait. Candor est lucis aeternae. Sanctus apostolus de omnibus praedestinati sic inquit. Qui elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate. O stupendam Dei dignationem erga nos: nondum erant angeli, caeli aut orbis non apparuerant, & nos in Christo Iesu pater nos delegerat. Quid dignum offerem?

domino

2. Pars.

Eph. 1.

Nota.

domino pro hoc primo & ingenti dono nobis elargito? Verum quicquid possumus & habemus, totum tam benefico patri debemus, & adhuc debitores sumus, quia in filio suo Christo Iesu ante mundi creatione nos elegit. Scopum tamen tam magnae dilectionis attendamus oportet: non ut honores volatiles, aut diuitias perituras, carnis oblectamenta queramus: haec plane bona non sunt, que suos possessores bonos minime efficere queant: imò improbi & vitij addicti eis plus abundant quam viri probi. Electio nostra fratres eò tedit, ut simus sancti, virtute conspicui: & ut verbis sancti Cypriani utar, ob id nos elegit dominus in Christo, ut vigeat apud nos fidei & spei robur, & inter ipsas seculi labentis ruinas erecta mens permaneat, virtus immobilis, nunquam nisi lata patientia, & de Deo nostro anima secura. Ita ut cum propheta nos hortante dicamus: ego autem in domino gaudebo, & exultabo in Deo Iesu meo. Vinea licet fallat, & olea decipiat, æstuans cæpus arefcat, quid hoc ad Christianos? quid ad Dei seruos, quos paradus inuitat? quos gratia & copia regni caelestis expectat? Nā qui sancti sunt & immaculati, natiuitate terrena exposita, spiritu recreati Deo nati, non

f. Cypri.
li. i. cōtra
demetri.

Abac. 3.

non iam mundo sed Deo viuunt, cum apostolo audent asserere. Viuo iam non ego, Gala. 2. viuit autem in me Christus. Observandum quidem fratres, quod non sat erit nos sanctos & mundos esse coram hominibus, quippe qui mendaces sunt in stateris, ea que foris sunt videntes, sed coram Deo sancti sim^o oportet, cui nuda & aperta sunt omnia, Apostolo teste.

In hac electione mirabili quæ ante mundi constitutionem in Christo Iesu facta est, potissimè virgo Maria selecta fuit, ut esset sancta & immaculata, in charitate in conspectu Dei: non sicut alij sancti, qui prius ceciderunt in reticulo diaboli, Ad hæc peccatum hæreditantes. Hos lauit dominus pretioso cruore suo & sanctificauit, Mariam verò sic elegit & prælegit, ut immunis esset a quouis peccato. Vnde eius beata anima gratia Dei præuenta nitidior fuit niue & lacte ipso candidior. Quem mirabilem candore sortita est à luce æterna filio Dei, cui placuit in sponsam & matrem illà habere. Hinc beatus Cyprianus, sermone de f. Cypri. natiuitate Christi: erat ei priuilegiū, quod nulla mulier, nec ante nec deinceps meruit obtinere: nam erat simul mater & virgo, singulis titulis insignita, Vnde & matri pleni

Declamatio octaua

plenitudo gratiæ debebatur, & virginia-
bundatio gloria: quæ carnis & mentis in-
tegritate insignis, spiritali & corporali in-
tus & extra Christi præsentia fruebatur.
Ecce charissimi quam sit miranda puritas
sacræ virginis, & præconijs creberrimis
collaudanda. Sapiëter admodum locutus
est, qui dixit. Decuit virginem ea purita-
te nitere qua maior sub Deo nequit intel-
ligi. Angelorum & omnium spirituum puri-
tatem, virginis almæ candor exuperat, vt
par erat. Tria namq; sunt quæ habent quã-
dam infinitatem; humanitas Christi vnita
verbo, beatitudo hominis creata, & mater

S. Tho. Dei. S. Tho. i. p. q. 25. artic. 6. Quæ ergo ad
præcellentem dignitatem ante secula fuit
electa, ius erat vt maioris sanctitatis esset cõ-
spicua. Rursus, speculum est sine macula:
equidem virtutes omnes vt astra in celo, sic
in Deipara sancta fulgent: aded vt ipsa ver-
ba filij sui suo modo proferre queat. Disci-
te à me quia mitis sum & humilis corde.

Quanta mäsuetudine & mititate nitebat,
quæ vna cum filio iuxta crucem stans ora-
bat, pro carnificibus dicens. Pater ignosce
illis, quia nesciunt quid faciunt. Plus doloris
virgo benedicta habebat de peccato
occidentium, quam de morte filij sui, cui

maxi

in festo niuium.

168

maximè compatiēbatur: velut stupore, &
ecstasi rapti ibi erat, altius opus nostræ re-
demptionis, & acutius angelicis spiritibus
contemplans. Quid verò de eius mira hu-
militate dicam? quando excelsus domi-
nus, è cælo sic eam intuitus est, vt in aluo
eius inclusus carnis nostræ fragilitatem in-
duceret. Mira res vehementerquæ miran-
da, filius Dei cum in forma Dei esset, non
rapinam arbitratus est, imò splendor glo-
riæ & figura erat substantiæ eius, non ta-
men est confusus se ad formam serui exi-
nari: vt qui de fraternitate eius glorian-
tur, & volunt ascendere, non erubescant
descendere. Sed eidem scilicet cum Iacob
enirantur, & cantantes canticum graduum, f. Cypri.
ab imis ad superiora conscendant. O dñe ser. nati,
exclamat sanctus Cyprianus stola martyrij Christi
laureatus, quã admirabile est nomē tuum: Iesu.
verè tu es Deus, qui facis mirabilia. Nō iã
mundi huius staturã admiratur, non stabi-
litate terræ, cum eam cõplectatur volubile
firmamentum, non lunæ incrementum, non
solem semper integrum & laborem eius
perpetuum, nō tēporum vicissitudines, in qui-
bus quedã arēt quedã virēt, quedã reuiuif-
cūt. Miror Deum in vtero virginis, miror oĩ-
potētē in cunabulis. In breui poterat patrari
negotium,

Declamatio octaua

Nota.

negotium, & tantus labor abbreviari ad solum Christi verbum, sicut factus est mundus, sed elementario mundo dignior est rationalis homo. Quod ex eo, quod in eius obsequium facta sunt omnia, facile creditur. Hic planè me totum stupor completur, & cum propheta Abacuch cano. Cōsideraui domine opera tua, & expaui. Videtis charissimi, quomodo omnipotens sese humiliarit, humilitatem Mariæ respiciens: quippe quæ nisi tanta humilitate polleret, mater Dei non foret effecta. Hic est primus religionis introitus, sicut in mundum primus Christi ingressus, ut quicumque piè vult viuere, humiliter de se sètiat, neque supra se in mirabilibus ambulet: imò ut beatus Cyprianus perpulchrè ait: fundamentum sanctitatis semper fuit humilitas, nec in celo stare potuit superba sublimitas, quam primam gratiam ingrediens mundum paruulus noster Iesus nobis attulit, iam opere insinuans quod postea dixit ore. Nisi efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum caelorum. Post filium dilectissimè, speculum habeamus Mariam oportet, ob oculos semper & vbique heroicæ eius virtutes considerâtes imitantesque. Clamat & quotidie voce grandi personat Deipara,

in festo niuium.

169

Deipara, nos dormientes excitans, apostolice sententia vtens. Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Etenim vox est matris, nos tenere amantis, & pietatis viscera nobis ostendentis. Nos fratres aure surda hoc non audiamus: imo speculum nobis sit virginis alme immaculata vita. De qua diuus Ambrosius lib. 2. de virginitate. Sit nobis tanquam in exemplari scripta virginitas, utaque Mariæ, in qua sicut in speculo species castitatis & forma virtutis resulget. Hinc sumatis exempla, vbi tanquam in exemplari magisteria sunt expressa probitatis, quæ quid corrigere, quid fugere, quid agere debeatis ostendunt. Quid nobilius Dei matre? Quid splendidius ea, quâ splendor lucis æternæ elegit? quid castius ea, que sine cōtagione generauit? Erat Maria corde humilis, verbo grauis, animo prudens, loquendi parcior, discendi studiosior, non in incerto diuitiarum, sed in prece pauperis spè reponēs: intèta operi, omnib⁹ beneuolle, maioribus assurgere, æqualibus non inuidere, fugere iactantiam, virtutè amare. Quādo hæc vultu læsit parètes, fastidit humilè, derisit debilem: quando vitauit pauperè? Nihil erat in actu inuerecundum, nõ incessus solutior, nõ vox petulãtior, ut ipsa corporis

Declamatio octava

Simile.

corporis species simulachrū fuerit mētis, & figura probitatis. Domus bona, in ipso vestigio debet agnosci. Quid in singulis morror? Talē inuenit angelus Gabriel, talem euangelistę demonstrarunt, talē spiritus elegit. Quę digna fuit ex qua Dei filius nasceretur. Ecce quę lucidū & nitidū habemus orthodoxi omnes speculū. Hęc intues spōsus laudibus effert vehementer. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. ¶ Imago bonitatis Dei virgo Maria est, in qua vel maximē tum sapientia, tū potētia, tum deniq; bonitas summi numinis apparet. Nimirū hęc tria in cūctis creaturis mirabiliter lucent: alioqui apostolus non dixisset, inuisibilia Dei per ea quę facta sunt intellecta conspiciūtur a creatura mundi. Et in ecclesiastico legimus: à magnitudine speciei & creature, poterit eorū creator videri. Hoc est quod theologi dicunt, in creaturis vestigium esse Trinitatis, in homine autem imago Dei elucet. Sāctus Augustinus lib. 6. super genesim: hoc excellēt in homine, quia Deus ad imaginem suā eum fecit: propter hoc, quod dedit illi mentem intellectualem, qua præstat pecoribus. Quę quidē Dei imago ob mirabilē Marię sanctimoniā, in ea vehementer splendet. Verū si testimo

Rom. 2.

f. Th. 1. p.
q. 93. ar.
2.

in festo iuium.

170

testimonium diui Dionysij. 4. c. de diui. no S. Diomi. accipim⁹, radius solaris maximē habet nyfius. similitudinē diuinę bonitatis. Ratio quia solem ipsum indicat, & cūctis vidētibus se cōmunicat. O virgo benedicta, o super omnes ignara delicti, tu domina solē iustitię Christū Iesum nobis ostēdisti: nec dū ostēdisti, sed quod plus est, virgo intemerata illū mirabiliter nobis genuisti, peperisti que. Equidē fratres mei si radius solis symbolū est, & imago bonitatis Dei, quantō magis Deipara summi numinis simulachrū erit: Quippe quam super angelorum agmina Deus euexit: Vah sceleratis, qui imaginem Dei sibi innatā spurcitiā peccati obscurantes, diaboli imaginē præ se ferūt. Vēh iterū superbia turgidis, liuore inuidiæ fauciatis, carnis lenocinia adamantibus, quibus saluator noster ait: vos ex patre diabolo estis, Ioā. 8. & voluntatem eius vultis adimplere. Ecce non natura, sed malitia homines iniquos, filios tam infelicis patris constituit. Voluntatem eius vultis adimplere inquit: vestigia praua eius sectari vobis placet, non autem dogmata mea vultis audire, & immaculatam meam vitam imitari. Hos graphicē depingit sanctus Iob, quo Iob. 30. eos agnoscamus, & ab eorum commercio

fugiamus. Esse sub sentibus delicias cōputabant. Dixerat paulò superius. Qui inter huiuscemodiliterabantur. Verum quia tristoria attendunt, quæ percipiūt, & permanentia intueri negligūt, bona stabilia perdūt. Et cū amore tēporalium flagrāt, verā letitiam volentes ignorant. Quā si studiosè agnoscere vellēt, quā flēda sunt gaudia quæ appetūt viderēt. Sic delusi fugaci sibi seductione blandiuntur, exultantes cū malefecerint, & latantes in rebus pessimis. At qui velint nolint super vepres ambulant, & si falsò delicias se inuenire credant, miscētur tamen eorum gaudijs plerunque tribulationes: atque ex rebus ipsis, quibus superbiunt flagellantur. Neque sine gramibus eorum rarum molestijs possunt tēporalia quæ appetunt, vel non habita querere, vel quaerita seruare. Hæc omnia profectò miseros homines pungunt, sed easdē punções, ipso rerum tēporalium amore victi & inebriati non sentiunt. Vnde rectè dictum est: esse sub sentibus delicias computabār. Quorū quisque illud Hieremiæ dicere potest. Inebriauit absinthio. Nempe ebruius quod patitur non sentit: peccator qui absinthio peccati inebriatur, non intelligit amaritudinē qua repletur, mundi gloriam diuitiæ sue ficiens

Nota.

Tren. 3.

riens, multas calamitates inuenit & amarū est quod bibit. Sed quia hoc nimis inhianter bibit, eiusdem amaritudinis malum discernere minime iam præ ipsa ebrietate nō sufficit. Hæc sanctus Gregorius. li. 20. c. 16. Equidem qui diaboli filij sunt & imaginē bestię adorant vt in Apocalypsi Ioānes testatur, ij miseri sunt: quos propheta Oseas deplorat. Ephraim vitula edocta diligere tritiram. En qualiter grauium laborum iugo sponte colla submitunt: imò & gloriam Dei mutauerunt in imaginem vituli comedentis fœnum. O vos miseros qui vt vitula laboribus assueta plerunque, etiam si relaxati, ad eundem laboris vltim non cōpulsī sed spōte reuertimini. Audite precor mellitā Christi Iesu vocem, & caute ne grauentur corda vestra, in crapula, & curis huius seculi, & superueniat in vos repentina illa dies. Et iterum venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugū meū super vos, quod quidē suaue est, & onus meum leue. At contra filij huius seculi makūt sub sentibus degere, & instar vitule tritirā diligere, more belluarū viuere, quā iugū dñi suaue humeris portare, & imaginē Dei in seipsis fide, charitate & spe alijsque virtutibus decorare

Ose. 10

Luc. 21.

Declamatio octaua

corare. Sancti viri autem, in hoc toti sunt, & omni solertia eò incumbūt, vt almæ virginis candorem, charitatem, aliasque virtutes contemplantes, toto nisu eas imitari appetant. Sed nūc sponsum audiamus puritatem virginis laudantem.

Cātic. 2. ¶ Ego, ait sponſus, flos cāpi, & liliū conual-
lium: sicut liliū inter spinas, sic amica mea
inter filias, magnifica sunt encomia ab ore
spōsi profecta, in gloriā sanctissimę suæ ma-
tris, precor charissimi attentione ingēri au-
diatis, & sedula memoria ea recolatis. Sese
Christus Iesus florem appellauit, non hor-
ti, nō lectuli, sed cāpi. Lectulus flores habe-
re potest, tamē illatos nō innatos: hort⁹ flo-
ribus abūdat, sed industria humana & vi-
gilantia, ac mortaliū cura prognatis: cāpus
autē, nemine colente, stercorāte, aut impin-
guāte, citra vomeris, ac raſtri operā, sātio-
nēque, flores profert: et si experimento cre-
damus, rore cæli vel pluuiā ager madefa-
ctus, fragratia lilia, specie ornatus; amœ-
nissimo ridētia germinat. Flos ergo hic Ie-
sus Nazarenus, in Nazareth quę flos inter-
pretatur conceptus, sic ait, ego flos cāpi: nō
hortuli, cui humana adhibetur manus, nō
ex viro conceptus sum, absit: sed mystico
spiramine. Nempe cui humana cura adhi-
berur,

Christ⁹
flos.

III lectio mariani

betur, inde marcescit & deficit: Ego verò
sine hominis adminiculo, ex virginali vte-
ro ortus procelſi. Merito ergo Christus li-
lium campi nominatur, cui nec Salomō in
omni gloria sua potest comparari. Quanta
suauitate sit fragrans, aspectu suavis, & for-
mosus olfactu, delectabilis flos hic, indefi-
cienter vernans, naturaliter mundus, ori-
ginis suę radicibus semper inhærens, vt po-
te à patre procedens nunquam ab eo diui-
sus, nec intellectus creaturæ potest capere,
nec lingua enarrare. Sed quod plus stupo-
ris habet, illud est quod sequitur. Sicut li-
liū inter spinas, sic amica mea inter filias.
Vnde Maria vt liliū fragrans: Vnde perpe-
tuo nitore pollens, vt valeat lilio cōparari?
Nōne ex propagatione concepta, & huma-
no generata cōmercio? Aptē quidē, nā ro-
sa inter spinas orta spinarū expers apparet,
priuilegio gratiæ id actū est nō natura tan-
tum: qua in primis parētibus corrupta, om-
nes filij Adæ in peccato concepti, filij iræ
nascimur. Eam ob rem spinæ omnes filiæ
vocātur, nā nos delictorū aculeis obſiti, &
fauciati sumus: illa gratia Dei fulta, &
semper immaculata manēs, & originalis noxæ
nescia, vt cādens liliū oculis Dei maximo-
pere placuit. O sacra & per omnia lauda-
bilis

Cātic. 2.

Maria
flos.

bilis foemina, quæ per gratiam Dei maledictione explosa, amica Dei cõcepta & orta, iure lilio comparatur. Nêpe flos hic de radice Iesse ascēdens cādore, & odore mirabilis, tā est pulcher, vt angelis ipsis sit expectabilis. Super quem dubio procul septiformis Spirit⁹ dona, vt grana aurea septem requiescunt, locupletius quam super cunctos sanctos quamlibet sanctitate conspicuos. Vnde propheta regi⁹ pulchrē cecinit, omnis gloria filiæ regis abintus. Quid plura? ex hoc flore mirabili flos Christ⁹ prodijt, mūdum odore suo replēs, refrigerās angelos, vniuersum orbem lētificans. Ecce quo modo nulli quam virgini Mariæ valeat verius, proposita similitudo accommodari.

¶ Labet in ijs immorari paulisper fratres, vt palam agnoscamus, tum almę virginis candorem, tum etiam vt quam maximē

Matt. 5. omnium puritatis sit amator Christus Iesus videamus. Nēpe beatos mundo corde vocauit Christus, eo quod munditiam vnice amātes Deum ipsum in sua pulchritudine & glōria videbunt post huius vitæ cursum. Non testem alium, sed Christiferam virginem adducamus in tam seriare. Dilectus meus mihi & ego illi, qui pascitur inter lilia. Vbi sanctus Bernardus

duS egregie ait. Sponsa se præuentam à S. Ber. Deo illius opera profert dicens. Dilectus meus mihi. Ipse prior dilexit nos, idcirco vicem reddentes diligamus eū. Nec eligere nos potuit ante mundi constitutionem, vt nuper ostendimus, nisi lubeus nos diligeret Deus. Et quoniam amor Dei amorem parit animæ, & illius præcurrens intentio, intentā facit animam, sollicitudoque sponsi reddit eam sollicitam, idē ait. Et ego illi. Hæc sanct⁹ Bernardus. ser. 62. super cantica. Nescio qua vicinitate naturæ ait ibi, cum semel reuelata facie gloriæ Dei speculari anima cœperit, mox illi se conformari necesse est, atque in eandem imaginem transformari, Apostolo teste. Igitur qualem te paraueris Deo, talis oportet appareat tibi Deus. Nam cum sancto Psa. 17 sanctus eris, & cum innocente innocens. Quid ni fratres, æquē & cum amante sit amans, Christus cum anima intenta intentus, & cum sollicita sit sollicitus? Ecce inquit ego diligentes me diligo. Mira res: non spō Prou. 8 sa dubitat se à Deo amari, quoniam amoris eius flammæ in pectore ardere sentit, & cum regio propheta clamat. Inflammatum est cor meum: & in meditatione mea exardescet ignis. Quandoquidem sedula Nota. Y 5 vita

Declamatio octaua

vita Iesu meditatio quippe qui scopus vite nostrae est, dilectionis prunas in corde nostro accendit, & roigus ingens in praecordijs nostris exardet, non dolorem sed dulcedinem ineffabilem generans: adeo vt aliquando cum discipulis Christi vociferantes dicamus. Nonne cor nostrum ardens erat in via dum loqueretur nobiscum? Neque aliorum spectat illud Lucae euangelistae. Apparuerunt illis dispertitae linguae tanquam ignis, seditque supra singulos eorum: & repleti sunt omnes Spiritu sancto. O ignis qui semper ardes, & nunquam extingueris, ait sanctus Augustinus, incende totum cor meum, ne adulterinis amoribus vllus iam pateat locus. Sed quid hoc est, vt anima quasi sibi soli intendere dicat dilectum? Plane sibi soli intendere gloriatur, quamuis cuncta sua prouidentia gubernat & moderatur: nam quae se Christo obtulit omnibus mundi rebus posthabitis, seque totam ei deuouit sic fides in eo, vt magnam fiduciam habeat cum Propheta cantans. Dominus regit me, & nihil mihi deerit. Iterum dicam, tanta fiducia dicit dilectum intendere sibi, seque illi, quod nihil praeter se & illum videat. Recte ergo mater Dei benedicta dixit. Dilectus meus mihi

Acto. 2

Psal. 22

in festo Niuium.

174

mihi & ego illi. Filius ad amavit eam super omnes mulieres, etiam super omnes sanctos & angelos, ipsa vero totam se ei sacrauit vbi dixit. Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum. Luc. 1

Quod vero annectit, qui pascitur inter lilia: quam sit puritatis amicus filius Dei ostendit. Iuxta illud qui diligit munditiam habebit amicum regem. Equidem nihil est, quod aequè amicitiam Dei nobis conciliet quam cordis munditia, quae egregie in niuis albedine designatur, & in candidissimo lilio. Atqui vt similitudo suapte natura causa est dilectionis, sic qui candor est lucis aeternae Christus Iesus, candentia lilia quaerit, quo inter illa pascatur. Sed quantus iste est, qui vt agnus inter lilia pascua quaerat? Nonne omnis caro foenum & omnis gloria eius quasi flos foeni? Nunquid non foenum hodie est, & eras in clibanum mittitur? Sed vos charissimi vigilanter aduertite, agnus Dei est qui tollit peccata mundi, vitulus saginatus est, qui pro nobis se obtulit in cruce. Attendite non pabulum hic designari, sed locum. Nec dictum est lilijs pasci, sed iter lilia, super sidera regnat & cum hominibus conuersatur. Humilia de spouso commemorat spon

Luc. 1

Pro. 22

Matt. 6

Sponsa, nam ex quo factus est homo, cœpit plus agnosci & amari à nobis. In altissimis Dñs, in imis dilectus, vt ait sanctus Bernardus. ser. 70. super cantica. Amabat super æthera, quia nusquam, & nunquam nõ potuit amare qui amor est, sed donec ad lilia descendit, & pasci inter lilia comperitum est, nec sic amatus à nobis nec dilectus Clarius hoc dicam: amatus est à prophetis & a patriarchis, sed non priusquam visus inter lilia pasci. Viderunt eum, nam idèo videntes dicti sunt: quin & Abrahã vidit diem eius, vidit & gauisus est. Nempe vt erat eis vna fides ipsi Christum viderunt, & acquiescentibus venturum prædicauerunt. Quid est credidisse, quam vidisse: Videmus nunc per speculũ in ænigmatate postea facie ad faciem, teste Apostolo. Videtis charissimi, quo pacto ad lilia descendit, & inter lilia pasci dignatus est, is qui omnes pascit, sumus quidem omnes oues pascuę eius: vt in psalmo legimus. Descensus ad nos dilectũ fecit illum, eò quòd non potuit ante diligi quam agnosci, iam hæc refectio in spiritu quærenda est, nam corpoream cogitare ridiculum esset: imò ipsa lilia spiritalia sunt. Sed ò sponsa prudentissima, nonne hic est quem gemitibus

extre-

extremis orabas, Ostēde mihi vbi pascas, vbi cubes in meridie? Si ergo in cęlo pascitem & cubantẽ sponsum asseris, quomodo nunc inter lilia pasci ostendis? Verũ tunc temporis in sublimi erat cęlestes spiritus pascens, sed iam iam semetipsum exinaniuit formam serui accipiens, in similitudinem hominũ factus, & habitu inuentus vt homo: idèd iam omnium pastor pascitur inter lilia. Ab ecclesia visus est, & ad amatus, ab inope inops, vnice dilectus propter similitudinem.

¶ Sponsus itaque cum sit virtus patris, in virtutib⁹ complacet, & in eis summo opere oblectatur: & cũ sit lilium inter lilia comoratur: cum sit candor lucis æternæ, candidis pectoribus delectatur. Et quidem pascebatur olim corporaliter apud Mariã & Martham, eò quòd sorores illæ lilia erant, candore & odore virtutum, potissimè pietate fragrabant. Quid dico pascebatur recumbens? simul & pascebat sorores sanctas & mira deuotione alebari: idèd cum pascitur ipse pascit dilectos suos. Mirabile dictũ, quantum dulcedinis capiat inter nos, deliciaę meę cum filiis hominum esse, inquit. Dicam & ego deliciaę meę esse cum Christo Iesu, nihil seculi amans, sed

Luce. 10

Pro. 31

sed relinquens omnia creatorem omnium
sequar, & todo corde illum solum diligā
qui est omnia in omnibus. Inter lilia vltq;
modo pacitur dilectus, dum pauperes su
bleuantur eleemosynis, infirmi recrean
tur, vincti per vos soluuntur, Christo Iesu
dicente, quod vni ex minimis meis fecistis
mihi fecistis. Accipite regnū quod paratū
est vobis à patre meo. Anari improbi nō li
lia sed sentes sunt, caput Saluatoris lacerā
tes, nā spinea corona illa pauperū exacto
res, & raptores diros praesagiebat. Hos pla
nē in gehennam ignis Dominus mittet per
petim cruciandos, quoniam eo esuriente
in paupere fideli, & sitiente nec aquam de
derunt. Eam ob rem nec gutta aquae data
est diuiti infelici, qui ientacula panis La
zaro benedicto abnegauit. Crucior in hac
flamma ait improbus. Cruciaberis miser
& poenas commeritas lues in perpetuum,
eo quod non lilium, sed spina in hac vita
fuiſti. Nos verò fratres demus operam
vt lilia simus, candentia lilia virtutum
in mente habentes. Auerte speciosita
tem sponſi vt admiratione rapti, pulchri
tudinem eius adamare, & imitari con
tendatis. Specie tua & pulchritudine tua,
intende prospere, procede & regna. Pro
pter

Mat. 25

Luc. 16

Psa. 44

pter veritatem & iustitiam, & man
suetudinem, deducet te mirabiliter de
xtera tua. O verè amandum, & totis
medullis cordis ampectendum sponſum
ait diuus Bernardus sermone septuage
simo super cantica. Nimirum veritas,
mansuetudo, & iustitia, tria lilia sunt pul
cherrima, quibus maximè ipsi indige
mus. bonum lilium veritas contra ser
pentis versuti mendacium, quo delusit
Euam. Ego ait, sum via, veritas, &
vita. Bonum etiam lilium mansuetudo,
qua vallatus fuit comprehensus, flagel
latus, spinea corona lauciatus, & tan
dem ferreis clavis cruct affixus: hac
mansuetudine aduersarios vicit, eosque
gloriosè prostrauit. Bonum denique li
lium iustitia, qua roboratus mundum
profligauit. & Satanam superauit, for
tem armatum perimens, & spolia eius
accipiens.
¶ Caterum si nos fideles, veritatem loqua
mur cum proximo, si mansuetum in ad
uersis animum nō despondentes fortes si
mus, si denique iustitiam operemur man
data Dei penitus custodientes, tunc li
lia candentia erimus non de terra sed è
caelo orta. Quid de alijs virtutibus dicam?
Tot

S. Ber.

Declamatio octaua

Tot sunt lilia nitore & odore miro fragra-
 tia, quot sunt virtutes. Fides, spes, charitas,
 forritudo temperantia, prudentia, iustitia
 pulcherrima lilia sunt in conspectu Domi-
 ni vehementer speciosa. Vnde in candela
 bro aureo septem lucernæ ex præcepto
 Domini ardebant, & in quouis hastili lilla
 insculpta erant. Flos vtique fructus expe-
 ctatio certa est. Iustus germinabit sicut li-
 lium, & florebit in æternum ante Domi-
 num: Ecce flores iusti fructus sunt honoris
 & honestatis. Er in alio Psalmo. Iustus vt
 palma florebit, & sicut cedrus Libani mul-
 tiplicabitur. Hæc omnia de virgine bene-
 dicta cumulatiùs dicuntur, quæ sanè tot
 habuit lilia, tot fulta fuit floribus, quot vir-
 tutes, & priuilegia. Quare ipsa germina-
 uit vt lilium ante Dominum, & vt palma
 floruit, quando virginitatis claustro serua-
 to peperit Saluatorem mundi. Mirabilis
 vtique res, & omni admiratione digna, in-
 ter lilia maternitatis & virginitatis Dei a-
 gnus Iesus pascebatur, vehementer dele-
 ctatus, puritate & innocentia beatissimæ
 Mariæ. Ea namque est de qua dicere cœ-
 pimus illud sapientiæ. Candor lucis æter-
 næ, speculum sine macula, & imago boni-
 tatis Dei. Fas erit charissimi, vt quam pri-
 mum al-

Exo. 40

Figura.

Psal. 91

mū aliam virginē tanquā speculum ob-
 oculos habeamus, eam toto corde laudan-
 tes, mirabiles eius virtutes imitantes. Equi-
 dem dum amator liliorum veniet, & ita
 inuenerit, non dedignabitur iā pasce apud
 nos, imò apud nos faciet pascha. Quod
 filium innocentia nō habemus, qui post
 baptisma sacrum tot delicta patrauimus,
 vestem illam candidam dilacerantes, sal-
 tem pœnitentiæ candore dealbemur, cum
 Dauide orantes: Lauabis me & super ni-
 uem dealbabor. Sic sanctæ Mariæ Magda-
 lenæ peccata fuerunt diluta: sic sanctus Pe-
 trus lachrymis mentem suam abluir: sic
 tandem quotquot pœnitentiam egerunt
 delictorum suorum sordes depoluerunt:
 pollicente Domino ac dicente. Si fuerint
 peccata vestra sicut vermiculus, vt lana al-
 ba erunt. Habemus fullonem Christum
 Iesum qui dilexit nos & lauit nos in san-
 guine suo: habemus Deiparam aduoca-
 ram apud filium: non est quod timeamus
 leonem rugientem Zabulum: imò Chri-
 stus lauabit nos dono gratiæ suæ & super
 niuem dealbabimur: ipso præstante cui
 sit gloria cum patre & Spiritu sancto,
 Amen.

Esa. 1

Z ¶ Appen-

¶ Primo annotandum quam sit Deipara virgo misericordia plena, quippe quæ orationes seruorum suorum Ioannis patritij & vxoris eius non spreuit. Quin eorum pijs precationes ex alto exaudiens, eos vehementer consolari decernens, Romæ stupendo miraculo locum insinuauit in quo basilica, in honorem sui construeretur. Vbi eius humilitas & beneficentia maxime splendunt. Eodem charitatis affectu seruum suum sanctum Illefosum archiepiscopum Toletanum quondam inuisit, & de caelestibus thesauris pretioso munere decorauit, vestem qua rem sacram perageret ei præbens. O verè augustissima regina cælorum, tu fontem misericordiæ intra viscera tua nouem portasti mensibus, quid in pectus miseratione plenum gestes? Quid nisi piam matrem erga homines te inuocantes ostendas, quæ Deum & hominè Spiritu sancti virtute genuisti, virgo, quæ peperisti? Procido coram te virgo sancta (ait seruus & zelator virginittatis tuæ sanctus Illefosus) rogo te vt obtineas delicta peccati mei, vt des mihi loqui, & defendere synceritatem fidei filij tui, seruire

Oratio
S. Ille-
fosus.

fili

fili tuo & tibi: illi vt factori meo, tibi vt genitrici factoris mei. Hoc peto, hoc opto, hoc per te accipere cupio. lib. de virginitate Mariæ. c. 12.

¶ Secundo, quod albedo virginittatem subindicer, liquet ex illo Apocalypsis. 3. quod de virginibus scriptum est. Ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt. Et iterum cap. 7. Amicti stolis albis sequuntur agnū quocunque ierit. Vnde aptè nimis symbolum datur, vt agnoscant locū vbi erigenda erat ecclesia in laudem virginis Mariæ, quæ virgo concepit, & virgo peperit Saluatorem. Nec officit philosophorum ceterua dicentium: non datur penetratio dimensionum. 3. physici. Nec aduersatur hæreticorum sententia: partus miraculosus fuit, vbi Christus nascens vsus est dote subtilittatis, vt exiens de sepulchro clauso surrexit. S. Tho. 4. d. 30. arti. vlti. Hinc sanctus Augustinus. Sicut exijt de sepulchro clauso, ita natus est de virgine sancta clauso virginittatis signaculo. Iuxta vaticiniū Esaiæ: Esai. 7. Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel: quod est interpretatum, nobiscum Deus.

¶ Tertio, quam insignis sit virtus purittatis, & que virginittatis, vel ex eo perspiciū est

Z 2 cunctis,

Declamatio octaua

cunctis, quod filius Dei ex virgine nasci dignatus est. Nam teste beato Ildefonso, quem admodum ex patre in aeternitate nascitur absque corruptione generatis: sic nasci voluit ex virgine matre. Verum qui sine munda mortuus in cruce, ut mortem nostram occideret, voluit inuolui, & mausoleum in quo nondum quisquam positus erat elegit, palam ostendit quanti faciat animae & corporis puritatem. Verum in caelo neque nubent neque nubentur, sed erunt sicut angeli, Salvatore ipso restante.

Luca

4.

Sapi. 4

¶ Quarto, virginitas in sacrosancta Ecclesia Romana, ut liliū cādet, & angelis ac hominibus speciosa est. Vnde illud: O quam pulchra est casta generatio cum claritate, immortalis est memoria illius, quoniam apud Deum nota est, & apud homines. Quid obsecro laudabilius dici potuit de castitate? En elogiū mirabile, cum admiratione prolatum, ut ad tam egregiam virtutem mortales allectare possit Spiritus sanctus, cuius verba ea sunt.

5.

Cant. 7

¶ Quinto, quantopere sponsus celestis hanc virtutem calicam, in terra plantare desiderabat vox illa subindicat in canticis. Videamus si floruit vinea nostra. Equidem vinea Domini domus Israel est, in qua flos pulcher-

in testo Ninum.

pulcherrimus candet apud virgines. Vnde sanctus Cyprianus. lib. 4. episto. 3. epistola. Floret Ecclesia tot virginibus ornata, & castitas ac pudicitia tenorem gloriae suae seruat. Nec quia adultero poena laxatur, continentiae vigor frangitur.

6.

¶ Sexto, quisquis gemmam pretiosam virginitatis semel amisit, & hoc candidissimum liliū puritatis obtinere non valet, poenitentiae lauacro dealbetur necesse est, ut Christo Iesu placere queat. De ijs qui a vita sua mala respiscunt, & serio fructus dignos poenitentiae faciunt, regius Propheta ait. Niue dealbabitur in Selmon mos est Selmō, & pulchrē poenitētiā indicat, dicente angelo ad Loht ē Sodoma egredientē: in mote Saluū te fac. Enim verō, contritio, confessio, & satisfactio poenitētiā partēs, lilia sunt candentia quibusuis rosīs fragrantiora, & cunctis vernatibus gemmis, in oculis Dei pulchriora iu-

Psalms.
Gen. 19

ter quae lilia sponsus Iesus

hilaris & gaudens

pascitur.

Z 3 FIN

Declamatio nona

**IN FESTO ASSUMPTIONIS DEIPARÆ,
DECLAMATIO
Nona.**

T H E M A.

¶ Maria optimam partem elegit, quæ non auferretur ab ea. Luca. 10.

VA M sit fratres mei festiuitas hodierna laudibus euehēda inexhaustis, magnoque iubilo celebranda, in qua alma Dei mater super æthera gloriosa ascēdit, nemo adeo stupidus, aut rudis est, qui ambigat. Sanctus Bernardus de hoc sublimi festo loquens ait. Sublimis ista dies, & splendidior sole fulgurans, in qua virgo regalis ad thronum gloriæ euehitur in sede honoris sedet etiam naturam angelicam sollicitat ad videndum. Tota conglomeratur angelorum frequentia, vt videant reginam à dextris filij sui, in vestitu deaurato, & in corpore immaculato, circumdatam gratiarum varietate. Sed qui-

in festo Assumptionis.

180

quibus laudibus seruitus hominum, reginam efferet angelorum? Quæ præconia dilaret mortalis angustia, vel officia subministrat, cui cælestia patent, & famulantur obsequio cæli ciues? quibus dignam honoribus plausus hominum acclamabit in terris, quam spirituum agmina beatorum, iugiter venerantur in cælis. Non est profecto facultatis humanæ virginem gloriosam vt meretur efferre: res ita habet fratres, nihilominus silere à laudibus Mariæ nobis filiis eius non expedit. Imò dies magni nuntij est, vnde si tacuerimus, & nūttare noluerimus, se celeris arguemur magni. Sanè illud paralipomenon rectè dicitur 2. para. re possumus. Facta est grandis celebras 3. in Hierusalem, qualis à diebus Salomonis filij David regis Israel, in ea vrbe facta nõ fuerat. Equidem in ætherea Hierusalem post ascensionem admirabilem Saluatoris, tam ingens solennitas facta non est, vt in hac celeberrima die, virgine gloriosa P sal. 17 volante super cherubim. Faxit Deus, vt sentire corde, & ore depromere aliqua valeamus in laudem Christi Iesu & gloriosæ Mariæ matris eius. Seriem consuetam obseruantes, primo sacram euangelij lectionem explicabimus: deinde thema-

Z 4 tis

Declamatio nona

tis nostri verba, pro modulo nostro exponere incumbemus. Euangelium hodiernum sic habet.

Euangelium. ¶ Intrauit Iesus in quoddam castellum, & mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum suam. Græcè oppidulum habetur, nam in Bethania vbi hæc gesta sunt, castrum erat quamuis oppidum aut ciuitas non esset. Dominus utpote animarum zelator, & nimiū humilis, circumibat ciuitates & castella prædicans regnū Dei, humilitatis admonens euangelicos concionatores, qui si spiritum Christi habent, nō tantū in opulētissimis ciuitatib⁹, aut in euria, sed in vicis, & oppidulis, vltro verba Dei propinare enitantur. Verū qui contra faciunt, populi auram venari videntur magis quam animabus fidelium prodesse.

Philip. ¶ Quos Apostolus merito taxat vbi ait. Quidam propter contentionem, alij propter inuidiam, quidam propter bonam voluntatem, quidam ex charitate Christum prædicant. Ecce quam varij sint prædicatores in Ecclesia, quamque diuersum prætendat finem. Vtinam omnes ex charitate prædicarent, sine qua velut cymbalum tinniens aut æsonans quisque erit, ludens labores & operam, imò stulto labore seipsum consumens.

in festo assumptionis.

181

sumens. Saluator noster Iesus sese speculū vitæ nostræ per omnia præbens, adiit Bethaniam, oppidulum aut vicum, quo regnum Dei prædicaret, volēs omnes saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire, quamlibet rudes & inopes atque pānosos. In hoc castello erat domus Lazari, & sororum eius, veluti beatus Ioannes contestatur. Martha verò suscepit illum in domum suam. Iam incipiunt mysteria, & magna referantur sacramenta, fratres. Ecce qui tribus digitis molem terre appendit, potentia, sapientia, & bonitate sua cuncta ordine miro gubernans, quique serio clamat, cælum mihi sedes est, & terra scabellū pedum meorum, is ipse mutauit habitum, vt de rege Israel quōdam legimus, & ingressus est prælium. De quo habitu stupefactus Apostolus ait. In similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. O prodigium prodigiosum, o ineffabilem charitatis ardorem, qui toti⁹ orbis dominus est, instar peregrini lares alienos non horret, & qui vulpibus foucas & cauernas, passerculis nidos præbuit, vbi caput suum reclinare noluisset. Vah vobis qui opulenti estis in Sion & cōfiditis in monte Samariæ, ait dominus. Vah qui agrum agro iungitis, &

Ioan. 11.

Esa. 66.

3. Rc. 22.

Mar. 8.

Declamatio nona

domum domui copulatis: nunquid vos soli habitabitis in terra? Videte obsecro caelorum regem in diuersorio Bethelhemitico natum, in praesepio arcto, non in cubuli eburneo reclinatum, pannis, non sericis indumentis vestitum: videte & attendite nudum in patibulo crucis pendetem. Filij hominum vsquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quaeritis mendacium? Pudeat vos non quae serua & vera sunt bona, non toto pectore amare, & magistrum vestrum Christum Iesum vestigia non sectari. Dic mihi auare qui questus liuore inardescis, & nullum non moues lapidem, vt saltem parum auri argentive valeas capeffere? Dic mihi cuias es tu, noster an exterus, cuias inquam es tu, epicurus, an orthodoxus? Verum qui sunt Christi carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs. Ecce quam ob rem saluator pauperem vitam gerens, in quoddam castellum lubens intrauit, nos edocens paupertatem, methodum, seu viam esse breuem, qua ad caelum itur.

Nota.

¶ Et mulier quaedam Martha nomine excepit illum in domum suam. Multi Christum suscipiunt in alienam domum non in Rom. 10 propriam, zelum quidem habentes, non tamen

in festo assumptionis.

182

men secundum scientiam. Ij tum regum statum, tum etiam praetorum factum reformare volunt: nec clericis aut religiosis parcentes, quo minus suis verbis, ne dicam murmurationibus, ad perfectionem eos adducant, seipfos deserentes, & nihil minus quam de lege domini adimplenda cogitantes. O execrandam modis omnibus fugientem cecitatem, alios virtute & immaculata vita nitere appetunt, se vero sordidis moribus adigunt. Audi peccator & ne obfurdescas, tibi dominus loquitur, ad te quotidie clamat. Fili prebe mihi cor tuum domum tuam exhibe saluatori vt in corde tuo habitet: de aliena vita quid tua? Vnusquisque onus suum portabit. Suscipe regem tuum humilem, te dimittens & humilians: patientem Iesum excipe, patienter cuncta ferendo aduersa: esto pauper spiritu, & hospitem habebis diuitem, in quo sunt omnes thesauri sapientiae & scientiae Dei absconditi: qui que si aperueris ei, coenabit tecum gratiam suam subinde largius tibi impertiens: nam caput eius plenum est rore gratiae, & vt te ditaret ad te venit. Antequam Iacob intraret domum Laban pauper erat, Postea diues factus est valde. Idque tibi

Prou. 23.

Gal. 6.

Apoc. 3.

Figura.

contin

Declamatio nona

continget ad introitum veri Iacob Christi Iesu, domin⁹ animæ tuæ benedicet. Quin & omnium charismatum donis ipsa abundabit, & multò melius quàm domus Obede don benedicta fuit, ad ingressum arcæ fœderis, mens tua benedicta erit, omnigena benedictione spiritali. Itaque quod semel gestum euangelista in Bethania narrat, id

S. Bern.

quotidie erga nos fit, vt exactè sanctus Bernardus nota. sermone. 3. huius festi. Iesus ad ostium cordis nostri stat & pulsar, vt si quis ei aperuerit intret cœnaturus cum illo. Vis homo hoc intelligere & castrum tuum custodire? Audi dominum dicentem. Omni

Pro. 4.

custodia custodi cor tuum, quia ex ipso vita procedit. En castellū tibi à domino traditum, vt vigiles & excubias agens, custodias illud: etenim diabolus tāquam leo rugiens circuit quarēs quem deuoret: at nos in vtrāque aurem dormiemus charissimī? vigilate & orate ne in tretis in tērationem. Quin & corpus nostrum quod corrumpitur, & aggrauat animam, castellum est, custodiamus illud oportet. Sed videre quibus excubijs & vigilijs apostolus illud custodiebat. Sic curro nō quasi in incertum: sic pugno non quasi aërem verberans: sed

1. Cor. 9

castigo corpus meum, & in seruitutem redigo

In festo assumptionis.

185

digo, ne cum alijs prædicauerim ipse reprobus efficiar. Stupenda nimirum sententia, & satis extimescenda: audiant hæc delicati, qui cibis plus æquo indulgent: auscultent, qui defæcatis vinis se ingurgitant. Vas electionis inedia, creberrimis ieiunijs, effrenes carnis motus cōpescit: nos gula & delicijs vacabimus? & iterum ait.

Nota.

Non regnet peccatum in vestro mortali corpore ad obediendum concupiscentijs eius: quod perinde est ac si dicat: date operam, ne si vt fragiles succumbere contigerit, saranas thronum suū, in anima vestra pōnat. Cauete, rex superbiæ regnet in vobis per prauam consuetudinem. Vah illis qui procaciter respondere audent. Cum

Rom. 6

morte pepigimus fœdus, & cum inferno fecimus pactum. Nimirum qui eo dementiæ deuenerunt, nec castitatis murum, nec patientiæ antemurale habent. Quid plura? fame pereunt, cibo illo indigentes, de quo saluator & sui sectatores dicunt. Meus cibus & meus potus est, vt faciam voluntatem patris mei. Nos autem fratres custodiamus cor nostrum, ne forte vēdicet illud inimicus seuissimus. Quin & ostio liberi arbitrii referato dominum Iesum suscipiamus ouanter, exemplum sanctæ Mar-

Esa. 28.

Ioan. 4.

tha

thæ imitantes.

¶ Caterum, dominus Iesus castellum huius mundi ingressus est, & fortem euincens, cum alligauit, eius vasa arripiens in honorem effecit, quæ ante hac in contumeliam erant. Sic Matthæum publicanum, sic Mariam Magdalenam, sic Paulum, & alios complures è faucibus draconis versuti liberauit: subterraneaque visitans, vira functus, portas areas conterens & vectes ferreos fringens, ascendit in altum captiuam secum ducens captiuitatem, &

S. Tho. non quos purgatorium quamuis iustos, **p. q.** sed quos limbum patrum tenebat, potenter liberauit. In hoc castello mundi non abfuit mulier quædam, inter omnes & præ omnibus mulieribus benedicta, quippe quæ filium Dei excepit in domum suam, in mundissimum aluum suum. Tunc mulier circumdedit virum, & vehementer nouum fecit Deus super terram, vt varicinus **Hier. 31** natus fuit, sanctificatus Hieremias, nimirum alma Dei genitrix collum vocatur nam vt turris Dauid adificata est cum propugnaculis. Ex ea mille clypei pendent, & omnis armatura fortium. Nihil virtutis, fortitudinis, & sanctitatis, in omni caterua sanctorum inuenies; quod

accumulatus & vberius non in sacra virgine resplendeat: ob id omnis armatura fortium in hac turri Dauid posita est. Ex qua clypeus patientiæ, clypeus virginitatis, fidei spei & charitatis, mirifice pendent. Vnde aptè ipsa de se clamitat: ego **Cantic. 8** murus, & vbera mea sicut turris. Murus est profectò contra assaultus diaboli, & hostiles tentationes, tam mundi fallacis, quam carnis subdolæ. Turris Dauid est, ad quam omnes iusti cõfugiunt, vt eius interuentu & prece, rex noster Christus subuenire dignetur nobis dimicantibus. Sed vallum huius turris aspiciate precor, & humilitatem eius abyssalem omnes contemblemur. Ecce ancilla domini ait, fiat mihi secundum verbum tuum. Hoc maxime omnium satanam deterret, qui rex est super filios superbiæ: hoc vehementer illum fugat, qui superbiæ veneno tumet: nec potest sustinere dirus hostis, quos videt humilitate accinctos. Nec potuit stare in celo superba sublimitas, ait **S. Cyprianus**. Huic diuus Bernardus. Tanta fuit humilitas Mariæ, vt profundissimam vltra quam credi potest, diuinæ sapientiæ penetraret abyssum. Quid de Deo non sapiebat, in qua sapientia Dei latebat? Huc pertinet quod

Luce. i.

Declamatio nona

S. Aug. ser. 35. d. **Lucę. 1.**
quod pulchrę de humilitate virginis refert
beatus Augustinus sermone. 2. de hoc festo
iucundissimo. O vere beata humilitas, que
Deum hominibus peperit, vitam mortalibus
edidit, cęlos innouauit, mundum purificauit,
paradisum aperuit, & hominum animas ab inferis liberauit. O inquam
uere gloriosa Marię humilitas, que porta paradisi
efficitur, scala cęli constituitur. Facta est
humilitas Marię uirginis scala cęlestis,
per quam Deus descendit ad terras. Ea propter
ipsa clamauit. Quia respexit humilitatem
ancillę suę: ecce enim ex hoc beatam me dicet
omnes generationes. Quid iam de antemurali
patientię eius dicam fratres mei: Quid de muro
virginitatis referre poterō: plurima de
virtutibus eius herois prętereo lubens,
quę nemini non sunt exploratissima,
transeamus ultra.
¶ Videris ne ut reor, quā optimę hoc euangelium
duarum sororum congruat sacratissimę
virgini, nec abs re sancta ecclesia illud
selegit & huic festo accommodauit. Fuit
planę uirgo Maria Martha satagens circa
frequens ministeriū Christo Iesu sollicitę
inseruiens: & à pręsepio vsque ad sepulchrum,
Sedula ei ministravit, non mentam
opyparam illi tatum apposuit ut Martha,

in festo assumptionis.

185

tha, sed uera lacte uirgineo plena ori saluatoris
sape sapius, diu noctuque prębuit. O quibus
lachrymis faciem infantu- Nota.
lipia mater lauabat, gaudens, & uidens
Deum hominem factum, quem uidere tantopere
ipsa desiderabat. Quid quod in Agyptum
tyrannidem improbi Herodis fugiens per
deserta squalentia sinis brachijs uirgo
portauit? Quo amore, quo materno affectu,
nimio dolore sauciata triduo flēs, ac
gemens inter uicinos & cognatos queritauit?
Res quidem difficilis dictu, oramus supplices
ut non nihil saltem corde cogitare ac
sentire possimus. Enim uerō cuncta pietatis
opera Maria in filio suo, mirum in modum
adimpleuit. Ipsa uestiuit nudum, talarem
tunicam ex suis uisceribus ei contexens,
& filium Dei carne uelatum nobis
dedit: pauit esurientem: potum prębuit
sitienti. Quotiens lacte suo uirgineo
aluit Christum? infirmū uisitauit, flagellis
dire sauciatum in domo Pilati cõtemplas:
uinculis alligatum inuisit, ubi funibus
uinculisque ferreis irretitum, agnouit:
captiuum redemit in templo, quinque
felis pro illo impendēs: collegit hospitem,
nam multoties defessum itinerantem Iesum
in ades suas recepit: quid multis im-
moror

Declamatio nona

moror? sepulturam in cruce mortuo exhibuit, quando unguento optimo, magno dolore cordis sui unxit, & in mausoleo lapideo eum collocavit. O felicem mulierem que non exploratores Ierico recepisti, non alumnos Iosue, sed verum exploratorum totius mundi, & verum Iesum saluatorem animarum nostrarum hospitem habuisti. Sequitur in euangelio.

Text.

Huic erat soror Maria nomine, que etiam secus pedes domini audiebat verbum illius. Primo advertendum fratres, quos lares adeat dominus, & quas ades sua dignatione habitare velit. Nempe fraternitatis amator Christus Iesus inimicitias abhorret, unitatem cordium unice amat. Sorores erant Martha & Maria Magdalena, mandata Dei servabant obnixae, & se invicem diligebant. In eadem domo degentes erant, quia fraterna charitas divisionem non paritur. Ecce quam bonum & quam iucundum habitare fratres in unum. Bonum est quia salutare utile, iucundum quoniam miro ac celesti gaudio unitatem amantes perfunduntur: bonum, quia hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum diligat & fratrem suum: iucundum, quoniam alter alterius onera portantes, legem Christi adimplet. Verbis nemo

Psal. 132.

in festo assumptionis.

nemo consequi potest, quam bonum quaque letandum sit commorari fratres in unitate fidei charitatis & morum. Pacem habere (inquit apostolus) & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum. Nonne ut testatur divus Hieronymus, concordia parvae res crescunt, discordia vero maximae dilabuntur. Quod videre est in Romanorum ditone, cuius imperium non nisi dissidium peremit, tum etiam in Alexandri monarchia quam schisma puerorum quibus diuisit regnum exterminavit. Concordia ecclesia Christi brevi admodum uniuersa terrarum climata propemodum occupavit, & ex paucis fidelibus nimis propagata est & aucta orthodoxorum schola. Hoc nos docet verbum illud, huic erat soror nomine Maria, ut fraternam charitatem mordicus teneamus: alioqui princeps pacis Christus Iesus domum nostram nullatenus ingredieretur. Haec sedebat ad pedes Iesu: ad pedes domini sedere non scriptum est: qui accedunt ad pedes eius accipient, de doctrina illius. Sedere ad pedes, in signe humilitatis ostendit. Ob id in sapientia tua philosophi turpidi perierunt, quia se humiliare noluerunt, apostolo dicente. Dicentes se esse sapientes stulti facti sunt, & euauerunt in cogitationibus suis. Sapientes se se dicebant, & magna

2. Cor. 13

1. Cor. 13

Rom. 2.

Rom. 2.

Declamatio nona

in scitia & stultitia laborabant, Deum non glorificantes, & ei vt parerat grates inexhaustas non agentes, à quo velut à fonte quicquid habebant dimanauit. Eadem ferè dementia ducti heretici, nostræ tempestatis, & quor antehac fuere, non ad pedes Iesu, sedere volunt, captiuantes omnem intellectum suum, in obsequiũ Christi: ingenti arrogantia inflati sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ mandatis parere contemnunt. Quas ob res serpentis versuti dogmata lethalia sectantes, infeliciter in dies in barathrum descendunt commertas pœnas dantes. Quos ngemiscens ecclesia vt est pia mater ait. Filij matris meę pugnauerunt contra me. Contra Christum Iesum pugnant homũculi & fragiles, quippe qui aliquando filij fuerunt huius ecclesiæ militantis lauacro baptismatis abluti, ac proinde heredes gloriæ facti secundum presentem iustitiam. Pugnant inquam vt Absalon contra Dauid patrem suum, armis pestiferis roborati, adulterãtes scripturas sacras, & ad sua praua desideria perperam retorquentes. Conuertimini filij reuertetes, & ad pedes Iesu procubentes, ne forte vt improbus Absalon in quercu pendentes & lanceis vulnerati morte turpissima

in festo assumptionis.

187

ma peccatis: dicente propheta, mors peccatorum pessima. Sed iam ad vos charissimi nostra se vertat oratio a zite obsecro, dũ concionibus interessẽ vultis, & verbũ Dei Nota. audire affectatis, ad pedes Christi federe, si commodum & exuberantem fructum exhaurire cupitis. Nunc audistis dogma saluciferum, modis omnibus pectoribus vestris inferendum: qui accedunt ad pedes eius accipient de doctrina illius. Nimirum schola Christi humiles querit discipulos, superbos abijcit, & longe à se repellit. Ob eam rem superciliosi pharisei, doctores legis antiquę & sacerdotes, verba vitæ audientes, operam & impensam perdebant, & nihilo meliores euaserant, quia humilitate indigebant. Qui scrutator est maiestatis opprimetur à gloria, ait sapiens. Et iterũ que precipit tibi cogita semper. Sapienter ergo Maria humiliter sedit. Vnde sanctus Augustinus sermone. 27. de verbis domini. Quanto humiliter sedebat, tanto amplius capiebat. Hinc legimus in psalmo: qui emittis fontes in conuallibus, inter mediũ montium pertransibunt aque. Quo schemate liquidò intelligimus, vt aqua suapte natura ad ima labitur, sic planè gratia sum

Nota.

Esai. 66

A. tu.

mi numinis, in corda humiliū fluit, mōtes
 Gelbōe aridos deserens, & supborū mētes
 derelinquēs: sup quos, nec pluuiā, neq; ros
 calicus vnquā descēdit. O miserādā & ge-
 mitibus ac lachrymis deflendā corū caci-
 tatē, qui cōcionatores audiūt, nō vt mores
 prauos immutēt, nō vt vitia quib⁹ irretitos
 Zabul⁹ tenet dimittāt, sed vt vanitate qua-
 dā illecti, vulgi vestigia sequantur, more
 viuū gradiētes, & nō ratione & zelo proficiē-
 di ducti. Ij suē vanitatis mercedē recipien-
 tes nihil cōmodi, sed maiorē iudiciū cumu-
 lū ex concionibus accipiūt. Super quem re-
 quiescet spiritus meus, nisi super humilē &
 quietum, & tremētē verba mea ait dñs.
 Talis erat Maria humilis & quieta ad bea-
 tos pedes Iesu sedēs. Anima quiescēdo fit
 sapiēs, dixit philosophorū princeps, & qui-
 dē rectē. Quare māna, noctū quiescētibus
 Hebrēis ē cælo descēdebat, & eō descen-
 dente pariter & ros cadebat. Nēpe vt ver-
 bū Dei quod manna mellitū est, quod ne-
 mo nouit nisi qui accipit pacato animo or-
 thodoxi audiāt, quo insonāte pariter & ros
 gratiæ omnipotentis stillat. Alioqui Petro
 cōcionāte, non descēderet spūs sanctus, su-
 per audiētes sermonē eius. Nēq; dominus
 vnq̄ diceret, vos mūdi estis propter sermo-
 nem

nē quē loquutus sum vobis. Ecce fons luci
 diffusus vbi mētes nostrę à delictis abluū-
 tur, nūc à venialibus, nunc vero à mortali-
 bus per contritionē, quę peccatori audien-
 ti verbum Dei, aliquando solet obuenire,
 domino suffragante, liberamur.
 ¶ Sedebat ad pedes Iesu audiēs verbū illi⁹. Text.
 Aure cordis pri⁹ audierat illud psalmi. Au-
 di filia & vide, & inclina aurē tuā. En mod⁹ Psal.
 mirabilis, quō audire quisq; debet verbū
 dei. Au diat nūc oportet quādiu viuit, quō
 post hac cursu vitę cōsumato, videat faciē
 ad faciē, qđ nūc in speculo fidei cōtēplaba-
 tur: cōcinatq; ouāter, sicut audiui⁹ sic vi-
 dimus. Sed vbi nēpe nō in exilio presentis
 vitę, sed in ciuitate dñi virtutū, in Hierusa-
 lē cælesti q̄ libera est. Huc attinet illud Iob.
 42. auditu auris audiui te, & nūc ocul⁹ me⁹
 videt te. Audi ergo filia, vt videas, credo
 nūc vt visionē felicem, quę est merces fi-
 dei tempore pręstituto accipias: idq; fiet si
 deposito supercilio, & inclinata aurē, regis
 tui & spōsi verba audias. Frustra quidem
 externō verba crepant, frustra tempus te-
 ris conciones audiendo, nisi corde humili
 accesseris. Deus optimus superbis resistit,
 humilibus autem dat gratiā, his nectareū
 manna verbi sui impertire dignatur. Ad
 Iacob. 4

A a 4 hac

hæc, opus est vt obliuiscaris populū tuum,
domūque patris tui. Contemplationi incū-
bis verbum Dei audiens, cūctis abdicatis
rebus, quibusuis cogitationibus, etiam lici-
tis reiectis, verbo Dei intentus sis oportet.
Et tunc maxime sponso placebis, ita vt cō-
cupiscat rex christus decorē tuū, pulchritu-
dinē internā, qua nites, & sole ipso specio-
sior facta es. Quoniam ipse est dñs De⁹ tuus,
quippe qui te ex nihilo creauit, ac tāti fecit,
vt sua in te imaginē miro artificio depinge-
ret. Deus tuus est, qui possedit fecit & crea-
uit. Possedit te ab æterno in præscientia sua
& electione, fecit corpus tuū in vtero ma-
tris, iuxta illud: osibus & nervis cōpegisti
me: creauit animā ex nihilo, vt nulli crea-
turæ adhareas, sed ex intimis præcordijs
creatorem tuum diligas, cui soli similis es.
Quæ omnia Maria Magdalena, omnili-
brata ratione cōsideras, oblita ministerij, &
oblita sui, cūcta posthabens, ad pedes Iesu
benedicti sedit, verbi eius dulcedinē degu-
stas. Hinc S. Augustin⁹. Laborabat illa va-
cabat ista, illa erogabat, hæc implebatur,
mira suauitate tenebatur, quia maior est re-
fectio mentis quam ventris. Sermone. 27.
de verbis domini. Sed de hoc latius in se-
cunda parte dicemus.

¶ Martha

¶ Martha autem satagebat circa frequens Textus.
ministerium. Solertiam Marthe ministrā-
tis lucas insinuat, quæ hilari vultu, tantum
susceperat hospitem. Vnde Apostolus pul-
chrè admonet orthodoxos oēs, qui paupe-
ribus charitatis affectu inferant, non ex
tristitia aut ex necessitate: hilarem datorē
diligit Deus. Verum inestitia in ministrā-
te regali mensæ, regis faciem obnubilat,
diligunt quidem magnates famulos qui
gaudenter sibi deseruiūt. Vos verò fratres,
dum infirmis & egentibus obsequia im-
penditis mementote regis vestri Christi
Iesu dicentis. Quod vni ex minimis meis
fecistis mihi fecistis. Mensæ regali seruien-
tes hilares estote, adiunt angeli, vt in con-
uiuio Abrahæ legimus, & in domo iusti vi
Genesi.
ri Loht. Oblectantur vehementer cali-
ues in operibus pietatis, quæ erga proxi-
mos exhibetis. Adest etiam angelorū rex
Christus, quique vt homo ad dexteram pa-
tris sedens, vt Deus nusquam non est. V-
bique adest, per essentiam, potentiam, &
presentiam. Per essentiam vbique est, vt
rex in solio suo: per potentiam, tanquam
imperator in imperio omnia gubernas: ve-
lut princeps in aula sua presens vbique ca-
lorum ac terrarum adest. S. Tho. 1. p. q. 8. S. Tho.
A a 5 ar. 1. p.

ar. 3. Vnde ipse per Hieremiam ait: Ego cœ-
lum & terram impleo. Implet sanè omnia
trifario hoc modo, quamuis amore & gra-
tia in angelis & hominibus duntaxat sit.
En fratres quanta solitudine nos decet
proximis nostris ministrare, quantaque a-
lacritate eis vt ius est, obsequia præstare,
nam Christo præsentè, eoque adiuvante,
& remunerante, quicquid egenis eroga-
mus, non eo absente facimus. Rursus ver-
bi Dei cõcionatores hinc discant, vbique
verba Dei loqui, in itinere, in domo, in
mensa Saluator noster sacrum euangeliũ

S. Basil. personabat. Sãctus Basilius sic ait. Omnis
operatio & verbum Saluatoris, regula est
pietatis, & virtutis. Ob hoc enim induit
corpus, vt nos conuersationem illius imi-

S. Chry. temur pro posse. Cui sententię beatus Chry-
sostomus consentit. Exemplo igitur suo do-
cet Dominus, inquit, & discipulos suos mo-
net, qualiter se gerere debeãt, in domibus
eorũ qui eos suscipiunt. Non resupini quiete-
scant, sed potius repleant suscipientes sa-
cris, & diuinis doctrinis.

S. Aug. ¶ Sed operæ præmium erit nunc indagare,
quod verbum audiebat Maria ex ore Do-
mini? Equidem sancto Augustino teste, be-
ne Martha circa corporalem Christi ne-
cessita-

cessitatem & volũtatem miuistrabat car-
ni mortali, sed qui erat mortalis in carne,
erat in principio verbum apud Deum, & Ioan. 1
Deus erat verbum. Ecce quod Maria au-
diebat. Verbum caro factum est, & habi-
tauit in nobis. Accuratè dictum existimo,
nam mirabilius in rebus per tempus ortis,
gestum minime est, quam quod Deus fa-
ctus est homo vt homo fieret Deus. Mira-
bile dictu, in hoc fundamento firmo beati-
tudo nostra sita est, asserente Dño. Hęc Ioan. 17
est vita æterna vt cognoscant te Deum ve-
rum, & quem misisti Iesum Christũ. Non
ait erit, sed iam est vita beata, ne dum in-
re sed in spē viua ac firma. Iuxta Petri sen-
tentiam: Qui regenerauit nos in spē vi-
uam, immarcescibilem & incontaminatã
in cœlis. Quandoquidem singula verba
magnam habent enphasim, nec possumus
singillatim omnia rimari sacramenta, qua
hic latitant. Sanè Christo aduentate mor-
taliũ spes, que veluti emortua erat, reui-
xit, ita vt Apostolus audacter clamiter: Ex
pectatio creature expectat reuelationem
gloriæ filiorum Dei: & alibi fortius tonat,
quo spem nostram ad cœlum vsque erigat.
Saluatorem expectamus Dominum no-
strum Iesum Christum, qui reformabit
corpus

Declamatio nona

corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. Optimè ergo dictū est, vita æterna iam cœpit esse. Hanc velut delibans Maria ad pedes Iesu humiliter sedebat, suavi contēplationi vacās. Quod sanè soror illius Martha agrè ferens querimoniam fecit dicens.

Textus. ¶ Domine non est tibi curæ, quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi, vt me adiuuet. Primò aduertendū est maximè, quam sit efficax oratio quamque potens. Stetit, ait Euāgelista, erexit se, & ab opere cessauit. Procliuēs ambulam⁹ absque oratione, & humi reptamus, vt vermiculi. At orantes caelos ipsos conscendimus, imò astra cuncta penetramus.

Oratio. ratio quippe est ascensus animæ in Deum. **S. Tho.** En charissimi quomodo orantes omnia vī 22. q. 83. sibiilia superamus contemnimusque, ad creatorem peruenientes, quavis creatura deserta, modo nō sit oratio pharisaica, quæ nihil momenti aut ponderis habet apud Deum. At contra publicani precatio tanta habuit energiam, vt subinde iustificatus è templo descenderet, qui tot delictorum laqueis erat inescatus, ac, irretitus. Quam bene scriptum est. Oratio humiliantis se nubes penetrat. Imò sagitta acuta est qua

faucia-

in festo Assumptionis.

191

fauciatu sponſus ait. Vulnerasti cor meū Canti. soror mea in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui. Contemplationis aspectus oculus est: quo sponſus Christus lauciatur absque omni dolore. Crinis colli, humilis oratio iure dicitur ex corde candido per collum transiens, qua etiam vulneratur sponſus delicatus. Quid plura? Inter mensæ administrationem ad orationem fugit Martha velut labore lassata, & penè deficiens, nam aliter oneris pondus sustinere minimè poterat. Vt documento nobis sit, etiā in medijs afflictionibus, & pauperum obsequijs, saltem vel rapida cogitatione ingemiscamus, Christum Iesum inuocantes in quo vno robur & fortitudo animæ nostræ posita est. Volo viros orare in omni loco, leuantes puras manus inquit Apostolus. Ecce frequentem orationem nobis commendat, dum in omni loco orare docet. Quod verò manus puras eleuare hortatur, ad opera sancta pertinet, quibus pauperes, & afflictos subleuamus. Anima aduertè dum præterea, quam sit infirma vita actiua, nisi à contemplatiua adiuuetur. Nonne Esau qui typum vitæ actiue gerebat, fame defatiscibat, nisi Iacob qui vitam contemplatiuam adumbrabat, ciba-

Nota.

Contēplatio.

Declamatio nona

cibaria illi praeberet. Ad eundem modum Martha in ministerio succumbens orat, clamans ad Christum, ut faueat illi soror sua Maria. Stylum orationis & ordinem iam explicemus oportet.

Textus. Domine non est tibi cura, quod soror mea reliquit me solam ministrare? Dic ergo illi ut me adiuuet. Attendite, fratres, rogo, ne hunc in morem orationem vestram faciatis. Haecenus ad orandum vos hortatus sum, eo quod oratio omnium arumnae requies, & tempestatum statio siue portus pacatissimus sit: nihilo secius à beata Martha crandi formam nullatenus accipiatis. Primum in hac prece Domini num taxat, quasi ei cura non sit de illa. Secundò iuuamen perit à sorore sua.

Nora.

Vide te quam sit antiqua tentatio Satanae, qui in laboribus & tentationibus vitæ huius suadere nititur cuique fideli, nullam esse Dei prouidentiam, nihilque Deo esse curæ de orthodoxis suis afflictis. Deus dereliquit eum, persequimini & comprehendite, vociferantes dicunt daemones, ut animam vndis calamitatum percussam in desperatione pelliciant. O execrandam blasphemiam, Deus dereliquit eum. Cauete aures tam improbo verbo praebeatissimi, mendax est

in festo Assumptionis.

192

dax est & pater mendacij, qui hoc effatur. Deum optimum qui veritas est audite, ut infra festo animo aduersa sustineatis. Ego protector tuus sum, & merces magna nimis, non timere, Abraham. Quid amplius vis homo fidelis? Defensor omnipotens est, quid territas? Hinc audacter loquebatur Propheta. Dominus protector vitæ meæ à quo trepidabo? Infernus vlulet, mundus instar leonis rugientis insurgat, caro misera fremat in colluctatione mea non exandescat. Cur ita? Quoniam Dominus defensor vitæ meæ, non est quod de seipso deam animam. At Caim & ei similes timore magno correpti cum patre suo infelici aiunt. Ecce hodie eijs me à facie tua. Omnis qui iauerit me interficiet me. Non ita erit statim respondit beneficus Deus, sed qui occiderit Caim septies punietur. Tadem Deus optimus utpotè benignus pater, facie obsignauit eius, ne quis illum interficeret. O mira & modis omnibus admiranda summi numinis charitas, homicidam nequam tutatur, hominem perditum ac desperatum penitus non dereliquit, quo minus signum in facie eius ponat, ne quis audeat eum perimere: & te orthodoxum sanguine suo emptum, ac ablutum, non tutabitur: Cum ipso sum in tribulatione eripiam eum & glorifi-

Genesi.

Psal. 90

Declamatio nona

glorificabo eū. Quid ita? quoniā clamauit ad me inquit, & ego exaudiam eum, Vos fratres resistite diabolo & fugiet à vobis. Magna cura est Christo Iesu de suis electis, imò beatus Petrus ob id admonet, omnem sollicitudinē proijciendam esse in Deum, quoniam ipsi cura est de nobis. Quid quod regius psaltes sollicitum Dominum appellat Deum? Dominus sollicitus est mei. Non ergo rectè orabat Martha. Domine non est tibi cura. Alludit ad illud. Exurge quare obdormis Domine, exurge ne repellas in finem. Vt conturbatus loquebatur, & anxietas tribulationis totū tenebat captiuum. Nam vbi acuti⁹ vidit, longè aliter loquutus est. Ecce non dormitabit neque dormiet qui custodit Israel. Pre nimio labore turbata Martha famula Christi, nesciebat quid diceret. Dic ergo Mat. 15 eum cananæa. Domine adiuua me. Nimirum creatura fragilis est nimis, nec sibi sufficiens, quomodo mihi iuuamen dabit? Vos autem fratres orantes cum Dauide clamate. Adiutorium meum à Domino qui fecit caelum & terram. Et iterum Domine ad adiuuandum me festina. Sanctos etiam oramus & Deiparam potissimè, vt apud

in festo Assumptionis.

193

apud Dominum intercedant, & suo precatu Deus auxilietur nobis. Hinc illud Iob. 5 Clama si est qui exaudiat, & ad alium quem sanctorum conuertere. Quin prece Moses à Domino obtinuit, vt ingens populi peccatum deleteretur. Moses olim gubernaculi mole grauatus dicebat. Domine non possum solus sustinere omnem populū hunc, quia grauis mihi est. Et ad eandem imaginem Martha ministerij onus portare non valens auxilium querit, volēs partem curæ sororem Mariam subire. Ad hæc cauē dum modis omnibus est, ne quis actiones alterius Iudicet. Qui me iudicat ait Apostolus Dominus est. Quis es tu qui iudicas seruum alienum? Sunt quidam actiui quibus rudis est intellectus, quique factiotij expertes sunt, contemplatiuos iudicantes. Quid torpent isti? Quid tempora perdūt? Cur otiosi panē edūt aiūt, Nescientes spiritale exercitium tantò præcellētius fore, quanto anima corpus excellit. Vnde Apostolus suadet Timotheo. Exerce te ipsum ad pietatem, corporalis exercitatio ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia valet, habens promissionem que nunc est vitæ & futura. Ne ergo quis aspiciatur alterum, sed suam sequatur vocatio.

B b

Declamatio nona

cationem vnusquisque: (nam de animalibus sanctis scriptum est, vbi erat impetus spiritus illuc gradiebantur: & vnumquodque coram facie sua ambulabat: hoc est, quò spiritus vocabat velociter currebant, & se suamque vitam explorabant non alienam: & hoc est, coram facie sua ambulare) Saluator noster non surdus auditor, Martham orantē inspexit, & illam conquerentem redarguit blandè, dicens.

Textus. ¶ Martha, Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima: porrò vnum est necessariū. Bis eam vocat, quod symbolum est benevolentie & dilectionis. Vnde ad amicum suum dixit in deserto. Moses, Moses: at contra de infensis sibi inimicis ait. Nec memot ero nominum eorum per labia mea. Hinc est exemplum terribile, quod Dominus narrauit, de diuite iniquo & Lazaro paupere vulneribus sauciato, vbi diuitis viri nomen tacuit. Satis dulce erat Christo nomen famulæ suæ, & ob id non semel, sed iterato, eam proprio nomine vocauit. Rursus vt audiat attentius, quod maximè frugiferum erat illi & nobis, eam ob rem sic loquebatur. Externis rebus occupatis bis & ter, eadem dicenda sunt in cōcōtionibus Perpulchrè Plato dixit. Quod pulchrum

in festo Assumptionis.

194

pulchrum est his & ter dicendum. Idque faciunt prædicatores, qui non suam sed Christi Iesu gloriam quarunt. Cæterum sollicitudinem Marthæ in cibis preparandis arguit, asserens vnum esse necessarium. Et enim magnopere mihi placet literalis sensus in hoc loco. Vnicus cibus sat est, ad vitam mortalem subleuandam. Fauet nostræ assertioni quod sapiens dixit. In multis ecclis non deerit infirmitas, qui abstinens est adiciet vitam. Quod planè experimento agnoscimus, eo quod plures occidit cibus quàm gladius, si medicorum cateruæ fidè damus. O miseros qui plus nimio gula indulgent, quique nihil aliud ore suo affantur nisi quod improbi dicere solent. Comedamus & bibamus, eras moriemur. Ij sunt quos Paulus deplorat. Quorum Deus venter est, & gloria in confusione eorum, qui terrena sapiunt. Vos charissimi Saluatoris consilium saluberrimum ob oculos habentes, videre ne grauentur corda vestra in crapula & ebrietate, & cura huius sæculi. Turbatur erga multa beata Martha, cum vnum tantum pabulum sufficiebat Christo, & discipulis eius. Sancti Basilij do- S. Basil.

Ecc. 37

Philip. 3

Declamatio nona
gma audiamus. Absurdum est cibos ad
lultentationem corporis sumere, ac per
eos iterum officere corpori, & impedire
ipsum erga mandatorum diuinorum of-
ficium. Non causa viuere volentium in
delitijs, mensam propriam præparemus:
vniformis enim est vita christiani ad vnâ
intendens intentionem, id est ad gloriam
Dei: multiformis verò est & varia vi-
ta eorum qui foris sunt pro libito variata.
Nô cômendauit Dominus Martham oc-
cupatam erga multa. Mirabilis doctri-
na hæc, felicem dixerim eum qui ope-
re eam impleuerit, ne corporis sui sit man-
cipium, sed necessitati subueniens pabulo
vnico sit contentus. Consilium autem Do-
mini & stupendam patientiam illius tan-
tis per contemblemur. Prius nil de hoc
dixit Martha quamuis sollicitudo illa, &
turbatio eius ei displicebat, tacuit inte-
rim. Sed vbi sororem ab auditu verbi
sancti studebat euellere, tunc occasione
habita increpauit eam, tametsi leniter.
Vsq̄ue ad eò honoratur hospitalitas, do-
nec ad necessaria nos attrahit. Itaque
vt Theophilatus annotat, Dominus ho-
spitalitatem non prohibet quam ipse ma-
gnopere commendauit, vt paulò antè di-
ximus,

Nota.

195
intento assumptionis.
ximus, sed plurimorum turbationem, ab-
stractionem, & tumultum adimere nobis
nititur. Quæ vel maximè officere solet
menti, ne Deo vacet.
¶ Porro vnum est necessarium. Hoc vnū
sanctus Augustinus exponit sermone. 27. S. Aug.
de verbis Domini. Vnum cogitare fra-
tres, vnum sapiatis oportet. Da vnum,
& populus erit: tolle vnum & turba e-
rit. Obsecro vos fratres ait Apostolus, 1. Cor. 1
vt id ipsum dicatis, & non sint in vobis
schismata. Et alibi obsecro fratres vt v-
nanimes vnum sentientes sitis. Nihil per Ephes. 2
contentionem faciatis. Pro qua vnitate
Saluator enixè orans dicebat. Oro pater Ioan. 17
vt sint vnum sicut & nos sumus. Cuius
orationis efficaciam videmus cum Lucas
ait. Erat illis anima vna, & cor vnum in
Deo. O fratres quam bonum & quam iu-
cundum est habitare fratres in vnum. Bo-
num inquam est, quia vehementer vile,
quia frugiferum. Iucundum, quia ange-
los laetificat concordia & pax orthodoxa.
Quin & principem pacis Christum, ma-
ximè nobis conciliat fraternæ charitas &
vnitas. Pacem habete & Deus pacis &
dilectionis erit vobiscum ait Paulus. Si
vultis charissimi venire ad illud vnum de
B b 3 quo

quo sanctus Ioannes inquit, & ij tres vnum sunt: vnum diligite, vnitatem sectemini oportet. Verum vt Saluator dissidia abhorret, sic charitatē fraternā sumopere amat. Quas ob res nusquā non charitatē nobis inculcat. Ignē veni mittere in terram, quid volo nisi vt ardeat? Magnum aliquid fuerit necesse est, cur Dei filius descēderit ad terras. Nō venit vt regnum occuparet orbis, non vt philosophiā nobis traderet. Idē venit tātus legatus, vt ingēs amoris incendium excitaret in pectore nostro, & ob id ignem vocat charitatem. Ignis suapte natura, & illuminat, & calefacit, & diuersa metalla vnit & congregat. Ad eundem modum charitas intellectum illuminare solet, voluntatem inflamat, & fidelium corda conglutinat. Adēd vt vna sit fides, vnum baptisma, vnus pater omnium Christus Iesus. Quid plura? Charitas & vnitās orthodoxa margarita illa est, qua inuenta, sapiens ille homo, omnia vendidit, vt eam compararet. Non sat erit aliqua abdicare fratres ad emendam dilectionem, pro qua si dederit homo omnem substantiam domus suae pro nihilo reputabit cuncta quae dicitur. Omnia vendiderit oportet, quisquis hoc

Luca. 12

Simile.

Cant. 8

hoc margaritum mirabile possidere affectat. Imo sua & se Deo tradere conetur, vt hunc thesaurum quouis argento & auro præcellentiore vendicet. Hæc vnitās tunica illa Christi est desuper contexta per totum.

Hoc vno adempto, illud vnum expectere oportet vel maxime necessarium, de quo citharedus in Psalmo ait. Vnam petij hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. In precationibus cunctis potissimè hoc vnum precemur, in quo sunt omnia bona. Hunc scopum ob oculos habeamus fratres indefessè, vt qui charitate Deo in hac calamitosa vita vniti sumus, visione illa beata in celo creatori nostro agglutinati ab illo nunquam separemur. Que nam domus Domini hæc est, nisi illa quam à longè intuitus Propheta admiracione raptus exclamauit? O Israel, quā magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius. Magnus & non habēs consumptionē, excelsus & immēsus. O vere beati qui domum hanc magnam, ex hoc nidulo mundi auolantes, habitare merentur. O nos felices charissimi, si post tot naufragia, post corpusculi huius peregrina-

S. Cypri
anus tra
cta. 3. de
simplici.
prelato-
rum.

Barut. 3

orationem, amplissimam illam domū Do-
mini inueniamus. Beati qui habitant in do-
mo tua domine, in secula seculorum lau-
dabunt te. O fratres quādiu viuimus sem-
per sit laus Dei in ore nostro, non lassentur
corpora & linguæ nostræ vnquam, diu no-
ctūque laudibus tanti regis instemus, vt
in illa domo cælesti sine labore, sine tædio
creatorem nostrum laudare mereamur
per secula. Ibi velut amoris mero ebrij to-
to corde, & ore, Christum Iesum magnifi-
cabimus non deficientes. Sicut scriptū est.

Psalms. Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, &
torrente voluptatis tuæ potabis eos Domi-
ne. O ebrietatem mirabilem, ô saturitatē
vehementer amplectendam, cuius guttu-
la ram suauius fuit Petro in monte illo san-
cto, vt è vestigio rerum omniū oblitus ex-
clamaret. Domine si vis bonū est nos hic

Mat. 16 esse. Nimirum diuinitatis gloriam aut pul-
chritudinem, ipse nōdum viderat, sed cor-
poris claritatem per modum transeuntis
foelicitatis. Quid si Deum in sua maiesta-
te videret, & cum sicuti est intueretur?
Quid multa? In domo illa regali torrente
voluptatis suæ sanctos omnes potat, quos
in hoc exilio, vix stilla suauitatis suæ lacta-
re solet. Hoc vnū est regnū quod dñs suis
athle-

athletis pollicetur, hoc conuiuū splendidū
in quo iusti requiescēt, cū Abraham Isaac
& Iacob. Vnde S. Augustinus. O felix ani-
ma quæ soluta carcere terreno, libera cælū
petit, quæ te dulcissimū dñm facie ad faciē
videt: quæ nullo mortis metu afficitur, sed
de corruptione perpetuæ gloriæ lætatur: trā-
quilla & segura iā nō timet hostē, nec mor-
tem: habet te dñm piū quē amauit, hym-
nicis sociata choris, melliflua perpetuæ
festiuitatis carmina, ad laudem gloriæ tuæ
Christe bone Iesu, in æternum concinit:
inebriatur enim ab vbertate domus tuæ,
& torrente voluptatis tuæ potas eā: cantās
cum propheta: cor meū & caro mea exul-
tauerunt in Deū viuū. Hæc & alia mul-
ta id genus loquitur strenuus hic doctor in
manuali. c. 6. Et sanctus Cyprianus. lib. de
habitu. virgi. Nō est ad magna facilis ascē-
sus. Quem sudorem perpetimur, quem la-
borem, cum conamur ascendere colles &
vertices montium? Quid vt ascendamus
ad cælum. Si præmium pollicitationis attē-
das, minus est quod laboras. Immortalitas
perseueranti datur, perpetua vita promit-
titur, regnum perpetuum dominus pollice-
tur. Agite fratres & statim operā demus,
vnum hoc necessarium animę nostræ quæ-
ramus

ramus, non instar Marthæ circa plurima turbemur. Sed sic operibus pietatis instemus, vt primum regnum Dei quarritamus, & iustitiam eius facientes, siue comedamus, siue bibamus, siue aliquid aliud faciamus omnia in gloriam Dei dirigamus. Et de lectione euangelica sit fatis. Nunc ad secundam partem declamationis accedamus, verba thematis pro captu nostro explanantes.

b. Pars.

¶ Maria optimam partem elegit quæ non auferetur ab ea. Nunc saluator quaestioni Marthæ palam satis fecerat rationem reddens quare non iubeat Mariam surgere, & dulcorem verbi Dei, quo reficiebatur affluenter dimittere. Si quidem vt prudentissima longe meliorem partem accepit quam Marthæ, & hoc trifarie suaderi potest. Primo quia vita actiua potest tolli ab inuito, coquod actiuus homo externè operatur, & actionibus presentis vitæ Deum in proximo honorat. Vbi famelicum pascit, nudum vellet, peregrinum colligit, & alia id genus opera misericordie facit. Ad quam vitam pertinet pastores ecclesie, & præcones verbi Dei. Quamquam prædicatio ipsa, partim

Prædicatores.

spectat ad vitam actiuam, nam conciones facere & loqui, actus exteriores sunt. Partim attinet ad vitam contemplatiuam, quãdo

do prædicator introrsus concipit aliquam veritatem intelligibilem, in cuius consideratione & amore delectatur & sic sanctus Augustinus vitam contemplatiuam appellat doctrinæ dulcedini inhiare. Et hoc maxime nos solatur, qui ministeria prædicationis, etsi indigni nonnullis annis operam dedimus, quod quidem eleganter tractat sanctus doctor. 22. q. 181. ar. 3. Itaque siue quis poenitentiam austerrimam agat, ieiunijs & vigilijs & huiuscemodi laboribus vacet, siue pauperibus quis inseruiat, siue denique sanctum euangelium annuntiet populis, ab eo etiã inuito hæc vita actiua amoueri potest. At contra, vita contemplatiua, cum in mente & actu interno sita sit, neutiquam aliquo renitenti & nolenti poterit auferri. Et hoc est singulare priuilegium vite contemplatiue. Secundo vita contemplatiua excellentior comprobatur, quoniam maioris meriti est, quam actiua, ex natura sua. Vnde sanctus Gregorius super Ezechiel, pulchre ait. Contemplatiua vita est maior merito quam actiua. Quia hæc in vsu presentis operis laborat, in quo necesse est proximo subuenire, illa vero sapore intimo venturam iam requiem degustat in contemplatione Dei. Potest tamen contingere, vt aliquis

S. Tho.

S. Greg.

Nota. do tot examina monachorum, ad deserta squalentia allectaret, sed hac mellita dulcedine, martyres ipsi velut inebriati, parentes filiosque illachrymantes non agnoscerent neque vxorum gemitibus prapediti, quoquo modo retrorsum aspicerent, quo minus ad carceres & flagella, immaniaque tormenta ouanter conuolarent. Ni mirum dulcedine contemplationis allecti

Actorū. apostoli Christi gaudentes ibant à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt contumeliam pati. Quid multis immoror: tam erat fortis suauitas hæc, vt in laudem beati protomartyris Stephani sacra concinat ecclesia: lapides torrentis illi dulces fuerunt. Vtinam fratres vel tantisper hanc Dei dulcedine degustaremus, qua delibata, fieri nõ poreft, quin statim omnis oblectatio etiã licita amarescer. Dicente diuino

S. Hier. Hieronymo. Gustato spiritu, despit omnis caro. Ecce qua suauitate Maria ad pedes Iesu audiens verbum Dei fruebatur, Martha turbationem magnam patiente. Cæterum Maria tacendo vincit, iudici recto causam suam committens. Orabat eum propheta & bene. Domine tibi reuelauit causam meam. Mirares non tantum à pharisæo insultante, & à discipulis

in festo assumptionis. 200
suffragantibus, sed de sorore falso eam increpantibus: saluator noster illam defendit. Nempe qui iudex fuerat interpellatus, factus est Mariæ advocatus. En quam sit vera illa sententia, qua vnice diligere electos suos dominus ostendit. Qui tangit vos tangit pupillam oculi mei.

¶ Maria optimam partem elegit. Obseruandum hic est, qd si isthac de vita contemplatiua ita sint, nihilo secius imminente proximi necessitate, tunc omittenda est vita contemplatiua, si fas est sic loqui, & subueniendum indigenti fratri. Tunc quidẽ non vsq; qua omittitur sed in melius cõmutatur, dicente Ioanne. Qui viderit fratrem suum necesse habere & clauerit viscera sua, quomodo charitas Dei est in illo: Angeli autẽ per scalam cui dñs innixus erat, descendebant & ascẽdebant. Sic nos oportet descendere, & pauperibus ac infirmis obsequiũ impendẽdũ, vt altius valeamus cõscẽdere volatu cõtẽplationis. Vnde vita actiua via, & dux est, ad cõtẽplatiuam vindicãdam. Qui vult arcem cõtẽplationis ascendere, prius se in campo per exercitium operis probet, ait sanctus Gregorius super Ezechielem. Quin & Iacob, prius Liam accipit sponsam, quæ typus erat actiue vite, & dein

Figura. deinde Rachel, quæ vitæ contemplatiuæ
Gene. vmbra[m] habebat data est illi, septennio
 iam transacto. Qui verò ad contemplati-
 uam pro sua virili aspirat, scalam in corde
 suo fabrefaciat oportet: cuius gradus pri-
 mus est, vt omnes morales virtutes obti-
 neat: secundus: vt pietatis operibus solerter
 instet: tertius Dei opera consideret, qui-
 bus manu ducimur in Dei cognitionem
Rom. 1. nam inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt
 intellecta conspiciuntur. Hinc consurgit
 gradus quartus, idest contemplatio Dei.
 S. Tho. 22. q. 18 o. artic. 4. Si ergo Maria ad
 pedes Iesu sedebat, ratio fuit, quia soror
 eius Martha satagebat circa frequens mi-
 nisterium. Contemplationi se dedit, eò quod
 Christus & apostoli, actione seu ope eius
 non indigebant. Verum nisi Martha men-
 sa saluatoris ministraret, Maria contem-
 plationi haud quaquam vacaret. Nò ergo
 quis dicat, vita actiua officit contemplati-
 uæ, sorores sunt Martha & Maria, & vni-
 cè se amant, & altera iter est ad alteram
 capessendam. Imò vita actiua bona est, cu-
 ius merces regnum calorum extat: vita cõ-
 templatiua melior est, vt iam probauimus
 triplici ratione. Nihilominus est tertia ex
 ijs duabus mixta quippe quæ optima est (vt
 asserit

asserit diuus Augustinus. li. 19. de ciuitate S. Aug.
 Dei) ad quam maximè cõducit lectio, me-
 ditatio, & oratio: inter quæ oratio primas
 tenet, iuxta illud: inuocaui & venit in me
 spiritus sapientiæ, & proposui illam regnis Sap. 7.
 & sedibus: & diuitias dixi esse nihil, in cõ-
 paratione illius. Et postea subnectit. Lata
 tus sum in omnibus, quia antecedebar me
 ista sapientia, & ignorabam quoniam ma-
 ter omnium bonorum est. Videtis quomo Nota.
 do in cunctis actionibus etiam externis cõ-
 templatio sapientiæ comes indiuisa erat.
 Eam ob rem latrabatur in omnibus etiam
 aduersis. Quod alludit ad illud. Prouide- Psal. 15.
 bam dominum in conspectu meo semper
 quoniam à dextris est, mihi ne cõmouear.
 Propter hoc latatum est cor meum, & exul-
 tauit sub lingua mea. Sorores inquam sunt
 vita actiua & contemplatiua, & vnius ma-
 tris filie, gratia Dei summi illas parit ac nu-
 trit in sinu suo. Id causæ est, vt dissidia ne-
 sciant, ac rixari nũquam eis cõtingat. Ego Eccl. 24
 mater dilectionis timoris & agnitionis &
 sanctæ spei, ait mater illa honorificata: in
 me omnis spes vitæ & virtutis. Ex gratia
 nascitur timor, & amor vitæ actiuæ, & ex
 ea oboritur agnitio & spes vitæ contempla-
 tiuæ. Si tamen adsit humilitatis, si ad pe-
 Cc des

des Iesu prouoluti sedeamus. Nam quanto quis sibi displicet, tanto Deo optimo placet, & quanto nihil sibi boni vèdicat, tanto vberius & accumulati⁹ omnis boni auctorem Deū agnoscit. Deus abscondit arcana sua sapientibus & prudentibus, & paruulis reuelat vltro. Proh dolor quid causæ est, vt multi legāt, verbū Dei disputent, audiant, absq; spiritus dulcedine, absq; veritatis emolumentō. Sanè quia paruuli nō sunt, sed sapiētes vidētur in oculis suis, quibus terrificum veb, dñs interminatur per Esaiam.

¶ Cæterū si de Maria Magdalena hoc elo-
gium profert saluator, quæ post tot crimina
lachrymarum lauacro abluta fuit, & audi-
re meruit remittūtur tibi peccata tua: quā-
tō felicius de Maria omnis peccati ignara,
id dicere poterimus? Planè longe melius
Deipara nō modo filij sui verbum studio-
sius aduertit, sed quæ ab angelo, & pastoribus,
à Magis & Simeone & Anna dicebā-
tur de puero benedicto Iesu, cōferēs in cor
de suo seruabat, sancto Luca teste. Quam
putamus fratres mei, mens illa sancta sem-
per fuerit suauitatis plena, dum paruulum
amplectitur, Iesum osculatur sepiissime,
quem se non virili commercio sed spiritus
sancti dono cōcepisse certō certi⁹ sciebat?

Maiora

Esai. 5.

Lucæ. 2.

in festo assumptionis.

202

Maiora sunt hæc quā angelica lingua enar-
rare queat. Vel balbutiens dicā, quid sen-
sere admirationis, dum fouet infantulum, in Iesū.
quem optimè agnouerat omnium creato-
rem, & moderatorem. Quoties humi pro-
strata adorauit, quæ laudant omnes cælō-
rum, & eū incessanter adorāt? Fieri nō po-
tuit, (vt mea fert opinio) vt nō ad omnē in-
tuitum illius, ad omnē verbum, & factum
raperetur mentis excessu, perfunderetur
mira dulcedine, stupeat admiratione. Al-
tius ergo in virgine sacra prædicatur con-
templationis munus, quam in Magdalena.
Virgini Mariæ pax spiritus nūquam defuit,
nam gratia Dei erat plena, adeo vt omnis
gratiæ nobis ederet largitorē: vsq; adeo be-
nedicta vt nunquam gustarit quam fuerit
Eua maledicta, optimam partē ipsa elegit,
ita vt rectè & veraciter epithalamiū illud
canere ei possimus. Multæ filiæ cōgregaue-
runt sibi diuitias, tu verò supergressa es
vniuersas. Verum altera similis ei visa non
est, nec habebit secundam. Sed vt ali-
quid de hoc præsentī festo domino ad-
iuuante dicamus, nam dies celeberrimus
est, & magno iubilo colendus, vos obse-
cro charissimi vt attentius quæ dicturus
sum audiatis.

Virginis
affectus
in Iesū.

1011

Prou. 31.

Declamatio nona

De assu. ¶ Triplex festum almæ Dei genitricis ho-
 piõe vir die colimus: alterum est sui trāsitus bēdi-
 ctis: alterū verò suę gloriōsæ resurrectionis,
 tertium deniq; festum est, suæ admirabilis
 assumptionis. Quòd si omnia vt par erat,
 fufius tractare non possumus, saltem de sin-
 gulis vel aliqua rimari nos oportet. Quan-
 doquidē hęc de qua loquimur, arca fœde-
 ris domini est, quę legiffatorem Christū &
 māna absconditum quod nemo nouit nisi
 qui accipit, in sacro suo vtero portauit. Hęc
 inquā est in qua pretiū nostrę salutis ponit-
 tur, nēpe Deus & homo, quem sola potuit
 parturire virgo intacta. Mediatrix nostra
 est longē sollicitius apud regē cœlorum ne-
 gotium nostrum tractans, quā Hester regi-
 na apud Assuerum populi sui salutem con-
 cilians. Cur nō aduocatā dicā, quę vt salua-
 torē genuit, ita omniū salutē & vitā sumo-
 pere amat? Stat medius inter Deū & popu-
 lū Moses vir sanctus, & pro illorum obnixē
 precatur salute, cur non media Maria quæ
 plus Mose charitate plena cunctis morta-
 libus optat vitam aternā? Cur nō cœli regi-
 nā vocitem, cū etiam nos Christi cohære-
 des, reges, & sacerdotes, pl^o dicere audeo,
 Deos scriptura appellet? Verum taberna-
 culū altissimi Maria benedicta est, quę se-
 riō

Hester.

Deut. 8

Apoc. 1.

riō dicere potest. Qui creauit me, requie-
 uit in tabernaculo meo. Mater Christi est
 quia illū genuit: soror eius, quia filia gratiæ:
 sponsa, quoniā soli Deo cognita. Vnde ius
 est, vt sepius eā veneremur, indefessē cor-
 de & ore, cū angelo dicamus. Aue gratia
 plena dñs tecū. Sic salutauit eā paranymp-
 hus Gabriel, adhuc mortalem, nos verò
 gloriosam in cælis super angelorum choros
 eleuatā, quid ni hisce verbis millies saluta-
 bimus? Surrexerunt filij eius & beatissimā
 predicauerunt, ait Salomō, de muliere for-
 ti loquēs, quippe quę alma Dei mater est,
 caput satanę conterēs, & Holophernis su-
 perbiā euincens, longē gloriosius trium-
 phans quam Iudith.
 ¶ Mansit post Christi Iesu ascēsiōē mater
 hæc pijsima, vt apostolos in fide roborar-
 et, & suis verbis suauissimis, tāto patre ac
 magistro orbatos solaretur. Nā si Elifus,
 cum pallio Helix, tāto fuit affectus gaudio
 in curru igneo illo eleuati, q̄ quidē vestis ru-
 dis erat, quo nā solatio discipuli dñi erant
 perfusi in suo comitatu habētes virginem
 Mariā, ex qua filius Dei tegumē humanita-
 tis nostrę accepit, homo factus? Iā, quę lin-
 gua affari poterit quo amoris igne, quo ma-
 terno affectu, pia mater exardescēbat sum-
 Cc 3 mopere

4. Reg.

Ioan. 19 moperere cupiens videre Christum Iesum regnantem in caelo, quem pendentem in ligno vulneribus sauciatum intuita est, inter facinorosos animam exhalantem? Si regalis propheta, tot sceleribus obvolutus, tot & delictis irretitus poenitentia ductus dilectionis Dei igne ardebat, adeo vt exclamaret. Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Situuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam & apparebo ante faciem domini? Quid obsecro de virgine sancta omnis peccati experte existimare debemus? Ille peccator erat, hac innocens. Ille seruus, hac mater: ille gratia Dei rore sanctificatus, hac charitate plena super omnes sanctos mirificata. Paulus post blasphemias in Christum illatas, post tot damna, & iacturas in ecclesiam interrogatus, gratia Dei tactus & illuminatus aiebat. Desiderium habens dissolui & esse cum Christo. Quanto magis virgo sanctissima corpus terreum cupiebat deponere, & in caelis regnare cum filio? Quotidie angelos alloquebatur, & illis illud sponsae saepe numero dicebat. A diuro vos filie Ierusalem vt annuntietis dilecto, quia amore laqueo. Hoc salutari languore correpta, quandiu in

Psal. 42

Cantic. 2.

in hoc calamitoso seculo deguit, anhelos spiritu clamare non cessabat, cum dilecto discipulo Ioanne. Veni cito, veni domine Iesu. Quas flammigeras orationes tantae matris non potuit non audire pius ac beneuolus filius. Quique suapte natura misericors ceteris, par erat vt virginis preces adimpleret.

¶ Parui refert hic differere, quot annis post Christi ascensionem, in hoc exilio incluta virgo vixerit, cum sancti doctores non nihil in hac re insudauerint. Alij. 15. Annos, alij vnum duntaxat asserunt eam mansisse cum sanctis mulieribus in hac vita mortali. Ad mortem eius venio, quam somnum vel transitum malim appellare. Venerabile est mihi domine, ait Sanctus Augustinus, de matre tua benedicta loqui. Nec dubitat sanctus doctor Hieronymus de morte virginis, neque diuus Augustinus ambigit. Nam quod filius Dei non horruit, imo in cruce dedit spiritum inclinato capite, hoc nec Maria tenuit. Itaque vita sancta est, at mortis acerbiter & timorem minime passa. Verum si clauum parieti quis figat, eundem absque unctione euellere poterit, si circum

Apoca. ultim.

signi 7

S. Aug.

S. Hier.

Simile notadu.

Declamatio nona.

Virginis labores.

circa in ipso pariete malleo vehemēter percutiat: sanē pariete cōmollito clauus leniter cadit in terrā. Nōne animā nostrā corpori alligatā Deus omnipotēs tanq̄ clauū affixit, & creatā infudit? Sic erat anima virginis in illo benedicto corpore affixa, cuius caro mirū in modū afflicta fuit, ita vt multimodis tūtionibus cōmollita, instante die mortis nihil doloris senserit, in separatione animā à corpore. Cōputer qui potest anxietates sacræ virginis, incipiēs a Bethlemitico diuersorio, vbi filium suū vnigenitū peperit: cōsideret deinde cruciatum nimū, quē in circumcisione pueri tenerrimī Iesu mater ipsa sustulit: cōtēpletur penitus calamitates quas pergēs in Ægyptū æquanimiter sustinuit: tādē ne in immēsū procedā, toto cordis affectu atrocissimā mortē filij orthodoxas adamūsim percurrat, & sole clari⁹ videbit quā immania tormēta virgineū cor diuexauerint. Vnde accurate S. Hieronymus dixit. Maria virgo quia mēte passa est, plusquā martyr fuit, dicēte viro iusto Simeone. Tuam ipsius animā pertransibit gladius. Sub hæc diuus Bernardus. Postea quā Iesus emisit spiritū, ipsius planē non attigit animam crudelis læcea, quæ ipsius, nec mortuō parcens cui nocere

S. Bern.

non

infesto Assumptionis.

non posset, aperuit latus: sed animam virginis vtrique penetrauit, vt plusquam Martirem eam meritō prædicemus. In qua nimirum corporeæ sensum passionis, excessit compassionis affectus. Equidem sancti martyres in corpore flagella & vincula sustinebant, quæ quidem corpora inuisa maxime habebant, eo quōd caro concupiscit aduersus spiritum: ideo sine tyranno viri iusti carnem suam inedia & verberibus cruciabant: iuxta illud, castigo corpus meū & in seruitutem redigo. At alma Dei genitrix coram se videns flagellari filium vnicē dilectum, carnem suam sanctam ex suis visceribus ortā, cruciari intelligebat. Non ergo fratres aduersa patientes contemini obsecro, sed gaudete & exultate, veluti Saluator admonet, scientes quanto atrociora viuentes patienter sustinetis, tanto mitior & suauior vobis mors adueniet. Scriptum est, non puniet Deus bis in idipsum. Quanto gaudio virgo virginum Maria animam benedictam suam exhalauit hodie, non Salomon tacuit de muliere forti loquens. Ridebit in nouissimo die, ait. Riserit planē Deipara in hac die mundum nequam relinquens, & lætabunda obiit, & quæ sine noxa peccati concepta fuit, & ab

Nota.

Naū.r

Cc 5 sique

Declamatio nona

sque anxietate peperit, ea est quæ in extre-
mo die absque dolore oppetiuit mortem.
Neque mirum cuiquam quod dicimus vi-
deatur, quando oculis nostris vidimus, re-
ligiosum quendam, in nostro Salmanticæ
si cœnobio, vitam finire, non tantum sine
dolore, sed etiam cum risu gratias agens
Christo Iesu, emisisse spiritum.

¶ Adfuit planè morti eius filius suus, ut so-
latium esset ei non vulgare coram habere
quem tantopere amabat. Non ex nostro
pre ingenio id asserere audemus, sed ex
sacro euangelio veritatem hanc fulcire co-
nabimur. Profectò priuilegium Apostolis
promissum à diua matre non est auferen-
dum, sed Saluator noster promisit & ore

Ioan. 14

suosacro dixit. Iterum veniam & assūma-
vos ad me ipsum: Ergo ad virginem bene-
dictam venit hora mortis eius imminen-
re, & accepit eam ad seipsum. Ecce fratres
quomodo Deipara ex hac vita migravit
non turbata, aut tristata, sed gaudens & ri-
bilans anima illa sancta corpus benedi-
ctum reliquit in lectulo. Et hoc festum pri-
mū est quod omni veneratione hodie Ro-
mana Ecclesia recolit.

¶ Secundum festum ex primo obortum
resurrectionis illius est. Enim verò perpul-
chrè

in festo Assumptionis.

chrè sanctus Augustinus pro virili sua, cor S. Aug.
pus sacrum virginis a vermibus liberatum ser. 34.
plurimis rationibus suadere nititur. Quid de tem-
de Maria morte? quid de eius assumptione. pore.
ne dicendum est, cum diuina scriptura, ni-
hil commemoret, nisi querendum ratio-
ne quod cōueniat veritati, fiatque ipsa veri-
tas autoritas: ait hic sapientissim⁹ doctor.
Ipsam mortem subiisse non dubitamus,
quam filius eius sustinuit, sed resolutam in
putredinē & vermes, aulae Dei non cōue-
niebat. Illud corpus de quo verbum caro
factū est, escam vermibus traditum, quia
sentire non valeo, dicere pertimesco, in-
quit idem doctor. Atqui si de quouis Chri-
sti seruo dictum est: si quis mihi ministrat
me sequatur, & vbi ego sum illic & mini-
ster meus erit? Quanto magis oportuit ma-
trem ac sponsam vehemēter dilectam om-
nibus præferri ministris? Quod si in sa-
cris literis nihil de resurrectione Mariae
compertum est, pari argumento obuian-
dū est: nec proculdubio cōtrariū quisquā
legit vnquam. Vnde liquido constat, ad-
modum piam ac rationabilem opinio-
nem sanctissimi doctoris Augustini ve-
ram esse: quæ planè magnum solatium
deuotis almae virginis confert. Nimirum
argu-

Ioan. 12

S. Aug.

Declamatio nona

argumentum à negatione, parui est momenti. Multa scriptura tacet, quia suapte natura rationi consentanea sunt. Vnde quòd virgo incluta orta fuerit, quòd absq; anxietate peperit, quòdque ex hoc seculo migrasset, sine dolore obdormisset in pace, & multa id genus diui scriptores silentio praterierunt, tanquam nota, aded vt opus non erat narratione aliqua. Quid quòd filius Dei praecepit in lege nimis parentes honorare, & suam ne potuit & voluit venerari genitricem? Certè in glorium fuisse si hanc quam assumpsit ipse carnem in pabulum dedisset vermiù. Caro planè Christi caro Mariæ & è contrario, quippe melius quam Adam visa Eua, alnia virgo de Christo dicit. Hoc nùc de ossibus meis & caro de carne mea. Proinde ratio ipsa deposcit, indignum fore, vt sacra vbera que lactauerunt orbis creatorem & moderatorem, & venter sacratus in quo requieuit summi Dei filius, corrodendus vermibus

Luc. II traderetur. Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ suxisti, mulier illa sancta spiritu Dei afflata dixit, cuius oraculum Saluator mundi exemplo confirmauit. Accedit huc, doctorum consona autoritas, & fidelium deuota obseruatio. Nec obstat quicquam

in festo Assumptionis

207

quicquam generalis illa sententia, puluis es & in puluerem reuerteris. A qua Christus fuit exemptus, iuxta illud Dauidicū. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Et cum caro Christi caro Mariæ sit, vt paulò ante dixim⁹, consequens est, vt nec caro Mariæ corruptioni minimè tradatur. Fateor cum Apostolo quod non deest seruos Dei contendere, ideo contentiosus esse nolim. Vehementer autem persuasum habeo quod sacratius, quod gloriosius est, datum esse Mariæ virgini: quippe quam nemo nisi errore deceptus negare valet exemptam ab illa generali sententia Eux esse, in dolore paries filios tuos. Si ergo gaudens & iubilans, imò angelis tripudiantibus Deipara edidit Saluatorem, & sine viro Spiritu sancto operante concepit, quid prohibet tantis tamque insolitis priuilegijs insignitam, etiam præ ceteris euasisse omnem corruptionem? Mirabile dictu. Daniele prophetam sanctum, inter leones famescens seruauit illatum, & matrem benedictam non defendit à vermibus? In fornace Babylonica tres pueros clamantes audiuit Deus optimus, & ignis non tetigit eos, nec vestimenta eorum: corpus sanctum omni veneratione dignum

Psal. 15
Gen. 3
Dani.

Declamatio nona

Dani. 9. Mariæ non liberavit ab omni corruptio-
 ne & putredine? Nū pluris fecit filius Dei,
 vestes puerorum ad se clamantium, quam
 propriam vestem & matrem, ex qua as-
 supsit nostræ mortalitatis indumentum?
 Beatus Ioannes iam accedat, & quæque
 dicta sunt de mirabili resurrectione Ma-
 riæ confirmet. Signum magnum apparuit
 in celo, mulier amicta sole, & luna sub pe-
 dibus eius, & in capite eius corona duode-
 cim stellarum. Hanc mirabilem visionem
 vberius exponit diuus Bernardus sermo-
 ne. 7. huius festi. Nos verò cursim Prophe-
 tiam hanc tractabimus, vt statim de assū-
 ptione Deiparæ aliquid dicamus. Signum
 non vulgare sed nouum & magnum se vi-
 disse asserit Ioannes quo nos beneuolos &
 attentos reddat, ad ea quæ in hoc magno
 & stupendo signo apparent. Primò in celo
 non in terra signum illud visum est, nam
 quæ in supremo celo, sita sunt, hæc tota in-
 tellectus nostri acie sunt consideranda, &
 toto pectore diligenda. Hinc Apostolus.
 Contemplantibus nobis non quæ videntur,
 sed quæ non videntur, quæ videntur
 temporalia sunt quæ non videntur
 æterna. Et iterum si consurrexeritis cum
 Christo, quæ sursum sunt quærite vbi Chri-
 stus est

S. Ber.

Nota.

in festo Assumptionis.

stus est in dextera Dei sedens, quæ sur-
 sum sunt sapite, non quæ super ter-
 ram. Felix anima quæ cum Domino ait.
 Cælum mihi sedes est, & terra scabel-
 lum pedum meorum. Vultis charissimi
 pedem inuenire? in cælestibus sit cor ve-
 strum, & terrena cuncta conculcate, siue
 honos sit, siue diuitiæ, aut carnis oblecta-
 mentum. Hinc sanctus Augustinus. Cha-
 rissimi in celo sit mens, & hic erit requies.
 Summatim cuncta cõplexus est, vos date
 opera vt eo perfectionis deuenire valeatis,
 sedes vestra cælū sit, terrā aut & quæ terre-
 na sunt scabellū pedibus vestris ponite. In
 celo signum magnum vidit dilectus Iesu,
 quia omnia in terra parua sunt ac proinde
 vilipendenda. Sed quod signum tam ma-
 gnum est, tamque insolitum? Mulier in-
 quit amicta sole. Nempe anima seorsum,
 nec corpus seorsum, mulier non est, sed
 pars mulieris anima, altera pars eius cor-
 pus. Ecce Mariam virginem suscita-
 tam, & corpore & anima assumptā fuisse
 testatur. Alioqui mulier nõ esset, neque
 appellaretur. A stipulatur huic assertioni
 nostræ, quod ipsa calorū regina de se ipsa
 proficitur. In ciuitate sanctificata simili-
 ter requieui. Quid est similiter? Nempe
 vbi

Nota.

Eccl. 24

Declamatio nona

vbi dixerat qui creauit me requieuit in tabernaculo meo, subnectit, & in ciuitate sanctificata similiter requieui. Perinde ac si dicat. Vt in vtero meo filius Dei homo factus noctem mensibus dignatus est habitare, similiter & ego post meum obitum surrexi, & simul corpore & anima gloriosa, assumpta fui in caelum. Sole amicta est, gloria magna circumuallata, quae solem ipsum Christum Iesum induit in aluo suo. Mulier circumdedit virum, non alium quam Christum Iesum virum potentem, opere & sermone. Sole amicta est, quia in Maria nihil obscurum, sed totum praclarum, rotundum fulgidum est. In sole ne dum claritas & puritas, sed feruor claritatis designatur. Luna sub pedibus eius est, eo quod omnia mundialia, & instabilia mundi spreuit: vel quia super omnes angelorum choros hodie fuit exaltata. Et in capite eius corona non gemmarum vernantium, sed stellarum. Ecce priuilegia plurima quae ei impenitentia sunt, quae explanare (vt ait Bernardus) supra hominem est. Quod Prophetata toto retro seculis, quod ex regali progenie orta, quod generosa ex stirpe Dauid, quod virgo, & mater & alia id genus pluraeque dona ei exhibita, astra emicantia sunt, quibus diade-

Iere. 31

Apo. 12

in festo Assumptionis.

109

diadema illud contexitur. Magnum quidem signum hoc apparuit in caelo hodie, quia magnus ille qui dedit.

¶ Tertium huius Diei festum, assumptio Assumptio Mariae est. Nonnulla de eius obitu, & aliqua de eius resurrectione gloriosaretigimus, superest vt de praecellenti Deiferae assumptione vel pauca dicamus. Post obitum gloriosum virginis sacrae, non mortua est non ob peccatum originale quod non habuit, sed vt filio suo similis foret, & maius meritum sibi vindicaret, & ecclesiae sanctae thesaurizaret. S. Tho. 3. q. 27 ar. 3. In mausoleo omni veneratione collocatur, in valle Iosaphat vbi hodie venerabilis basilica eius extat, & ab orthodoxis peregrinis conspicitur. Vox filij sui in virtute & magnificentia insonuit. Surge propra amica mea columba mea & veni, iam hyems transijt imber abiit & recessit. Verum quae amica & sine inimicitia culpa, quae columba absque felle peccati extitisti, par erit vt resurgas è tumulo, & ad me venias. Hyes sane illa laboriosa iam iam abiit, vincula flagella, & senticosa illa corona, clauis crux, & lancea transiere minimè reuersura. Ver florigerus aduenit, paradysus adest amoenissima, eam ob rem mater vnicè
D d dilecta

Assumptio Mariae.

Canti. 2

Declamatio nona

dilecta relicto sepulchro surge. At Maria statim respondit. Ecce venio, in capite libri euangelistæ Lucæ scriptum est de me, vt facerem voluntatem tuam. **Matt. 13** Ecce ancilla Domini. O fratres si de amicis Dei Saluator dixit. Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum, quo splendore corpus virginis benedictum fulsit, subinde vt illa gloriosa anima illud assumpsit? Qui almam virginem laudare conatur ob oculos habeat oportet, regulam illam præclaram, & rationi maxime consentaneam sancti Bernardi dicentis, in quadam epistola ad canonicos Lugdunenses. Quicquid Deus optimus contuit alijs sanctis, licet paucissimis, Mariæ virgini non est denegandum: sed ex euangelica historia liquido constat, multa corpora surrexisse cum Christo, & apparuisse multis in sancta ciuitate, ergo sacræ matri, hoc eximium priuilegium adimere fas non est. Ascendente immaculata Maria in cælum, demirantur cælorum ciues ac vehementer stupefacti, inuicem loquuntur & inuicem interrogantes aiunt. **Canti. 3** Quæ est ista quæ ascendit de deserto, delicijs affluens, enixa supra dilectum suum? Mirabile quidem est angelis, &

in festo Assumptionis.

210

lis, & iure nimis stupendum, quòd de hoc squalenti deserto, de hoc calamitoso mundo regina illorum ascendat sole amicta & diademate præcellentis gloriæ coronata. Mirabile inquam cælorum ciuibus apparet, vt mulier tot delicijs affluens polorum regnum perat, & tam mirabili gloria perfruatur. Et quod mirabilius eis videtur, hoc est, quia ascendens nititur supra dilectum filium suum Christum Iesum: quæ mater prudentissima alloquebatur dicens. **Psal. 131. 2** Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me. O charissimi quanta lætitia affecta fuit virgo inclyta vbi sui voti compos facta est, & desiderium eius impleuit Saluator. Equidem ad appetendam beatitudinem natura nostra compellit: cui summè bonus creator hoc indidit, teste sancto Augustino libro de **S. Aug.** ciuilitate de trinitate: idque magister. **2. d. 1.** & sanctus Thomas **1. p. q. 8. ar. 3.** Asserunt, Ratio huius desiderij est, quoniam finis noster beatitudo ipsa describitur, cum ergo omnia appetant attingere suum finem (vt testatur Philosophus) ob **Aristo. 2. Physic.** id anima nostra valde cupit Deum videre, eoque frui. **Q**uique ad nos claudere, eoque frui. **Dd 2 mat**

Apoc. i. mar. Ego sum Alpha & .O. principium & finis. Principium quidē sum, à quo velut à fonte oīa fluūt: & finis in quē oīa tendunt: potissimē homo qui beatitudinis capax, sicut & angelus creatus est. Quidni angeli admiratione rapti alterutrū sic loquantur, cū & Spiritus sanctus admirans vt diuus Hieronymus contestatur ita dicat?

Quæ est ista quæ ascendit de deserto quasi virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij? Vbi hic doctor sic inquit. Omnes pariter festiuitatem glorioſæ semper virginis Mariæ deuotissimē celebremus, quia hæc est dies præclara, in qua meruit exaltari super choros angelorum, & peruenire vltra quam humanitatis est natura. Vbi non substantia extollitur, sed gloriæ magnitudo monstratur, cum eleuatur ad dexteram patris, vbi Christus introiit pro nobis Pontifex factus in æternum ad cæli palatium. Propter quod in persona supernorum ciuium in eius ascensione admirans Spiritus sanctus in canticis ait. Quæ est ista quæ ascendit per desertum, quasi virgula fumi, ex aromatibus? Et bene quasi virgula fumi, quia gracilis & delicata, quia diuinis ex-

Canti. 3 tenua-

tenuata disciplinis, & concremata in tus in holocaustum, incendio pij amoris, & desiderio charitatis. Vt virgula inquit fumi ex aromatibus. Nimirum quia multis erat repleta virtutum odoribus: manans ex ea fragrabat suauissimus odor, etiam spiritibus angelicis. Hæc ille. Cæterum vt virgula fumi mens nostra in altum conscendit si myrrham mortificationis per pœnitentiam habeamus, & thus deuotionis habere totis nisibus enitamur. Hæc sanè suffitas bene olens, & odor fragrans Christo suauissimus est. Vnde Apostolus ait: Mortificate membra vestra quæ sunt super terram. Et de oratione quæ in thure signatur inquit Propheta: Ascendat oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. Psalm^o. Non hac & illac diuagata exeat, sed vt thus ardens in igne, recto tramite astra polorum penetrans, ad te perueniat. At qui virgo sancta vt erat mundo emortua, & cum Christo cruci affixa, & orationi addicta, vt virgula fumi ex aromatibus ascendebat stupentibus angelis.

¶ Non alio tendebat honos ille exhibi-2. Re. 6
tus arcæ fœderis, quando regalis Pro-
D d 3 pheta

Declamatio nona

pheta eam deduxit, à Gabaa ad tabernaculum, quod rex ipse fabricaverat. Itaque plastro nouo reponens arcam Domini, cum electis Israel & cantoribus, ac citharis personantibus illam eduxit. Dauid manu fortis, rex regum & Dominus dominantium, Christus Saluator noster est. Hic tabernaculum fecit matri suae in caelo, quando moriens, surgens & in caelum ascendens praeparauit ei locum. Iuxta illud ad discipulos suos promissum. Vado parare vobis locum. Et iterum in domo patris mei mansiones multae sunt. Arca verò foederis virgo sancta est, in qua foedus & pax nostra facta est: vbi Deus factus homo pacem dedit ijs qui longè, & ijs qui propè, vtrumque populum in vnitatem fidei, & charitatis concilians. Plastrum nouum, corpus sacrum suscitatum fuit, cuius quatuor rotæ, dotes gloriæ sunt, quibus decoratur atque mouetur. Gaudens mira claritate, agilitate, subtilitate & perpetua immortalitate. Mira res, de Gabaa, id est, ex hac valle propemodum ærumnis innumeris plena, arca Deifera transfertur in caelum. Quam circundant electi Israel, Cherubin & Seraphin, & omnes caelorum ciues concinentes, dulcisona

Figura.

Ioannis.

sona dicentes cantica in facerrimæ virginis laudem. Cantabant voce sonora potissimè illud. Tu gloria Hierusalem, tu lætitia Israel tu honorificentia populi nostri. Subinde datus est thronus Bersabe, ad dexteram regis filij sui Salomonis, vt in libro tertio regum legimus, olim gestum. Tunc Salomon Christus Iesus alloquitur virginem. Pete mater mea quod vis à me, non enim fas est vt auertam faciem meam. Mirabile dictu, statim Bersabe orauit pro Adonia fratre regis. Et ad eandem imaginem, virgo pia, in caelo negotia nostra pertractans indefessè precatur filium suu, vt deuotis suis fidelibus, delicta cuncta dimittat, misericordiam affluentissimè nobis impertiat, omnium charismatum donis locupletet, gratiâ Christi Iesu nos roborante. Cui sit gloria & imperium, cum patre, & Spiritu sancto, per æterna secula, Amen.

Iudiht.

3. Reg. 2

Nora.

¶ Appendices annotationes.

¶ Primò notandum, quod alma Dei genitrix, vt erat omni prudèria prædita optimam partem elegit. Bona quidem pars, ait Martha egenis inseruire, pauperes Anno. 1

subleuare: melior quidem Deo vacare, iuxta illud vacare, & videre quoniam **Pfalm.** ego sum Deus. Et iterum: Mihi adherere Deo bonum est. Pars verò optima est: vita ex vtraque mixta, actiuam & contemplatiuam amplectens, vt testatur sanctus Augustinus libro decimo nono de ciuitate. Et hanc alma virgo semper

Pfalm. exercuit, cum Dauide dicens: Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi ne commouear. Et cum sponsa aiebat: Dilctus meus mihi & ego illi inter vbera mea commorabitur. Elegit insuper optimam partem, vt refert diuus Bernardus in quodam sermone assumptionis, quoniam castitas matrimonialis bona est, vidualis melior, virginalis verò optima, quam sectata est Maria: adducentur regi virgines post eam. Ecce regina virginum Maria facta est, & ideo super angelos exaltata hodie.

3. ¶ Secundo in hac præclara die, Deipara optimam partem elegit. Pars quidem bona est eorum qui in Domino moriuntur, in gratia Dei discedentes & purgatorium intrantes, vt venialia peccata dimittantur ibi: iuxta illud Pauli, salui erunt, sic tamen

tamen quasi per ignem. Quiq; ignis adeo Theol. terribilis est, & vehementer animas cruci- gi. 4. d. ciat, vt passio Christi quamlibet stupenda 45. dolore illo maior non fuerit. S. Tho. 3. p. q. 46. artic. 6. Melior pars est eorum qui statim post mortem, relicto corpore, in celum aduolant. Optima pars est, corpore glorificato Deum facie ad faciem videre: & sic beata virgo super omnes angelorum choros glorificata, hodie ascendit. Vnde clamat Dauid. astitit regina à dextris tuis in **Pfal.** vestitu deaurato. Imò post diluuium arca Noë requieuit super montes Armenia, vt **Figura.** in genesi legim⁹. Hoc est, Maria virgo post **Gene. 8.** filij sui passionem, suisq; laboribus exathlatis, super omnes calorum ciues gloriosa quieuit.

¶ Tertio, si Martha reprehéditur quod turbata erat erga plurima, quippe que Christo Iesu ministrabat, & apostolis inopia laborantibus seruebat, qua reprehensione digni erunt, qui cum Salomone nihil suis oculis negant, pomeria, vineas, & hortos plantant, domos eburneas, & piscinas aquarum extruunt, in quibus ille tandem agnouit nihil esse nisi meram vanitaté, & spiritus afflictionem? Quos deplorans regius psaltes ait: filij hominum, vsquequo **Pfal. 4.**

gravi corde: vt quid diligitis vanitatem & queritis mendacium?

4. ¶ Quarto, non quia satagebat Martha circa frequens ministerium reprehensione digna fuit, nam saluator ipse ait, hospes fui & collegistis me: sed ob id reprehenditur, quia ad multa pertrahere conabatur so- rem vni rei necessaria vacantem. Eam ob rem audire meruit: Martha Martha solici- ta es & turbaris erga plurima, porro vnum est necessarium: Maria optimam partem elegit. Perinde ac si dicat: non tu malam partem accepisti sed bonam, Mariam ve- ro dimitte cōtemplationi vacare, nam hæc excellentior est pars, qua in cælo beati om- nes fruuntur.

5. ¶ Quinto, accingamur oportet ad mortem obeundam, quam sine timore expectemus vbique. Maximè postquã alma virgo Ma- ria omnis peccati expers mortem degusta- uit, quo nobis filijs suis dulciore eam red- deret. Verum post Christi Iesu mortē, Pau- loteste, absorpta est mors in victoria, ibi mors occisa est, ibi expuncta ac euisce- rata. Iuxta illud Osee: ero mors tua, o mors. Miror ethnici cuiusdam sententiã: Seneca. mors sola portum ærumnis dabit. Et alius: faciamus de sine remedium, & de necessi- tate

tate solatium. Et sanctus Bernardus: mors Quinti. paradisi scala est, qua in tabernaculi admi- rabilis locum ascenditur, vsque ad domũ Dei. Vnde Salomō inquit: sperat iustus in morte. Et in psalmo: pretiosa in conspectu Pro. 14. domini, mors sanctorum eius. Quãto pre- tiosior virginis alma gloriola mors in con- spectu filij sui Christi Iesu, cuius vita inno- cens & sancta.

¶ Sexto, cum hodie Deipara virgo calorũ 6. regnum possideat, & de ea melius quã de Hester. a de Hester dictum sit, imposuit rex diade- mo regni in capite eius: fas erit nobis or- thodoxis iubilare & gaudere aduocatam & piam matrem nostram videntibus, sic euectam, sic super omnes calorũ ciues exaltatam: quippe quẽ vt spem nostram e- rigat, & solatium magnum exhibeat no- bis lætabunda ait: in Hierusalem potestas mea. Hinc gloriosus Hieronymus. Hodie S. Hier. gloriosa virgo caros ascendit, rogo gaude- re quia ineffabiliter sublimata, cum Chri- sto regnat in æternum: regina mundi hodie de terris & de presenti seculo nequam eri- pitur, iterum dico gaudere, quia secunda de sua immarcescibili gloria, ad celi iam per- uenit palatium. Propterea hortor vos & commoneo in hac sacra solemnitate geni- tricis

tricus Dei Marie, nolite cessare à laudibus, & quamvis non sit speciosa laus in ore peccatoris, noli cessare à laude: quia inde promittitur venia, vnde & omnib⁹ vt laudes. **S. Aug.** Huc attinet quod sanctus Augustinus in quodam sermone dicit: o beata virgo Maria, tu fletus nostros ad Deum ipsa admittas, nos adhuc in terra affligimur, in carcere retinemur, tu verò in caelestibus regnas, & praelata es cunctis virginum & sanctorum choris. Tu in cubiculo regis beatitudinis, gemmis ac margaritis ornata existis. Has ergo tuas felicitates possidens conuertere ad nostrarum miseriarum salutem. Inter hæc fratres charissimi toro mentis affectu, beatissimæ virginis intercessionibus nos committamus, vt dum nos supplici eâ obsequio frequentamus in terris, ipsa nos sedula prece commendare dignetur in caelis. Hæc & alia complura in laudẽ Deiferæ virginis, scribit sanctus hic doctor.

7. ¶ Septimò, si quis egregiam Mariam sequi appetit, itinera per quæ ipsa gradiens hodie, super angelorum choros ascendit quâ primum arripiat. Enim verò, triplex iter sacra virgo nobis indicat. Humilitatem, videlicet, castitatem, & charitatem. De primo ait dominus, omnis qui se exaltat humiliabitur

Matt. 18

miliabitur, & omnis qui se humiliat exaltabitur. Ecce via ad summa est humilitas, si tamen vera sit, & corde quis se dimittit. Nam est qui nequiter se humiliat, ait sa- **Eccl. 19** piensis fucatam humilitatem præ se ferr. Mirabile est, quod tam pauci hanc viam ambulent, veram humilitatem amplectentes. Nonne, facilius est descendere, quam montem altum conscendere: nedum facilis est descensus, laboriosus ascensus, sed periculosum valde est ascendere velle: nã qui se exaltat humiliabitur, ruens in barathrum. Eam ob rem virgo sancta, corde, verbis, & opere humilima fuit, quas ob res hodie sic exaltata est. En quo euehit vera humilitas. Iter secundum fuit castitas, non quænis, sed virginalis. Extat testimonium tutissimum, vbi dixit angelo. Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco. **Cæterum,** tertiu iter, quo super cherubim hodie volauit, fuit mira eius charitas. Hæc præcellenti virtute, sic emicuit Maria, vt aqua multæ tribulationis & laboris, non potuerint extinguere eius charitatẽ. Quin animo infracto, stabat iuxta crucem filij sui pendentis. Hanc imitantes à Christo Iesu exaltabimur, & cû angelis perpetim gloria fruemur.

Humilitas.

D E.

DECLAMATIO IN
IN FESTO SANCTI
Lucæ euangelistæ.

Iolennitatem præclaram, sacri
mi Lucæ euangelistæ fratres cha
rissimi, hodie sacro sancta Ro
mana Ecclesia, iure optimo ce
lebrat: qui quidem virgini Deiparæ, non
vulgariter fuit dilectus, nec non amoris vi
cem ipse (vt par erat) intemeratæ Mariæ
impêdebat, & præ cæteris discipulis Chri
sti Iesu, illi familiaris erat. Idque argumen
to nobis est, vbi tria præclarissima myste
ria, quæ cæteri euangelistæ tacuerunt, altius
solus Lucas nobis narrauit. Quando qui
dem angeli Gabrielis colloquium, omni
mellita dulcedine plenum, salutationem
eiusdem paranymphæ, ad virginem præcla
ram, ipsius Dei genitricis satis humile re
sponsum, ecce ancilla domini, nec Mat
thæus, nec Marcus, nec Ioannes, dilectus
Iesu scripserunt. Quanto amore, quantoq;
affectu, pectora nostra excitantur, legentes
vel audientes quotidie euangelium illud,
tot mysterijs scatens, quot literis est exar
atum, nemo est qui verbis explanare valeat.
Valebit nihilo secius & si more balbutien
tium,

tium, non nihil indicare, si penitus cõtem
plari velit quis, Gabrielis miram pruden
tiam, in salutatione illa: & matris Dei stu
pendam humilitatem: & summi Dei in
effabilem erga nos charitatē. Quippe qui,
Maria virgine orante, & spiritu sancto co
operante, verbum caro factum est. Hæc
omnia beatus Lucas miro ordine, vniuer
so orbi recensuit. Secundo, de puero Iesu,
totius mundi saluatore, diuus lucas dunta
taxat scripsit, quòd die octavo, cultero lapideo
fuerit circumcitus, & Iesus appellatus, quæ
admodum ab angelo cælitus missio, ipse vo
catus est, antequam in alio virginis almæ
conciperetur. Quis obsecro dilectissimi
adeo rudis, aut stupidus? Quis inquam tam
saxi pectoris, qui vel rapida mente hæc co
gitans, sese à lachrymis temperare queat?
Infans octo dierum abunde lachrymatur,
ingemiscit præ nimio dolore afflictus, &
nos peccatorum mole obruti, non habenas
lachrymis damus? Imò quod detestabi
lius est, atque execratius, risui inani, &
gaudio pessimo huius seculi vacamus?
Cuorem suum roseum saluator, quous
auro vernanteque gemma excellentio
rem, pro nobis immeritis, tenellus puer
effundere dignatus est, & nos, p̄ nihilo ha
bebimus,

Lucæ. 1.

bebimus, tam præcellentem thesaurum?
Dicamus & candido pectore sape sapius
clamemus, ei quanuis impares gratias a-
gentes. Iesu bone, sponsus sanguinum tu
mihi es. Nec non cum sponsa die noctuq;
clamitemus. Dilectus meus mihi & ego il-
li inter vbera mea commorabitur. Sed de
hoc latius alibi.

¶ Tertio tandem de oblatione pueri be-
nedicti Iesu in templo, quadraginta iam
dies natus, nihil alij tres euangelistæ dicta-
runt. Beatus Lucas autem, cuncta adamus-
sim, artificio mirabili nobis orthodoxis de-
pinxit: ita vt sancti viri Simeonis sanctita-
tem, oraculum quo admonitus exiliens, &
glificens, templum domini adijt, virginis sa-
cerissima humilitatem, & saluatoris in nos
dilectionem, graphice enarraret: adeo vt
qui totius mundi redemptor erat, auiculis,
& quinque siclis esset redemptus, veluti a-
lij Hebræorum pueri, iuxta legis decretum
redimi solebant. O mirabilem, & modis
omnibus stupendam summi Dei charita-
tem: legislator ipse Christus, legis tamen
onera subire non spreuit. Imò factus sub le-
ge, fideles suos (vt apostolus Paulus con-
stat) à legis graui iugo redemit. Quid pre-
cor charissimi est causa, vt euangelista Lu-
cas

Ad Gal.

eas tantum, hæc tria mysteria annotauerit,
nisi quòd virgo virginum præclara, arcana
hæc, in corde suo conseruans, & conferens,
tanquam mater filio, Lucæ euangelistæ ista
palæ fecit? Ipse verò vt fidelis auditor, pro
sua virili, calamo cuncta mandauit, cum
sapiente decantans & dicens. Quam sine Sapiē. 7.
fitione didici, sine inuidia communico.
Nempe viri sancti, charitate vsque adeo
feruent, vt pro gloria Dei capessenda, pro
ximorumque salute vendicanda, vitam
suam periculis sponte ponant, tatum abest
vt Dei mysteria abscondentes inuidiæ hor-
rendæ inseruiant.

¶ Mitto breuitatis causa, quam fuerit can-
dida vita, excellenti doctrina, omnibus &
charismatum donis præditus. Quot homi-
num corda Christo Iesu lucrifecerit, lon-
ge lateque verbum Dei toto affectu prædi-
cās. Sat sit laudes eximias legere, quas bea-
tus Hieronymus in libro virorum illustriū
scripsit. Imò apostolus Paulus, mirum in
modum hunc sanctum collaudat dicens.
Salutat vos Lucas medicus charissimus,
cuius laus est in euangelio. Sed nunc sa-
crum euangelium indagare, pro modulo
nostro incipiamus, summo numine adiu-
uante.

E c

¶ Desi

Declamatio

Text. ¶ Designauit dominus & alios septuaginta duos. Qui olim quamplurimos misit vates populo suo, vt messiam prædicarent, tēpore præstituto venturum, is vbi sua gratuita dignatione venit, nūc discipulos suos ablegauit, qui certo certius asserunt quem tantopere desiderabant, venisse. Mira res quam magnificus, quāq; liberalis sit, erga nos, saluator noster Iesus. Non sat ei fuit, duodecim apostolos segregare, & selectos in munus euangelij destinare, sed. 72. discipulos designare dignatus est, quo multiplicatis operarijs, facilius sacri euangelij prædicatio vbique terrarum resonet. Par quidem erat, vt pollicitatio Dei verax comprobaretur, per quā, nō modo Hebrais Christus promissus fuit, sed etiam gentibus, veluti prophetæ summo afflante numine quondam vaticinati sunt. Huc pertinet quod Iacob de Messia dixit: ipse erit expectatio gentium. Eodem attinet illud dauidicum, quo apostolus non ab re vsus est: laudate dominum omnes gētes, laudate eum omnes populi: quoniam confirmata est super nos misericordia eius. Quid plura? euangelicus propheta Esaias, instar magni tonitruū insonat: letare sterilis quæ non parit, erumpe & clama quæ non parurris

Matthæ.

Gene.

in festo sancti Lucæ.

218

ris: quia multæ filij desertæ magis quam Esai. 54 eius quæ habet virum. Quæ nam deserta ad Gal. & abique viro erat nisi gens, quæ Deos lapideos ligneosque misere colebat? At qui synagoga Deum verum honorans, & ei soli inferuiens, sponsum præpotentem habebat: & nonnullos filios genuerat Deo suo. Veruntamen Christo Iesu nato sterilis quam multos gignere cœpit, quorū primitiæ Magi ab oriente venientes fuere, qui fide mirabili Ierosolymam adeuntes clamabant. Vbi est qui natus est rex Iudæorū. Vidimus stellam eius in oriente, & venimus adorare eū. Vt ergo omnes gentes lumen hoc cœlicum (Christum Iesum dico) fidei oculis viderent, videntes toto pectore amarent, & amando cū cādido corde, illo fruerētur in cœlo, ius erat, vt. 72. discipulos mitteret, qui omnia terrarū climata perlustrarēt. Bene merito tot discipulos saluator mundi designauit, quia totidē mundi gētibus euāgelium erat prædicādum. Nēpe clari homines post cateclisimum illum horrēdū, Babel turrim construere cœperūt, celebrantes nomē suū, antequam diuiderētur in terra. Quā ob rē, omnipotens & piētissimus Deus, ex alto eos prospectās ait: descedamus, & diuidam⁹ linguā eorū. Et ita

Ec 2 gestum

Nota.

gen. 49

Declamatio

gestum est: nam cū terra labij vnus esset, adeo linguā eorum cōfūse sunt, vt alter alterum non intelligeret. Enim vero charissimi vbi Deus homo factus, & trabeam mortalitatis induit, vbi inquam apparuit benignitas & humanitas saluatoris nostri, fas erat vt vice verā, tot discipulos mitteret rex noster, quot gentes per orbem diuisa sunt. Mirabile dictu, gentes quas superbia iniqua, hac & illac disperferat, pax euāgelica, & charitas fraternitatis agglomerauit. Adhac, vt sanctus Augustinus limpidissimus sacrae scripturā indagator inquit, mysticum quoddam hic latitat. Sicut. 24. horis totus orbis peragitur, & illustratur, ita mysterium illustrandi orbis per euāgelium trinitatis in. 72. discipulis interminatur. Ter enim. 24. septuaginta duo faciunt. Sanè egregie dictum est. Quid multarificur beato Cyrillo placuit horum discipulorum numerus adumbratus est in veteri lege, quando Moses domino precipiente viros. 70. ex populo delegit timentes Deum, & ab omni auaritia alienos. Quibus despiritu Mōi Deus optimus impartiuir, & statim prophetare cōperant. Ad eandem imaginem, dux noster Christus Iesus, cuius typum ille gerebat, hos viros

S. Aug.
de. q. e.
uan.

S. Cyril
lus.
Figura.

ros omni virtute fultos elegit spiritū suum illis praestans, quo afflati corda hominum quamlibet sceleratorum, suis verbis allicerent, & ad pœnitentiam excitarent. Lubbens hic sileo, duodecim illos fontes aquarum, & palmas folijs virentes, quas in Heliolim filij Israel offenderunt. Vbi castramentati sunt, vehementer gaudentes, & non nihil solatij accipientes. O nos felices charissimi fratres, qui in sancta ecclesia Romana, longè excellentius hac omnia possidemus. Siquidem duodecim apostolos habemus doctrinae suauissimae perenniter manantes. Vbi necdum animae sitis extinguitur quotidie, sed cordis nostri sordes, atque ingentia delicta diluuntur. Habemus insuper septuaginta palmas (hos discipulos Christi Iesu dico) qui instar palmarum florentes, iuxta illud (iustus vt palma florebit) vberimos gignentis fructus, quibus in finem vsque seculi, orthodoxi victitabant. O nos beatos, si iuxta hos fontes aquarum, & sub umbra harum palmarum, castramentati, Vitam omnem transigamus. Vbi improbis, qui stagna adentes hereticorum, impia dogmata degustant. heretici in quos dominus inuehitur dicēs. Duo mala fecit populus meus, me dereliquerunt Iere. 2. Ecce 3 fontem

Theo-
phila. su
p. Lucā.
Exo. 18.

Figura.
Exo. 15.

Contra

fontem aque viue, & foderūt sibi cisternas
dissipatas, que non valent cōtinere aquas.
Lutheri stultissimi cōmenta, Melancthon
improbi deliramenta, Caluini versuti fig-
menta diaboli suggestu adiuuenta, alio-
rumque impiorum dogmata, quid aliud
quam cisternæ dissipatæ sunt, rimarum ple-
næ. Quippe que limo fœtido exundāt, spur-
citijs scatent, aquam verò nisi crassam, atq;
cœnosam continere minimè valent. Vtina
Christus eos aspiciat, & pectora illorum
quam primum emolliat cōuertatq;, vt sub-
inde ad fontes hos præclaros conuolantes,
& apostolorum doctrinam bibentes, fœti-
das suas cisternas respuant: atque tot here-
ses, quibus alto Dei iudicio irretiti sunt, to-
to corde spernant. Quid iam saluator no-
ster postquam hos discipulos designarat ce-
gerit videamus.

Text.

¶ Misit illos binos ante faciē suā, in omnē
ciuitatē & locum, quo erat ipse venturus.
¶ Nō seorsum quēquam eorum mittit, sed
binos, quo fortiores sint ad obeundos labo-
res qui eis instabant. Frater qui iuuatur à
fratre tanquam ciuitas firma aut sapiens, &
Eccle. 4 iterū Salomon inquit. Melius est esse duos
quā vnū. Et rationē subindicans subdidit.
Haben emolumentū societatis. Vt man^o
adiuto-

adiutorio est alteri manui, ita vt ambæ si-
mul pondera portare valeant, sic frater fra-
tri adiutorium & subsidium præstat. Alio-
qui electionis vas non diceret: alter alte-
rius onera portare, & sic adimplebitis le-
gem Christi. Vos amantissimi fratres, hic Nota.
obseruate, tā modū, subtilēque artē, legem
summi Dei adimplēdi, quā etiā patiētiam
que vobis necessaria est. Habet sanè vnus-
quisq; onus suū. Alius inopia laborat, alius
verò languore corripitur, alius denique ira
excādescit, parua oblata occasione. Quo-
tus quisq; nostrū est, qui onus aliquod non
habeat in hac calamitosa vita? Vnde oēs
opus habem^o tolerātia nō vulgari, vt alter
alteri^o equanimiter onera portem^o, Christi
Iesu amore inuicē nos adiuuātes, inuicēq;
onera sufferētes. Idq; faciētes discipulorū
vestigia sectabimur, bini ambulātes, & iu-
gū dñi suaue portātes, eiusq; immaculatam
legē opere adimplentes. Hic planè scopus,
hic finis totius doctrinæ Christianæ est, a-
postolo testante: qui proximum diligit legē
impleuit. Rex vtique noster Christus maxi-
me delectatur, pacem nostram prospectās:
fraternitatem & vnitatem nusquam non
orthodoxis inculcans, vehementer & præci Ioan. 14
piēs. Pacē meā (inquit) dō vobis pacē relin-

quo vobis, sed nō quomodo mundus dat, ego do vobis. Seriam quidem rem loquebatur, & magni momēti negotium tractabat: ob id bis eandem sententiam profert. Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis. Quando quidem Christi Iesu pax, vtrūque hominem perficit, animam & carnem sedat, eo quod pax Dei exuperat omnem sensum & omnem intellectum. At contra pax fallacis mundi subdola, falsa & inanis, mentem & corpus infestans, haud hominem tranquillare potest. Sicut scriptum est. Non est pax impijs dicit dominus. Et rursus David canit: contritio & infelicitas in vijs eorum, & viam pacis non cognouerūt. Videtis qualiter Dæmon versus suos cruciet diu noctuque, nullum nō mouens lapidem, vt pacis fœdera, etiam inter fratres confringat. Vterini nempe erant Caim & Abel, & protoplastorum filij, nihilominus satanae versutia tam fuit potens, quod improbus Caimus, proprium fratrem interemit. Nolite ergo fratres mei locum dare diabolo disidiorum auctori: & cuiusvis belli amatori. Quin maximo pere huic pestilenti aduersario resistite, & pacem diligite, eritque Deus pacis vobiscum, velut sanctus apostolus pollicetur.

¶ Ad

¶ Aduertendum tamen est, quod non tantum ob mutuam custodiam mutuam & consolationem, Saluator discipulos binos misit, sed vt mutuam testimonij habeat, & veritas euāgelica magis elucescat. Proculdubio, testimonium efficacius est, vbi duo vel tres idipsum profitentur: dicente Domino, in ore duorum vel trium erit omne verbum. Qua sententia Christus Iesus phariseos & scribas redarguens, eosque confutans vtitur. Non sum solus, ait, sed pater mecum est. Perinde dicat. Pater celestis, in Iordane & in transfiguratione testimonium efficacissimum mihi dedit, filium naturalē vocitās. Hic est filius meus, Matt. 6 in quo mihi bene complacui, quod quidē ore meo sæpius protuli. Vos verò procaeces, & à veritate auditum auerrentes, credere non vultis, quamuis duorum testium testimonio compulsi. Ob eam rem Apostoli etiam bini mittuntur à Domino: sic quæ de Christo Iesu loquebatur, magis conspicua apparebant, magis ac magis fulciebantur. Hinc Origenes optime notat: quod enim bini mittantur Dei verbo, antiquum esse videtur. Deus optimus Israel, eduxit de Ægypto per manus duorum fratrum moysi scilicet & Aaron, Iesuah &

E c s Caleph

S. Greg.

Caleph concordantes, compescuerunt populum ab exploratoribus prouocatum.

¶ Tertiò tandem binos mittere illos placuit Christo Iesu, vt nos doceat charitatis præcepta esse duo. Alterum ad dilectionem Dei spectat, alterum quidè ad proximi amorem. Diligamus Deum fratres oportet ex toto corde: ex tota anima & ex tota mente. Sanè æquum est vt totum nostrum vèdicet amorem, qui nos creauit, & proprio sanguine in cruce obiens redemit: Quique solus bonus est, & tanti nos fecit, tam ingenti affectu adamauit, vt sese in fratrem, in pretium, in cibum, in præmium æternum sponte nobis impendit. Iesu bone, tu mihi sitisti, ieiunasti, laborasti: tu mihi natus, mihi passus, mihi tantum bonorum in hac fragili vita peregisti, mihi animam dilectam tuam in patibulo crucis tradidisti. Profint ò vera salus in te credentium nobis quæ sponte donasti, qui te totum nobis donasti. Diligamus eum todo corde fratres ius est, qui todo corde totisque visceribus nos dilexit. Alterum mandatum ad proximos attinet. Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Non quod omnimodam similitudinem dictio illa, sicut indicet, sed finem in quem proximi-

Mat. 22

proximum amare debemus, vt potè fruitionem Dei nobis & proximis vehementer cupientes. Sanè magis homo debet diligere seipsum, quam proximum. Quoniam exemplar potius est quam exemplatum, modo dilectio hominis ad seipsum, regula est & exemplar dilectionis, quæ habetur ad alterum, vt quam optimè sanctus Thomas 2. 2. q. 26. 4. arti. differit. Qui igitur hæc duo præcepta charitatis egregia, nunciare hominibus mittebantur, bini missi sunt. Vbi latenter nobis Christus innuit, quanto zelo quantoque affectu prædicator incendi debet, quo tam præclaram functionem dignè exercere valeat. Huc attinet quod in canticis sponsa ait: de prælatis & prædicatoribus loquès. Dêtes tui sicut greges tôsarum, quæ ascenderunt de lauacro. Oês gemellis frætibus, & sterilis non est inter eas. Perbelle tam prælati quæ verbi Dei concionatores, dêtib' ouium alsimilatur. Dêtes vtiq; lapidis istar fortes sūt, & niueo cādore dealbati. Ideò schematic' hic sermo, pulchrè prælatos ac prædicatores admonet, vt fortes sint in tolerandis laboribus, candoreq; innocentie niteant, quo Christi Iesu dêtes esse mereatur. Mirabile dictu, Moses ceterum

Canti. 4

Figura.

vigin-

viginti annorum erat, & dens ab ore eius null^o decidit, nec mouebatur vnquam. O mirabilem apostolorum & omnium sanctorum fortitudinem, o stupendam etiam virginum & puellarum virtutem, ferreos pectines ac incensas sartagines, vincula arca, ergastula infracto animo hilarique vultu tolerates tyrannorum minas, atque exquisita tormenta nihili pendebant. Denres Christi Saluatoris erant adamante firmiores & quavis niue cadidiores. Omnes gemellos nutriebant Deum & proximos amantes, adeo vt nihil verbo, nihil opere faciebant quod non spiraret amorem, flammigeram & charitatem indicaret. Hinc sanctus Augustinus in manuali suo clamat. Qui vult notitiam Dei habere amet. Alioquin frustra accedit ad legendum, ad orandum & predicandum qui non amat. Equidem verba sunt annotatu digna lucidiora quam vt expositione indigeant, egent autem iugi meditatione. Caterum videns Iesus quanta sit egestas in ecclesia bonorum prelatorum & concionatorum, illos misit ante faciem suam.

Textus. ¶ Fas erat vt mitteret illos ante faciem suam in omnem ciuitatem & locum quo erat ipse venturus,

¶ Tan-

¶ Tanque rex magnus & totius mundi imperator legatos suos destinauit, binos quidem, vt duo cherub ex auro mundissimo fabrefacta ante arcam Domini posita sese mutuo respiciant, & alter alterius errata & malefacta corrigat, veluti paulo superius tetigimus. Hos ablegauit ante faciem suam: quo viam prepararent Saluatori aduentanti. Par vtique erat ministerium eis iunctum, & Ioanni baptista: quippe qui anteibat, vt pararet Domino plebem perfectam. De quo Malachias Prophetauit. **Mat. 11.** Ecce ego mitto angelum meum ante faciem meam. Plane vt scire quidam sapiens absque Christo dixit, actus actiuorum, est in patiente disposito. Nisi ceram primo igni ad moueas, sigillum frustra apponitur. Ad eundem modum verbu Dei nisi corda disponantur, efficax non erit. Neque est dignus Christi gratia, quem male actoru non poenitet, qui que pro suis sceleribus poenitentiam subire minimè conatur. Præparabant ergo hominū corda discipuli Christum Iesum venturum predicantes. Excitabant corda torpentia, vt toto cordis affectu videre desiderarent Messiam, quo veniente illorum peccata deleteret, misericordiam illis impendens. Vnde Psalmo-graphus

Declamatio

Pfalm⁹. graphus dixit. Misericordia ei⁹ praueniet me. Verum vbi cogitationes sanctæ in cor nostrum ascendunt, Christus Iesus venturum agnoscamus oportet. Quin & ipse **Apoc. 3** ait. Ego sto ad ostium & pulso, si quis aperuerit mihi intrabo ad eum, & crenabo cum illo, & ipse mecum. Profectò dilectissimi singula verba magnam emphasim habent, vos obsecro penitius ea expendite, vt agnoscatis quanta sit quamque ingens dilectio Dei in nos: qui ad ostium cordis pulsare non abhorret, tum prædicatorum verbis, prælatorum monitis, tum etiam angelorum iugi inspiratione. Ad

Nota.

prædicatores.

hac nimiam Christi charitatem percipite, qui nō tantum ciuitates opulentas, sed oppidula, & villas adiens, regnum Dei cūctis prædicabat. Circumibat Iesus omnes ciuitates & castella, prædicans regnum Dei, ait sanctus Marcus. Planè qui popularem gloriolam venari studet, is magnatibus & principibus prædicare molitur: villas & oppida exigua fugit: cum Saluator ore suo benedictio Esaie prophetiã deprompserit: Dominus misit me eo quod vnxit me, prædicare pauperibus misit me. En normam prædicatoris Apostolici, ecce præcellens exemplar prælatorum. Non pluris

in festo sancti Lucæ.

pluris faciamus diuites, pauperibus euangelizandum est: eis eleemosynas impendamus, quoniam talium est regnum caelorum. Illis sacra eloquia impendamus, quia veri amici sunt, qui nos in fine seculi suscipient gaudentes in æterna tabernacula, quemadmodum Saluator ore proprio promisit. Hos nimirum pauperes, diuites quidem in fide ad eò Dominus dilexit, vt melis suæ nomenclaturam illis imponat.

Textus.

¶ Dicebat illis. Messis quidem multa, operarij autem pauci. Metaphorica locutione non ab re vitur, prædicationem messi ratione fructus assimilans. Eatenus euangelizamus, quatenus ex fidelium cordibus fructus colligamus. Dicente Apostolo: Non quero quæ vestra sunt, sed vos. Et iterum Dominus ait: Posui vos vt fructū afferatis, & fructus vester maneat. Hæc messis multa dicitur, eò quòd multi credituri erāt in Christū Iesū. Quod verbum maximè nos consolari debet. Nō pauci sunt improbi, imò quam multi perlatam viam ambulant, quæ in præcipitiū scelestos homines ducit. Non inficior hæc, veruntamen granum frumenti cadens in terram vbi mortuū fuit, plurimū fructum attulit: ita vt in quolibet statu multi Deo famula-

Declamatio

famulatum exhibeant. Gratias Deo optimo agamus cuius donum hoc est: Plurimos vxoratos videmus timentes Deum, sacerdotes & religiosos orationibus instantes, & ieiunijs deditos, sanctas vigilijs festantes. Vidit sanè beatus Ioannes hanc vberriam messem, & stupens dixit. Vidi

Apoc. 7

Rom. 8

Textus.

¶ Mesis quidem, vt pro modulo nostro suafimus, multa est, sed pro dolor, operarij autem pauci sunt. Hoc profecto in-

in festo sancti Lucæ.

trínsecus dolore tactus Saluator protulit, condolens inopia pralatorum & bonorū prædicatorum, quam sancta Ecclesia patitur. Docebant tunc temporis pharisæi, nec non & Scribæ populum verbo tenus, non opere aut exemplo. Caremonias legis sacrificia & holocausta adamussim dare sua debant: Deum tamen timere, mandata eius seruare, proximum vtrise ipsos diligere, nõ æque opere & veritate homines hortabantur. Alligant onera grauia & importabilia ait Dominus, & digito suo nolunt ea mouere. Ecce quomodo labijs Deum honorabant, cor autem eorum longè erat ab eo. Calamitatem illius temporis Saluator deplorans dicebat: Mesis quidè multa, operarij autem pauci. Oremus vt hac in nostra tempestate deploratio hæc locū non habeat. Vereor charissimi & maximè vereor, ne vt quondam, quidam in ecclesia sint, qui scribarum more superbia & inuidia turgidi verbis phaleratis concrepantes, operibus autem bonis minimè incumbant. A leuita vsque ad sacerdotem (ait Propheta) oēs auaritiæ student. Quo nomine quos appellare possim nõ video, nisi operarios iniquitatis dixerim. Qui verò dicunt & faciunt, ij operarij sunt: nã vt

Pralati.

Mat. 23

Ff serue-

Declamatio

seruetur veritas prædicationis necessaria est altitudo viuendi, diuo Gregorio teste. Nõne Dominus ait voca operarios & red de illis mercedem? Qui expilant & oves occidunt, lanis operiuntur, & lac manducant, quo nam pacto Christi operarij vocabuntur? Sanè qui Ierosolymam reedificabant altera manu gladium tenebant, altera faciebant opus. Ita prælatus seu prædicator verbi Dei gladium habeat, quod est verbum Domini, & simul operetur oportet, ne sit tanquam aerem verberans. Heu fratres, quã pauci sunt hodie pastores, qui honores non appetant, diuitias non congerant. Sed vt par est, qui gregem dominicũ spiritali & corporali pabulo alant, super salutẽ animarũ vigilẽt, & ex ore leonis rugientis oves suos extrahãt, ij pauci sunt. Bis Sal uator noster dixit Petro pascere oves meas. Quod verbũ, haud alio rẽdit, nisi vt duplicẽ hõinẽ, externũ & internũ prælati educare, & pascere studeãt: Vos aut̃ fratres, aduertite & scitote, ṽra interesse, vt doctrinã sanã audiẽtes, sãctimoniã sectemini: nã verò refert, opere implere quæ loquimur: iuxta illud. Quæ dicũt vobis facite, secũdũ opera eorũ nolite facere. Scitè S. Aug. admonet vos dicens. Botros carpe, spinas caue. Sat

S. Greg. super Ezechie.

† Nhe. 4

Ioannis.

Mat. 18

in festo sancti Luca.

ue. Sat erit, si agricultura Dei fueritis, si vt messis frugifera Christi Iesu sanguine irrigata, fructus vberimos genueritis. Triturabit suo tẽpore arẽ suam, & ventilabrocam purgabit, paleasque comburens igni inextinguibili, grana in horrea sua reponet, animas suorum seruorum, inter angelos collocans: Idque vt fiat, ad orationem suos excitat dicens.

Rogate ergo Dominum messis, vt mittat operarios in messem suam. Textus.

Prædicatoris ac prælati officium oratione fore, ijs verbis dñs ostendit: Quid aut̃ orando postulare debeãt subinde insinuat. Nepe vt operarios mittat in messe sua: quã alibi recte vineã vocauit. Vineã Dñi sabbaoht domus Israel est. Rogari vult à nobis Dñs messis, et si res ipsius agatur: eò quòd prædestinationis effectus, vt est vocatio, & iustificatio, & magnificatio prædestinatorũ, oratione iuuatur: sicuti latius sanctus Augustinus testatur, libro illo mirifico de prædestinatione sanctorum. Vbi audet asserere, quod si Stephanus pro Paulo nõ oraret, ecclesia nullatenus Paulum Apostolum haberet. Oremus fratres & instanter oremus, supplices vbiq; præstolantes Christũ Iesum, vt sumo mane, exeat cõducere

Esaiã. 5

S. Aug. li. de prædestina.

Declamatio

operarios in vinea & messem suam: Quis
 Mat. 20 pe qui, sua non querant sed qua Dei sunt
 queritare non cessent: Qui gladios ancipi
 tes in manibus portat, & exultationes Dei
 in gutture suo sentiant, sicut Propheta re-
 Psa. 149 galis eos delineauit. Agri frugiferi multos
 quarunt messores, & cum multi sunt cre-
 dituri, multis magistris egent. Sed heu,
 quoniam mundus plenus est sacerdotibus,
 veritamen rari sunt in Ecclesia operarij,
 Home. exclamat sanctus Gregorius. O Christe le
 su salus omnium in te credentium, procli-
 17 uigenu precamur, vt melsis tuae ne obliui-
 Oratio deuota. scaris vnquam. Quin potius vt pollicitus
 es per Proptheram, nobis mittas pastores
 secundum cor tuum, qui pascant nos scien-
 tia & doctrina. Nullatenus ob delicta po-
 puli hypocritam regnare sinas, iterum at-
 que iterum rogamus. Eradica subnascēs
 lolium, ne deturpetur melsis bono tritico
 fata. Fuga caeli volucres, ne semen recens
 natum sublegant. Mone per spiritum ope-
 rarios, vt messem sollicitius excolant. Ypo-
 chalcongenuus hominum in Ecclesia caue,
 nos decipiat. Quin & zelo tui Domine
 ferueamus, cunctis diebus vitae nostrae.
 Amen. vos amantissimi fratres nobiscum
 orate, & indefesse dicite cum Mose, qui
 olim

olim sic orabat. Prouideat Dominus De^o Nu. 27
 spiritum omnis carnis, hominem qui sit su-
 per populum hunc, & possit exire, & intra-
 re ante eos, & ducere illos, vel introduce-
 re, ne sit populus Domini, sicut oues absq;
 pastore. Mirabilis precatio, & nihil mi-
 nus quam Spiritu sancto composita: i-
 dedo hanc millies omnes, dicamus oportet.
 ¶ Adnotare etiam libuit quod non messe
 vocauit, sed addidit mea. Primò vt quan-
 topere eam dilgat ostendat, quasi peculia-
 rem hereditatem. Christus dilexit Eccle-
 siam, & tradidit semetipsum pro ea. Ecce
 Apostolus magnitudinem amoris Christi
 in nos palam fecit, vbi vitam impendere
 dignatus est, pro hac pretiosa messe. Eo-
 dem pertinet illud: Ite & vos in vineam
 meam. Et alibi. Vineam meam electa ego te
 plantauit. Huc attinet quod pastor opti-
 mus Petro dixit. Pasce oues meas: Non
 tanquam tuas custodi, sed velut alienas vi-
 gilanter serua & pasce: Vniice quidem di-
 ligo illas, pro quibus sanguinem meum
 sponte dedi. Secundò messem suam ap-
 pellauit, vt operarij, pastores & pradicato-
 res rationem non ignorent quam reddituri
 sunt pro quauis ouicula, in die iudicij.
 Ff 3 Tremem

Nota.

Deciamatio

Ezc. 34 Tremenda sanè & terribilis sententia illa est, quam per Prophetam Deus pronulit. Hęc dicit dominus Deus: ecce ego super pastores, requiram gregem meum de manu eorum, & cessare faciam, vt ultra nõ pascant gregem meum, nec pascant pastores seiplos. Non vacat singula prosequi, idèò sanctum euangelium prosequamur. Postquam Dominus dixit, rogare Dñm melsis vt mittat operarios in messè suã, forte genu flexi discipuli eum precantes id perierunt: ipse verò, vt erat pius, ac propèsus ad pietatem, statim dixit: exaudita est oratio vestra, eam ob rem ite: Ecce ego mitto uos, sicut agnos inter lupos.

S. Aug. Lupos vocat infestatores suos, videlicet scribas & phariseos, qui more ferarum excandescabant in Iesum, ac perinde in discipulos eius. Laborabant, vt sanctus Augustinus ait, magna phrenesi: eam ob rem medicum qui vulnera eorum sanare nitentur, occidere atque dilacerare moliebatur, vna voce acclamantes: venite occidamus iustum quia cõtrarius est vijs nostris. Et rursus: Mittamus lignũ in pacẽ eius, & eradamus eũ de terra viuentiũ, & nomen eius non memoretur amplius. Videris fratres, quam inuisum habebant, quantoque odio

odio accensi erant, in Iesum filium Dei, quem nihilo secius honore prosequi, & cã dido pectore amare debebant. Non modo vitam eius perdere, sed nomen & famam radicitus euellere conabantur: quã ob rem, futura mala eis prophetans oues discipulos appellat vt refert Matthæus, & agnos deuorandos à lupis his vocat. Ite, inquit, ecce ego mitto vos. Quanta cura Deo optimo de hoc semper fuit, vates sacer Ieremias ostendit. Misit dominus Deus ad vos omnes seruos suos Prophetas confurgens diluculo, & non audistis, neque inclinastis aures vestras. O magnã Dei nr̃i erga nos dilectionẽ, diluculo cõsurgere se dicit, quo nostrã pigritiã arguat, nostrãque ignauitã reprehẽdat. Nos autẽ tantũ donũ, tantã gratiã nihili pẽdẽtes, nec aures verbis eius præbemus. Nõ audistis, ait, nec aures inclinastis. Nescitis fratres quod Saluator noster admonuit? Qui vos audit me audit & qui vos spernit, me spernit? Rex Moabitarũ, alũnos regis Dauid cõtẽnens, regẽ ipsũ cõtẽpsit. Quas ob res vindictã sup̃it Dauid, & exercitũ mittens, perdidit regẽ ethnicum, & illius ciuitatem. Nũm Christus Dominus minoris potentia est, quam rex ille Israel? Dabit sanè commerita supplicia ijs qui prelatis non paruerint, & illis qui

concionatorum verba contemptui habue-
rint. Qui ergo quondā diluculo surgebat,
mittēs prophetas suos, is ipse maximā curā
nū gerens, discipulos mittit & ait: ite, Ec-
ce ego mitto vos sicut agnos.

¶ Agnus, vt experimento quotidie com-
pertum est, tum simplicitatem & innocen-
tiam, tum etiam mansuetudinem signifi-
cat. Verum, nec vnguibus, aut dentibus
quempiam vulnerat, non cornibus lace-
rat, cum suapte natura animal mitissimū
sit. Tales quidē Dñs vult discipulos innocē-
tia cādidos: mites, & tolerādis laborib⁹ vs-
que a deo fortes, q̄ vulnerati, nō vulnerēt,
qui probris lacelsiti cōiuciantibus iniuriā
nullaten⁹ interāt: qui deniq; si percussi fue-
rint in vna maxilla neminē percutiant, sed
vltrō percutiēti prēbeāt illi alterā. Hęc ma-
gna philosophia fratres mei celi⁹ nobis da-
ta est, nou suopte ingenio mundi huius sa-
pientes eam adinuenerunt. Aristoteles eā
nesciuit: Plato etsi perspicaci ingenio fue-
rit penitus ignorauit: Christus Iesus illam
adinuenit, qui omnib⁹ orthodoxis suis ait:
Inpatientia vestra possidebitis animas ve-
stras. Sapientia candidati de fortitudine
disserētes partes eius dixerūt fore a duersa
rios impugnare, & aduersa æquo animo in
bello

S. Tho.
22. q. 123.
arti. 6

bello sustinere. Et hæc longe felicior & ma-
lior pars fortitudinis quam prima, eò quòd
fortior est qui dominatur animo suo expu-
gnatore vrbium: fortior quidem est qui se
ipsum vicerit, quam qui alterum ferreis ar-
mis superauerit. Vnde rex Dauid fortior
fore comprobatur, Sauli parcendo, quam
Goliath gigantem monstrolum debellan-
do. Quis tam amens, qui virtutem animæ
non excellentiorem & præstantiorem, cor-
poris virtute profiteatur? Laborum igitur
tolerantia potissima fortitudinis pars est,
quæ ante Christi Iesu aduētum quodam-
modo latebat in mūdo. Iam iam postquā
ipse patienter tot mala pēpessus est, sole-
clarior & quouis lilio candidior ac pulchri-
or patientiæ virtus apparet. Nempe qui
agnus Dei est tollens peccata mūdi, quiq;
vt agnus coram tonidente se obmutuit, &
non aperuit os suum, iuxta Esaię vaticiniū: *Nota.*
qui tandem vt ouis occisus, comprehēsus,
flagellatus, & acutissimis est coronatus
spinis, is nos omnes agnos esse vult, vt pa-
tienter vincamus, velut ipse vicit: & trium-
phemus fortiter inimicos nostros, quemad-
modum ipse in cruce moriens aduersarios
suos triumphauit. Expolians principatus
& potestates, ait sanctus Paulus, triūphans
F f 5 eos

Esai. 53.

eos in carne sua. Quod non de demonijs duntaxat, sed etiam de crucifixoribus suis rectè possumus intelligere.

Iudi. 5. ¶ Inter lupos agnos mittit verus Dei agnus quo ex lupis agnos efficiat. Iamque dicere possumus: noua bella elegit dominus. Veteres patres, gentes barbaras expugnabant domino id præcipiente, ideo armati

Iosue. 1. incedebant, iuxta illud: omnis vir armatus transeat Iordanem, sicque, Amorrhæos Iebuscos & alias nationes superabant. Nunc aut postquam vox illa intonuit, & qui sedebat in throno rex noster Iesus dixit. Ecce noua facio omnia: noua bella elegit altissimus dux. Agnos mittit mansuetos, vt leones ac lupos deuincant, non alienum effundendo sanguinem, sed proprium: nec aduersarijs necem inferendo, sed mortem equanimiter pro Christo patiendo. O noua,

Nota. tot retrò seculis inaudita bella, non hasta aut iaculo, nõ gladio æreo parata, sed patientia mirabili, tolerantiaque stupenda adepta. Quis fratres charissimi audiuit vnquã talia? aut quis simile vidit antehac? Virgo tenera Catharina, Agnes iuencula, & vrsula cum tot millibus virginibus suis, ijs armis tyrannos subiugarunt, demones ipsos profligarunt. Hæc omnia breui admo

admodum verbo, dominus expressit quã dixit: ecce ego mitto vos. Non Alexander rex macedo, in cuius cõspectu terra siluit, non aliquis Romanorum Perfarumque imperator: quoniam ij omnes quamlibet potentia præfulgeant, nihilo magis quam homines sunt ac perinde fragiles: eò quòd omnis caro sænum. Ego mitto vos, ego omni potes, qui tribus digitis terre molem appendo, ego qui patris celestis ars, & sapientia sum, qui mūdum ex nihilo feci, qui prouidentia mea orbem vniuersum guberno: ego ipse mitto vos: non sanè clypeo, aut gladio ferreo munitos, sed quòd plus est, virtutibus cunctis ornatos. Fide sincera, charitate feruida, spe roborata internum hominem armaui, vos nolite expauescere, imo viriliter agite & confortetur cor vestrum.

Quod Abrahæ seruo meo dixi, nunc vobis pollicear: noli timere Abraham, ego protector tuus sum & merces magna nimis. Obseruate hic fratres, & duplicè mercedem promissam à domino intelligite. Protectorem se pollicetur, simul & præmium. Protectio quidem seruorum suorum est in via hac, præmium in patria, defensor fidelissimus in peregrinatione, corona verò nostra in cælo. O nos beatos qui talem

Esa. 49

Gene. 15

Pfal.

Declamatio
 talem ac tantum protectorem habemus. Deus noster (ait rex David) refugium & virtus adiutor in tribulationibus, quæ inueniunt nos nimis. Et iterum: adiutor in opportunitatibus in tribulatione. Alludit huic sententiæ Apostolus: fidelis Deus qui non permittet vos tentari, ultra id quod potestis sustinere, sed faciet cum tēratione prouentum. Si autem Deus est pro nobis quis contra nos? Verum enim vero, nihil erat tam iucundum, nihil tam suaue discipulis Christi, in obeundis laboribus, quam memoria huius verbi: ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Ijs profectò verbis freti ibant gaudentes, à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt, pro nomine Iesu, contumeliam pati. Mira res, satisque miranda, non tantum fortiter, ac patienter probra & vincula amore Iesu accensiferebant, sed quod excellentius est, gaudenter aduersa pro nomine eius portabant. Iesu bone, si tam suaui es in ergastulo, in flagellis, & in vinculis, quanto suauior, & melior dulcedine dulcior eris, diligentibus te in gloria?

Ambro
 si. sup Lu
 cam.
 Caterum, si diui Ambrosij sententiam festamur, lupi rapaces heretici dicuntur: à quibus, vt caueamus saluator noster admonuit.

in festo sancti Lucæ.

231

monuit. Veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Præ se sanctitatis, & simplicitatis speciem ferentes, sub ouina pelle immanissimi lupi latitant: ij vlulant circa ouium caulas, absentiam pastoris obseruant, quò plus inuadentes oues, noceant: rabiem suam & famem pessimam, explere cupiunt. Cauete ab illis, nam intrabunt ad vos, clamat Apostolus, lupi graues lupi rapaces. Hos saluator illudit, sacre scripturæ optimus interpret, vt inanes, suos in vanum effundant impetus, & nocere minimè valeant. Illos vitare contendamus fratres, illos & conuertere studeamus: mansuetudine nostra & benignitate eos alliciamus, vindictam ex eis sumentes bonam, suscitando in illis fidem, occidendo errorem. Sic precatus est propheta: domine videam vltionem, non aliam, sed tuam ex eis. Sicq; vltus est Christus de Paulo: lupus rapax erat, degrassabatur velut debacchat in orthodoxos, sanguinem multorum effuderat, & adhuc sanguinem sitiēbat: at Christus Iesus mirabili patientia illum ferens, è cælo descendens in via Damasci, ex lupo agnum mansuetum effecit. Idque ore suo profitetur dicens: venit Iesus peccatores saluos facere, quorum primus

Matt. 7

S. Aug.

A 60. 9.

Declamatio

primus ego sum, vt primo in me ostende-
ret omnem patientiam suam, ad informa-
tionem eorum, qui credituri sunt in eum.
Vidistis quam sit potēs mansuetudo, quāq;
Christo Iesu grata intellexistis fratres quo
modo bella noua elegerit dominus: nunc
videte, quam expeditos saluator suos velit
prædicatores, atque ecclesiæ pastores.

Text. ¶ Nolite portare sacculū, nec peram, neq;
calciamenta. Quid sit sacculum non porta-
re, in quo pecuniæ seruantur, alibi eviden-
ter expressit dominus dicens: nolite possi-
dere aurum neque argentum: vbi posses-
sionem eis adimit non vsū. Ierunt sanè
discipuli in ciuitatem Samariæ, vt diuus
Ioannes refert, quo emerent sibi cibos. Et
rursus Iudas improbus loculos habebat, &
portabat quæ mittebantur. Quo testimo-
nio comprobatur monachorum vita apo-
stolica esse, qui in communi omnia habēt,
& nihil proprium possident. Sic in exordio
nascentis ecclesiæ actum legimus. Erant il-
lis omnia cōmunia, ita vt nec nomine te-
nus, quisquam proprium aliquid appella-
bro. sup

Mat. 10 S. Am-
bro. sup
Lucam. ad portam speciosam templi, mendicum
hominem videns: argentum & aurum, ait,
non est mihi, quod autem habeo hoc tibi
do.

in festo sanctę Lucae.

do. Vbi sanctus Ambrosius: Christi Iesu Actu. 3.
discipulum me agnoscis, & aurum vel ar-
gentum à me expectas? Pauper quidē sum
& omnia reliqui, cunctis diuitijs renun-
tians: veruntamen quid præcellentius quo-
uis auro, aut margarita præclarior habeo,
virtutem medendi tam corporibus quam
animabus à Christo accepi: & hoc lubens
tibi impertio: in nomine Iesu Christi, sur-
ge & ambula. Atqui saccul⁹ pecuniæ infer-
uit, pera cibaria gestare solet, quam porta-
re dominus vetat, sollicitudinem in ijs tem-
porarijs auferens, quæ non nihil prædicatio-
nis ministerium impedire solet. Vnde san-
ctus Gregorius quam optimè inquit. Tan-
ta prædicatorum in Deo debet esse fidu-
cia, vt præsentis vitæ sumptibus, quamuis
non prouideat, tamen sibi hos non deesse
certissimè sciat. Mira res, solem suum oriri
facit piētissimus Deus, super bonos & ma-
los, & pluit super iustos & iniustos: hæreti-
cos & sarracenos, atque turcas pascit abū-
danter, qui Deum summum blasphema-
re non cessant, tantum abest, vt seruos suos
fideles saluator obliuiscatur. Vult & rectè
vult magister sapientissimus Christus, vt
præcones sui, nihil sibi fidant, sed toti pen-
deat ab eo, qui maximè eos diligit: dicatq;
cum

S. Greg.
sup Ezc.

Nota.

Declamatio

Pfal. cum regali propheta: dominus sollicitus est mei. Idque beatus Petrus non tacuit: omnem sollicitudinem proijcientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. Et rursus scriptum est: iacta cogitatum tuum in domino & ipse te enutriet: foelix & nimium foelix, qui cum sponsa decantare valet dilectus me⁹ mihi, & ego illi. Perinde dicat: Ber. sup
cantic. nihil mihi cura est de ijs perituris rebus, t^eporaria cuncta iam iam posthabui, sponsus mei sollicitus est, enitatur pro virili mea eū toto corde amare, laudare, & diu noctuq; inseruire: inter vbera mea commorabitur: in corde meo illum gestare non renuam, quem corde candido vehementer dilexi: ob oculos dilectum habeam, & eius dona ac beneficia innumera in pectore meo cōferā. Hæc iugis erit mihi cura, hoc studiū, ubiq; & semper, omnibus posthabitis ei adherere, encomijs vacare illius, quē cherubim & seraphim collaudant dicentes: sanctus, sanctus, sanctus domin⁹ Deus omnipotens.
¶ Videtis (nifallor) charissimi, quam expeditos, quamque ab omni cura alienos dominus velit suos præcones & prælatos, quibus maxime incūbit docere populum. Nihil ferant in itinere docet, quod animos eorum

rum detineat: nam fieri nequit, ut quis terrenis dedat se, & curam animarum simul habeat. Nec hoc saluator præcipit, ut omnino non liceat prædicatoribus, vitæ necessaria habere. Ordinavit Deus qui euangelium annunciant de euangelio viuere, ut contestatur diuus Paulus. Et rursus, qui al- i. Cor. 9
tari seruit de altari viuat. Huius rei typum gerebat mandatum illud domini, multis retro diebus destinatum: non obturabis os bouis trituratis. Quod apostolus mirificè expendens, de concionatoribus explicuit. **Quin** & Christus in hoc euangelio se ipsum exponens ait: dignus est operarius mercede sua. Quod est dictu: qui euangelium nuntiat dignus habeatur oportet, qui vitæ admicula accipiat. Equum erat ut qui paupertatem intus affectabant, pauperes foris viderentur: sic verbis & exemplo diuitum auaritiam taxarent, qui mordicus diuitias tenere conabantur. Dicente cōtra eos propheta, vanè conturbatur omnis homo, thesaurizat, & ignorat, cui congregabit ea. Et iterum, diues cum interierit, nō sumet omnia, neque descendet cum eo omnis gloria eius.
Quod de calecamentis loquitur, ne mutatoria haberent, portarentur intelligendum d⁹ cōcor. S. Aug.
G g est. euange.

Declamatio

Marc. 6

Exod. 3.
Figura.

est. Calciati quidem incedebant discipuli domini vt sanctus Marcus meminit. Habebant sandalia quæ pedes infra defendunt, supra verò non tegebant. Ijs Iudith vidua sancta utebatur, ideo de impio & cruento Holopherne scriptum est: sandalia rapuerunt oculos eius: ecce quam antiqua fuerint illa calciaméta. Sed magnum quiddam hic latet sacramentum. Calciamenta ex corio animantis confici solent, Christus autem nil in nobis mortale esse vult: quia melius hodie quam ad Mosem clamat. Solue calciaméta de pedibus tuis, terra in qua stas sancta est. Nempe ecclesia sancta est, vt omnium charissimum ad eam sit plena. Soluamus calciamenta, excutiamus quicquid mortiferum aut lethale est: & quam primum peccata cuncta à nobis proiciamus. Ed tendit illud Apostoli: abiciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis: id est virtutes, quæ maximis splendoribus nitent nanciscamur. Nec quicquam obstat nostræ assertioni: quod in lege sancitum est vt calciati Hebræi ederent agnum. Qui in Agypto adhuc est, morsus serpentis caueat oportet, qui autem minister est Christi, non est

in ieritolianu Luca.

234

est quod timeat, dicente domino: si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. vlti. Nempe vipera Paulum momordit in insula, quæ nihil nocementi ei intulit. Vnde homines stupefacti, iam vt Deum existimabant. Ecce dedi vobis potestatem calcandi, supra serpentes & scorpiones, ait saluator. Notandum quòd sanctus Matthæus addit: neque virgam portetis. Quid est virga, nisi preferenda potestatis insigne? & vlciscendi instrumentum doloris? Humilis ergo dominus eos mittit sine virga, vt dum fidem seminarent non cogant quempiam, sed rogent. In veteri lege virga data est Mosi: tolle virgā in manu tua ait Deus: quoniam lex timoris erat, ob id neminem ad perfectum adduxit vnquā. Nostra lex immaculata conuertēs animas, virga non eget, eo quòd lex amoris est. Ad hæc virgam non portabant in via, quo fidelis vir, nulli creaturæ innitatur, nisi soli Christo, qui est verus Deus & homo. Confidis ait dominus, in baculo arundineo conquassato Agypti. Vbi qui confidunt in diuitijs suis, in pulchritudine, in dignitate vel honore hominum. Baculus arundineus conquassatus hæc omnia sunt, vulnerans manum tenentis & in illo in-

Marci. A Ct. 28.

Nora.

Pfal.

Gg 2 niter

Declamatio

niter confidentis. O mirabilem virtutem paupertatis, quæ beare suos sectatores potest. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnû calorum, clamat pater pauperum Christus. Quam optime quidam dixit: paupertas est odibile bonum. Bona quidem paupertas est, quam saluator sic seruauit, & sic commendauit: verum tamen multi eam horrent, quia fere martyrij palmam secum affert, in hac vita: eam diligentibus. Mirabile dictu, primum fundamentum ad perfectionem charitatis uoluntaria paupertas est. S. Thom. 22. q. 186.

S. Aug. art. 3. Vnde diuus Augustinus in confelsio lib. 10. nibus inquit. Domine minus te amat, qui tecum aliquid amat, quod propter te nõ amat. Et ad Paulinum, corroborans eandem sententiam inquit. Terrena diliguntur arctius adepta, quam concupita. Vnde uideamus iuuenem illum tristem discessisse à Christo, non ob aliud nisi quia multas diuitias habebat. Quid pluribus op^o est? Aduentus Messia præcipuum signum erat ut pauperes euangelizarentur, quem admodum saluator noster Baptiste discipulis respondit. Sed nunc qualiter discipuli se habeant in itinere uideamus.

Text.

¶ Neminem salutaueritis in via, subnectit dominus.

in festo sancti Lucae.

235

dominus. Admirari non sufficio, qui præcepit inimicos diligere, & illis benefacere, pro eisque orare, is obaiantes ne saluemus mandat? Sanè hic otiosa uerba prohibet, ut pote familiaria viatoribus. Alludit ad hoc illud Elisei ad suum discipulum. Vade & si occurrerit tibi uir, ne salutes eum, & si te salutauerit ne respõdeas ei. Hoc est, ne confabulatione transeuntium remotis ab officio, sed omni occasione remota, moras rumpe. Sciebat pijsimms dominus quod scriptum est. In multiloquio non de erit peccatum. Et iterum. Qui odit loquacitatem, extinguit malitiam. Quas ob res silenter itinerare illos admonet. Neque Christum Iesum latebat vanam esse hominis salutem. Iuxta illud. Da nobis auxilium de tribulatione, quia uana est salus hominis. Equidem salus illa uera est: quæ ab illo datur, qui omnium uiuentium uita est. Salus autem iustorû à domino, ait Dauid. Et hanc discipuli mirum in modum cunctis oprabant, quamuis ore tacebant. Aut si uultis fratres, neminem in uia salutare, est illud, ante mortem ne laudes hominem. In bello adhuc sumus, quãdiu uita comes est, nemo sibi blandiatur, aut securitatem sibi promittat, sed Paulum dicen-

4. re. 4.

Psal.

Psal. 33.

Eccle. 11

Declamatio

Iob. 7.

rem audiat. Qui stat, videat ne cadat. Cui sententia astipulatur sapiens. Beatus homo qui semper est pauidus. Non ne militia est vita hominis super terram teste Iob? Et alia translatio habet: probatio est vita hominis super terram. Si ergo in militia adhuc belligerantes cum hoste pugnamus, quis gloriam de victoria non adepta captare audebit? Prohibet saluator noster Iesus salutationem in via, in patria vero non ita. Vbi plane sedebit populus domini in pulchritudine pacis, & in requie opulenta, ceu Esaias vaticinatus est. Quid quod idem vates, de predicatoribus disserens, eos nubes volantes appellat? Imo quasi stupens interrogat: qui sunt ij, qui vt nubes volant, & quasi columbae ad fenestras suas ascendunt? Appositissima comparatio quidem, quae affabre concionatores verbi Dei optime depingit. Nubes e terra ascendunt, & radio solari in altum eleuatur, hac & illac pluuiam emittentes, & sine delectu terram irrigantes. Ad eundem modum Christi predicatorum qui non seipsum predicant sed Iesum, ij suapte natura homines sunt, sed charitate feruidi in aethera per contemplationem euehuntur. Rorantes corda hominum, rore verbi Dei, non accipientes per-

Nota.

in festo sancti Lucae.

236

sonas hominum. Scientes quod in Christo Iesu, nec est Scythia, neque barbarni: neque Iudaeus. Vos fratres caute vinea reprobatis ne de vobis dici possit, quod de synagoga scriptum est: mandabo nubibus meis ne pluant super illam. O nimum infelices, super quos salutaris aqua non ceciderit, doctrinam euangelij dico, per quam vita spiritalis consistit. Alioqui quasi Sodoma essemus, & quasi Gomorra similes fuisset. Quid plura? Concionatores instar columbarum absque felle peccati, ad fenestras suas volitant: sua mansuetudine aduersa hilari fronte obeuntes, & orationis penna, se supra se subleuantes, in visceribus Christi Iesu requiescunt. Sequitur, in quacunque domum intraueritis dicite, pax huic domui: & sibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra: sin autem, ad vos reuertetur.

Vbi salutationem prohibuit in via, vt non affectu humano in diuerticula inciderent, sed zelo magno accensi, vt scintillae in arundineto mundi huius discurrerent, & velut sancta quatuor animalia vbi erat imperus spiritus illuc grauerentur, nec reuenterentur dum ambularent, nunc de ingressu domus a-

Gg 4 git

git dominus, insinuans, quibus verbis salutare hospites debeant. Utinam omnes Christiani qui hoc nomine gaudent, posthac hoc dogma altius cordi suo figant, ut mundi amētis salutationes frustraneas statim respuant. Deosculor manus pedesque vulgo dicitur. Futilia verba in aera homines iactantes: erudimini orthodoxi, auscultate nunc fratres magistri vestri normam, quam in salutationibus vos exercere oportet: dicite, pax huic domui. Quid hoc est? nisi orate instanter pacem eis precantes? Nescitis charissimi quod in die iudicij, omnes rationem reddituri sunt de omni verbo otioso? Hoc sanctus Matthaeus scripsit, ut neminē lateat, quam iustus, quāque iratus iudex Christus Iesus in nubibus caeli veniet. Si ita res habet: quorsum tot verba inania, alterutrum salutantes profertis? Orantes dicite, & totis medullis cordis precantes, pax huic domui. Omnia quidem pacem appetunt teste beato Augustino. li. 19. de ciuitate. c. 12. cui cōcinit sanctus Dionysius. de diui. no. c. 9. Hanc pacem modis omnibus optemus, & toto nisu inquiramus fratres, ut nuper meminimus, quo Deus patris sit nobiscum. Enim vero pax charitatis filia est, dicente Esaia. Opus iustitiae pax.

Hinc

Matth.

S. Aug.

Esaia. 32.

Hinc sanctus Chrysostomus ait: bonorū omnium mater pax est, sine qua cetera inania sunt. Itaque iniqui concordiam ad malum habere quibunt, ut fures qui mutuo se se adiuuant: at pacem adinuenire improbi nullatenus poterunt: eò quod pax aliquid excellens habet supra concordiam ut sanctus doctor luculenter probat. 22. q. 29. ar. 1. S. Tho. Erubescant nunc, & erubescentes conuertantur haeretici qui pacis vincula rumpentes, dissidijs & contentionibus vacāt. Dissipa o bone Iesu gentes quae bella volunt. O vos miseros qui non solum Ecclesiae Romanae in qua olim nutriti estis bellum suscitare, vestro maximo malo conamini, sed inter vos oborta sunt praelia & iurgia quam plurima. Pulchrè de vobis Salomō dicit. Inter iniquos sepe sunt iurgia. Quā ob rem Lutherani contra Caluinos, Calviniani aduersus Anabaptistas, digladiari non cessant. Extat verbum vsque ad deū verax, o miseri caecutientes, imò tenebras aegypti amantes: Omne regnum in se ipsum diuisum desolabitur. Regnum vestrum regnū diaboli est, vos mendaces & ille pater mendacij, id eò a Christo Iesu superatus, & foras proiectus, & in Tartarum est missus. Quod vos quotidie expectat, ut in eo pra-

Declamatio

nas detis commeritas. Sed de ijs in fine de
clationis fusius dicemus, nos vnde di-
gressa est oratio redeamus.

¶ Fas quidem erat, vt pacem nuntiarent,
qui pracones Christi Iesu erant, nam ipse
est pax nostra qui fecit vtraque vnum: imò
ipso nato, & in Bethlehemitico diuerso-
rio posito, angeli nunciauerunt pacem pa-
storibus, dicentes: Natus est vobis hodie Sal-
uator, qui est Christus. Exemplo fa-
cta est multitudo militiae caelestis exerci-
tus cantantium & dicentium: gloria in
in altissimis Deo, & in terra pax homi-
nibus bonae voluntatis. Ad eundem mo-
dum praedicatores, pacem annuntient
oportet Esai. 32. Quam pulchri sunt pe-
des euangelizantium pacem, euangelizan-
tium bona.

Textus. ¶ Si fuerit filius pacis. Filium pacis dicit
praedestinatum, qui euangelio non aduer-
satur, sed consentit. Qui verò contume-
liosus fuerit, pacis expers, sine dono pacis
sterilis & inanis manebit. Filius pacis,
dixit, more hebraico: sic filius mortis, &
filius nuptiarum, quis vocatur. Est filius pa-
cis ille, qui dignus pace est: aut vacans pa-
ci. Fructum salutationis ostendit, eo quòd
oratio semper utilis est: Ideò ad vos re-
uertetur.

in festo sancti Lucae.

230

uertetur, si filius pacis defuerit. Vnde
Psalmista ait: Oratio mea in sinu meo Psalm.
conuertetur. Quod perinde est ac si di-
cat: Saltem mihi precatio mea frugife-
ra erit. Vnde palam est, quare in via sa-
lutare obuiantes vetuit, in domo verò
iussit, è contrario fieri. Eo namque ten-
dit Christi mandatum, vt verba disci-
pulorum, ac perinde omnia verba no-
stra, fructuosa sint. Propterea nunc tan-
to studio salutationis eorum commodum
patet, & sequitur.

¶ In eadem domo manete, edentes & bi-
bentes quae apud illos sunt: dignus est ope-
rarius mercede sua. **Textus.**

¶ Ecce qui sacculum & peram in via por-
tare prohibuit, iam sumptus & alimen-
ta, ex eadem praedicatione concedit. Et
quasi rationem huius ostendens dixit:
Dignus est operarius mercede sua. Ab-
sit vt praedicatoris euangelici condigna
merces sit cibus & potus, metaphora id
solum significat, quod ei debentur ad-
minicula vitae necessaria: praecipua qui-
dem merces & stipendium ipse Deus
est. Vnde Saluator ait illis: Gaudete Mar. 5
& exultate, quoniam merces vestra co-
piosa est in caelis. Non in hac labili &
misera

Nota.

Nota.

Declamatio

miseram vitam, neque in mensa opipara, & splendida, sed in caelo, ubi Deus ipse gloria sanctorum suorum est, merces servorum Christi locatur. Huc etiam spectat illud. **Gene. 15** timere Abraham, ego protector tuus sum & merces tua magna nimis. Aucupentur superbi gloriolam hominum, quam maxime opere affectant, nullum non mouentes lapidem, ut vel tantillum laudis venari queant, nos vero pro minimo ducimus ab hominibus iudicari, & in derisum ac improperium haberi. Merces nostra Christus Iesus est, qui ad dexteram patris sedet in excelsis, cui plane millia millium angelorum assistunt, & decies centena millium proclium genu ministrant, eius voluntatem & obedientiam adimplentes, **Quemadmodum Daniel testis est. Illi ut amentes Christi Iesu terribilem sententiam audiant, audientes & pertimescant, pertimescentes, etiam ingemiscant: Amos 9** dico vobis receperunt mercedem suam. Vani facti sunt & abominabiles sicut ea quae dilexerunt, heu, Efraim pascit ventos gloriae mundi huius. Hanc adeo plura fecerunt hominum laudes quam Dei: nihil iam est supra, nisi in gehenna puniantur per secula, immanissimas poenas luentes. Ad haec, iubet Christus Dominus ut co-

medant & bibant quae apud hospites sunt, ne dum delicatiora aut rudiora cibaria poscunt, quoquo modo hospites grauent, aut scandalum, etsi paruum, illis inferant. Dicente Apostolo: Si scandalizauero fratres meos, carnes non manducabo in aeternum. Verba nimirum altius expendenda, & peccatori nostro figenda. Verum omnium maxime, fideles cauere debent, ne alios scandalizent unquam, scientes illud Saluatoris nostri stupendum dictum: **Expedi scandalizanti paruum, ut suspendatur in collo eius mola asinaria, & demergatur in profundum maris. Vt mundo a scandalis: mirabile dictum, totius mundi Dominus ne scandalizarentur homunculi tributum ab eo exigentes, Petro praecipit etiam censum dupplicem soluere: ne scandalizemus eos, vade (inquit) & solve pro me, & pro te. O miranda Christi humilitas, o modis omnibus expendenda charitas. Tributum persoluit, cui omnes reges terrae parent, & angelitrementes obtemperant. At qui ne forte leuitaris argui possint, adiungit confestim.** **¶ Nolite transire de domo in domum: & in quacunque ciuitate intraueritis, & susceperint vos, manducate quae apponuntur vobis.** **¶ Haud quaquam transitus a domo in do-**

Mat. 19

Nota.

Textus.

num alterā, absque nota fieri poterat, eā ob rem prohibet ne vaga facilitate quis demigret. Non quidem fas est aliquam amicitie necessitudinem facile rumpamus. Religiosi vel maximè hoc dogma præ oculis mentis semper habeant oportet, ne propria voluntate de vno cœnobio in alterum transeat: obedientiæ sese dedāt in omnibus, si pacē cordis adinuenire cupiūt. Nolite fratres, nolite transire de domo in domum, nisi prælatus id iubeat. Mortui estis & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Etenim mortuus nisi moueatur ab alio, humi iacet & quiescit. Scitote charissimi astutiā satanę, qui aliquādo sese in angelum lucis trāsfigurare solet. Locus pacem non præstat sed humilitas cordis, affectuum mortificatio, obedientia perfecta. E paradiso qui locus erat amœnissimus, protoplasti exciderunt, versutiā diaboli mandatum Dei frangētes. E celo satanas corruit obedire nolens creatori. Vbi ergo locus tutus, vbi non sit tentatio, aut præcipitium non imminet, vbi monasteriū tā felix in quo, dæmon versutus non tentet? caro fallax aduersus spiritum non pugnet? mundus pestilens, in monachum non inuachatur? Cesset cesset volūtas, clamat sanctus Bernardus,

Gen. 3

et Bernardus, & cessabit infernis. Dicite obsecro fratres mei, dicite cum beato Iob. In nidulo meo moriar. Beatum dixerim religiosum, qui eo perfectionis deuenit, vt quasi mortuum sese reputans, sic propriam ob Christi amorem spreuit voluntatem. Sic obedientiæ suauis iugo additus est, vt in eodem cœnobio totam vitam transigat, modo prælatus id ordinauerit. Contra quam multi monachi in quibus adhuc scintilla propriæ voluntatis latitat agunt, dum prælatos suis precibus, aut secularium literis adoriuntur, quotānis domum mutātes, aut quouis anno, plura monasteria habitantes. Sapiens quidam ab ipse Christo dixit, & per bellē dixit: anima quiescendo fit sapiens. Sed iam Dominum per Prophetam clamantem audiamus: super quem requiescet spiritus meus, nisi sup humilē & quietū, & tremētē verba mea? Quietū cor querit, qui beatorū pax & quies optima est: humilē lectu, inuenire cupit, qui ad eū sese deiecit & humiliavit, vt obediret patri vsque ad mortē crucis. Seria sunt hæc omnia fratres, vos post hac, nolite transire de domo in domum, veluti suis discipulis. Saluator noster præcepit. Sequitur in euangelio.

Aristo.

¶ Mandu

Textus. ¶ Manducate quæ apponuntur vobis. Rur-
sus eadem verba repetit, rem eandem, ve-
hementer cõmendans, fat erat semel id lo-
qui, sed vt tenacius hæreant verba memo-
riæ nostræ, quæ suapte natura labilis est,
alijs verbis eandem sententiam illis incul-
cat. Comédite quæ apud illos sunt, idẽ est
quod, manducate quæ apponuntur vobis:

Theo-philatus Quæ quidem, siue pauca, siue vilia fuerint,
Deo gratias agentes, hilariter edite. Filij
Heli perperam agentes in tabernaculo,
nó carnes cõctas, sed crudas postulabant,
quò palato suo & ventri inferuissent, vnde
infeelici morte plexi sunt corruentes in bel-
lo. Fames sedanda est in mensa, naturæ fra-
gilitas subleuanda in cibo, non cupiditas
satianda. Proh dolor quã multi hodie non
vicitant vt viuant, sed contra idèõ viuunt,
vt instar belluarum gula pessimæ seruiat.
Quos extremis gemitibus deplorans A-
postolus ait: Qui terrena sapiunt, quorum
deus venter est. Quid obsecro fratres mei
infeelicis? aut vnquam execratus, quam
talem Deum habere, & ei obsequij quo-
tidie exhibere. Videte ait Saluator, nobis
orthodoxis consilium præbens, ne grauen-
tur corda vestra in crapula & ebrietate &
curis huius seculi. Et in Esaiæ. Vch vobis
qui

qui mane surgitis ad sectandam ebrieta-
tem: & opus Domini non respicitis. Vos
verò dilectissimi, omnia hæc apud vos ex-
pendite, & Apostolum auscultate. Non in
comestationibus & ebrietatibus: non in
cubilibus & in impudicijs: sed induimini
Dominum Iesum Christum. Perinde
ac si dicat: Saluatoris nostri Iesu pietatem,
patientiam, & humilitatem, nec non eius
sobrietatem, tanquam ornamenta splen-
dida, sole ipso fulgentiora induite. Sequi-
tur in euangelio.

¶ Curate infirmos, quæ in illa ciuitate sunt
pietatis opera, vt exerceat monet, agrotos
quosuis sanando, & eis misericordiam im-
pendendo. Nempe nullus est sensus, super
sensum salutis corporis, scriptum est: nam
sicut nihil est in hac vita dulcius, aut sua-
uius vita, sic salute corporis quouis auro
pretiosior est. Eam sane salutem quam nec
peritia medicorum, nec malagma agrotis
prestare poterat, absque medicamento di-
scipuli in nomine Iesu impertiebant. Eam
ob rem excitati homines, vehementer mi-
rabantur, maioremque fidem eorum ver-
bis præbebant. Quanto affectu quam in-
genti dilectione hanc incolumitatem gra-
tis exhibebant discipuli, verbis nullate-
Textus. Eccl. 30

Declamatio

nus dici potest. Quis infirmatur & ego nō infirmor? aiebat vnusquisque eorum. Hoc vtique peculiare est charitati, vt aliorum labores seu proprios sentiat, eo quod charitas patiens & benigna est. Agite fratres su per omnia charitatem habere, quoniam vinculum est totius perfectionis. Infirmitas aliorū in vobis sentite, potissimè si pauper infirmatur, oleum & vinum exemplo Samaritani optimi infundite, eum elemosynis subleuādo. Hei charissimi, haud me clam est, quam plurimos fore christianos, qui instar leuitæ improbi, & sacerdotis inhumani, tā sunt saxei pectoris, vt hominē fauciatum in via videntes, oculos claudāt, imò viscera sua obdurant, adamantis in

Vide S. morē insensibiles facti. O diuites, alioqui pauperes in fide, vobis verbum hoc ex ore benedicto Christi Iesu profectum est, ad vos quotidie clamat: infirmos curate, non uerbo tenus sed operibus sanctis, hæc sunt miracula vobis iniūcta. Diuitias ne pluris faciatis quam fidem, quæ si absque operibus fuerit, mortua est, vt sanctus Iacobus, rectè admonet. Vah hæreticis nostræ rempestatis, qui fidem dant celo, opera autem terræ. O insensati infœlices. Vbi est illud, vos amici mei estis si feceritis, quæ ego

in festo sancti Luca.

242

ego præcipio vobis? Quorsum Saluator iuueni dixit: Si vis ad vitam ingredi serua mandata: sed de ijs paulò inferius. Obseruandum hoc est, quod Dominus miracula patrare iussit, nam miraculum datum est in ornamentum illustrius verbi salutis: est velut sigillum regalibus literis appensum, quo voluntas regis sit omnibus conspicua: ac perinde cælitus datam doctrinam roborat atque confirmat, vt abunde sanctus Thomas. 3. p. q. 43. arti. 1. egregie tractat. Quam ob rem, statim quæ nam dogmata prædicare illos oporteat, palam fecit.

Nota.

¶ Dicitur appropinquabit in vos, regnum Dei. Grece habetur: appropinquauit in vos, regnum Dei. **Textus.**

¶ Materia prædicationis eis suppeditat, indicans hunc esse scopum totius euangelij: vt potè docere omnes, quod regnum Dei erat velut in ianuis Christo Iesu nato. Creuerat ante hac vehementer regnum diaboli, propter innumera hominū piacula: inualeſcebat idolatria, & vbiq; terrarū idola vana colebātur: Quin & ipsi hebraei, qui vnum Deum verum confitebantur, ad eò propensi erant

Hh 2 in

Idola-
træ pec-
catum.

Declamatio

in malum hoc, vt sæpe numero idolis infer-
uient. At vbi Saluator apparuit, & sacrû
euangelium propalatum est mundo, sata-
næ regnum & peccati principatus, dilap-
sa atque profus collapsa sunt. Sarracenorû
gentem aspiciat, totû orbem, vltro citroq;
perlustrate fratres, & videbitis idola cun-
cta subuersa, & comminuta. Crux Christi
Iesu vbique rutilat, circumquaque fulgo-
ribus miris splendet, & ex supplicio latro-
num transiit ad frontes imperatorum, vt
perpulchrè sanctus Augustinus testatur,
& experimento exploratissimum est. Or-
dinem & artificium verborum Christi pa-
rumper obseruemus. Primò de patrandis
miraculis potestatem dedit discipulis, in-
firmos curate, inquit, subinde munus præ-
dicationis iniungit. Quorsum hæc tendit
fratres? Nempe vt corda hominum allice-
rèt per prodigia virtute diuina facta, deinde
ad fidem doctrinæ facile pellicerent.
Sicut scriptû est: Cœpit Iesus facere & do-
cere. A d eundem modum vos fratres, pri-
mo opera bona facite, mādara Dei opere
adimplentes, & è vestigio, ad doctrinam
accedite quo degustare illā possitis. Quip-
psalm. pe quæ velut regius Propheta ait, dulciora
sunt

in festo sancti Luca.

243

sunt verba Dei super mel & fauum. Et ite-
rum: In custodiēdis illis retributio multa.
Non ait post exhalatam animam, sed nūc
in hac vita in adimplendis præceptis Dei
retributio multa nimis, dulcedo & suauis
tas magna valde. Dicite appropinquabit
in vos regnum Dei. In sacra pagina fratres
multifariè regnum Dei accipitur: Nunc
pro sancta Ecclesia, in qua rex noster Chri-
stus regnat: ea propter sæpe sapius in para-
bolis, tum de vinea, tum de agricola sato-
re, & in alijs id genus Ecclesia spōsa Chri-
sti Iesu regnum cælorum, siue regnū Dei
iure optimo appellatur. Secundò regnum
Dei gratia vocatur, per quam Deus in cor-
de nostro regnat, & potētis anima prorsus
dominatur. Tertio regnum Dei Saluator
noster merito dicitur. Quam ob rem Spi-
ritu sancto dictate pueri Hebræorum, pal-
marum ramos portantes canebant. Bene-
dictus qui venit in nomine Domini, & be-
nedictum regnū patris nostri Dauid quod
venit. Itaque Hebræi Melsiam vêturum,
regnū appellare non ab re solebāt. Nō infi-
cior sentētium eorū, qui in hoc loco regnū
Dei gratiā Dei dicūt, verūtamen germa-
nior sensus & literæ consentanior apparet,
vt de Christo Iesu dicamus regnum Dei

Nota.

Ioan. 12

Nota.

Ioan. 19

S. Chri.

Declamatio

appropinquabit, seu appropinquauit. Ipse breui ad modum praefecturus erat, & post discipulos venturus, quos ante se miserat. At qui annotatione dignum est, quod non ait: Veniet regnū Dei in vestra, sed in vos. Non venit Iesus è caelo ad res nostras possidendas, non ad opes comparandas, neq; ad honores fugaces huius seculi veniēdos, Quin omnia haec spernens, humilitatem, opprobria, & paupertatē dilexit, & vltro amplexatus est. Hinc ad Pilatum dixit. Regnum meum, non est de hoc mundo. In nos venit rex, & regnum nostrum Christus, vt in cordibus nostris habitet: fide, & spe, & charitate in animabus habitare affectat, non dominatione terrena imperare desiderat. O mirabile verbum omnibus retroactis seculis non auditū, appropinquauit in vos regnum Dei, non regnum Graecorum, Romanorumve, sed regnum sanctum, opulentum, & quauis diuitiarum copia abundans. Quid dicam charissimi de hoc ineffabili regno? Pro dignitate quicquam sapientia praeditus, eloquentia Tulliana elatus quantum qualeque hoc regnum sit affari non poterit. A se qui illud toris in sibus enitamus, peccati regno profiti gato, & subinde dicere poterimus: viuo iā non

in reio sancti Luca.

244

non ego, viuit verò in me Christus. Ipse eripuit nos de potestate tenebrarū, & transtulit nos in regnum dilectionis: quin & ipse fecit nos Deo nostro regnum. Ad nos venit homo factus accipiamus eum, & hoc spiritum in corde nro illi praebemus. Raab olim Iosue in domo sua excipiens, necis pericula euasit, & familia eius à morte erepta est. Quanto magis verus Iesuah cuius figuram ille gerebat, si fide firma, charitate sincera, spe indiuisa cum susceperimus, magnificè nos tot charismatum donis ditabit, & à morte perpetua sua virtute defendet? Ad nos venit inquam, vt nos traheret ad se. Oremus cum sponsa dicentes. Domine Iesu trahere nos post te, & curremus in odorem vnguentorum. Non iam somniculosi facti, non desides & oscitantur, sed curremus ceruorum in morem, odorantes virtutes praclaras, misericordias innumeras, dona inenarrabilia, quibus nos, quaequam male meritos, honorare dignatus es.

¶ Sed iam in haereticos nostri seculi, nostra Contra se conuertat oratio. Verum tanta est impudentia eorum, tantaque audacia iniqua, vt eos, tanquam discipuli Iesu, audeant ore improbo, suis complicitibus praedicare:

H h 4 appro

Apoc. 5

Declamatio

appropinquabit in vos regnum Dei. Mirabilis quidem & horrenda eor infania, regnū Dei ausu temerario polliceri audēt, & nihilominus diaboli regnū exhibent miseris qui eos sequūtur. Quid plura? Christi Iesu euangelium spurcissima lingua se p̄dicare simulant, & certo certius antichristi venenata dogmata depromunt. Sed vt non nihil de eorum figmentis dicamus, illorum & latebrosas insidias aperiamus, summo numine suffragante, primo animaduertendum magnopere est, illud cunctis hareticis semper fuisse visitatū, vt suā ecclesiam solam esse assererent, sibiq; duntaxat eam vendicarent, reliquos verō mortales, quos à suis erroribus alienos vident, à Christi corpore, quod Ecclesia est arcendos esse affirmant. Id quē factum fuisse olim cū Apostoli inter homines versarentur, ex Tertulliani, & Irenæi literis perspicuum est. Nec non & Lactantius firmianus, ijs non imulto posterior, singulos quosque hareticorum cœtus, se porissimū christianos, & suam esse catholicam ecclesiam contendisse scribit. li. 4. diuina. insti. cap. 30. Quin etiam gloriosus Cyprianus, in quadam epistola contra Nouatianum idē testatur. Nouatianus sciens vniū esse baptisma,

li. 5. contra Valentinum.

Lactantius.

in festo sancti Lucae.

245

baptisma, hoc vnum sibi vendicat, vt apud se ecclesiam dicat, & nos hareticos faciat, inquit. Sanctus Hilarius de Arrianis, idem S. Hilarius. factitasse suo seculo profiteretur Episto. 40. Denique diuus Hieronymus, beatus Augustinus, in psalmum. 30. prophetas scripsisse ait de ecclesia Christi, futuros esse homines, qui etsi magnas controuersias mouerent contra Christum, maiores aduersus ecclesiam, & plures excitarent. Conantur quidem eam in conciliabula scindere, sanctumque illud corpus, cuius caput Christus est lacerare. Et sanctam concordiam, qua nihil gratius, nihilque amabilius est, dissipare moliuntur. Sicque satanae voluntati obtemperarent, errores sererent, & capitis sui somnia, vana commēta, longe, lateque seminarent. Sanctus Bernardus, de illis qui suo tempore apostolici sup̄cannaluerunt dici quam Christiani cum alijs sanctis, quorum nunc meminimus sentit. Pari in errore versati sunt pauperes de Lugduno appellati, Husi⁹ apud Bohemos, Vicleffus anglus. Ij omnes à pietate aberrantes, suam ecclesiam solam sectandam fore conabantur. Imò nemo hareticus antehac fuit, qui suum cœtum ecclesiam esse nō dixerit. Quam regalis propheta malignantiū ecclesiā

Hh 5

Nota.

Declamatio

ecclesiam meritò vocauit. Ac quamuis id semper factum sit ab omnibus hæreticis superiobus temporibus, nunquam maiori- bus copijs hoc actitatum est, quã nunc fit, ab ijs qui nostro, vt ita dicam infœlici tem- pore, ab ecclesiæ catholicæ castro se vltro præciderunt, & bellum contra Christi spò- sam, quæ eos ad vitam in Christo regene- rauit, & in cælestium sanctorum commu- nionem asciiuit susceperunt. Natus est no- **Luther** stro seculo, serpens ille Lutherus, qui tot in Christi Iesu hæreditatem errores introdu- xit, vel eos potius, qui iam damnati vel se- pulti erant suscitauit. Is more eorum qui congregant non sua, & fouent quæ non pe- pererunt, quod de perdice Ieremias scri- **Iere. 17.** bit, quæ hæreticorum figura est, scholam mendaciorum aperuit, atque eos, quos in suas partes pellexit, veram Christi ec- clesiam esse contendit. Sequuti sunt Zuin- glius & Carlstadius, & volentes sua no- mina celebrare in terra, damnatum som- nium Berengarij, è tenebris excitarunt. **Beréga-** Calvinus homo gallus, cum à **Luthero** rij error. & alijs, quos nunc nominavi discedat, **Caluin** singulari supercilio, suis sectatoribus no- men ecclesiæ tribuit. Philippus Melanc- thon, & si plarisque in locis abhorreat à **Lu-**

in rellò sancti Lucæ.

246

Luthero, suos esse ecclesiam iactitat. Melanc- Ioannes Brentius in articulo de iustifica- thon. tione hominis Christiani, qui præcipuus Brétius. est, nihil cum reliquis sectarum princi- pibus ei commune est. Tamen non verè- tur, se & suorum conciliabula ecclesiam Christi nuncupare. Nec minori superbia & fastu, Mathias illyricus, Nicolaus gal- **Anaba-** lus anabaptistæ, ceteros omnes abomi- **pristæ.** nantur, quos secum non sentire vident. O sceleratos homines, malitia vestra excaca- uit vos, hæc Romana ecclesia vnica Chri- sti sponsa est, iam diaboli astus & illius an- fractus relinquit. Hæc sola est quæ regnū Dei prædicat. Huic sanctus Augustinus in **Cōtra e-** omnibus paruit: hanc tãt fecit vt diceret, **pisto. fū-** euangelio non crederem, nisi ecclesia me **damen.** doceret. Docet planè sacrum euangelium, **c. 5.** quis cultus grat? Deo sit, quid Deus ab ho- minibus exigit, quæ præmia, pie sancteq; vi- uentibus consistant in cælo, quibus suppli- cijs flagitiosos afficiat. Mira res olim hære- **Figura.** tici omnes, in Esau pessimo depicti appa- **Gene.** ruerunt. Ille Rebeccam contēnus extero- rum filias adoptauit sibi in vxores, ita ipsi Rebeccam matrem que eos genuit & pe- perit Christo, lacte sanctæ doctrinæ aluit, cibis cælestibus sacramentorum enutrit, ingrati

Declamatio

ingrati pro nihilo habuerunt. Ideo exterorum filias, id est errores, à vera religione abhorrentes, eiq; planè repugnantes amplectuntur, & pijs ac salutaribus ecclesie decretis, atque sanctionibus nuntium remittunt. Hæ sunt alienigenæ à quarum cõnubio, suos prohibuit sanctus ille vir Esdras. Quid multa? hæ sunt alienigenæ, quæ Salomonem regum omnium sapientissimum à vero Dei cultu, ad simulachra colenda abduxerunt. Hæ cum extraneæ sint à Dei regno, Christi Iesù tamen se vxores esse fingunt. Nempe ecclesia Christi latere nõ potest, ait sanctus Augustinus, eò quòd in monte locata est, vt saluator admonuit. Quam ob rem, consultissimum est beati Cypriani sententiam sectari, ne quod iactatur nomine Christiano, id statim tãquam à Christo profectum recipiatur. Contra donatist. lib. 4. c. 14. Caueamus, vt hortatur, eos qui vestem ouinam gerunt, intus verò sunt lupi. Vestis ouina ecclesie nomen est, vox euangelij & Christi: hanc pellem lupi crudeles haretici induere nõ verentur: ideo tam feridò dominus admonet cauendos, tãquam falsos prophetas. Egregiè doctor strenuus Augustinus ait, contra Donatistas. lib. 1. c. 4. Induunt lupos suos vestibus ouium, & dicunt.

1. Esdr. 10.

Matt. 5.

S. Cypr.

in testo sancti Lucae.

dicunt. Ecce hic est Christus, ecce illic, & ab vniuersitate ciuitatis super montem cõstituta, ad particulas insidiarum suarum multos separauit, & iugulatos absumunt. Christus veritas est, & per sacras predicatur scripturas, non in angulis non occultè, sed palam. In sole posuit tabernaculum suum, in manifesto collocauit ecclesiam suam. De qua loquebatur dum dixit: non potest ciuitas abscondi supra montem posita. Hęc patrefacta & ostensa est per apostolos, quorundò doctrina singulas quasque orbis oras peruagata est. In omnem terram (ait Dauid) exiit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. An latere putant impij signum magnum illud quod apparuit in caelo? Sane mulier illa amicta sole, quippe quæ lunam sub pedibus habet, sancta ecclesia Romana est ad videndum clara, & splendore miro fulgida, ita vt lucis suæ radios, in omnia mundi climata diffundat. Ideo nemo est, nisi oculos mentis claudat, qui eam non videat. in cuius typo Ierosolima super montem sita est. Vnde psal. 86. fundamenta eius in montibus sanctis. In Ierosolima templum tantum erat, vbi sacrificia Deo offerebantur, & in hac ecclesia tantum salutaria sacramenta sunt, extra quæ Deus ritè

Matt. 5.

Psal. 18.

Figura.

Declamatio

ritè non potest coli, extra cuius castra, nemi-
ni salus contingere potest. Atque ut paulò
altius rem eadem reperam. Noë arca quæ

Figura. Dei iussu fabricata est, Christi ecclesiæ ipse
Gene. 8 ciem gessit, in qua duntaxat, omnium vi-
uentium vita euasit, ita ut extra illam nihil
uiueret: nec abdita poterat esse, quin om-
nes ob suam magnitudinem eam viderēt.
Sic sancto Augustino teste, quicquid uiuit
spirituali vita, in ecclesia est, & nihil esse po-
test extra ecclesiam Romanam, quod mor-
te non plectatur æterna, nisi resipiscat, &
pœnitentiam agat debitā. Deniq; tam est
conspicua sacra ecclesia, ut vinea sit domi-
ni translata ex Ægypto mundi huius, extē-
dens palmites suos vsque ad mare, & pro-
Pfal. 79 pagines vsque ad flumen, ut regius psaltes
propheterat.

¶ Hæc cum ita se habeant, quid causæ est,
ut ecclesiā quaras inter hæreticos & schis-
maticos, qui cōtempa sancti apostoli ad-
monitione, neque omnes idem sentiunt,
Gene. 11 neque idem loquuntur: sed more eorū qui
Babel turrim construere moliebantur, ius-
to Dei iudicio confusi, sese non intelligūt.
Alius ait ego sum Caluini, alius Brentij,
alius Oslandri, alius Lutheri, & similibus
monstrorum potius, quam hominum ra-
tionis

Intento sancti Lucae.

240

tionis insigne habentium. Clamat aposto- **1. Cor. 1.**
lus, & dolore magno tactus clamat. Nun-
quid diuisus est Christus? Imo ita vnus
est, ut diuisionem pati nesciat. Vna est
vestis eius desuper contexta per totum,
quam nec carnifices ausi sunt diuidere. O
carnificibus illis longe sauiores, quam ob-
rem ecclesiam Christi disrumpere cona-
mini? Sanctus Bernardus hæreticos re-
darguens inquit. Ita ne lapidem de mon-
te abscissum sine manibus, montem fa-
ctum, & implentem totum mundum,
vestris creditis inclusum antris? Sermo
66. super cantica. Tonat beatus Paulus e-
gre ferens hæreticorum dissidia. Nunquid
Deus est Deus dissensionis, ac non po-
tius Deus pacis? Quin & Deus tam ama-
tor vnitatis est, ut habitare faciat vnus
moris in domo quæ est ecclesia. Hæc **Co. 1. 76.**
lumina est & firmamentum veritatis, ideo
non alios pro suis agnoscit, nisi eos qui
eiusdem religionis & doctrinæ commu-
nitione copulantur. Eundem Deum Chri-
stum Iesum, eandem fidem, eadem sacra-
menta amplectuntur, & vni Christi in ter-
ris vicario Romano, maximoque pontifici
obediunt, vnitatemque seruant, quæ vincu-
lum est pacis. Non ergo circumferamur
omni

Declaratio
omni vento doctrinæ charissimi, nec de-
cet vt velut paruuli fluctuemus, sed verita-
tem hanc, quam professi sumus in baptil-
mo, mordicus teneamus: eamque tueri-
cinitamur, pro virili nostra pugnantem vsque
ad sanguinem, & ad mortem vsque. Mira-
bile dictu ad hanc vsque diem versutus sa-

Matt. 4 ranas è monte præcipitare molitur mem-
bra Christi, vbi non valuit Christum deij-
cere. Hæc omnia tibi dabo, ait mendax &
pater mendacij, si cadens in terram adora-
ueris me. Dabit diuitias perituras, liberta-
tem miseram, delectameta carnis fœtidæ,
et alia ijs similia, quæ pudet enumerare.
Cauete amantissimi, serpentis venenosa si-

Gene. 3. tis & sauiantis in nos. Mementote, primos
parentes elapsos, ac extorres fuisse, aspi-
dis huius versutia. Nolite fidem dare illius
verbis, ne pereatis. Tota hæreticorum do-
ctrina quos fructus profert? Verum nihil
docet, nisi rixas, contentiones, sectas, quæ
omnia teste Paulo, manifesta sunt opera
carnis. Proh dolor, milites alioqui imma-
nissimi, corpus Christi Iesu in cruce, et si
flagellatum, tamen integrum reliquerunt:
hæretici crudeliores facti, corpus Christi
mysticum disperdere, ac dilacerare con-
tendunt.

tendunt. Quid denique aliud hæreson au-
ctores moluntur, quam vt fideles in eccle-
sia quæ terra viuientium est, labij vnus nõ
sint, & ne vnum omnes sentiant? Quas ob-
res, alto Dei consilio actum est, vt oratio
illa multis retro seculis afflatu Dei ordina-
ta, suum sortita sit effectura. Præcipita do-
mine & diuide linguas eorum. Non vnã
tuentur doctrinã, sed tot sententiæ eis
sunt quot capita: tot fides quot voluntates:
tot causæ blasphemiarũ, quot vitia. Hinc
perspicuum est, permissu Dei accidisse, vt
diuina sint linguæ eorum, ita vt inter eos
controersia magna oborta sit. Quod ma-
ximè doctõr Tertulianus adnotat.

¶ At sanctus Hilarius. lib. 7. de Trinitate.
Illud Osee adducit, diuinitum est cor eorũ,
ideo interibunt. Interisse iam pridem po-
tuissent, nisi quorundam principum am-
bitio, & auaritia id impedirent. Eodẽ per-
tinet vox illa sancti Augustini, in Psal. 30.
conci. 3. Contradicunt linguæ multæ: diuer-
sæ hereses, diuersa schismata personat, lin-
guæ multæ contradicunt veraci doctrinæ.
Tu fuge ad tabernaculum, ad ecclesiam
Christi, si vis protegi à contradictione lin-
guarum. Vides quo cõsilio te oporteat vti,
quod tibi dat vir sanctus & doctrina excel-

Gene. 11

Psal. 54

Osee. 10

Et super
Ioã. tra-
3. in epis.
Ioannis.

lens. Atqui, si rem diligenter expédamus, nullo vnquã tẽpore plures lingua religioni verẽ repugnarũt, quã in nostra exulcerata ætate: verũ plusq̃. 30. sectas & hereses, longo à se interuallo disiunctas ac dissidentes, hoc tẽpore, vel ortas vel renatas adiuuenies. Sed prohi dolor, videre est infinitã hominum multitudinẽ, qui deserto veritatis itinere, & relicto catholica ecclesiã tabernaculo tutissimo, se eis in disciplinã prauã dedant, & dicãt: illud Osee absq; verecũdia dicentes. Ibo post amatores meos qui dant mihi panes meos, & aquam meã, vestes meas, & linteamina mea, & vniuersã quẽ volo. Vides vnde hæresis oboriatur plebs carnalis, quẽ in Dei charitate fundata nõ est, hæc dicit. Ibo post amatores meos. Sanctus Aug. lib. 3. contra Donatistas ser. 54. c. 19. Idem doctõr explicãs Abrahã sacrificium, in quo Dei summi præcepto, aues non diuisit, sed animalia, sic ait. Spirituales in ecclesia non diuidũtur, sed carnales. Mira res, ij alitrius se diuisi ponuntur, quia contra se hæretici pugnant, contra se luxuriosi & amatores mundi, scandala & schismata habere nõ desinunt. Aues autẽ id est fideles & spirituales, haud quaquã diuidũtur, imo est illis cor vnum, & anima vna in Deo,

Cap. 2.

S. Aug. ser. 54. c. 19.

Nota.

intentione Luca. 23
Deo, vnum velle & vnum nolle. Similes inquã sunt turturi & colũbæ, in turture castitas, in colũba simplicitas notatur. Omnes orthodoxi & casti sunt, candida corda habentes, & columbinam simplicitatem possident, & cum psalmista quotidie clamant. Quis dabit mihi pẽnas sicut colũbæ, & volabo & requiescã. Et iterũ: passer inuenit sibi domum, & turtur nidum, vbi reponat pullos suos. Planẽ vt carnales grauius cõpedibus vitiorũ in mundo premuntur, sic spirituales viri diuersarum virtutum pennis in altum eleuantur. Et duabus alis, duobus charitatis præceptis, diligendo Deum, & proximum, in cælum eriguntur, cum Apostolo dicentes. Conuersatio nostra, in cælis est: vnde & saluatorem expectamus dominum nostrum Iesum Christum. Ecce quare aues non diuiduntur, quin & cum Paulo spirituales aiunt. Quis nos separabit à charitate quẽ est in Christo? an tribulatio? an angustia? an persecutio? Spirituales nec tormẽtis separãtur à Christo, carnales interdũ otiosis fabulis separantur. Illos non separat gladius, istos carnalis affectus, spirituales nec dura frangunt, carnales etiam blanda vincunt, atq; corrũpunt. En fratres quinã sunt, qui hodie
Psal. 54
Psal. 83.
Phili. 3.
Ii 2 ab

ab ecclesia catholica separantur, & quas ob leues causas, ab eius obedientia delinquant. Ij se totos voluptatibus addicunt, & mancipia sui ventris sunt, quos optime sub indicat sapiens. Venite fruamur bonis que sunt, & vramur creatura tanquam in iuuentute celeriter. Vino pretioso, &

Sap. 2. vnguentis nos repleamus, & non pretereat nos illos temporis: nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra. Hac impij heretici dicunt perfricato fronte, nam heresis inter opera carnis, ab apostolo numeratur. Horum princeps magna ex parte fuit Lutherus, qui si

Gala. 5. paulo arctius quam ecclesia, ieiunia & vota instituisset, paucos reperisset sectatores vanitatis sue. Vbi est illud Pauli: si secundum carnem vixeritis moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaueritis uiuetis. Siquidem ad hereses & profanas no-

S. Hier. uitates ij currunt, qui suas voluptates exple-
ad eust. re cupiunt. S. Hier. ad eusto.

¶ Nouitates charissimi vt venenum fugite, patrum testimonia tenacius conseruate, dicente domino. Interroga patrem tuum

Deut. 32 & dicet tibi, maiores tuos & nunciabunt tibi. Et illud ne te pretereat narratio senio-

Eccl. 5. rum, ipsi enim didicerunt à patribus suis, quoniam

quoniam ab ipsis disces intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum. Expendite cuncta fratres, ne nouitatis amatores sitis. Nempe heretici ad nihil vacant, nisi vt audiant aliquid nouum, aut dicant, quod de Atheniensibus Lucas refert, eos leuitatis arguens. Imo illis maxime conuenit, quod Plato scribit de quodam sacro Intimeo Aegypti, qui sic locutus est ad Solonem.

O Solon Solon, vos graeci semper estis pueri, nullam penitus in animis per veterem auditionem antiquam habentes opinionem. Verum heretici authorem veteranum non dabunt, non apostolum non doctorem sanctum consulunt, sed sua somnia sectantur. Vtquam bene sanctus. Ber. notat. sermo.

66. super. canti. Manichaei, manem habuerunt heresiarcham, Sabelliani Sabellium, archae. Arriani Arrium, Nestoriani Nestorium, Eunominiani Eunomium. Sic omnes pestes singulae, singulos prauos magistros habuere: haec sanctus Bernardus de antiquis hereticis refert.

¶ Sed iam quas ob causas hereses pullularint, vel cursim videamus. Prior illa est quod vident suis voluptatibus eos applaudere, qui quidem mos hereticis peculiaris semper fuit. Talis etiam fuit fallacis carnis

Declamatio

genius, vt quę sibi placent sequatur, & ma-
gnopere amplectetur. Ij nempe sunt quorū
meminimus supra, quos Esaias describit
quam optime. Loquimini nobis placentiā,
aiunt, nolite videre, nolite aspicere quę no-
bis recta sunt. Videte nobis errores, aufer-
te à nobis viam, declinate à nobis semitā,
cesset à facie nostra sanctus Israel. O stulti,
& ab omni virtute alieni, quę recta & ius-
ta sunt audire horretis? Sanctum Israel
S. Hier. Christum Iesum abominamini? Promitti-
in Esaiā. te nobis regna calorū, post luxurias no-
stras pandatur nobis paradus. Taliter Lu-
therus improbus scribere audet, si scorta-
tor es, si auarus aut quibusuis peccatis pol-
lutus, tantum crede & saluus eris: non est
quod perhorrescas, minas legis, Christus
iam omnia impleuit. O stultissime, quid
ais? Vbi est illud, nisi pœnitentiā egeri-
tis, omnes simul peribitis? Pœnitere, de an-
teactis malis dolere est, & vitam in melius
mutare. Nonne apostolus ait. Expoliantes
veterem hominem & induentes nouum.
Et iterum: abiiciamus opera tenebrarū,
id est peccata, & induamur arma lucis, sic
vt in die honeste ambulemus. Ergo nō sat
erit credere, nisi credendo, pœnitentię fru-
ctus agamus.

¶ Altera

interior sancti Luca.

¶ Altera causa, qua adducuntur permulti,
vt ecclesiam sanctā relinquāt, ea est, quod
quidam in ecclesia administrant qui mi-
nus honeste viuunt. Sed horum quam stul-
ta sit & deploranda cogitatio, saluator vo-
bis respondit. Quę dicunt vobis facite, se-
cundum opera eorum nolite facere. O ab-
scurdi & preposterī, maualtis vestrōrū pre-
positorum vestigia mala sequi, quā Christi
hoc mādatum seruare? Quid mea, si iter fa-
ciēs miliaria video quę viam docēt, quā-
uis illa nō ambulēt? ait sanctus Augustin⁹:
atqui etsi nō vides quę imitari possis, quod
impossibile est, audi beatum Ioānem. Qui
dicit, se in Christo manere, debet ambula-
re sicut ipse ambulauit. Ecce habes, quę se-
quaris, habes insuper apostolos, martyres,
quā plurimos doctores sanctitate & vita pol-
lentes. Diuū Hieronymū, S. Ambrosium,
sacerrimū Augustinū, & magnū Gregoriū.
Quorū quisq; vt alter apostolus Paulus cla-
mat, imitatores mei estote sicut & ego chri-
sti. O literis aureis exprimēda sentētia, &
seculorū oīm memorię cōmēdāda: qd plu-
ra? Etsi rectores ecclesię male viuāt, eis parē-
dū est: nō ignoram⁹ filios Heli pditos esse,
& pperā egisse, quare popul⁹ regē petijt, id
q; suo malo. Ideo De⁹ ait ad Heli. Nō spre-
uerunt

li 4

Vide. S. uerunt te, sed me. Excitauit eis Saul regem
Cypr. li. qui iniuriis grauibus eos affligeret, colque
2. episto. modis omnibus premeret, vt sic contem-
epist. 9. prus sacerdos de superbo populo vltione
diuina vindicaretur. Videtis dilectissimi
quam graui supplicio Deus afficiat rebel-
les, & inobedientes suis prelati. Aliud
exemplum non planè contemnendum au-
dite. Roboam filius Salomonis acerbum
dedit respòsum populo: pater meus inquit,
cæcidit vos flagellis, ego autem cædam vos
scorpionibus. Eam ob rem decè tribus Ie-
3. Re. 12. roboam pessimum, sequute sunt. Sed audi
vindictam Dei qui regi suo quamuis ma-
lo, parere noluerunt, ij Dei cultum, & fidè
amiserunt, & idola coluerunt. An non in-
telligitis, quã seuerè puniat Deus eos qui
ministris nõ obediunt quantumuis mali sint?
Mirãda res, saluator Iudã iniquũ tolerauit,
in sua mensa, & tu prelatum peccatorem
non sustinebis? Plus dicam: Christus Iesus
sententiæ & iudicio Annæ & Caiphæ o-
bediuit, & tu vermis & cinis superbis, no-
lens obtemperare malis præpositis? verum
enim verò non possum nõ admirari, Chri-
stus Iesus Pilato etiam ethnico obedi-
entiam præstitit, quo nobis exemplum relin-
queret, nedũ bonis sed etiã improbis rectoribus

Nota.

ribus obaudire. Deretreat iam nos ver-
ba illa tremenda, qui sacerdotis noluerit
obedire imperio morte moriatur. Quis Deut. 17
sanæ mentis post hac non expauescat: quis
animo non cõsterneretur? Atqui si alter Pau-
lus sis, sacerdotem venerare: ille quidem
sacerdotem impium veneratus est, & se
nescire sacerdotem esse, dixit quando pa-
rietem dealbatũ appellauit. Sanctus mar-
tyr Ignatius, & beatus Cyprianus explicã-
tes illud mirabile Christi dogma: qui vos
spernit, me spernit: & qui vos audit, me au-
dit. Mirificè admonent, ne episcopum iu-
dicemus: sed per omnia ei obediamus: ter-
ribile est illi contradicere. Huc attinet,
quod luculenter Origenes ait: Iesus Dei
filius subijcitur Mariæ & Ioseph, & ego
non subijciar episcopo qui mihi à Deo de-
putatus est pater? Non subijciar præposi-
to, qui mihi Dei dignatione præpositus est?
Alia causa qua moti plerique errores se-
quantur est ambitio. Videt inter hereticos
multum valere, quos in fide catholica, vt
despecti habebantur: contra quos Prophe-
ta ait, Elegi abiectum esse in domo Dei Psalm.
mei magis quam habitare in tabernacu-
lis peccatorum. Ad hæc quam plurimos
Germanos satis allexit perpolita verba hæ-
retico-

reticorum, ita vt pro cęlestibus oraculis habeant quę dicunt. Quod maximę puero-
1. Cor. 1 rum est. Hos retundit Apostolus. Non est
& a regnum Dei in sermone sed in virtute. Et
rursus. Nō in persuasibilibus humana sciē-
tia verbis sed in ostensione spiritus. At qui
animalis homo nō percipit ea quę sunt spi-
ritus. Denique, in hęreses dilabuntur quę
plurimi, quia doctorum doctrinam, & sa-
crę scripturę expositionem eorum relin-
quunt. Ided scripturas ad suum detorquēt
sensem, ac melle venenum temperant, ve-
Episto. luti asserit sanctus Hieronymus. Hoc ve-
ad Testi- nenum non quodcumque sed aspidum vo-
phontę. cat regalis Propheta Psalmus 13. Venenū
aspidium sub labijs eorum.

¶ Sed vt finem imponam, potissimam cau-
sam discedēdi ab ecclesia sancta, eorum
ambitio praua & cupiditas est: quippe
quę, (vt verbis Apostoli vtat) radix omnium
malorum est. Et iterum, Qui volunt diui-
tes fieri, incidunt in tentationes, & in la-
queum diaboli. Quo proculdubid, omnes
hęretici irretiti sunt. A stipulatur nostrę al-
S. Cypr. sertioni, quod de Nouato beatus Cypria-
nus narrat. Verum superbia tactus, episco-
patum vehementer optans, videns quod
sui voti compos non efficeretur, nemine
proui-

prouidete se episcopum creauit, & ab Ec-
clesię cōsensu desciuit. Li. 1. episto. epif. 6.
Arrius videns, imō inuidens alexādro suę Arrius
vrbis episcopo, nouum de Christi Iesu es-
procax. sentia errorem commentus est, vt sanctus
Epiphanius docet. Vnicuique qui non mul-
tis ab hinc seculis bellum in Ecclesiā mo-
uit, non valens episcopatum vigorem
consequi, Marcionis & manichęi errores
amplexus & nouos ipse fabricauit. Eodem **Hufsius**
morbo Hufsius laborauit: Lutherus ambi-
tionis morbo fuit accensus. Iā de alijs, qui
nostro seculo ab ecclesia discesserūt, quid
opus est dicere? diaboli superbia turgidi,
arrogantia iniqua inflati, noua voce se epi-
scopos vocant, sibi ipsis sumentes honorę,
& nō vocati tanquā Aaron. Hos oēs deplo-
rat Apostolus, inimicos crucis eos vocans, **Philip. 3**
qui terrena tantum sapiunt, ignorantes
cęlestia quę verē sunt bona, non fugacia
sed æterna. Nempe si vitā illorū expendas
epicureos, non christianos dixeris iure opti-
mo. Quid de eorum libidine dicam? Con-
tra fas vxores ducunt, etiam meretrices,
quod veteris & noui testamenti oracula
vetant. **Leui. 21 & Ezechie. 44.** At vana
philosophia eos decepit, ne fidei suau-
iugo colla submittant. Amor sui Ba-
bylonem

Declamatio

S. Aug. bylonem ciuitatē adificauit, idēdē ciuitatē
 li. 14. de m Ierusalem quæ est Ecclesia, odio habēt
 ciuī. c. 13 ¶ Sat sit fratres mei scire, quod A postolus
 2. Tim. 3 admonet: Nunc tempora periculosa in-
 stant, & sunt homines se ipsos amantes, cu-
 pidi, elati blasphemī, parentibus non obe-
 diētes, ingrati, scelesti, sine affectione sine
 pace, criminatores, incontinentes, immi-
 tes, sine benignitate, proditores, proterui,
 tumidi, cæci, & voluptatum amatores ma-
 gis quam Dei: habentes speciem quidem
 pietatis, virtutem autem eius abnegantes.
 O terribilem, & monstrosam imaginem
 hæreticorum, vel potius diaboli: quā hīc
 graphicē delineatus est: Cōpendio omnes
 hæreses A postolus tetigit, omnesque hære-
 ticos depinxit, & illorum exemplar ob o-
 culos nostros posuit. Quod videntes fugia-
 mus eorum astus, technas & versutias cum-
 ctas. Amatores sui sunt non Christi Iesu,
 cupidi & elati, superciliosi, atque tumidi,
 humilitatis expertes, blasphemī, & in cælū
 ponentes os suum. Inobedientes matri sue
 Ecclesiæ, ingrati, ita vt querimoniam con-
 tra eos ipsa faciat. Filij matris meæ pugna-
 uerunt contra me. Filij fuerunt sanctæ ma-
 tris Ecclesiæ, sed ingrati & rebelles, hære-
 des Absalon pessimi, qui in patrem suum
 Dauid

Canti. 1

Dauid benemeritum, bellum mouere, nō
 erubuerunt. Sine pace sunt, iurgia semper
 excitantes, incontinentes, qui instar bellua-
 rum prauis suis desiderijs seruiunt, proter-
 ui & cæci, atque duces cæcorum, quod lon-
 gē sceleratius est. Habent denique speciē
 pietatis, sanctimoniam præ se ferentes, vir-
 tutem eius negant, similes sepulchris deal-
 batis effecti, quæ foris deaurata, pulchra
 apparent, intus autem plena sunt vermi-
 bus, & quauis spurcitia. Ecce quales sunt
 qui se discipulos Christi fingunt, quiq; præ-
 dicare audent: Appropinquabit in vos
 regnum Dei. Vos charissimi fugite eos pro
 vestra virili: mēdaces sunt, & filij diaboli,
 dicētes se sapiētes stulti facti sūt. Rectē di-
 xit sapiēs: Vbi humilitas, ibi sapiētia: vbi
 tumor & inflatio, ibi stultitia. Sponsa vni-
 cē dilecta à Christo hæc nostra Ecclesia
 Romana est, vbi septem candelabra au-
 rea lucēt, hoc est septem sacramenta, in-
 ter quæ deābulat Christus Iesus, imō per
 illa, nobis impartitur suam gratiam: in hac
 clauēs & potestas est, ligandi atque soluen-
 di, citra quam non est remissio peccatorū.
 Illi erant nescientes scripturas, quem ad-
 modum Saluator expressit, nobis verō da-
 tum est nosse mysterium regni Dei, cate-
 ris au-

S. Aug.
li. 4. con-
tra Do-
na. cap. 1

S. Aug.

Annotationes appendices
ris autem in parabolis, & ænigmate: quo
videntes non videant, & audientes non in-
telligant. Præsumptio oculos eorum obca-
cauit, vt de Fausto Manichæo sanctus Au-
gustinus asserit. Libro 16. contra Faustum.
cap. 14. Eam ob rem Christi vestigia, &
Romanæ Ecclesiæ obedientiam ample-
xantes mandata Dei impleamus, operam
dantes, vt feruentes spiritu Deo seruiam?
proximos vt nos ipsos diligamus: expectan-
tes beatam spem, & aduentum magni
Dei. Cui sit gloria & honor, in seculâ,
Amen.

¶ Summa Euangelij.

¶ Summatim aliqua ex euangelio libuit re-
ferre, quæ velut annotationes eius ha-
beantur. Sunt planè nonnulla ex hac de-
clamatione desumpta, quamuis quædam
sefe denuo obtulerunt, vt statim pa-
tescet.

Adnot.
prima.

¶ Saluator noster Iesus veritatis magister,
indè ipsa veritas, primò docet in hoc euan-
gelio, quam sit magna eius benignitas in
nos. Eam ob rem, non modo duodecim
delegit Apostolos, qui sacrum euangelium
prædicarent, sed 70. discipulos designa-
uit, vt

uit, vt in Græco textu habetur. Vel vt
nostra editio vulgaris asserit. 72. Hos mi-
sit ante se, regnum Dei annuntiantes,
quod breui admodum erat venturum.
Non iam terram promittit manantem
lacte & melle, veluti quondam populo
suo pollicitus est, sed longè excellentius
donum offert nobis, regnum Dei ob o-
culos ponens. Si tamen piacula dimit-
tamus & pœnitentiam, vt par est aga-
mus: ipsumque Iesum, in hospitium cor-
dis nostri excipiamus.

¶ Secundò admonet binos eos mittens,
quantum fraternitatem diligit, & quan-
topere dissidia abhorreat, quæ satanas in-
ter orthodoxos excitare nititur, nullam
non mouens machinam, quo vnitatem dis-
rumpat. In hoc agnoscent omnes quod di Ioan. 13
discipuli mei estis, si dilectionem inuicem
habueritis. Quid plura? Insigne mirabile
indicat, quo eius discipuli agnoscantur, nõ
in patrandis miraculis, non in vigilijs plu-
rimis aut ieiunijs creberrimis, sed in mu-
tua dilectione, sodales Christi Iesu di-
gnoscentur.

¶ Tertiò insinuat, magnam fore messem,
ingentemque numerum eorum qui credi-
turi sunt, in Christum dominum. Atque pa-
rara

innotaciones appendices
rata corda hominum, ut semen verbi Dei accipiant, quod non vulgare gaudium nobis adfert. Hos Deus optimus elegit ante mundi constitutionem, ut essent sancti & immaculati, veluti Apostolus Paulus asserit. Illos præsciuit ac prædestinavit, ut suo tempore vocaret ad sui cognitionem & amorem. Atqui prædestinatio non subtrahit causas secundas, sed ordo causarum secundarum subijcitur providentiæ, hoc tractat. S. Thom. 1. p. q. 23. ar. 8. & in 4. d. 40. Causæ secundæ vocantur, liberum arbitrium, orationes, & alia opera bona id genus. Sed pro dolor, etsi messis multa sit, operarij quidem sunt pauci. Prædicatores & pastores operarios vocat. Quippe qui doctrina immaculata, vita candida, corda torpentia, & perituris rebus addicta ad penitentiam alliciant, & ad Christum trahant. Iuxta illud. Loquimini ad Ierusalem, & aduocate eam. Verum quia prædestinatio iuuatur precibus, ut sanctus Augustinus asserit. li. de prædesti. suadet ut oremus Dominum messis, quo ipse operarios mittat in messem suam. Hæc sanctus Thomas vbi supra. ar. 8. eodem pertinet. 1. Cor. 3. illud Pauli. Dei enim adiutores sumus. Vbi nota, quod prædestinatio, quo ad sui effectum

Esa. 40

1. Cor. 3

in festo sancti Lucae.

257

effectum potest iuuari per creaturas, non autem impediri.

Quarto euangelium iudicat, qualis sit vita Christiana, nempe aduersitatibus obnoxia. Ideo agnos appellat suos Christus, quos inter lupos mittit. Quo sua mansuetudine feritatem eorum deuincant, ita ut e lupis immanissimis agni ipsi fiant. Idque agnus Dei Christus Iesus, in Saulo de populo Ecclesie operatus est. Vbi exploratissimum hebeamus oportet, vitam nostram circumquaque hostibus esse vallatam. Venit autem, Christus rex noster est ad eum fidelis, ut non patiatur quemquam tentari ultra id quod potest. Sed faciet cum temptatione prouentum. Quis animo consternatus erit post hæc? Qui omnipotens est clamat: Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Perinde ac si dicat, Quod olim Abraham dixit: Ego protector tuus sum, & merces magna nimis: ac si Deus est pro nobis quis contra nos?

Quinto in hoc euangelio Dominus suos alumnos instituit, docens quam expeditos, quamque pauperes Spiritu eos velit, ita ut nec peram nec calciamenta duplicia in via portent: dicantque cum regali Propheta. Dominus regit me, & nihil mi-

K K hi de-

4.

5.

Psalms.

Ezc. i

6.

Annotaciones appendices
hi deerit. Neg; remoretur inanib⁹ verbis,
aut salutariob⁹ superfluis prapediri, quin
vt scintilla in arundineto huius mundi di-
scurrant, & velut sancta animalia, vbi fue-
rit impetus spiritus, illuc gradiantur.

¶ Sexto. presens euangelium erudit nos,
quam sit Saluator pacis amator, qui prin-
ceps pacis ab Esaiâ vocatur. Quam ob rē
præcipit vt discipuli, saluationis loco a-
deutes ciuitatem, seu domum quampiã
precantes dicant pax huic domui. Taxat
nunc verba frustranea quibus hodie nō
nulli vtuntur, qui longe sanctius & vtilius,
haec precatione vti deberent.

7.

Septimò materiam prædicandi eis suppe-
ditat dicens. dicite, appropinquabit in vos
regnum Dei: vbi se se regnum Dei vocat.
Idque mirabile est, quod Christus rex no-
ster sit & regnum. Ipse regnat in nobis per
fidem, spem, & charitatem: & ipse regnū
est, salus & beatitudo nostra. Alioquin nō
diceret seruo suo Abrahâ: Ego merces
magna tua nimis. Alludit ad hoc, illud Da-
uiticum: Deus cordis mei pars mea Deus
in æternum.

8.

¶ Octauò hortatur nos Saluator noster in
hoc euangelio, quam sit ingens stipendiū
nobis orthodoxis paratum, modo manda-
ta eius

ta eius seruemus. Non vtiq̄ue vt hebrais
terra lacte & inelle manans, nobis promit-
tatur, sed regnum Dei, quo illustrius, pretio-
sius, atque felicius, nil esse potest. Hoc re-
gnum ditissimum, neutiquã heretici præ-
dicare queunt, eo quod in diaboli regno
ipsi degunt. Neque ipsi à Christo mittun-
tur, sed ab ad antiquristo, cuius seipda
Propheta sunt. De quibus querimoniam
Deus faciens ait. Ipsi currebant, & ego nō
mirabã eos. Falso igitur, & ore reprobo a-
liis, vestigia eorū sequētib⁹. Appropinqua-
bit in vos: regnum Dei. Quin & Domi-
nus vniciq̄ue eorum interminatus est di-
cens. Quare tū enarras iustitias meas, &
assumis testamentum meum per os tuum?
Si videbas furem currebas cū eo, & cū a-
dulceris portionē tuã ponebas arguã te &
statuã coram facie tua. Hos vt serpētes ve-
henatōs caueamus: nam procul dubiò ser-
mo eorū vt cancer serpit, quem admodum
beatus Apostolus egregiè admonet. Imò
cū heretico cibū nullatenus sumamus: vt
idē electionis vas salubriter nos hortatur.
Nempe tali pœna plectendi sunt, qui sese
tam proca ceter, tamque funestè, ab vnita-
te huius sponsæ Christi Iesu desciscunt.
Quos (ni fallor) graphicè nobis Spiritus

01.09A

10705

Pfalm⁹

10705 H

10705 B

10705 C

Figura.

Appendices annotationes

Apo. 16

sanctus depinxit, quando beato Ioanni ob-
verbum Dei relegato, mirabile illam vi-
sionem vehementer & stupendam, Deus
optimus ostendit. Et vidit tres Spiritus im-
mundos exire (inquit) de ore draconis, &
seupdopropheta, in modum ranarum. Mi-
ra res, draco funestus satanas, & seupdo
Propheta haeretici, sua callida doctrina
omni spurcitia plena, se accingunt, atque
importune cum magna solertia, corporis
blandis voluptatibus, quibus facile homi-
nes inescari solent, semper impetum fa-
ciunt. Tres spiritus immundi exeunt ex ore
improbo draconis & seupdopropheta
Antichristi, cuius praecursores haeretici om-
nes sunt. Nam hoc unanimiter molun-
tur, & pro sua virili conantur, ut fide Christi
Iesu e cordibus orthodoxorum euellant,
cuius prima basis est, articulus sanctissime
trinitatis: immundi spiritus sunt, ed quod
immunditia execranda, & carnis lenoci-
nijs machinatis, vti aptissimo ipsis armo-
rum genere, fideles omnes prosternere a-

Hereti-
ci veluti
ranæ ob-
ganiunt,
ranæ in
tantur

in festo sancti Lucae.

259

rantur & nutriuntur, perinde haeretici pes-
simis oblectamentis vacantes perperam a-
gunt. Ecce quid tam imbecille ad pugnandum
ut rana? Planè tam daemone quam haereti-
cus inermes sunt, ita ut si fides charitate
sulca adsit, nihil nocere valeant. Timea-
mus verumtamen nos, nec quisquam sibi
blandiatur; quod fidelis sit, quin cum tre-
more & timore nostram operemur salu-
tem, quoniam ij miseri nimium & infce-
lices, aliquando fideles fuerunt, & in messe
Domini computabantur. Horrens hæc
dico.

TRACTATUS SV
PER CANTICVM DEI-
PARAE VIRGINIS FRA-
tre Alfonso Oroasco Augu-
stiniano auctore.

PROLOGVS.

VANQVIA M nonnul-
lam partem canticum gloriosa vir-
ginis Mariae, in declamatione
quinta succincto sermone ex-
plica-

Tractatus

- plieauimus, candid elector, vbi Domino opitulante hasce nouem declamationes expleuimus, collibuit vberius exponere canticum hoc ore virgineo decantatum, Spiritu sancto dictante, quicquid lingua Deifera Maria deprompsit. Quippe qua sanctorum patrum morem seruare cupiens, pro sibi & vniuerso orbi exhibito beneficio, quoniam Deus homo factus in mundum venit saluare quod perierat, canticum hoc edidit, Deo optimo in exhaustas referens gratias. Verum multi multa ceterere cantica, nihilominus hoc præcellentissimum canticum illa omnia excellit. Maria soror Mosi Pharaonis submersio Exo. 15 cantare cœpit. Cantemus Domino, gloriosè enim honorificatus est. Populus etiã Num. 21 Israel aqua adiuuenta cecinit. Ascendit puteus. Delbora etiã canticum composuit: qui sponte animas obtulistis vestras. Iudi. 5 Moses canticum dixit ante quam obiret. Audite celi quæ loquor, audiat terra vba Deu. 32 ba oris mei, Anna mater Samuelis cantauit Domino dicens. Exultauit cor meum in Domino. Dauid rex cantica plurimè accinuit, potissimè gigante Goliath perempto. Benedictus Dominus qui docuit manus meas ad pralium, & digitos meos ad bellum.

Super Magnificat.

260

ad bellum. Salomon rex pacificus cantica qua canticorum dicuntur ordinauit! At Maria virgo citharædi regis Dauid filia altius tonauit mirabile hoc epithalamium concinens, cui inseruiunt cuncta alia cantica. Imò quicquid in canticis canticorum vaticinatum est, de filio Dei ex virgine nascituro, id in hoc miro cantico adinuenimus completum. Quid plura? Decem versus veluti decem chordulas habet, quia nonem sunt angelorum chori, quibus homo tantam decimam chordam subnectitur vt perfectus fiat decachordus. Quin & canticum vitæ æternæ cõprehendit, de quo Ioannes in Apocalypsi testatur: Sancti cantabant quasi canticum nouum, ante sedem Dei & agni. Nimirum in visione Dei, in qua tota sanctorum felicitas sita est, S. Tho. 4.d. 49 mox anima eleuata pro sua virili magnificentiam Deum, clamatque: magnificat anima mea Dominum: Ex hac visione securit ingens gaudium, idè ait: exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. In illo gaudio & lumine calico anima sese agnoscit & maximè humiliat. Eam ob rem clamat: Respexit humilitatem ancillæ suæ, Statim comparat præmia ad merita, idcirco inquit: Fecit mihi

KK 4 magna

magna qui potens est. Hinc aspicit ex magna misericordia foelicitatem illam obtinuisse, quare misericordiam summi numinis profitetur. Et misericordia eius à proge-
nie & in progenies. Deinde potentia Dei contemplans, quæ tanta est vt fideles suos beare queat, vociferatur: Fecit potentiam in brachio suo. Intuetur æquissimam iustitiam, merito iniquos punientem, ob id canit: Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. At, quia non est minima pars illius beatitudinis satietas, addidit: Esurientes impleuit bonis. Denique, quia esurientes in patria non est, sed fuit in via, beati exultant & latantur ibi memores vberum sponsi Christi Iesu, quæ sanè vbera, duo sunt testamenta, vetus & nouum. Eatenus anima beata pro veteri testamento dicit: Suscepit Israel puerum suum: pro nouo autem subnectit: Sicut loquitur est ad patres nostros Abraham & semini eius in secula, ira factum est. Cantate fratres mei & vos canticum nouum hoc, quia mirabilia fecit. Quæ nam nouitas maior, quam quod Deus factus est homo? Nouum fecit Dominus super terram, vt vaticinatus est Hieremias, eo quod iam iam mulier foelicissima Maria circundedit virum filium Dei
vtero

Canti. 1

Hier. 31

vtero gremij sui. Caterum vt melius canticum hoc concinere valeamus tympanistriam nostram philomena dulcius cantantem audiamus, ac dicentem.
Magnificat anima mea dominum.
Quisquis omni librata ratione mirabile hoc canticum indagare cupit, tria primò consideret exactè oportet. Citharædum, citharam, & ipsum carmen tot mysterijs quot literis referum. Equidè citharædus spiritus sanctus est, qui puerum David tangens prophetam eximium fecit: Danielè iuuenè iudicè improborum senum sua virtute effecit: Petrum piscatorem apostolorum principem constituit: publicanum Mattheum euangelistam & apostolum creauit: & Paulum ecclesie persecutorem, vas electionis, & gentium magnum prædicatorem ordinauit, vt accuratè sanctus Gregorius adnotat. Ecce quàm optimus sit artifex & citharædus, vt pote Deus omnipotès. Cithara p̄ qua resonat hoc suaue in celos, inclyta virgo Maria est, quam ipse Deus potenti manu sua, sibi fabricauerat, ab omni fractura peccati immunem, vt in prima declamatione, tum rationibus, tum oraculis ex sacrarum literarum penu desumptis, pro modulo nostro probauimus. Canticum quippe ram est mirabile,

Text.

Dani. 13

Acto. 9

K lz § rabile,

rabile, vt cantica cuncta miro artificio in se contineat, eaque felicissime excellat, quæ admodum in præfatione huius tractat⁹ attingimus. Nam in hoc dignissimo cantico magnalia Dei resonant, & encomia eius decantantur. Imò, si citharædum dicam Christum Iesum, qui sacro in aluo Mariæ latebat, non ab scopo errabo. Nimirum si Paulus ausus est dicere, & satis verum dixit: an experimentum queritis, eius qui in me loquitur Christus: quid ni eadem verba eandemque sententiam Deipara Maria nunc dicat: De cunctis facti verbi concionatoribus saluator noster dixit. Non estis vos qui loquimini, sed spūs patris vestri loquitur in vobis, quātō magis de virgine sacra id asseuerandū est? Cū ergo sapientissimus sit artifex, admirabile ac valde perfectū instrumentum, diuinū, & omni mellita dulcedine suauius sit canticū hoc oportet.

Magnificat anima mea dñm, ait Maria. S. Aug. Dubiū non est inquit S. Augustinus, celebrata. lu stiū gaudiorū & æternæ dulcedinis quā miram & inenarrabilem suauitatē virgo senserit, quando illud æternū lumen, cum toto maiestatis suę fulgore, in eā descendit. Audacter dico, q̄ nec ipsa plenē explicare potuit, quod capere potuit. Certior ergo red- dita

dira de fœtu diuino cōcepto, subinde surrexit, & in mōtana cōscēdit, & domū Zachariæ intrās Elisabeth salutaui. Cui⁹ salutationis tāta fuit virtus, vt statim præcursor Ioannes intra vétris matris angustias exultaret, & mater spiritu sancto repleta prophettare cœperit. Benedicta tu ait, inter mulieres & benedictus fructus ventris tui: & vnde hoc mihi, vt veniat mater domini ad me? Sed de hoc in festo visitationis tractauimus. Maria autē vt erat humilis corde, ægrè ferebat laudes in eam iactatas, altius carare cœpit, gratias referēs Deo optimo, à quo veluti ab oceano vastissimo, bona omnia dimanāt iuxta illud. Omne datū primū & omne donū perfectū de sursum est, descendēs à patre luminum: apud quē non est transmutatio, neque vicissitudinis obumbratio. Ob hoc virgo mitissima mētis suæ oculos sursum eleuans ait: magnificat anima mea dominum: quasi dicat, tu cognatā præconijs prosequeris me magnis, ob innumera in me beneficia impensa, ego quidem largitorem meum laudo, quiq; magnus est, & laudabilis nimis. Illum tāquam orbis cōditorem ac moderatorem, quæ in caelis & in terris sunt collaudant: eā ob rem ipsa quæ maiora charismata ab illo

et. dol

et. dol

Iacob. 1.

Tractatus

illo suscepi, magis ac magis, eum laudare, atque magnificare teneor: enim verò ubi augentur dona, rationes æquè donorum crescunt. Verum si vates sanctos consulamus, dominus noster adeo magnus est, ut nihil magnitudinis ei superaddi possit. Vnde de vir sanctus Iob dicebat: nolo multa fortitudine contendat mecum, neque magnitudinis suæ mole me premat. Et velut rationem huius ostendens alio loco dixit: est enim magnus fortitudine & iudicio, & iustitia, & narrari non potest. Cui sententia astipularur psalter regius, plerisque in locis: magnus dominus, ait, & laudabilis nimis, & magnitudinis eius nō est finis. Idq; nobilissima puella haud ignorans, audeat magnificare dominum asserit. Profectò homo tunc dominum Deum magnificat beato Augustino teste, ubi pro sua virili magnum illum prædicat, non ore tenus sed lingua, corde, & opere. Alioqui saluator non diceret. Sic luceat lux vestra corâ hominibus, ut videant opera vestra bona & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est: quod est dictu. Sic vos filios morigeros alij agnoscant mandatis Dei obtemperantes, ut vita candida vestra testis sit sanctitatis & maiestatis patris vestri cælestis.

Eodem

super magnificat.

263

Eodem pertinet quod dominus ad discipulos dixit: eritis mihi testes in omni Hierusalem & Samaria. Et iterum, ille testimonium perhibebit de me, & vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis. Beatum dixerim orthodoxum qui, ut testis fidelis, nedum ore sed opere testimonium præbet patientiæ, humilitatis & charitatis Christi Iesu. Hic est odor ille fragrans & quous suffitu suavior, de quo Apostolus ait. Bonus odor Christi sumus in omni loco: alijs odor mortis in mortem, alijs odor vite in vitam. Lux enim quæ oculis ægis supplicium est, puris satis amabilis, & delectabilis fore comprobatur. Ad eundem modum viri iusti, qui lux mundi appellantur, eo quod multiformi suarum virtutum radio delictorum tenebras explodunt, in cuius typo Moses quondam sua oratione, Ægyptiorum densissimas ac palpabiles tenebras expulit.

Rursus homo magnificat Deum velut sanctus Ambrosius contestatur instar ima S. Augustini perfectæ, quæ suū mirificat pictorem, sapientiam illius palam faciens: mens autem nostra ad imaginem Dei summi insignita, quando suum contemplatur auctorem, eumque candido corde laudat, vnicquæ

Acto. 1.

Ioan.

Nota.

S. Ambrosius.

ceque amat, tunc opificem suum suapte
natura exaltat, magnificatque. At contra
peccatorum contagio foedata, non aequè
suum representat authorem. Vnde scriptum
est: denigrata est facies eorum super car-
bones. Et alibi peccator ipse conqueritur
Iob. 30. se ipsum velut monstrum intuens. Cutis
mea denigrata est: nec mirum si obscura-
rum sit aurum, miraturque sit optimus co-
lor eius, quod malum effulsissimè deplan-
git Hieremias, quoniã decor filie Sion eua-
nuit, & perijt. Summi numinis gratia quæ
maximè decorat animam, noxa mortali
aduentante ad nihilum redacta, vt nox æ-
ca, sole transeunte, manet anima tæta.
Proh nefas, diaboli tunc imaginem præse-
ferens filia eius vocatur. Hinc saluator no-
ster persecutoribus suis, & inuidia dæmo-
nis succensis dixit. Vos ex patre diabolo
Ioan. estis, & voluntatem eius vultis adimplere.
En miseri Cæsaris versuti imaginem ge-
rebant, non omnipotentis Dei simula-
chrum insinuabant: quos adhuc rex no-
ster Christus interrogat. Cuius est imago
hæc? Ipsi verò aiunt perficatio fronte,
Cæsaris est. Inuidiam Zabuli, quæ
sibi ipsi supplicium est, sectamur, non Chri-
sti Iesu humilitatem. Superbiam illius,
qui

qui instar fulguris è cælo cecidit, vltro se-
quimur, dicunt, non charitatem quam er-
ga nos exercuit redemptor noster imita-
mur. O infelices, sicut portastis imagi-
nem terreni, sic portate iam imaginem
caelestis clamat Apostolus. Quid obse-
tro est caracterem bestie portare in ma-
nu & in fronte, nisi opere & consuetudi-
ne praua vestigia diaboli sequi? In fron-
te imaginem iniqui portant, qui pepe-
ram agentes nihil pudent. Contra quos
Esaïas inuehitur. Peccatum suum sicut So-
doma prædicauerunt neque absconderunt.
Quid quod eo dementia deueniunt, vt
iam non Deum ac vniuersorū dominum,
sed se ipsos magnificant? Hinc obloquen-
tes inuicem dicunt, magnificemus nomen
Gen. 12. nostrum ante quam diuidamur in terram.
Deus autem qui infensos habet superbos,
descendit & confudit linguas eorum, ideo
dispersi sunt sese nõ intelligentes. O super-
bia dira, tu cum Salomone ais. Magnifica-
ui opera mea, tu stulte clamas, linguam no-
stram magnificauimus, labia nostra à no-
bis sunt, quis noster dominus est? Ecce quã
stulta inimica superbia, quæ ore impro-
bo Deum esse negat.
¶ At contra humilis & fidelis vir, non se
sed

sed dominū, nec opera sua, sed misericordiam Dei, pro virili sua semper exaltat. Is nimirum cum Maria sorore Moysi omnes inuitat, & ad gratiarum actiones excitat. **Exod. 15** dicens. Cantemus domino, gloriose enim magnificatus est. Verè magnificatus est dominus, tum in Pharaone deuicto, & exercitu eius destructo, tum populo Israel liberato. Veruntamen triumphus ille umbra erat trophæi longe gloriosi, quod saluator obtinuit, satana profligato, limbo patrum expoliato, & cæli ostio reserato: quæ omnia gesta sunt, subinde ut author vitæ obijt in cruce. Enim verò magnificatus vehementer, & valde à nobis est magnificandus, qui non alieno sed proprio cruore mirabilem nobis dedit victoriam, triumphans aduersarios nostros, in carne sua. Hinc apud apostolum. Gratias Deo qui dedit nobis victoriam per Iesum Christum dominum nostrum. Sane pro rã inenarrabili dono graties persoludre dignas, opis non est nostræ. Caterum, magnificemus dominum, quia

Ethi. 4. magnificus est in sanctitate. Liberalis quidem ut ait philosophus abundat in datione, ideo maximè laudatur. **S. Tho. 2. q. 117. artic. 4.** Deus autem si apte natura bonus diffusius est sui ipsius, beato Dionysio teste:

Dion. 4
de diu.
nomi.

ste: eam ob rem magnificè sanctos efficit, suam eis largiēs gratiā. Quod videre est, in Matthæo, Magdalena, Paulo, & alijs cō pluribus. Quare apostolus ait: quos præsciuit, hoc & prædestinauit: quos prædestinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, illos & iustificauit: & quos iustificauit, illos & magnificauit. Magnificemus eum par est, qui magnificè nos cum peccatores essemus, sic nos magnificauit, quasi pro modulo nostro, vicem rependentes, etsi imparè. Huc attinet illud regis Dauid postquam se vocatum à Deo & gratia iustificatum ac magnificatum agnouit. In domino ait laudabitur anima mea, audiant mansueti & latentur. Magnificate dominum mecum, & exaltemus nomen eius in idipsum. Græcè, in vnum. Vbi sanctus Basilius: quoniam sine bello mea parta salus est, ex sola orismutatione, diuino auxilio decepris inimicis, audiant mansueti & latentur, quoniã possibile est ijs qui sunt quieti, trophæum excitare, & minimè pugnantes victores declarari. Audiant mansueti quibus dominus ait, discite à me quia mitis sum, & humilis corde. Scripturæ elogio mansueti laudantur, imò & beati dicuntur mites. Hos allucit, ac toto nisu inuitat in domini laudem.

Rom. 8.

Psal. 33.

S. Basilius

Tractatus

Magnificate dominum mecum, ait, non turbulenti, aut tumultuarij, non qui carnalium affectionum stimulo agitantur, mihi se adiungat: sed vos mansueti, qui firmitatem animi consequuti estis, qui torporē & somnolentiam à vobis exculsistis, qui tales estis magnificate dominum mecum. Et statim addidit: magnificat dominum, is qui magno mentis proposito, excelloque animo, pro pietate tentationes tolerat. Deinde is qui nec mediocri intellectu & speculatione rerum conditarum multimodā magnitudinem considerat, & ex earum magnitudine & pulchritudine, opificem contempletur, cum regali vaze dicens. **Psal.** Quam magnificata sunt opera tua domine, omnia in sapientia fecisti. Hæc sanctus Basilius.

¶ Cæterum, virgo Maria, vt erat imago pulcherrima summi Dei, quippe quæ vt Anselmo placuit, sic enituit virtute & sanctitate, vt maior sub Deo nequeat intelligi, eam ob rem altius, ac perfectius angelis ipsis, Deum magnificauit, voce dulcisona cantas: magnificat anima mea dominum.

Apoc. 22 Et quoniam scriptum est: qui audit dicat veni. Et in lege veteri præceptum fuit, vt cortina cortinam trahat in tabernaculo domini,

super magnificat.

266

domini, conuocat caelestes spiritus, & nos omnes hortatur, vt cum illa chorizantes, hoc canticum persone mus. Sed quomodo anima nostra erit, & liberè poterimus Deum magnificare, si mancipium est diaboli, si vinculis peccatorum fuerit irretita? Dirupisti domine vincula mea, ait Dauid, **Psalm.** tibi sacrificabo hostiam laudis. Sanson ruptis funibus irruit in aduersarios, & eos fugauit, ac Deum magnificauit. Qui vult cum Maria laudare dominum, & magnificare eum in laude, animam suam liberam possideat, ante actam vitam malam emendare conetur, & nouam inchoet: alioquin corde dicere non poterit & si ore dicat: magnificat anima mea dominum. Obseruandum quòd non dixit, hunc vel illum dominum, sed absolute dominum Deum appellauit, eo quòd ipse ait. Ego dominus & non est alter. Et alibi per me reges regnant & principes imperant. **Esa. 45.** Quandoquidē ille solus dominus est qui in æternitate omnipotēs est. Cæteri quāquam domini vocantur, neutiquā domini sunt, sed sub ditone huius domini degunt, quibus tragœdia vitæ huius transacta, ratio stricta adest: iuxta illud, iudicium durissimū fiet, ijs qui præsumunt. Cum alma virgine

orthodoxi nos metiplos humiliantes, Christum Iesum corde puro & ore, simul & vita immaculata callaudemus, laudantes que diu noctu dicamus. Magnificat anima mea, cæli & terræ dominum.

¶ Et exultauit spiritus meus, in Deo salutari meo.

¶ Primo Deipara magnificauit dominum, & nos eundem magnificare docuit, nam ut pulchrè sanctus Dionysius dixit. Carnalis Eua umbra est & idolum, spiritalis Eua Maria lux & mater Dei, ipso cælo amplior & capax facta. Et quoniam qui plus sanctitatis habet, plus cæteris Deum magnificare tenetur, eam ob rem plus omnibus creaturis Deifera Maria laudauit dominum. Vis videre priuilegia magna virginis sanctæ exhibita? Audi Salomonem multæ filix congregauerunt sibi diuitias, tu uero supergressa es uniuersas. Verum hoc infabilis Mariæ dignitas exigebat: nã Deus optimos elegit ministros suos idoneos, apostolo teste, ergo matri plus gratiæ erat erogandum. Quod sponsus in canticis non tacuit, dum tot laudibus, & mirificis elogijs euecta non semel sed iteratò ait. Tota pulchra es amica mea, absque eo quod intrinsecus

trinsecus latet. Sanè huius diuini silentij diuitias solus ille scit, qui effusissimè matri suæ illas dedit. Quid plura? Ipsa Dei mater dinumerare tot dona, quæ à Deo accepit non ualet, ideo in hoc cantico dixit: fecit mihi magna qui potens est. Ecce generatim loquitur, quæ & quanta magnalia filius Dei illi dedit, nec angelorum lingua pro dignitate narrare ualet. Cæterum, ubi quem magnificare toto pectore nos oportet nobis ostendit, nunc in quo gaudere & vehementer exultare fideles omnes condeat subindicat. Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo inquit. Obseruandum est, quòd anima & spiritus non duo sūt, sed diuersa fortiuntur nomina ob diuersa ministeria, quæ exercet. Anima quidem uiuimus, spiritu intelligimus: anima homines, spiritus nos Deos facit. Nam qui adheret Deo, vnus spiritus est cum eo. Anima quærit necessaria ad uitam mortalem: spiritus æterna contemplatur, & in illis tranquillatur. De hac diuisione animæ & spiritus Apostolus loquitur: uiuus est sermo Dei, & penetrabilior omni gladio accipiti, vsque ad diuisionem animæ & spiritus pertingens. Hanc rationem vel portionem inferiorem, & superiorem theologi

Simile.

Iob . i.

Ioan.

logi appellant. Inferior portio ijs temporalibus intendit, superior verò æternis & quæ Dei sunt. Adducūt quidam exemplum de aqua, quæ infra turbida est, supra quidem limpida apparet. Vel de monte cuius acumen sol illuminat, & in radice nubis caligo obtenebrat: nihilo secius eadem aqua est, & idem mons. Vel anima in sacra pagina vitam significare solet. Vnde dominus ad satan de viro iusto Iob dixit: ecce in manu tua est, veruntamen animam illius serua: hoc est, non eum occidas, etsi vulneribus fauciatum relinquant. Et iterum saluator ait: animam meam do pro ouibus meis: id est, vitam meam exponam, mortem obsecundo, vt oues meæ vitam æternam possideant. Ait ergo prudentissima virgo, vita mea quæ sancta & candida est, dominum magnificat, sed spiritus meus, qui æterna indeuulsè considerat, exultat lætaturque iugiter in Deo salutari meo. Hic maximè attendenda est series & optimus ordo. Verum qui dignè iuxta Deum ambulat, non attenuans nomen Dei & dignitatē Christi Iesu, operando quod non oportet, sed magnificat creatorem operando magna cælestiaque opera, subinde spiritus eius exultabit. Hoc est, de spiritali dono quod operando

operando accepit gaudebit vehementer: quandoquidem vt operatio praua mater est tristitiæ, sic bonum opus, radix est gaudij, & veræ letitiæ. Quo circa Apostolus ait. Ira & indignatio, tribulatio & angustia, in omnem animam operantis malam: Rom. i. gloria, honor & pax omni operanti bonum. Aurea quidem sententia & omni annotatione digna: sed animalis homo non percipit ea quæ Dei sunt. Stultitia est illi, nihil ad eum pertinet, hoc spiritale gaudium, quod ex charitate & operatione sancta emanat.

¶ Paulus per gradum figamus, & fufius hoc explicemus: gaudere omnes cupiunt, & lætari nemo non desiderat: at impij fontem exultationis nec quærunt, neque inuenire merentur. Hos graphicè nobis depingit sanctus Iob: tenent tympanum & citharam in manu, & gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis vitam suam & in puncto ad infernum descendunt. Cithara quidem volaticas diuitias indicat, quibus delectatur auarus fallaciter: tympanum vero carnis oblectamenta notat, quippe quæ more belluarum nonnulli læstantur. Denique organi sonitus adulationem insinuat, cui maximopere

Ll 4 super

Prover.

superbi vacant, hominum futiles laudes vindicantes. Sed vt optimè sapiens dixit: extrema gaudij luctus occupat: post tot gaudia inania, in puncto ad infernum labuntur, in gehēnam ignis præcipitantur, vbi erit fletus & stridor dētium perperim. Quid multa? Eo stultitia nonnulli deueniunt Christiani, vt latentur cum male fecerint, & exultent in rebus pessimis, nec Deum timentes, nec homines reuerentur, imò in profundum malorum deuenientes contēnunt. Nihli pendent cęlestem gloriā, spernunt inferni cruciatus & sulphureas flammās, dum lætitię lethali dediti, verum gaudium spiritale post habent. Hos planè saluator deplorat dicēs. Vēh vobis qui nūc ridetis, quia lugebitis vos. Lætitiā vestra momēntanea est, & caduca, tristitia & fletus non ita, sed perpetua & æterna. At viri iusti cęlico illuminati lumine, non feculi huius lætitiā quærunt, quin & oblata respiciunt vltro, scientes illud Iob: gaudium hypochiritę ad instar puncti. Hypochrita mundus hic est, homines rudes decipiens, quęstu vel oblectamēto, vel honore fallaci, peccatores omnes illaqueās. O viros omni laude dignos, forti Sāfōne fortiores, qui carnis lenociniā cōculcātes, diuitias perituras

Infern^o.

Iob. 10.

perituras spernentes, gloriam mundialem abdicantes, in Deo salutari suo Christo Iesu gaudium suum collocauerunt. Hos planè regalis citharædus alloquitur, & ad carandum inuitat, & non semel sed sæpe. Letamini in Domino & exultate iusti, & gloriamini omnes recti corde. Et in alio Psalmo: Exultate iusti in Domino, rectos decet collaudatio. Sanctus Basilius hunc locum pulchrè sic elucidat. Exultationis vox consuetudine scripturæ, exprimit animę statum, apprimè quam alacrem ac festiuum, & ingenti circumfusam gaudio, ob ea quę lætitiā ac iucunditate digna sunt. Exultate iusti in Domino. Non quando rem prosperam domi habetis, non quando corpori bene fuerit, non cum ager fructibus omnigenis refertus est: sed quod Dominum habetis, tali pulchritudine insignem, tali præditum bonitate, tali ac tanta sapientia ac potentia præcellentem. Sufficiat vobis ea lætitiā quę in ipso est. Exultate in illius famulatio ac seruitute, cum gaudio inenarrabili & tripudio cordis: Exultate inquam quòd talis Domini serui esse meruistis. Iusti in cęlo exultant nec intercisè, tibi autem diuina dispensatione quandoque nec ad
LI 5 modum

Psal. 32

Nota.

admodum saepe cōtingit gaudium, vt per breuem degustationem monearis, quibus bonis sis priuatus. Iusto autem, quod in ipso infideat habitetque Spiritus sanctus, perpes suppetit ei diuina latitia. Inter precipuos spiritus fructus, charitas, pax gaudium numerantur.

Phil. 4. ¶ Alludit ad hoc quòd Paulus scripsit. Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete. Mirabile quidem est, vt in hoc exilio amici Dei peregrinātes semper gaudere possint. Num in terra aliena cantare possumus de canticis Sion? Exultare & gaudere indefessè angelorum, & sanctorum in patria caelesti est, non peregrinorū.

Psal. 9. Exactè quidem Propheta regalis mundum hunc non paradisum amoenissimam non aulam regiam vocat, sed exilium, carcerem, & lachrymarum vallem. Ascensiones in corde suo disposuit in valle lachrymarum, in loco quem posuit. Ecce quo nomine mundus hic, dignus iure censetur. Vnde ergo Apostolus, inter tot ærumnas, & calamitates imminentes nos gaudere, & iterum exultare, semperque latari admonet? consideradū in quo gaudēdum nobis sit, vtique in Domino. Planè dum sumus in corpore peregrinamur à Domino, velu

super magnificat.
veluti ipse Paulus alibi contestatur. Ve- 2. Cor. 5
runtamen ex charitate qua Deum sum-
mum diligimus, duplex gaudium in nobis
oboritur: Alterum principale, & est pro- Nota.
prium charitatis, quo gaudemus de bono
diuino, secundum se considerato: Quod
quidem gaudium ob suam mirabilem per-
fectionem, nullam patitur tristitiæ admi-
xtionē, sicut nec illud bonum de quo gau-
demus potest aliquid mali habere. Alterū
gaudium ex charitate oritur in nobis, quo
gaudemus de bono diuino, pro vt partici-
patur à nobis, saltem in spe. Vnde Paulus.
Spe gaudentes domino seruientes. Et hoc
gaudium non nihil tristitiæ poterit pati,
tum ob dilationem gloriæ quam expecta-
mus, tum etiam propter mala quæ pro-
ximis adueniunt, quos tanquam nos ip-
sos ex charitate amamus. Iuxta illud: Ro. 12
Gaudere cum gaudentibus, flere cum
flentibus. Tum denique ob peccata quæ
contingunt, quæ separant nos à deo nostro,
vt Esaias clamat. Quādo ergo Apostolus
ait. Gaudete in domino semper iterum
dico gaudere, de principali gaudio, id
loquitur, cui aliquid triste adherere ne-
quit. Nam conuersatio dei non habet
amaritudinem. nec tædiū, conuictus illius, Sap. 8
sed

Tractatus

Sed lætitiã & gaudium. Vide. S. Tho. 22. quæst. 38. artic. 2. Atqui Maria virgo toto corde, totaque anima, & viribus suis, Deum diligens, maximè gauisa, & de bono diuino exultans, quod intus sentiebat, vt poterat de promptis dicens. Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Equidem in spiritu exultat, quia Deus spiritus est, & tales adoratores querit qui adorent eum in spiritu & veritate. Nō vt illis qui labijs dūtaxat Deū honorāt, cor autem eorum longè est ab illo. Quorum laudes inuisas habens, per Amos Prophetā ait. Aufer à me tumultum carminū tuorum, & sonū lira tuæ non audiam. Vbi S. Hieronymus. Pulchrè cantica Leuitarum quibus Deum laudabāt tumultum vocat, sonitūq; cōfusum, quia nō est speciosa laus in ore peccatoris. Regalis vates utrūq; copulauit, quādo dixit. Exultabūt labia mea dum cantauero tibi & anima mea quam redemisti. Et iterum. Cor meum & caro mea exultauerunt in deum viuum. Alma Dei genitrix lætitiã ineffabili perfusa exultare se asserit in Deo, cū regina Hester dicens. Domine tu scis, quia nunquā lætata est ancilla tua nisi in te. Et quidē rectè sic loquitur Deifera virgo, quæ sola inter creaturas

Esa. 29
Amos. 5
Psal. 70
Psal. 83

super Magnificat.

271

turas illud Ezechielis dicere potuit. Añã Ezc. 4 mea nō est polluta ab infantia mea vsque nūc. Quas vero ob causas sic lætata est in Deo, iam palam faciamus.

¶ Duo, Angeli beati, in Deo optimo inspiciunt, vt beatus Augustinus inquit, maiestatem & bonitatem. Alterum & timorem castum gerit, alterum autem dilectionē parit. Pro maiestate eum venerantur, pro bonitate vero vnice illum amant. Vnde admirantes diligunt, & diligentes admirantur. Sic ardet dilectio per admirationem, & suauiter flagrat per amorem. Mira ac omnibus modis miranda res, quanto perspicacius intuentur, tanto ardentius amant. Sanè quæ vera dulcedo est, quanto perfectius sentitur, tanto desiderabilius appetitur. Ad hanc contemplationis lucem, Marię mens eleuata erat, ideo dulcedinem cælestis patrię vberius sentiens, illam ijsce verbis expressit. Admiratur de maiestate Dei & ideo eum magnificat, tur sus bonitatem illius penitus contemplatur, qua venit è cælo in terram homo iam in vtero matris factus, ideo gliscens in salutari suo exultat. Dum ait in Deo, veritatē ostendit & potestatem, qua omni creaturæ dominatur, & ideo metuendus. Si ego Domi-

Tractatus

Mala. Dominus ubi est timor meus? Salutarem illum vocans, pro bonitate diligendum demonstrat. Vnde illud, si ego pater ubi est amor meus? Quod autem salutarem suum appellarit, mysterio non vacat, nam Saluator noster, excellentiori modo matrem benedictam redemit. Non post lapsum mundauit, ut in vniuersum nos lauacro baptismi abluit, nec ut Hieremiam & praecursorum, in utero Annae parentis suae sanctificauit. Sed gratia sua praeseruauit, ne noxa peccati originalis eam tetigerit. Quod laetius in declamatione prima probatum est. Fuit sane alma Dei genitrix ut lilium inter spinas, semper candida pulchra & miro fragrans odore, angelicis spiritibus sanctior atque purior. Alioqui maiori privilegio gauderent serui quam domina, & regina angelorum. Quod nec ratio ipsa sustinet, nec dignitas praecellens virginis sacrae suffert. Num Deus optimus qui fecit angelos ministros suos ab omni peccato expertes, genitricem suam maculatam vel per instans esse voluit? Absit. Hoc singulare munus palam faciens virgo sancta Saluatorem omnium, suum peculiariter appellat, laudans & exultans in eo cum Propheta concinit. **Abac.c.** Gaudens gaudebo in Domino & exultabo in

Super Magnificat.

272

bo in Deo Iesu meo. Et cum Anna matre Samuelis ait. Exultauit cor meum in Domino, & exaltatum est cornu meum, in Deo meo. Exultat in Deo qui terrena non ambit, quem prosperitas mundi non emollit, quem aduersitas non frangit, quae sola Dei memoria delectat. Augustino teste. Hoc verbo vel solo, alma Dei genitrix miro ac subtili ingenio arrianorum blasphemiam peremit, heresimque illorum destruxit. En Deum & hominem profiteretur esse Christum Iesum, tum Deum, tum Salutarem illum vocans. O Mirabilem philosophiam, non è terra, sed ex alto caelo elapsam. Non caro aut sanguis o virgo prudentissima hoc tibi docuit, non Aristotelis aut Platonis schola arcanum hoc insinuauit, sed pater caelestis hanc sanctorum scientiam tibi reuelauit. Obmutescat infelix dogma Arii, Deus & homo est Christus Iesus, ut ipsemet testatur. Ego & pater vnum sumus. Nempe Deus solus pati nequebat, homo tantum nos saluare minime poterat, ideo verbum caro factum est, ut adoptionem filiorum Dei nos accipiamus. Ecce ratio potissima tantae exulta

exultationis in Maria, quoniam Deus factus est homo, quæ ipsa suis in visceribus, ut vera parēs gestabat. Ibi planè nuptiæ factæ sunt de quibus Ioānes in Apocalypsi. Gaudemus & exulemus, quoniam venerunt nuptiæ agni. Agnus Dei Christus Iesus Saluator mundi est, sponsa humana natura, sponsus filius Dei, qui in vnitatem personæ eam sibi vniuit. Vnde in Esaia scriptū est. Tanquam sponso imposuit mihi mitram, ecce vox verbi Dei. Et sequitur & tanquā spōsam ornauit me monilibus suis. En vox spōsæ, quæ est humanitas illa Christi. Beati qui ad nuptias agni vocantur, fœlices orthodoxi qui fide illibata hoc credunt, totoque pectore amant Christum Iesum, exultantes & iubilantes in Deo salutari suo. Exultauit ergo Maria de osculo, quæ tantopere petebat eū spōsa dicēs. Osculetur me osculo oris sui. Et em̄ fili⁹ Dei amplexat⁹ est humanitatē nostrā, & deosculatus est eā. Ita ut quod semel assumpsit nunquam dimittat. Orabat virgo sancta, & anxie depræcatur aduentum sponsi. Descendat dilectus meus in hortum suum. Et ecce in utero gestat eum quem cæli capere nequeūt, eatenus vehementer gaudet de præsentia sponsi, tam amabilis, tamque desiderabilis,

Apo. 19

Esa. 61

Canti. 1

& magno gaudio affecta ait. Tenui eum nec dimittam. Fidenter & audaciter loquitur, certo certius sciēs nō cursim, sed ut moras trahat filium Dei aduentasse. Quid quod ad charitatem expectat gaudere cū gaudentibus? Eam ob rem virgo Maria gaudet cum Elisabeth, quæ Spiritu sancto repleta magna prophetauit de puero Iesu nascituro. Quin & gaudet Dei para de fructu suæ salutationis, nam extemplo puerulus Ioannes exultauit in gaudio, tripudians in ventre matris suæ. & adorans Dominum suum Christum. Quid ni, Maria virgo exulter, angelis exultantibus in cælo super peccatore, Baptista sanctificato? Exulemus & nos cum Dei para sed in Deo salutari nostro. Faciesat omne gaudium mundi frustraneum, abscedat quæuis læticia subdola, cuius extrema luctus occupat. Nec sat est, ut Iesus salutaris omnium sit, nisi meus fuerit. Venit quidem Iesus saluare quod perierat, venit peccatores saluos facere, omnes absq; delectu redemit, pro omnibus in cruce pendens mortuus est. Nihilominus nō omnes obediunt euangelio, credendo, & mandata Dei opere adimplendo. Meus erit Saluator, si fide indubitata, charitate flammige

Canti. 3

Nota.

ra, si spe indiuisa, ei adhereat. Quid mea refert, si Iesus aliorum est saluator, & non meus sit, totis medullis cordis mei illum amando? Si non mandatis eius obedire instituiam? O virgo virginum praeclara, procliui genu precor te, mihi peccatori celiū hoc gaudium impetra, vt in salutaris meo Iesu tantummodo gaudeam, ita vt per a-nagogicos excessus in Deum eleuatus, hoc tuum canticorum canticum corde & ore vbique decantare valeam. Magnificet anima mea Dominiū, o Deipara benedicta, & exulter spiritus meus in Deo salutaris meo Christo Iesu.

¶ Quia respexit humilitatem ancillae suae, ecce enim ex hoc beatam me dicet, omnes generationes.

¶ Gloriosa virgo vbi instat filij sui, exultat in Spiritu sancto, à quo verum gaudiū veraque letitia semper oritur, nos omnes commune facit: in Deo gaudere ac letari iugiter, mundi huius gaudia innania abdicare, quae homines improbi tantopere queritare solent, illis & hiniare non erubescunt. Nunc quasi interrogata quid causae fuerit tantū gaudij, rationem nobis exhibet. Quia

respe-

respexit humilitatem ancillae suae. Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Hinc diuus Hieronymus. Maluit Dominus de beata Maria incarnari propter humilitatem, quam propter aliam quancunque virtutem. O admirabile misterium, placuit Deo humilitas Mariae, cui displicuit vehementer superbia Euz. Per superbiam illius mors intrauit in mundū, & per humilitatem Mariae vita panditur introitus. Vidit Dominus humilitatem meam, nunc amabit me vir meus dicebat Gen. 29
lia. Quae verba virgo benedicta nunc dicere potest. Vidit filius Dei mirabilem humilitatem meam, quam ob rem in matrem suam elegit, adamauitque plusquam omnes mulieres quia mlibet sanctitate praeditas. Mirabile utique est, quod ex tot plantis virtutum quas Deus optimus in hac paradiso amoenissima plantauit, in qua posuit verbum suum Adam caelestem, vnam hanc virtutem respexerit. Vbi fides magna Maria. Vbi charitas ardentissima? Vbi spes roborata? Demum vbi virginitas, mansuetudo, benignitas, aliaeque heroice virtutes innumere? Planè Dominus virginem respexit semper, & decoram vndiquaque laudauit. Tota pulchra es amica Cant. 4
mea,

Tractatus

mea, & macula non est in te. Nihil in Maria fuit nisi pulchrum, ac valde decorum, nam teste Augustino. Pulchritudo, est aequalitas numerosa: verum tamen virtutem humilitatis alma Dei genitrix ob oculos nostros posuit, eo quod maximè illa nos filij Adæ indigemus, & in illa se nobis imitandam ostendit. Quid post hac super bire niteris, terra & cinis, homo putredo & vermis? Supercilium depone infelix, vbi reginæ mundi humilitatem vides. Vbi aduertendum, quod Græce habetur, tapinosin. Id est paruitatem, vel exiguam ancillæ suæ. Alludit ad illud Abigail. Sit famula tua, ancilla, vt lauet pedes seruatorum tuorum tuorum. Quod audiens Dauid, in vxorem suam illam accepit. Ad eundem modum filius Dei humilitatem virginis benedictæ videntis, super angelos eam extulit, & sponsam suam effecit. Quandoquidem nisi humilitas eximia virtus esset, quamuis apud Philosophos incognita, nec inter virtutes adnumerata, nullatenus Saluator noster se exemplar humilitatis nobis exhibuisset, dicens. Discite à me quia mitis sum & humilis corde. Planè circa appetitum boni ardui duplici virtute indigemus. Altera quæ temperet

1. Re. 25

2. Ethi.

Humilitas.

super Magnificat.

275

peret ac refrenet animum, ne plus nimio & immoderatè tendat, in excelsa. Extat mira illa sententia sapientis Mileri. Nihil nimis. Et hoc pertinet ad virtutem humilitatis. Altera virtus est quæ firmat ac roborat animum contra desperationem, & impellit ipsum ad magnorum prosecutionem, secundum rationem rectam, & hæc est magnanimitas. S. Tho. 22. q. 161. ar. 1. Vnde mirari nõ sufficio, imò intellectus heret, videntis tantam, tamque profundam humilitatem in Maria simul & magnam ineffabilemque magnanimitatem. Quis adeò stupidus, qui non admiretur? Super omnes sese deijcebat & angelis ipsis humilior erat, nihilominus ausa est Gabrieli respondere, fiat mihi secundum verbũ tuũ. Ecce humilitas ingens quam Dominus excelsus in Maria respexit. Ancillam se appellauit sciens quia seruire Deo regnare est. Rex erat sanctus Dauid, tamen pluri faciebat Deo seruire quam regnare in terra, & diadema gemmis & auro fabricatum gestare. Quas ob res ait. O Domine quia ego seruus tuus, ego seruus tuus & filius ancillæ tuæ. Siquidem seruitus multifaria est, imò vt regalis vates ait, ordinatione Dei summi perseverat dies, quoniam omnia,

S. Tho.

Nota.

Psa. 115

Tractatus

Multi-
plex ser-
uitus.

nia, siue caelestia siue terrestria seruiunt crea-
tori suo. Sed est alia seruitus coacta, qua ve-
lint nolint mandatis Dei parent quidam,
& dispositioni eius obseruiant, vt Pharaon
rex Aegypti, post tot flagella populū Israel
in desertum ire dimisit. Alia seruitus est,
quando cum timore gehennae quidā man-
data Dei implent, quae maluisset mandata
non esse, & in hac seruitute charitas non
est. Est denique alia foelix seruitus, quae
non ad oculum seruit, sed Domino placet,
& haec potius libertas vocatur, quam vo-
cat Apostolus adoptionem filiorum. Et de
hac sese iactabat rex Dauid, vbi cum ma-
gno affectu dicebat. O Dñe quia ego ser-
uus tuus. O me foelicem, & quater miliesi-
que beatorum, qui tanto ac tali potissi-
mo Domino inseruire commerui. Abeat
scepra & totius mundi regna, futilia &
vmbiatrica sunt omnia quae breui admo-
dum euanescent. Regnum meum magnū
ob quod cuncta spreui hoc est, te Domine
toto corde amare toto nisu laudare, & diu-
no noctuque tibi seruire. Hoc sane non late-
bat virginem sanctam, idē se ancillam
humilem tanti regis fore dixit, in quam o-
culi Dei inspexerunt. Verē filia erat & he-
res Maria regis sancti, qui quōdam super-
be vxor-

o. l. t. 2

1. 1. 1. 1

Psal. 115

2. 1. 1. 1

be vxori suae respōdit. Ludā & vilior flamm
plusquā factus sū, & ero humilis in oculis 2. Reg. 6
meis, & gloriosior apparebo. Ecce vera hu-
militas vbi sita est, nepe in corde radicata.
Paruū refert si in oculis hominum humiles
existimemur: Mortaliū iudiciū ferē fallax
est. Vnde Apostolus: Mihi pro minimo est
vt à vobis iudicer, aut ab humano die, sed
nec me ipsum iudico. Qui me iudicat Dñs
est. Nōne mēdaces filij hominum in stare
ris? Ad pōdus sanctuarij praecepit Deus ap-
pendi, quicquid in altari offerebatur, nōn
ad pōdus publicū, quo vtebatur rude vul-
gus. Necesseū ergo est vt in oculis nostris hu-
miles simus, inuorsū nos dimittamus opor-
te, dicēte Dño regi Sauli. Cū esses humilis
in oculis tuis, caput sup Israel elegi te. Sed
dū ambulauit in magnis, & in mirabilib⁹
super se, proiectus est è regno, Samuele vi-
ro iusto stēte casum infōelicē superbi regis.
Ero humilis in oculis meis, ait vir secundū
cor Dei. Quem alma Dei genitrix examul-
sim imitata est. Ob id rex calorū eā respe-
xit. Dum esset rex in accubitu suo nardus
mea dedit odorē suū. Nard⁹ quippe herba
parua est, bene olēs & aromatizas, aptissi-
ma imago humilitatis. Maria sponsa erat
non senatoris, non regis sed Ioseph fabri,

Figura.

1. Re. 15

1. 1. 1. 1

Canti. 1

Humili-
tas.

in terris minimè agnita in cælis tantifaceta, vt Deus mitteret Gabrielem, qui de arcano incarnationis eam instrueret. In accubito suo erat rex, filius Dei in sinu patris quiescebat, sed odore nardi ascendente, & humilitatis suffitu mirabili cælos penetrante, ex templo gigas magnificus à regalibus sedibus venit, & in vtero foelicissimæ matris suæ se occludit.

¶ Ad hæc multifariè Deus respicere assoler. Respicit aliquando vt iniquos & procaces puniat, & in eos anima duertat quæ ad modum sunt commeriti. Vnde videns Dominus contumacem superbiam ægyptiorum eos peremit. Hinc ait Moses. Respiciens Dominus castra ægyptiorum interfecit exercitum eorū. Et quia nõ statim vindictā sumit de perperā agētibus, mirabatur Abacuc dicēs. Quare nõ respicis iniqua agētes? Respicit etiā vt cōuertat deliquētes ad se, ne in scelere suo pereant, sed post mala ante acta, respiscāt, & pœniteāt. Sic tertio negāte Petro, Dñs eum respexit, & confestim egressus foras fleuit amare. O mirā Christi Iesu & modis omnib⁹ laudādā benignitatē. Petrū inspexit dilapsū, vt sua virtute eū eleuaret. Respexit cadentem, vt erigeret, redderetque pœnitentē.

Ocul

Oculi eius vt sol lucet in virtute sua, ait Apo. 19 beatus Ioannes. Sol quidem non modo lucet, sed vrit. Sic oculi Dei tenebras intellectus nostri dissipat illuminans mentem, & volūtatis duritiam emollit, vrēs pœcordia nostra & ea liquefaciēs, quib⁹ inardescētib⁹ delicta nostra desleamus, quod gestū legitimus in beato Petro. Huc pertinet illud. Exod. 2. Respexit dominus filios Israel & liberauit eos. Et illud respiciam vos, & crescere vos faciam. Rursus respicit vt munera nostra accipiat, quod insigne amoris & benevolentie est. Sic respexit dominus ad Abel, Gene. 4 & ad munera eius. Demum respicit zelā puritatem sponsæ, iuxta illud. Deus tuus fortis zelotes. Hinc sponsa in canticis inquit. En ipse stat post parietē nostrū, respiciēs per cancellos, respiciens per fenestras Cātic. 2. Hoc pacto Deus Mariā respiciebat, cuius occulta cordis, & sanctæ cogitationes in eū tendebant. Quod si oculi domini super iustos sunt, & aures ad preces eorum, sicuti propheta patefacit, quanto excellentius super sanctam sanctorum Deiferam, oculi domini respiciebant?

Text.

¶ Caterum, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Sēsus est post hæc omnes me felicem prædicabunt, eo
M m 51 quod

Tractatus
quod maledictionem legis Euasi mater
domini mei effecta, quem spiritu sancto o-
perante concepi, & absque dolore pariam,
perpetim virgo permanens. Verum triplex
generatio huius Hierusalē militaris, virgi-
nē benedictā, beatā dicit. Incipiētes, profi-
cientes, & perfecti, vno ore, eodēque affe-
ctu laudare Mariam nō cessant. Prima ge-
neratio ambulat in viā Dei, secūda currit,
tertia vero volat. Vnde illud Esaia hoc o-
stēdit. Qui sperant in dño mutabūt fortitu-
dinē assumēt pēnas. vt aquilę currēt & nō
laborabūt, ambulabūt & nō deficiēt. Ecce
generationes sanctę ecclesię omnes, nā a-
lij ambulāt, alij currūt sine labore, alij de-
mū pēnas aquilinas habētes, volitāt ad su-
per conscēdentes. Hęc triplicē generatio-
nem tetigit apostolus dicens. Vt probe-
tis quę sit volūtas Dei, bona, beneplacens, &
S. Tho. perfecta. Sanctus Thomas sic explicat. Bo-
na est volūtas Dei incipientibus, benepla-
ar. 9. cēs, proficientibus, perfecta, ijs qui perfe-
ctionis metā attigerūt. Quid ni omnes be-
neditā ac beatā predicem⁹, quādo & sar-
raceni dono fidei orbat, Mariā virginē p-
fitentur sanctā atq; beatā. Quā in suis cala-
mitatib⁹ inuocāt deuote, precātur omnixe
eā a diutricē expectātes. Quin vt oculati te-
stes

super magnificat.

stes nobis enarrarunt mahumetani, mor-
bo correpti ad sepulchrum virginis alme
quod in valle Iosaphat situm est cōstunt,
& ingeniscētes vociferātur. Beata Maria
succurre, adiuua nos. Sic incolūmes red-
deunt, ouantesque mirū in modū Deige-
nitricē collaudant. Quorsum obsecro non
beatam ac vehemēter felicē dicamus Ma-
riam, à qua tot bona suscepimus? Ab illa
nifallor, nostrę redēptionis pretiū accepi-
mus, quia nō argento & auro empti sumus
sed pretioso sanguine agni immaculati fi-
lij eius. Ecce ingens beneficium quod ne-
mo verbis explicare potest. Sub hęc no-
strę peregrinationis viaticum ab ea accepi-
mus, eo quod nisi verbū Dei ab illa incar-
natū in illa foret, nullatenus in sacro sancto
altari, Christū Iesum cōsecratū ederem⁹.
Verū ipsa fuit nauis illa institoris à Salomo-
ne rātopere decātata, de lōge portans panē
suū. Quē panē? Nēpe illū porrauit qui di-
xit, ego sum panis viuus q. de celo descēdi.
Deniq; virgo scā ea est, è qua premiū nřę
retributiōis suscepim⁹. Sanē Christ⁹ Iesus
beatitudo nřa est & merces magna nimis,
quę Abrahę olim pmissa fuit. Ego ptector
tuus sum, & merces magna nimis ait De⁹.
Quin & ipse hoc patefecit vbi dixit. Hęc
est

Nota.

1. Pet. 1.

Ioan. 6.

Gen. 15.

est vita aeterna, ut cognoscant te Deum ve-
rum & quem misisti Iesum Christum. Ecce
finis & beatitudo, in quam tendit suapte
natura desiderium cordis nostri. Ut Rufius
magister sententiarum, tractat. 2. d. 1. & S.
Tho. prima secundae. q. 8. ar. 3.

¶ Generatio caeli virginem benedicit. Hinc
sanctus Augustinus super illud. Iste sunt
generationes caeli & terrae. Generatio caeli
angelorum creatio est. Verum in sacra scri-
ptura nil de angelorum creatione legimus
nisi illud. In principio creavit Deus caelum,
& terram. Vbi diuus Augustinus per caelos
creationem angelorum intelligit. Genera-
tio haec beatificat Mariam, nam Gabriel,
plenam gratia & benedictam in mulieri-
bus esse docuit. Deinde nato domino mul-
tudo angelorum cecinit, gloria in altissi-
mis Deo, & in terra pax hominibus bone
voluntatis. Quae quidem laus tam matrem
quam filium amplectebatur. Quin & illud
canticorum huc atiner. Surrexerunt filiae
Sion & beatissimam praedicauerunt. Sion
speculatio interpretatur, & angeli, eo crea-
ti sunt ut Deum in decore suo intueantur.
Quique iure optimo non utcunque beata,
sed beatissima praedicant, quoniam exalta-
ta est super choros omnis caelorum civium.

Ad

Ad haec generatio diuina eam beatam vo-
cat, quando filius de quo pater ait, filius
meus es tu ego hodie genui te, in utero eius Psal. 3.
requieuit. Verba matris benedictae illa sunt.
Qui creauit me requieuit in tabernaculo
meo. Quid causae subest, ut sabbatho post
mundi creationem requieuerit dominus, Figura.
& quod illi benedixerit? Num laborauit
insidauitque, in creatione omnium? nempe
potentia infinita in operando nihil labo-
ris sentire potest, teste Aristotele. Voluit
Deus plane inuolucro illo nobis insinua-
re, sabbatismum, longe precellentiorem
non creationis, sed recreationis, ut ita lo-
quar, quem facturus erat, quando in Chri-
sto Iesu omnia inuouada erant, cuncta que
concilianda. Dicente Paulo. Pacificas que
in caelis, & quae in terris sunt. Quando qui-
dem ut Maria excellentior est sabbatho, ita
mirabilior precellentior que sit benedictio
data Mariae oportet. Nos igitur orthodoxi,
qui potissime virgini Deiferae debitores su-
mus, eam beatam praedicemus, toto corde
eam laudantes. Laudabimus que eam, si
sanctimoniam eius, si humilitatem illius se-
ctantes, in oculis nostris, nosmet deiciens-
tes, oculos Christi Iesu in nos traham, qui
nos exaltabit, uti in euangelio pollicitus est.

¶ Quia

Tractatus

Quia fecit mihi magna, qui potens est,
& sanctum nomen eius.

Psal. 65

Venite, audite, omnes qui timetis Deū
& narrabo vobis quāta fecit Deus anima
meę, dicebat regius vates. Enimvero nihil
suauius amanti Deum, quam alijs prædica
re magna sibi data munera ab eo, illiusque
maiestatem eūctis narrare. Sed omnes vo
cat Dauid timētēs Deū & rogat vt audiāt,
eo quod pctōres vt stulti verba Dei vltro

Esa. 30.

nō audiūt sed dicūt. Loquimini nobis pla
cētia. Fabrilia audire cupim⁹, nenias & an
niles fabulas, degustam⁹, quę seria & spiri
talia sunt audire nolumus. Hi nō ab similes

Num. 11

sunt Hebrejs, q̄ corde habitabāt Ægyptū,
etsi corpore desertū incolebāt, de manna
celico murmurātes & dicētes. Nauseat ani
ma nra supra cibo isto leuissimo. Quā ob
rē pœnas sui sceleris luētēs, cadauera eorū
in heremo remāserūt, minime terrā fluētē
lacte & melle intrātes. Procul dubio virgo
egregia instar Dauid vatis sanctissimi, cer
nēs supra se tam ingentē donorū cumulū,
sefe continere nequiuit, quo minus magna
sibi collata beneficia indicaret dicens. Fe
cit mihi magna qui potens est. Istic non
multū discretiamur, singula muna quib
us Deipara fuit decorata indagare volen
tes.

super magnificat.

280

tes. Cælorum astra equoris guttas, & are
ne maris adnumerare facilius quis poterit,
quam thesauros cęlestes, quos virgo dignif
sima habuit. Dubio procul ipsa est totius
pietatis sperimē, castitatis insigne, sancti
tatis paradisus, paupertatis decus. Et vt
summatim dicam, Dei genitrix totius vir
tutis est culmen & exemplar. Hęc pia ma
ter, & domina mundi, nos fideles alloqui
tur, qui timore filiali Deum optimum ti
memus, candido corde amamus, supplices
& reueremur. Venite omnes qui timetis
Deum, ait, & narrabo vobis quāta, quam
propemodum innumera, quamque stupē
da fecit De⁹ anima meę. O virgo sacra cę
lorum terrarumq; domina, sonet vox tua
in auribus nostris, vox enim tua dulcis &
facies decora nimis. Totius mundi regina
procliu re genu præcamur, vt facias nos au
dire vocē tuam, cuius suauitas tā es mirabi
lis, vt dñi præcursorē, adhuc intra parentis
viscera latentem lætificaret. Cuius melita
dulcedo, nedū homines mortales, sed etiā
angelū Gabrielem gaudio ineffabili affi
ceret. Quę habitas in hortis sacrarū scri
pturarū, quę delitijs spiritalibus affluis, e
nixe oramus te, amici auscultant nos
audire vocem tuam. Cithara, & psal-terium,
Ecc. 40

terium, suauem præbent melodiam, ait sapiens, sed super vtrumq; lingua tua suavis comprobatur. Enarra inquam nobis, quæ & quanta tibi fecit ille qui omnipotens est, & sanctum nomen eius, ait Maria. Fecit mihi magna ille qui potens est, & solo verbo suo cuncta creauit, sigillatim illa dona enarrare nec ipsa valeo. Scit ea ad perpendicularum ille qui dedit. Enim vero alma Dei mater magna Deus optimus tibi fecit, quando in tua candidissima conceptione te sua gratia præseruauit, & infestissimum hominum hostem satanam profligasti. A deo vt melius quam de Iudith, sequissimum Holofernem perimente, omnes dicamus. Benedicte tu in æternum, quia fecisti viriliter & confortatum est cor tuum. In omni gente quæ audierit nomen tuum, magnificabitur Deus. Nomen tuum ita magnificatum est, vt non recedat laus tua de ore hominum. Rursus magna fecit tibi qui potens est, vt creatura ederes creatorem, ancilla dominum generares, per te mundus acciperet redemptorem, per te ad vitam nos reuocaret, vbi sanctus doctor Augustinus. Magnum est vt spiritu sancto opera te conciperes, o virgo inclita. Magnum vt Dei patris filium in utero genera-

res portares que tot diebus. Magnum vt dum ancillam te dixeris fieres plasmatoris tui parens. A duertendum hic est quod in græco exemplari habetur. Fecit mihi magna. Quo exploratum habeamus, non vtrūque magna data fuisse virgini à Deo, sed magna nimis & valde stupenda dona. Hinc Damascenus. Vno verbo comprehenduntur omnia Mariæ virginis bona, si vocetur theotocos. Hoc est mater Dei. Ceterum, quis non cum beata virgine quotidie clamet, inexhaustas Christo Iesu grates referens? Quis inquam adeo stupidus, vt innumera sibi beneficia exhibita recollit non dicat? Fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius. Nemo sane tam est expers beneficiorum Dei, qui cum regali vate quauis hora non dicere possit. Psal. 85. Misericordia tua magna est super me, & eruisti animam meam ex inferno inferiori. Nimirum magna nobis fecit Deus optimus, qui nos ad imaginem & similitudinem suam creauit, corpora nostra plasmavit, cuncta sub pedibus nostris posuit, ita vt astra, angeli nobis famulatum, & obsequiam præbeant. O quam excelsa quamque magna orthodoxis omnibus munificus ille pater impertiuuit. Verum

Nn quod

quod post creationem in hanc lucem produxerit, nos in sacri baptismatis vnda tã pie abluerit, ex filijs ire, hæredes regni celestis constituerit, tot sacramentis in sacra ecclesia nos educauerit, per sacram sinaxim, & sacramentalem confessionem rursus post lapsum lauerit, eucharistia sacrosancta cibauerit: Quod denique ex tot periculis & malis imminentibus liberauerit, quis obsecro de ijs omnibus & plerisque alijs donis nobis collatis, laudes commeritas persolvere Christo Iesu poterit? Nisfallor gratitudo pars iustitiæ est, & virtus non vulgaris, eam ob rem primo creatori nostro in quo principaliter causa debiti inuenitur, gratias habere debemus. Deinde parentibus, qui nos genuerunt, & disciplinis imbuerunt. Tertio personæ quæ dignitate præcellit. Quarto cuilibet benefactori gratos nos oportet præbere. S. Tho. 2. 2. quæst. 106. artic. 1. ratio ipsa expostulat, vt ad conferuandam amicitiam adsit recompensatio, vt pulchrè Aristoteles commonefacit. Vnde apostolus salubre dogma nobis dedit dicens. Semper gaudere, sine intermissione orate, in omnibus gratias agite. Gaudet atque iubilat mens quæ orationi in omni loco vacat, prouidens Deum

Gratitudo.

Ethi. 9.

Deum in conspectu suo semper, velut Dauid de se profitebatur. Talis in cunctis gratias Deo optimo agat, siue illa prospera sint siue aduersa, nec oportet vt omnia arrideant. Exemplo nobis egregio est vir sanctus Iob, qui etiam in sterquilinio iacens, vulneribus sauciatus, bonis omnibus, etiam filijs orbatus, vxori tentanti respondit. Si Iob. 1. bona suscepimus de manu domini, mala autem quare non sustineamus? Dominus dedit, dominus abstulit, sicut Deo placuit ita factum est, sit nomen domini benedictum. O mirabile dogma, quis vt par est poterit illud explanare? Vtinam omnes fideles suis pectoribus tã salubre documentũ alti inculperet, mordicus que teneret. Ad sunt diuitiæ, salus, aut honos, dicamus supplices. Sit nomẽ dñi benedictũ, qui dat affluetẽ & nõ improperat. Imminet inopia, læguor, & ignominia, vel labor quiniis, rursus corde orates simul & ore clamem. Sit nomen dñi benedictũ, nã hoc est in palestra huius vite viriliter pugnare, à dextris & à sinistris per infamiam & bonã famam, quemadmodũ diuus apostolus, fideles quosq; edocet. In cuius typo A iot bellator strenuus, sinistra manu utebatur pro dextera, vt in sacra pagina legimus. Sanè Nn 2 qui

Nota.

A. 1. 2. 3. 4.

A. 1. 2. 3. 4.

Iudi. 3.

Figura. qui prosperitatis tempore duntaxat, Deo laudes offert, vt Philomena vernis decantat diebus, hyemalibus vero, aut obmutescit, aut ingemiscit. Equidem calamitas abhorrenda nō est, quin potius vehementer appetenda, quippe quę tot bona secum adfert. Apostolum audiamus, vt posthac ea adueniente minime contristemur. Tribulatio ait patientiam operatur: patientia, spem, spes autem non cōfundit. Quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per spiritum sanctum qui datus est nobis. En aurea catena, ex tribulatione pendet. Ea namque radix est patientiæ, quę opus

Nota. perfectum habet. Ex patientia spes sancta confurgit, quę plane, neminem vnquam confudit, eo quod in rupe firma sita est, scilicet in Deo. Quid quod tribulatio solum est ingētis Dei amoris erga nos. Sūmī

Apoc. 3. Dei verba hæc sunt. Quos diligo arguo & castigo. Et iterū Paulus flagellat aut omnem filium quem recipit. Sed quid ni ad ptonis filius flagelletur & nonnullis grūnis affligatur, quum pater celestis vnigenito suo Christo Iesu, non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit illum crucifigēdum?

Hebræ. praposterè ergo caro nostra cęcutiens iudicat. Mala quæ Deus immitit non mala

super magnificat.

283

la sunt, sed beneficia magna, quibus velut impulsī instar nauis a quoreos fluctus scindentis, agilius & velocius, ad regni celestis portum properamus. Grati igitur sumus in omnibus, ne fortè noxa ingratitude nos inuoluat. Ingrati spes tanquam Hybernalis glacies tabescet, ait Sapiens. Sapi. i. 6
Quin tam est ingratus impius, vt non modo nouis beneficijs sit indignus, sed vt iam accepta ei adimantur mereretur. Quod plane in seruo illo qui talentum in terra abscondit, & in eo qui mina in sudario inuoluit, euangelij historia patefecit. Miror ethnicum hominem alioqui doctum, qui lib. 3. de beneficijs sic ait. Ingratus est qui beneficium dissimulat, ingratus qui non reddit, ingratisimus omnium qui oblitus est. Itaque quemadmodum tres sunt gratitudinis gradus, maxime laudabiles, ita tres etiam sunt gradus ingratitude valde execrabiles. Grati hominis primus gradus est, vt donum acceptum agnoscat. Secundus vt laudet benefactorem & gratias agat. Tertius, vt pro loco & tempore retribuat prout valet. At contra. Primus gradus ingratitude, est vicem non rependere. Secundus dissimulare. Tertius & grauissimus non recognoscere, si S. Tho.

Nn 3 uc

Tractatus

uper obliuionem, siue quocunque alio modo. S. Tho. 2. q. 107. ar. 2. beatus qui diu noctuque beneficia Dei tum peculiaria, tum vniuersalia versat in mente, & gratiarum actionibus instat, se penumero cum

Pfal. 115 Dauidе dicens. Quid retribuam domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomen domini inuocabo. Adnotat beatus Augustinus illud: quæ retribuit mihi. Retributio velut merces est. Sed vbi obsequia vt dominus retribueret nobis tanta beneficia? Equidem, vt nos improbi Deo mala pro bonis tribuimus, sic ipse, vtpote pius parens, pro malis patris bona exhibet. Quam obrem ait, in psalmo, nostram taxans ingrati-

S. Aug. tudinem. Retribuebant mihi mala pro bonis. Quid retribuam domino ait virgo benedicta verbis prophete vtens? Quid dabo ei pro omnibus, quæ retribuit, ac præstijit mihi? Laudabo eum, & recensens magna quæ cæpi, omnes mecum ad gratiarum actiones excitabo. Fecit mihi magna qui potens est. Potentiam eius indico, non curiosa indagacione scrutor, sciens quoniam scriptum est. Qui scrutator est maiestatis opprimeretur a gloria. Non propter me magna illa mihi fecit, sed sua gra-

Pfal. 34 tuita

super magnificat.

284

tuita donatione ea facta sunt, & affatim ancilla sua impensa.

¶ Nomen in hoc loco recte pro fama sumitur, & est vsitatum in sacra scriptura. Vnde in psalmo. A solis ortu vsque ad occasum, laudabile nomen domini. Et iterum. Domine dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in vniuersa terra. Et tanquam rationem huiusmodi indicans confestim subnectit. Quoniam eleuata est magnificentia tua super celos. Quædoquid ob oculos habebat Christi Iesu gloriosam ascensionem, postq̄ spiritus sanctus in linguis igneis super apostolos venit, & sua gratia repleuit, illuminas & roboras eorum pectora, ita vt leonum in more, vbiq; terrarum nomen sanctum, virtutem & famam eius predicarent. Signis atq; portetis quod ore docebant obfirmaret, sanctum est nomen eius, purum, & candidum, nihil obscurum aut terrenum habens. Quin nitidius ac lenius oleo ipso, hoc sanctum nomen est. De quo sp̄sa in canticis. Oleum effusum nomen tuum. Iesus, nomen sanctum & terribile vocatur in psalmo. Sanctum, quo sanctificatur fidelium corda, quo demones effugantur & mortui reuiuiscunt. Sanctum est, & torius sanctitatis limpidissimus fons, ex quo tot charis-

N n 4 matum

I ractatus

Iesus non matum dona in sancta ecclesia quotidie
men san emanant. Neque est aliud nomen nobis
ctum.

datum sub celo, in quo oporteat nos sal-
uos fieri. Ecce ab hoc nomine cuncta sca-
turiunt dona. O sacrosanctum nomen,
sanctum nobis credentibus & toto corde
in te fidentibus. Terribile & horrifonum,
inimicis infestantibus nos. Sit ob id, hoc
salubre nomen, mel in ore, melos in aure
iubilus in corde, ut apte sanctus Bernardus

S. Bern. admonet. Oleum effusum est, quo con-
super cā scientiā vlcera vngantur, & lapidea pecto-
ra emolliantur. Eo intellectus illuminatur,

voluntas accenditur, memoria roboratur.
Tandem hoc mirifico oleo, reges & sa-
cerdotes vnguntur, ut iam iam simus gens

sancta genus regale, populus acquisitionis,
x. Petri. in Christo Iesu rege nostro.

¶ Et misericordia eius, a progenie & in pro-
genies, timentibus eum.

Ad misericordiam summi numinis lau-
dandam sese contulit virgo egregia, post
quam magnalia dona sibi elargita nobis
pandit. Quæ quidem misericordia tam
est magna ut velut ingens flumen, ne ut
mare vastissimum dicam, calum terram-
que irrigat & omnia quæ in eis sunt inc-

in

super Magnificat.

285

briat iuxta illud Psalmi. Domine in ca-
lo misericordia tua. Et iterum. Miseri- Psalm.
cordia Domini plena est terra. Pulchrè
primo nomen sanctum Dei laudavit, de
quo ad Prophetam dixit ipse. Cur quæris Gen. 32
nomen meū, quia mirabile? & rectè quidē
mirabile, quoniā esse Dei nomen illius est.

Vnde ad Mosem inquit. Ego sum qui sū, Exodi. 3
hoc est nomē meū in æternū. Pulchrè in-
quam, de misericordia illius fit sermo, qua
vel maximè nomen Dei plus in mundo il-
luxit, & idolis abolitis, in quibus homi-
num dementia satānam colebat, creato-

ris & veri Dei gloria oblita. Idque peni-
tius sanctus Apostolus considerans ad E-
phesios ait. Deus autē, qui diues est in mise-
ricordia propter nimiam charitatem qua
dilexit nos, cum essemus mortui peccatis,
cōiuiuificauit nos in Christo. Nihil est in Scotsu. 1
Deo quod non sit Deus, eo quod substan-
d. 2. q. 2

tia sit simplicissima. Ergo siue potentiam,
siue sapientiam, siue aliquid aliud in Deo
contemplamur, thesaurus infinitus sit o-
portet. De sapientia habetur in Psalmo. Psalm.
Magnus Dominus & laudabilis nimis, &
sapientiæ eius nō est finis. De potentia Dei
iterum dixit Dauid. Magnus Dominus &
laudabilis nimis & magnitudinis eius non

N n 5 est

Quæsti. est finis. Cum res ita habeat, & Deus opti-
mus æque diues est in sapientia & potetia
atque iustitia, quorsum misericordia tan-
tum meminit dicens. Deus autem qui
Ro. 10 diues est in misericordia. Et ad Roma-
nos item ait. Deus diues, in omnes qui
inuocant illum. Vbi animaduertendum
est, quod Deus statim post peccatum A-
dæ, diuitias suas ostendit impios ple-
tens, & in eos animaduertens, vt ipsi
erant commeriti. Quod perspicuum est, in
cathecismo, vbi sunt omnes penè homi-
Gene. 8 nes submersi, dempto Noe iusto & fami-
lia eius. Post hoc, pentapolis, sulphureo
igne è caelo delapso, fuit exusta, & in fau-
Numc. lam redacta. Quid de Datham & Abirò
& domibus eorum, vniuersaque sapelle-
ctili referam, quos terra dehiscens deuor-
auit, viuos & glutinuit. Mira res, nec Deus
populo suo parcebat piacula patranti, quo
minus missò igne ex alto, eos quos rebelles
in Mosem & Aron agnouerat combure-
ret, vbi magna ià parte populi exusta, Aa-
ron thuribulum accepit, & incensum po-
nens, stans inter mortuos & viuentes, hoc
fufuru est placatus iudex iustus, & ces-
savit plaga deua stans. Ecce vt leo Deus o-
lim

lim diuitias potentia suæ maximè osten-
debat. Vnde Propheta satis verum dixit.
Leo rugit, quis non timebit? Vna quaque
vindicta quarum nunc meminimus, quid **A mos. 3**
aliud est, quam rugitus quidam Dei, què
peccatores summopere timere oportet. **Nota.**
incidunt in manus Dei viuents, quod pla-
nè horrendum valde est Apostolo teste.
Videns igitur Deus, vt est pius & miseri-
cors, quod vindictam sumens de impijs, li-
gna inferno mittebat, & quod nemo mor-
taliu caelum intrabat, versa vice diuitias
misericordia suæ referare cupiens, propter
nimiam charitatem suam qua dilexit nos,
cum essemus mortui peccatis conuiuifica-
uit nos, in sanguine filij sui. Ita vt qui quon-
dam rugiebat vt leo, nunc ingemisceret
& pateretur vt mansuetus agnus. De quo
præcursor ait. Ecce agnus Dei ecce qui
tollit peccata mundi. O miram ac vehe- **Ioan. 1**
menter mirandam erga nos summi numi-
nis dignationem. O mirabile charitatis in-
nos affectum. Qui olim sceleratos homi-
nes comprehendebat, in horto Gethsema-
ni comprehenditur, & funibus alligatur.
Qui flagellabat improbos, flagellatur in
domo Pilati & diris caditur fustibus.
Qui

Tractatus

qui merito impios occidebat, pro impijs subijt crucis patibulum oppetes mortem. En quam diues Deus sit in misericordia nunc, quippe qui quondam sese ad eò lo- cuplerem ostendebat in potentia & iusti- tia circa homines. Vnde sanctus Thomas, de hac egregia virtute differens. 22. q. 30. ar. 4. misericordiam dixit maximam esse vir- tutem in Deo. Ratio, quia ipse superior em non habet. Ideo ait, ego Dominus & non est alter. In nobis autem charitas maxima virtutum est, quoniam per illam Deo con- Colof. 3 iungimur. Qua propter Paulus Colossensi- bus inquit. Super omnia charitatem habetis, quia charitas est vinculum perfectio- nis. Præmiserat Paulus antea. Induite vos viscera misericordie sicut dei electi. Itaq; secundum se maxima virtutum misericor- dia est, & suapte natura defectus aliorum subleuat, quod maximè superioris est. Quas ob res sacra canit ecclesia encomia illa proferens. Deus cui proprium est mise- reri semper & parcere. Et in hoc dicitur, vel maximè eius potentia manifestari. Ar- qui, potissimè Dei benignitas in opere in- carnationis elucescit, ob id regalis Prophe- ta orabat Deum. Misere mei Deus se- cundum magnam misericordiam suam.

Quin

Quin & hac misericordia effectum fortita est ab origine mundi, ex quo facta est Adæ reuelatio de Messia venturo. Hinc in postolus. Sacramentum magnum hoc, in Christo autem dico & in ecclesia. Ergo Eux productio ex Adæ costa, adumbrabat ecclesiam nascenturam ex latere Christi Iesu in cruce dormientis, vt disertè explicat beatus Augustinus. Imò poeniten- S. Aug. tia protoplastorum, & omnium fidelium ante Messie aduentum, & postea, in sanguine Saluatoris virtutem obtinuit. Alio- qui sanctus Ioannes in Apocalypsi sua nõ Apoc. 13 diceret. Agnus qui occisus est ab origine mundi. Occisum appellat eum qui nondum natus erat ex virgine benedicta, nam promissio & pollicitatio Dei ad eò efficax & vera est, vt quam primum quicquam ipse sponderit, tanquam opere completum habeatur. Occisus erat agnus Dei, antè quam filius patris cælestis homo factus in mundo appareret. Interfectus inquam erat velut in typo, quâdo Abel vir sanctus, ab iniquo Cain perperam interemptus Genesi. est. Rursus vbi in montem Isaac euasit, & Abraham arietem sentibus hærentè Deo obtulit super altare, ibi tãquam in vmbra & inuolucro agnus innocens Christus o- bijt.

bijt. O quam pte quamque pulchrè can-
rat nostra tympanistria. Misericordia eius
à progenie & inprogenies. A principio mū
di ad finem eius vsque attingit, ita vt ne-
mo sit qui se abscondere valeat à calore e-
ius. Alludit ad illud Davidis. Misericor-
dia Domini ab æterno vsque in æternum.

Pfalm⁹.

Osez. 6 Vos iam discite misereri fratribus vestris,
nam scriptum est, misericordiam volo &
non sacrificium. Estote misericordes, sicut
pater vester cælestis misericors est, qui so-
lem suum oriri facit super bonos & malos.
Hunc patrem misericordiarum & Deum
totius consolationis, pro virili nostra imite-
mur, vt misericordiam ipsi inueniamus,
qua vel maximè vtpotè miseri & omni-
gena peccatorum varietate obsiti indige-
mus. Quid autem sit misericordia aperit
scite dñus Augustinus. lib. 9. de ciuitate
Dei. c. 13. Misericordia est aliena miseria
in cordè nostro compassio, qua vtrique si
possumus, subuenire compellimur. Verè
adneranda sunt singula, quoniam singula
rem deopostulant considerationem. Sed ad
illud quod in cantico virginis sequitur ve-
niamus.

Nota.

S. Aug.

¶ Timentibus eum, inquit virgo sacra. Sa-
nè Dei omnipotentis miseratio omnes ge-
nera-

nerationes ab exordio mundi amplexata
est, quemadmodum sermone succincto,
nuperrimè attigimus. est nimirum tam
magna, tamque ampla, vt etiam imme-
ritos non horreat. Quin & quanto mi-
seriores fuerint, tanto ampliori bene-
ficientia eos prosequitur. Vt de Saulo, Acto. 9
Mathæo, & peccatrice Magdalena, nec
non de sancto latrone ob facinora in
cruce pendenti, videre est. Veruntamen
super timentes Dominū, nō nihil amplius
illius misericordia splendet. Mitto nunc
quod aliqui geminatam hanc progeniem
de vtroque populo Hebræo & gentilico,
intellexerunt, iuxta illud. Vobis oportet
tebat primum prædicari verbum Dei, Acto. 13
sed quia indignos vos fecistis ecce trans-
gredimur ad gentes. Quod tam est ve-
rum vt expositione non indigeat. Sed
de eodem populo id intelligendum po-
tissimè existimo. Vnde Malachias ait.
Vobis timentibus nomen meum orie- Mala.
tur sol iustitiæ, & sanitas in pœnis eius. vlti.
Sol iustitiæ Saluator noster est, quem
Ioannes lucem veram vocat, illu-
minantem hominem omnem in hunc
mundum venientem. Sol iustitiæ est,
de-

Sapi. 5

Nota.

Num. 21

Canti. 5

Ecclesi.

de quo insensati illi aiebant. Sol iustitia
non est ortus nobis, Non audent asseuera-
re improbi Christum non esse ortum in
mundo, sed illis verè ortus aut natus non
fuerat. Dilixerūt sanè magis tenebras suo-
rum peccatorum quam lucem calicam,
vniuersum orbem perlustrantem. Nō est
ortus nobis. Cur ita? Quoniam nobis cęcu-
tientibus, & media nocte ambulantis,
maluimus conticescere in tenebris, quam
in luce meridiana cęlorum iter arripere.
Quibus frugiferus & vehementer vtilis
est Christus totius naturę sol? Nempri-
mentibus nomen eius, illis qui non dicūt
de gustato hoc cęlesti cibo. Nauseat aĩa
nostra supra cibo isto leuissimo. Quique
vt rebelles ac procaces illi non dicunt, no-
lumus hunc regnare super nos, non habe-
mus regem nisi Casarem. Quin potius cū
sponsa dicunt, & totis sui cordis medullis
aiunt. Comedi fauum meum cum melle
meo, bibi vinum meum eum lacte meo.
Quod de sacrosactō altaris mysterio opor-
tet intelligi. Nonne scriptum est. Qui ti-
met Deum faciet bona, & qui continens
est iustitię apprehēdet illam? Vis agno-
scere timeas Deum nec he? Opera tua ex-
pende an bona & secundum legem Dei
sint.

in Magnificat.

289

sint. Timor Domini expellit omne malū.
Quid plura? Scripturā attentius audi. Si Eccl. 15
seruaueris mādata, ipsa seruabunt te.
Verum enim verò si miles in bello serua-
uerit ensē, ensis seruabit vicissim mili-
tem, ne forsan succubar. Nonne sermo
Dei viuus est, & efficax, & penetrabilior
omni gladio ancipiti, vt quam optimè as-
serit Apostolus? Et rursus gladium acci-
pite quod est verbum Dei. Si volueris er-
go mandata Dei seruare, ipsa te seruabūt
ne in voraginem scelerum, & præcipitiū
delictorum proruas. Scriptū quippe est.
Qui timent Dominum seruant mandata Eccle. 2
illius. Idque Saluator noster apertius do-
cuit. Si quis diligit me sermonem meū ser-
uabit. At contra. Qui non diligit me ser-
mones meos non seruat. Vnde compertū
est, timorem Domini & dilectionem eius
signum efficax fore, si mandatis illius pa-
reamus, & ea pro captu nostro implere e-
nitamur. Literis memorię proditum est,
misericordiam Dei effusam esse super A-
bimelech regem Gerare: quia timebat Do-
minum. Nec velim hic quispiam corde
pavidus præpostere intelligat, sanè timor
ille Deo placidus non est: quo Petrus cor-
reptus ter Dominum negauit. Nolite ti-
mere

Gen. 20

Mar. 10

mere eos qui occidunt corpus ait Dominus. Imò pauidos & formidolosos magno pere inuitos habet Deus & palmae victoriae indignos iudicat, ac de exercitu suo explodere præcipit. Misericordiam impari timentibus eum, quique timore filiali eum venerantur, corde & ore & opere, illi inseruiunt, præcepta illius seruantes.

Textus. ¶ Misericordia eius à pro genie & in progenies timentibus eum. Hoc loco misericordiam Domini virgo Mariam exaltans quæ quidem magna est, & mirabilis in opere incarnationis, nos ad miserendum fratribus nostris afflictis allicit, vt simus tanti patris cælestis filij. Scientes Salomonem, non abs re ostiola ad sancta sanctorum ex lignis oliuarum fecisse. Oliua quidem cuius fructus oleum est, misericordiae opera adumbrat, quibus reueratis, in regnum cælorum intrabimus.

Mat. 25 Dicente Domino esuriui & dedistis mihi manducare: sitiui & dedistis mihi bibere. Venite benedicti patris mei percipite regnum quod paratum est vobis à patre meo. Misericordes beati appellantur quoniam misericordiam consequentur. Hoc est suorum delictorum veniam accipient, insuper

insuper & Christum regem in decore suo videbunt. De quo Propheta dicebat. Osten de nobis Domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis. Perinde ac si dicat. Satis ostendisti potentiam tuam in creatione mundi ex nihilo facti, sapientiam tuam palam fecisti omnia gubernando & providentia tua, tum cælestia, tum etiam terrestria moderando. Obsecro vt misericordiam tuam subindices, Salvatorem mesiam nobis exhibendo: non ex operibus nostris quæ fecimus, id petimus, quæ nulla sunt, tot sceleribus inquinati. Ob id misericordiae tuae fidimus. Hanc supplices deprecamur, salutarem tuum nobis vltro exhibe. Qui delicta quamlibet nostra magna cruore suo debeat, qui nostras accipiat calamitates & probra, suaque diuitias & misericordiam nobis vberrimè impertiat, ceu pollicitus es.

Nota.

¶ Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui.

¶ Miro ordine alma virgo procedit, nam teste Apostolo, quæ à Deo sunt, ordinata sunt. At contra, quæ diaboli, mundi, aut carnis sunt, sine ordine sint oportet. Nam vbi stultitia ingens ibi

confusio & chaos, adfit necessum est. Sapientia huius mundi stultitia est apud Deum, inquit Paulus. Quia dementia vehementer laborat princeps eius daemon, ita ut cecus ceco, proh dolor, ducatum praestet. Vnde de fit, ut misere ambo in foueam gehennalem cadant, ubi poenas in aeternum auant. At virgo sancta Spiritu Dei afflata in cantico suo mirabili procedit ordine. Primum, quam sit misericors Dominus viris probis & virtute candidatis, qui timent ac reuerentur eum, deinde vero, quam sit seuerus iudex animaduertens in superbos, & arrogantia turgidos, pulchre ostendit. Fecit potentiam in brachio suo, graece, habetur. Cratos. Id est robur, siue imperium. In brachio autem dixit, quasi per brachium, hoc est per mesiam. De quo Esaias. Brachium Domini cui reuelatum est? Exacte hoc schemate Christus Iesus nominatur, nam cum virtus Dei sit ad salutem omni credenti, iure brachium patris appellatur. Nempe ipse est, quo pater caelestis omnia portat, iuxta illud Pauli. Portans omnia verbo virtutis suae, purgationem peccatorum faciens. In hoc brachio oues & agni congregandi erant, & in unum ouile adnumerandi.

Esa. 53

Hebr.

Esa. 40

suo congregabit agnos. Vox huius brachij ea est. Alias oues habeo, quae non sunt ex Ioannis. hoc ouili, & illas oportet me adducere. Et fiet unum ouile & vnus pastor, vna fides, vnum baptisma, & vnus pater omnium. Ecce ad congregandos agnos ouesque, brachium Domini huc deuenit, pastorem agens, & Dauid optimi pastoris instar, leonem & vrsam interficiens, saranam sauisimum euincens, baculoque sanctae crucis percutiens, ex eius ore rabido oues suas potenter eruit. Fecit potentiam. Phrasid hebraica est. Id est potenter operatus in brachio suo mesia, robur & imperium fecit. Eripuit nos de potestate tenebrarum & transtulit nos in regnum dilectionis filij sui. Ecce robur stupendum, & imperium admirandum quod pater in filio suo Christo, siue per filium suum fecit. Quanto affectu ardentique desiderio hoc patres prisci optabant indicat ecclesiasticus. Glorifica manum & brachium dextrum. Nunc manus vocatur filius Dei eo quod pater per verbum suum omnia fecit. Emitte manum tuam de alto, eripe me de aquis multis & de manu filiorum alienorum, precatus est Dauid aduentum mesiae promissi desiderans. Nunc brachium i-

Eccl. 36

Psalms

Tractatus

dem filius vocatur, ob miram verbi Dei virtutem. Quare sapiens sic orabat. Glorifica manum & brachium. Mitte de celo verbum tuum nobis, vt induat naturam fragilem nostram, & sic quod infirmum est Dei fortius erit hominibus, & & dæmonis. Triumphabit principes & potestates tenebrarum harum in carne sua, deuincit mortem moriendo, & glorificabitur mirum in modum resurgendo, & celos omnes propria virtute penetrando. A corpore quidem brachium, & à patre filius procedit ei coequalis. Idè rectè brachium Domini dicitur verbum patris, quod erat in principio apud Deum, & Deus erat verbum. Caterùm homo brachium habet, sed fragile & nullius roboris. Rex Ægypti superbus falso se fortem aduersus Deum fore cogitabat. Vnde Dominus ad Ezechielem. Fili hominis brachium Pharaonis regis Ægypti confregi. Huc pertinet, quod victoriam de hoc tyranno adeptam Dauid enarras dixit. Qui percussit Ægyptum, cū primogenitis eorū, & eduxit Israel de medio eorum, in manu potenti & brachio excelso. In hoc potenti brachio tota sit spes nostra, in eo figamus confidentiam omnem, ne quod absit de nobis

Eze. 30.

Psal. 35

in Magnificat.

292

nobis dicatur. Maledictus homo qui Hier. 17 confidit in homine. & carnem ponit brachium suum, & à Domino recedit cor eius. Sanè qui in diuitijs perituris gloriantur, qui de honore hominum blandiuntur, aut de corporis pulchritudine & fortitudine se iactant, ij in hominibus frustra fidentes maledicti erunt, quoniam carnè brachium suum stulte posuerunt. Omnis caro scenum & omnis gloria eius quasi flos sceni. Quid fragilius sceno herbula debili. Aut quid flore eius inutilius? Non profectò instar cedri in altum sese erigit, nec more palmę virer, veluti in libello, Qui certamen bonum vocatur fusus deseruimus. Breui admodum scenum arefcit & flos eius decidit. Quas ob res male dictioni obnixus sit equum est, quisquis in homine confidit, aut in diuitijs honoribusve, spem suam locauerit. In Christo Iesu, spes nostra sita sit, qui brachium patris omnipotentis est. Hinc Origenes ait. Timentibus fecit potentiam in brachio suo, quia licet infirmus ad Deum accesseris, si timueris eum promissam virtutem consequeris. Fecit potentiam planè, non per Mosem contra Ægyptios, nec vt per angelū contra

Esa. 40

Origenes.

blasphemum Senacherith tot millia Assyriorum prostrantem, sed per filium suū vnigenitum, hostium cuneos gloriose superauit. Atqui illi corpora tantum inimicorum trucidabant, sanguinem illorum tanquam aquam effundebant, in brachio patris caelestis parta est victoria, quam sanguine suo benedicto acquisiuit nolens mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & uiuat. O trophæum mirabile, ô gloriosum triumphum nimis, moriendo mortem superauit, & vt alter Eleazarus fortis, elephantem belluam immanem occidens, succubens ipse occisus est. Surrexit nihilo secius die tertia gloriosus, captiuam ducens captiuitatem, satana deuicto & limbo patrum expoliato. Verum triumphantis vox ea est. Data est mihi potestas in caelo & in terra. O brachium fortissimum, cui resistere nemo ualet, cum Esaia supplex orare ausim. Esto brachium nostrum mane, & adiutor in tempore tribulationis. Et rursus cum regali Propheta dicam. Redemisti in brachio tuo populum tuum, tuere defende gregem quem cruore tuo roseo emisti. Contere brachium versuti serpentis, quotidie ecclesiam tuam sponsam infestantis,
tum

Figura.

Ioannis.

Esaï. 32

tum infidelium superbia, tum heu tot hæreticorum versutia ac duritia, vnicam columbam tuam vnice dilectam nititur deglutire. Non dubitare fas est, quod portæ inferi non præualebunt aduersus eam interim tamen infestatur, & non paruam accipit iacturam. Donec manus tua potes protegat, liberet, ac inimicis profligatis in portum pacis eam deducat. Mat. 16

¶ Dispersit superbos mente cordis sui. Beatus Cyrillus hunc locū de iniquorum demonum comitatu exponit, idcō demonū hostilis caterua hic intelligenda est. Hos sequentes in terra dissipauit adueniens dominus, & compeditos ab eis obedientię suæ restituit. Græce tamen, cardias auron. Id est mente cordis eorum. Ecce vbi superbia misera sedem suam ponat, nempe in corde iniquo humilitas thronum habere cupit vt superius de humilitate virginis differetes diximus. Quid autem sit superbia diuus Augustinus eleganter docet lib. 14. de ciui. c. 13. superbia est peruersę celsitudinis appetitus. Et rursus lib. 9. de ciui. c. 12. superbia peruersè imitatur Deum, hæc pestis iniqua ab Isidoro lib. etymo. 10. ruina omnium virtutum vocatur. Haber hoc ratio recta vt, voluntas feratur in id quod
O o s sibi

Text.

S. Aug.

Tractatus

sibi proportionatum est, ideo perspicuum apparet, quod superbia præ se fert aliquid quod rationi aduersatur. Cum vero malum sit animæ præter rationem esse Dion. 4.c. de diu. nominibus, ideo superbia peccatum est. S. Tho. 22. q. 162. art. 1. vnde Thobias filium suum instituēs, maxime ab hoc vicio cauere admonuit. Superbiam in tuo sensu, aut in tuo verbo nunquam dominari permittas. Signanter dicit non dominari permittas eam, nam cogitationes volaticæ, non obsunt nobis voluntate renitente. Imo colluctatio illa, non parum meriti adfert. At si menti superbia dominari incipiat maximum peccatū est. Eo quod plus habet auersionis ab incommutabili bono, in quo est maior ratio peccati. S. Tho. 22. q. 162. artic. 6. Quia vt sapiens testatur superbia radix cuiusuis peccati est. Initium omnis peccati superbia. Quod quidem in illis qui dementia & superbia ducti turrim construere cœperunt qui cælum attingere velani & elati homines, veruntamē Deus optimus dispersit eos cogitatione cordis eorum, confundens linguam illorum ne sese intelligerent. Ecce initium peccati præsumptio illorum fuit. Ne veniat mihi

pes

super magnificat.

294

pes superbię orabat obnixè sanctus rex David, Idque nos orare & iugiter præcari oportet, ne fera hæc iniqua cor nostrum dilacerare valeat. Hac maximè laborabant pharisæi & scribe, ac sacerdotes veteris legis, insigne sanctitatis præ se ferentes, ceteroniam mordicus tenentes, cordis autem munditiam & innocentiam nihili pendebant. Quos saluator humilis, cupiens saluare, duriuscule increpans ait. Hypochrite, bene Esaias prophetauit de vobis. Populus labijs me honorat, cor autem illorum longè est à me. Quod est dictu. Quæ externa sunt omni solertia exercent, magnificantes fimbrias, & phylacteria sua dilatantes. Quæ vero interna floccipendunt, non fidem aut charitatem habentes, imo fucatis verbis & operibus veritati toto resistunt nisu. Ideo similes eos dixerim sepulchris dealbatis. Quippe quæ, etsi foris candida & speciosa appareant, intus plena sunt omni spurcitia. Aptissima quidem comparatio & tanto magistro digna. Superbus foris nitidus, ornatus incedit, sanctimonie signa vbiq; ostentat. Si autem aperias mausoleum, vermes reptantes inspicias, vitæ corrodentes, & cor miserum dilaniā

tes

Apo. 14

Tractatus

tes. Nifallor mens superba, vermibus scater innumeris, ne dicam, serpētibus & scorpionibus abundat. Cecidit cecidit Babylō & facta est habitatio dēmoniorū. O miserā, & lachrymis semper desēdam habitationem. Dāmones septem inibi degunt, qui ad peccata capitalia septem eam pertrahunt. Nōne Marco euangelista teste, Magdalena sua delicta antea cta desente, ad pedes domini, septem dēmonia ab ea eiecit? Quod si ab vno tantum, filia Cananē male vexabatur, infelix anima in qua septem dāmonia existunt, quanto amplius cruciabitur? Saulis superbia, diuina sapientia sic disponēte, haud aliter retūditur nisi diaboli scuitia. Vexabat regem spiritus nequam, vt superbus tortor & impius carnifex, superbum hominem cruciaret, ad humilitatemque saltem grandi cruciati pelliceretur. At vero superbia eius ascendit semper donec in bello contra Philistin ipse suo gladio se enecaret. Sic cogitatione iniqua cordis sui dispersus perijt infelicitate. En quo dementiæ superbus deuenire solet.

¶ De Hebræis hoc etiam locum habet, qui ob superbiam suā humilem mesiam Christum Iesum spreuerunt. Equidem, vt quōdam

super magnificat.

295

dam in Ægypto dispersus est populus per omnem terram ad colligendas paleas, sic hodie Iudai per vniuersa mundi climata dispersi, nec templum, nec arcam fœderis, nec regem, aut sacrificia habent. Amen dico vobis ait Saluator, quia relinquetur vobis domus vestra deserta. Hinc alto Dei iudicio factum est, vt inter sarracenos & turcas Iudai habitantes, pro nihilo habeantur. Eo quod regem suum mesiam crucifixerunt, quem nihilo secius sequi, & amare toto pectore debuerūt. Ventilabro arcam suam purgavit congregans fideles in horreum suum, paleas autem comburens igni inextinguibili. Quæ omnia ad mesiam attinebant.

¶ Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.

A dhuc virgo sancta incarnationis effectus describit, loquens de rebus gerendis tanquam de iam gestis. Et hoc propter ineffabilem veritate. Quos nuper superbos appellarat dicens. Dispersit superbos mente cordis sui, hosce nunc vocat potentes in sede, hoc est in gloriam mundi exaltatos. Verum vt sacra testatur scriptura, gloria i. Mac. 2 peccatorum

peccatorum stercus & vermis. Mira comparatio hæc, rebus vilissimis facta, qua vesani & scelerati intelligere possunt, quam sit insignis eorum dementia, & frustranea gloria, quam tanto opere insudantes queritabant. Stercore nihil scædus, verme nihil est horribilius. Non taxat dignitatem sed elationem, non functionem aut ministerium, sed arrogantiam. Alioqui sapientia Dei optimi non diceret. Per me reges regnant. Potentes hoc loco superbi sunt, qui supra modum se extollunt, & non in Dei virtute, sed in sua potentia confidunt. De

Seneca. quib⁹ Seneca ait. Superbos sequitur victor à tergo Deus. Quæ sententia, non plane hominibus ethnici, sed orthodoxi videtur esse. Deponit Deus potentes de sede gloriæ suæ, nam ab exordio mundi superbia cucurrit

Job. i. 5. extento collo aduersus Deum, uti vir sanctus Job de vnoquoque superbo asserit.

S. Greg. li. mora. Currit velut vir iustus Gregorius adnotat, & contra Deum currit, quoniam audacter perpetrat quæ Deo displicent. Etiam quia in malo opere, obstaculum de aduersitate non habuit. lib. 12. mora. cap. 21. verum superbia suapte natura deorsum trahit sequentes se, at contra humilitas sursum eleuat illos, qui non fucus sed vere humiles sunt, qua

qua de re humilitatis doctor Christus Iesus superbos deterrens corde humiles roborans legem illam æquissimam condidit. Omnis qui se exaltat humiliabitur, & omnis qui se humiliat exaltabitur. Quæ utiq; Mat. 23. non semel sed bis nobis inculcauit, tum per Mathæum, tum per Lucam eandem legem proferens. Ne forte in re tam seria tã que per necessaria, obliuio nullatenus mentis nostræ subrepat. Hæc quippe lex non modo in terra, sed primo in cælo apud angelos sancita est, quam lucifer transgressus, volens soliũ suũ exaltare & se equare Deo, subinde corruit in barathrũ demersus, flammis perpetim cruciãdus tradit⁹ est, de quo saluator. Vidi satanã tanq̃ fulgur de cælo cadentem. Equidẽ ipse illũ vidit cadere, qui Nota. cũ Deus sit luperbũ precipitauit, & omnes cõplices eius in inferno detrudid. Quiq; ut pertinaces, sic in suo scelere obfirmantur, quãuis omnigena tormetõrũ varietate cruciati, ideo regalis propheta de illis dixit. Superbia eorũ qui te oderũt, ascẽdit semper. Psal. O diũt demones miseri creatorem suum, utpote iudicẽ rectũ, quem admodum, reus aut larro iudicãtem se habet inuisum, culpam suã minime agnoscẽs. At cũ omnipotẽs Deus æquissimus iudex sit, poenas inferat delin

I tractatus

delinquentibus debitas, quo malum culpe, supplicio condigno ordinetur, nullumque sit malum impunitum, sicut nullum est bonum irremuneratum, quod naturalis ratio dicat. Prostratis ergo superbis spiritibus, qui se falso exaltabant, par erat ut Michael & angeli eius qui se humiliarant, exaltarentur, victoria de superbis adepti, contra

Apoc. 12. quos viriliter pugnarunt. Iuxta illud factum est prelium magnum in celo: Michael & angeli eius preliabantur cum dracone, & draco pugnabat & angeli eius & non prevaluerunt, neque inuentus est locus eorum amplius in celo. Stupenda plane res, & modis omnibus admiranda, in celo ortum est bellum, quid miramur si in terra bella consurgant, & inter homines

Gene. peccato obnoxios dissidia orientur? Sensus & cogitatio humani cordis, prona sunt ad malum, ab adolescentia sua. Ratio, quia in peccato originali sumus concepti, ex qua radice oboritur, ut tam propensi ad mala simus. Sub hec caueant maxime spirituales viri, superbi sint, scientes spiritalem esse

Supbia. culpam superbiam, & primo in spiritibus celestibus adiuventam. O superbiam pessimam ex nobili profapia ortam, in celo enata, e celo delapsam. Quis usque adeo sapiens?

super magnificat.

297

sapiens? quis apprime virtute preditus? quis denique sanctitate candidatus, penitus re explodere & e corde euellere poterit, nisi gratia Christi Iesu fretus? Iure optimo discipulis gaudentibus, quod in nomine Iesu eijcerent demonia, mœderi saluator studuit, retundens eorum cogitationes ac vidi satanam air tanquam fulgur de celo cadentem. Perinde ac si dicat. Si tam audax tam que potens superbia est, ut angelos inuasit eos que prostravit, & demones iniquos effecit, vos qui mortales estis, vermiculi humi reptantes, domosque luteas habitatis, vigilate, excubantes, ne fortassis bellua hæc crudelis, corda vestra sauciet, & præcordia dilaniet. Quod si angelis superbientibus Deus non pepercit videte ne vobis efferentibus gehennam ignis inferat. Hinc sanctus Basilius homelia. 22. **S. Basil.** de humilitate metue similitudinem ruine, qua cecidit diabolus contra Deum elatus & sub hominem cecidit, & in conculationem traditus est. Omnino vere memor esto pæemie. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. In promptu habes domini dictum. Quisquis seipsum humiliat exaltabitur, & quisquis se exaltauerit humiliabitur. Ne sis iniquus tui ipsius

Humili-
tas.

Mart. ii

Lucæ.

Tractatus

iudex, sed ad gratiam te ipsum examina. Si boni quicquã habere te putaueris, illud in numerato tenens, eorum sponte oblitus, neque eorum gratia, quæ hodie recte facis insolescas, sed si quando te præsens factum nonnihil elatum reddit, ad memoriam reuoces quid olim mali feceris, & cessabit insensata animi inflatio. Hæc sanctus basilii. In qua homelia potissime nos admonet, vt humilitatem discamus, humilem Christi Iesu vitam semper ob oculos habere. A præsepio eius incipientes, ad crucem vsque & ad sepulchrum eius venientes. Sane omnis operatio saluatoris nostri, omnisque sermo humilitatem spirat, & nostri Deiectionem nobis nobis suadet. Quin & in ligno crucis affectu magno, auribus nostris vox illa insonat. Discite à me quia mitis sum, & humilis corde. Mitissimus omnium Christus fuit, pro crucifixoribus deprecans, humilis nimis, quia inter iniquos reputatus est, qui totius mundi iniquitates tulit. Norma est nostræ humilitatis vita eius, ideo indefesse eam contemplemur oportet, sic ceu clauum clauo pellentes superbiam effugabimus.

¶ Phariseus ille impudens, & vehementer super

super magnificat.

298

superbus, qui nõ solum in se ipso confidit, sed & publicanum, apud Deum traduxit, Iustitia gloriationem, superbiæ vitio perdidit. Publicanus autem se dimittens præ ipso iustificatus descendit, propterea quod gloriam Deo dedit. Mira res, calum aspicerere non est ausus, sed solam propitiatione expetiuit, se ipsum habitu, & pectore percussio condénans. Obseruemus exemplum hoc, quod nobis attulit dñs, & inspiciamus magnam iacturam, ingens que nocumentum, quod adfert superbia iniqua, & ne posthac aduersus quæpiam quamlibet impium insolescamus. Ecce quomodo Deus deponit superbos de se confidetes, & exaltat humiles qui nihil sibi fidunt, sed toti à Deo pendent. Quid de Amã assueri regis princlpe dicã: Is apud regẽ primus erat, a deo vt imperator soliu eius exaltaret super omnes principes, cunctique serui Assueri qui in foribus palatij versabantur flectebat genua & adorabant eum. Et quod plus ponderis habet, annulum quo utebatur, pro sigillo, illi fidit dicens. De populo age quod tibi placuerit. Quæ omnia in libro Hester comperta sunt. Atqui, tam insignis fuit eius præsumptio vt contra fas, delere penitus moliebatur, Iudeorum gẽtem.

Nota.

Heste. 3.

Pp 2

Vnde

Traſtatus

Vnde ſummi Dei conſilio factum eſt, vt
in cruce procera valde quam Mardocheo
parauerat, ipſe ſuſpenſus obiret. Mirabile
dictu, ex menſa regis conuiuia factus, ad
crucis ignominiam & ſupplicium deſcen-
dit. Mardocheus indutus honoratur veſte
regali, in equo regis vectus preceſo clama-
bat. Hoc honore dignus eſt, quemcunq;
rex voluerit honorare. Sic ſic rex altiſſi-
mus Deus ſuperbos deprimat, humiles,
& abiectos exaltare ſolet. Hinc ſcriptum
eſt. Sedes ducum ſuperborum deſtruxit,
& ſedere fecit mites pro eis. Idque de ſau-
lo rege ſuperbo deiecto, & Dauide humi-
li ad regni ſolui exaltato, intelligendum
Eccl. 10. nemo eſt qui ambigat. Nonne in libro iu-
dicum legimus, omnes potentes in eſebon
1. Re. 15. proſtrauerunt. Eſebon, ideſt cogitatio
meroris interpretatur. Et recte ſuperbi in
Eſebon degunt triſtitia & meſtitia affe-
cti, noctu ac die cogitantes, quonam-
modo ad maiora conſcendant. Minores ti-
ment ne aſcendant, maioribus inuidet,
& ſic non eſt pax vlla impijs, ſuperbis.
S. Aug. Diuus Auguſtinus lib. de virgini. inquit.
ſuperbia inuidiam parit, nec vnquam eſt
ſine tali comite. Nec abs re ſanctus Gre-
gorius. lib. 13. morali. reginam viciorum
omnium

omnium illam vocitat, quæ cum cor de-
uictum cœperit, mox quaſi quibuſdam du-
cibus vaſtandum illud ſeptem vitijs prin-
cipalibus tradit. S. Tho. 22. quaſt. 163. arti. 8.
hoc ſane peccatum ſunt prothoplaſti,
nam apperijt quoddam ſpiritale donum
ſupra menſuram ſuam, quod peculiare eſt
ſuperbie, vt lateſt oftendit ſanctus doctor.
22. quaſt. 163. ar. 1. vnde Auguſtinus ad O-
roſium ſcripſit. Homo elatus ſuperbia, ſua-
ſioni ſerpentis obediens præcepta Dei con-
tempſit. Luculenter ergo dictum eſt, ini-
tium peccati ſuperbia.

¶ Sed vt ad effectum incarnationis, hoc to-
tum referamus, de quo vaticinata eſt Dei-
para in hoc excellenti cantico, de phariſeis
& ſcribis ac ſacerdotibus, hæc depositio
potentium poteſt intelligi. Sedebant ſuper
cathedram Moysi & docebant populum
legem Dei, quibus ſaluator non vulgarem
pœnam interminatus eſt. Amen dico vo-
bis, auferetur à vobis regnum & dabitur
genti facienti fructus eius. Non quidem
ſpiritalē intelligentiam habebant legis, ſed
cortici literę herebāt ideo ſupue de ſe ſen-
tiebant. In cuius typo, ſacerdos Heli non
poterat videre lucernā. 1. re. 4. Imo de ſel-
la cadēs capta arca Dei obijt, quaſi finito
Pp 3 sacer

S. Tho.

Matt. 23

Matt. 22

Hebr. 7 sacerdotio. Quo translato, vt pulchre arguit apostolus, necesse erat vt legis trāslatio fieret. Itaq; illis ob superbiam illorū sublatis, ius erat, vt humiles piscatores exaltarentur, & principes super omnem terrā cōstituerentur. Hinc scriptū est. Radices superbarum gentiū arefecit De^o, & plātauit humiles exgentibus. Et illud. Iob. 12. effudit oppressionē super principes, & eos qui erāt oppressi releuauit. Quin & eosdē qui antea superbi fuerant Deus deiiciens, illos exaltat. Quod de Paulo superbo gestum legimus, Christus Iesus sua virtute eum prostrauit, vt erigeret, excecauit vt illuminaret. Saulum Deiiciens, Paulū sic euexit in sublime, vt vas electionis efficeret, vt porter nomen benedictū Iesu, corā regibus, & principibus, & filijs Israel. Nos ergo Christum oremus de mētibus nostris omnē superbiam depellat, vt humiles facti gratia sua, exaltet nos in die visitationis suæ.

¶ Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes.

¶ Esaias prophetarum eximius, quantum cōmodi, & vtilitatis messia: aduentum tādiu vidēs afferre, sese cōtinere nullatenus potuit, quominus plurimos incarnationis effe-

effectus nobis accurate indicaret. Omnis Esai. vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur. Et ruūt praua in directa, & aspera in vias planas. Et videbit omnis caro salutare Dei. Neminem latere reor, in sacra pagina, montem superbiam significare. Est quidem superbia peruersæ celsitudinis appetitus, beato Augustino testante, ideo montium altitudo, superbia turgidos & inflatos apte indicat. Vnde regalis propheta montibus Israel mala imprecatus est, rege Saule & Ionata à Philistim interemptis. Montes Gelboe, ait, nec ros nec pluua descendat super vos, vbi ceciderunt fortes Israel. Vbi palam ostendit, nomine montium elatos homines, quos demones insectantur vt trucident & dire interficiant. Et quoniam superbi rore & pluua saluari gratiæ indigni sunt propheta orat & orando vaticinatur, superciliosos homines expertes fore cuiusuis omnipotentis doni. Dicente beato Iacobo. Deus superbis resistit, humilibus autē dat gratiam. Hos nimirū pulchre valli similes dixit, nō ambulantes in magnis, nec in mirabilibus supra se. Cuius rei maxime cōsciū Dauid, in quodā psalmo dixit. Qui emittit fontes in cōuallibus inter medium Psal.

S. Aug.

2. Re. 1.

Nota.

Iacobi.

Ioan.

montium, pertransibunt aque. Ecce montes Gelboe relinquit aridos, qui disperdit superbos mente cordis sui, qui deponit potentes de sede gloriae suae. At contra, humiles exaltat & fontis limpidissimi suae gratiae irriguo, mirum in modum rorat & implet. Vnde in nouissimo magno die festiuitatis, fons ipse in templo clamabat. Si quis sitit veniat ad me & bibat. Sitiētes compellat, non ebrios vino honoris diuitiarum ve pestilenti. Nam vt virgo sancta innuit. Esurientes implet bonis saluator mundi, & diuites dimittit inanes. Montes Gelboe scilicet horret, & valles irrigat, vt frumento bonorum operū abūdēt. Miror quidē, imo nemo tā est tenui ingenio prādit⁹, qui mecum non admiretur, quā lepide, quamque perpolite alma Dei genitrix loquatur in hoc diuino cantico. Expolirio apud rethorū. li. rith. alud atque aliud dicere videmur. Itaque eandem rem dicimus, nō autem eodē, sed vario modo. Profecto, rem eandem dicere & eodē modo nō expolire sed auditorē obtundere est. Nunc ad rem. Maxime virgo Maria in hoc carmine nititur ostēdere messie aduentum proficuum esse hominibus. Atqui magnopere cupit ostendere

viam

viam quam ipse veniat ad nos, & nos ad illum perueniamus, quæquidem humilitas est: per hanc velut per scalam Deus descendit ad nos, vbi exinaniuit semetipsum formam serui accipiens. Hanc mirabilem virtutem potissimē in Maria respexit, vt ex ea homo factus nasceretur. Hanc denique nos vult discere ab illo commonefaciens suos sectatores, vt mites sint & humiles corde. Ecce quæ nam sint præclara generis nr̄i stēmata, nō auro argento ve exarata aut depicta, sed vt mites simus & humiles corde. Quas ob res Maria eandem rem dicens varijs tamen verbis superbiam quæ omnis peccati initium est, funditus conatur euertere, & humilitatem pectoribus nostris inferere. Quid aliud est superbos mente cordis sui disperdere, quam potentes de sede sua deponere? Aut quid aliud vult alma Dei mater nunc indicare, per diuites innanes relictos à Christo, quam quod de superbis & potentibus paulo antè dixerat, ceterum quos humiles prius appellauerat, nunc esurientes vocat, & hos bonis ineffabilibus, Deus qui diues est in misericordia, affluentissimē replet. Mirares quantum omnes sancti humilitatis virtutem, tum verbis tum exemplis nobis cō-

Pp 5 mēda-

S. Basil. medauerint. Beatus Basilius in admonitio-
ne quã fecit ad filium spiritalem ait. In om-
nibus operibus tuis humilia te corã Do-
mino, quia non erit gratum Deo quicquid
efficitur cum superbia: quod autem fit hu-
militer, acceptum est illi. Fili præ omnibus
humilitati stude, quod est omni virtu-
te sublimius, vt ad perfectionis fastigium
possis ascendere. Vir humilis Deo est simi-
lis, & in templo pectoris sui gestat eum:
Nota. Superbus autem cum sit odibilis diabolo
assimilatur. Humilis & si habitu videatur
vilissimus, introrsus gloriosus est in vir-
tutibus. Superbus verò, & si decorus vi-
deatur aspectu & clarus, sed tamen inuti-
lem manifestant cum opera ipsius, & per
hos incessus & motus dignoscitur eius su-
perbia, & verbis suis publicabitur illius le-
uitas. Cupit semper laudari ab homini-
bus, & virtutibus se prædicare gestit. Non
se patitur esse subiectum cuiquam, sed
semper primatum cupit, & ad maiorem
gradum se conatur erigere. Et quod meri-
tis obrinere non valet, ambiendo festinat.
Similc. Ambulat semper tumens, vt vter vacuus
& inanis, sunt nauis absq; gubernatore ia-
ctatur a fluctib⁹, ita & is circumfertur, in oēs
actus suos. Humilis verò è contrario ter-
renum

In Imaginac.

renum omnem respuit honorem, & vl-
timum se iudicat omnibus hominibus.
Nam si mediocris appareat in vltu Humili
eminens apud Dominum intuetur. Cum eas.
cõsummauerit omnia mandata Domini,
nil se fecisse testatur, omnesque virtutes
animæ suæ celare festinat. Nec te iustifi-
care velis cum ad orandum accesseris, ne
sicut Phariseus ex eas condemnatus. Me-
mento Publicani qualiter prose orauerit,
emulare eum vt veniam peccatorum tuo-
rum inuenias. Hæc magnus Basilius de
improba superbia fugienda, & de humili-
tate pro nostra virili capeffenda.

¶ Esurientes dicit gentiles, vt potè, non ha-
bentes scripturarum sacrarum suauiã pa-
bula, non legẽ aut mandata, quos impleuit
redẽptor noster bonis scripturarũ. At Iu-
dæos diuites, in lege & in mādatis Dei, emi-
sit foras, terrenã & caelestẽ Hierusalẽ ina-
nes. Nihil em habet, & si quid habere vi-
deantur. Vnde diuus Augustinus. Diui-
tes vocat superbos, qui se præ alijs abunda-
re existimant, & ij inanes ac vacui relin-
quuntur. Esurientes dicit illos qui se ve-
rò bono indigere agnoscunt, & hos bo-
nis replet. Nam quo minus de se sen-
tiunt, eo maiora dona merentur accipere.
O muta-

S. Aug.

Luce. 15

1. Re. 2.

Pfalm^o.

ô mutatio dextere excelsi, cunctis mortali-
libus tremendi, hæbrei olim opulenti, qui
fastidientes manna cælicû dicebant. Nau-
feat anima nostra supra cibo isto leuissi-
mo, quanquam cibus ille omne delecta-
mentum in se haberet, & omnis saporis
suauitatem, & pulchrè sapiens recenser, ij
porcorum siliquas esurientes appetunt, ina-
nes mendicantes ad fores Lazari. Extat iâ
vera illa prophetia, qua Anna Samuelis
mater in cantico suo deprompsit. Prius re-
pleti, præ panibus se locauerunt, & fameli-
ci, idest Gentiles, saturati sunt. Inanes igitur
dimissi sunt, spe sua frustrati, frustra ex-
pectantes Messiam, qui restituat eis regnû
Israel. Ad vesperam tamen conuertentur,
& famem pascientur vt canes & circui-
bunt ciuitatem, iuxta Dauid oraculum.
Quid hoc est, ad vesperam conuertentur,
nisi in fine mûdi vt Apostolus ait, reliquie
Israel conuertentur, vbi plenitudo gentiû
intrauerit? quod quidem luce clarius appa-
ret, parabola de nuptijs filij regis, & in
alia cena magna, ad quam inuitati, quam-
uis acciti, venire renuerunt, tunc impletæ
sunt nuptie, discumbentibus claudis & cæ-
cis. Nemo virorum qui inuitati fuerant gu-
stauerunt cenam illam.

¶ Cate

in Magnificat.

303

¶ Caterùm aduerte, quod diuitiæ maxi-
mè hominem in superbiam trahunt, qua
in re Apostolus idolorum seruitutem rectè Ephes. 5
auaritiã vocauit. Augustinus verò libro
83. q. venenum charitatis dixit esse cupidi-
tatem. Imò in Ecclesiastico scriptum est. Eccl. 10
Avaro nihil scelestius. Non quod sit maxi-
mum peccatum, cum maius delictum sit,
adulterum & homicidium, sed idèd gra-
ue piaculum dicitur, quia infimo bono a-
uarus subijcitur. Animam suam auarus ve-
nalem habet ait scriptura. Bona exteriora
infima sunt inter bona humana. S. Tho. 22.
q. 118. ar. 5. Diserte sanè & rectè quidam
Philosophus dixit. Nihil est tam angusti
animi, tamque prauum, quam amare pecu-
niam. Est etiam auaritia peccatum spiri-
tuale, quod completur in anima apprehen-
sione, dum auarus delectatur in hoc quod
considerat se possessorem diuitiarum. San-
ctus Gregorius lib. 31. moralium. & san-
ctus Thomas. vbi supra. arti. 6. Cum ergo
auari pleni sunt dolo & iniquitate, imò, a-
uarus quisque ille est de quo Ioannes. Tu Apoc. 3.
dicitis quia diues sum, & nullius egeo, &
nescis qui miser es, & miserabilis, pauper
nudus & cæcus. Ius est vt à mensa regis
summi inanes recedant ac vacui, tâquam
indi-

Tulius. 1
de offic.

Tractatus

indigni, qui bonis veris repleantur. Nonne
Elifcus propheta salubre consilium dedit
viduæ dicens? Pete tibi à vicinis vasa va-
cua. Quæ oleo impleuit gaudens & diues
facta est. Ad eandem imaginem Deus no-
ster pectora non plena honoribus, diuitijs,
aut oblectamentis carnis expetit, oleo gra-
tia suæ cupiens ea implere. Repleti sunt
Apo. 2. Apostoli Spiritu sancto, linguis igneis ap-
parentibus, eo quod esurientes orabant,
misericordiam Christi Iesu implorantes
indefessè. Tales sunt illi quos beare digna-
tur Saluator, quia esuriunt iustitiam. Bea-
ti inquit, qui esuriunt & sitiunt iustitiam
Mat. 5. quoniam ipsi saturabuntur. Ergo infæ-
lices qui esuriunt, & sitiunt, futilia bona,
honores labiles, & carnis sedè delectabi-
lia, quoniam huius modi, nunquam satia-
buntur in æternum. Quin auaro diuiti nò
absimiles facti, guttam aquæ petientes, in-
ter flammæ sulphureas cruciati, famæ &
& siti peribunt. A pauperes spiritu edent
Psalm. & saturabuntur & laudabunt Dominum,
qui requirunt eum, vt quam bene regius
psalter testatur.
Sacra- ¶ Caterùm de orthodoxis hoc exponi po-
euchari- test. Esurientes fideles qui ad altare sacrū
stia, accedunt, & pane illo viuo qui de cælo de-
scendit

in Magnificat.

304

scendit visitant, modo dignè accedant
dubio procul, bonis innumeris replentur.
Diuites verò qui addicti sunt diuitijs & se-
culi gloriam affectant, inanes eiiciuntur,
& vt alter Iudas, rei sunt corporis & san-
guinis Domini. Verum Apostolus hoc lo-
Corin. co fulgurat, in eo qui desides & pigri sunt,
neutiquam sese examinantes, antequam
sacro sanctam Eucharistiã accipiant. Pro-
bet autem seipsum homo & sic de pane il-
lo edant & de calice bibat. Non scrutari
presumat tam abditum sacramentum, sed
cum Iob dicat. Ecce Deus magnus vin-
Iob. 36. cens scientiam nostram. Quid ni, qui sa-
pientia patris est, cui nullus est finis, no-
stram sapientiam superet, & penitus e-
uincat quæ finita & propè nulla est? Ca-
ptiuantes omnem intellectum nostrum
in obsequium Christi, proclui hanc men-
sam regalem adeamus oportet. Nempe
qui scrutator est maiestatis oprimerur à
gloria. Sic oppressi sunt Hereticorum
cunei, volentes arcam Domini nudam
spectare, vt Bethsamitè, suo malo ma-
Leui. 6. gno fecerunt quòdam. Verum qui carnes
sacrificij tangebant, statim sacrificabatur.
Leniter tangens non curiosè interiora sa-
crificij scrutans sanctus abscedebat. Quo
inuolu-

Tractatus

inuolucro docemur fideles, reuerēter hoc
mysterium fidei venerari, fide & charitate
illud tractare, & in hospitium pectoris no-
stri reponere. Ob oculos illud habentes:

Eccle. 3 In omnibus operibus Dei, non sis curiosus.
Sed que præcepit tibi cogita semper. Ecce
dogma saluberrimum nobis traditum, ne
Dominus animaduertat in nos ira succen-
sus. In omnibus operibus Dei, facessat præ-
sumptio iniqua, abscedat curiositas hor-
renda. Maxime in hoc sacramento, quod
iure optimo Christus Iesus mysterium fi-
dei appellauit. Hic est calix sanguinis mei
noui & æterni testamenti, mysterium fi-
dei. Qui pro vobis & pro multis effunde-
tur, in remissionem peccatorum. Si ergo
mysterium fidei est, & fides substantia est

Hebr.

sperandarum rerum, argumentum nõ ap-
parentium, vt Apostolus clamat, par erit
vt tantummodo credamus, & charitate
accensi panem calicum hunc adoremus,
adorantesque edamus. Conscientiæ nostrę
seduli scrutatores simus, vt eam eliminan-
tes, per sacramentalem confessionem, nõ
contritione tenus, nos ipsos probemus. Ve-
rum aurum lapide licio probatur, an ve-
rum sit nec ne, & ad eundem modum cor-

Simile.

nostrum probari debet, contritione, con-
fessio-

in Magnificat.

305

fessione, nec nõ satisfactione. Alioqui non
impleti bonis gratiæ conuiuæ recedent,
sed inanes, & peiores effecti, iudicium sibi
manducabunt & bibent. Pinguis panis af-
fer est, & præbebit delicias regibus, dixit
Iacob. O panem cælestem, panem viuum
qui das vitam mundo. õ panem valde pin-
guem, in quo diuinitas & humanitas Sal-
uatoris nostri latent. Ibi sanè sub velami-
ne panis & vini, sub accidentibus eorum,
torus Christus adoratur, manducatur &
dulcedo mirabilis in suo fonte percipitur.
Pinguis est panis asser Christi Iesu, quem
qui dignè edit, habet vitam æternam, di-
cente Domino Qui manducat hunc panē
viuet in æternū. A deo pinguis est, vt nedū
viuis sit sacramentum, sed etiam mortuis
& in purgatorio cruciatis sit sacrificium,
quod alijs sacramentis non contigit. S.
Thomas 3.p.q. 83.ar.1. Quæ nam lingua
narrare poterit pinguedinem & delicias,
quas Deus omnipotens in hoc sacramen-
to abscondit? Sed quibus eas largitur? V-
tique regibus, non mancipijs qui seruiunt
mundo, diabolo, aut carni. Reges sanè illi
sunt, qui animæ suæ potentias rectè guber-
nare solent. Qui proprijs passionibus viri-
liter imperant, uec succumbunt vnquam,

Gene. 4

Q Qui

Qui corpus suum pœnitentię legibus subiiciunt. Qui tandem quotidie crucem suã portant, cum carne sua manus conferunt. Ijs regibus rex ille optimus Christus, delicias spirituales imperiũre dignatur, ita vt ab altari sancto recedentes, cum Psalmographo ouanter concinant. Quam magna est multitudo dulcedinis tuę Domine, quam abscondisti timentibus te. Et rursus cum sponsa canant. Comedi fauum meum cũ melle meo. In fauo aliud cera, aliud verò est mel. Sic in Christo, alia est humanitas quæ in ventre virginis Mariæ per Spiritum sanctum concepta est, alia verò diuinitas filij Dei, quæ melli aptè comparatur. Veruntamē vna est persona cui vnita fuit humanitas, & illa diuina. Quam ob rem hoc sacramentum benedictum, pulchrè fauo mellis adaptatur. Esurientes accedamus, vt tot bonis impleamur, & hoc melle degustato, cum Ionatha dicamus. Vos vidistis, quia aperti sunt oculi mei. Aperiẽtur subinde oculi nostri, vt nos ipsos agnoscamus, agnoscentes humiliemur, humiles effecti magis ac magis esuriamus, cupiamusque rursus hoc mellitum manna edere, cuius degustata dulcedine, confestim decipit omnis caro.

1. Re. 14

¶ Susce

¶ Suscepit Israel puerum suum: recordatus est misericordiæ suæ.

¶ Apertius Virgo sancta, de Christi Iesu aduentu nunc loquitur, tam ingens donũ tamque magnum beneficium, non meritis nostris, sed misericordiæ illius ascribẽs. Eam ob rem ait, suscepit Israel puerum suum, ob id quod recordatus est misericordiæ suæ. Hinc sanctus Augustinus. Suscepit filius Dei Israelẽm, veluti medicus ægrotum, vt sanaret, dicente Esaia. Verè languores nostros ipse tulit & infirmitates nostras ipse portauit. Idque Matthæus exponit de miraculis, quæ Saluator noster pertrauit in illo populo. Itaque non modo de salute animarum sed de corporum incolu

S. Aug.

Esa. 53

Baruth.

¶ Qq 2 bca-

Ioan. 1

S. Ber.
ser. 68.
super
canti.

Nota.

Tractatus

beatus Ioannes. Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Moras traxit apud nos vnicè amans fratres, quos vt alter Ioseph hac & illac pergens quærebat. Delicias suas existimans esse cū filijs hominū. Mira & satis stupenda Christi Iesu dignatio, in vinculis charitatis trahere nos ad se conabatur, & delicias suas reputat nobiscū esse. Quo ipsi thesaurum pretiosum, & delicias nostras putemus cum illo esse, eū effulsimè amando, toto corde illi adhaerendo, cum sponsa diu noctuque decantem? Dilectus meus mihi, & ego illi. Ipse mihi intedit, prospiciens per fenestras, respiciens per cancellos. Et ego illi intendo visibilibus rebus cunctis post habitis, & eorū quæ retro sunt obliuiscens, ad ea quæ anteriora sunt me iprū extendens. Dilectus meus mihi & ego illi, incompletus sermo est, nā reliqua subripuit, vehemens dilectionis affectus. Dilectus meus mihi margaritum pretiosum, gemma vernans pulcherrima, & omne bonum. Ego illi columba dilecta, speciosa valde in oculis eius, thesaurus incomparabilis, quem cruore suo redemit. En quanto amore Israelem suscepit Saluator. Captiuum inuenit & liberauit potenter de manu hostili diaboli imò non Israel

in Magnificat.

307

Israel inuenit, sed Israel ipse fecit, paradisi ianuam sanctis referans obiens in cruce. Quid amplius potuit vinee suæ facere & non fecit? Suscepit nos qui Israel sumus, vt sanctus Apostolus contestatur, & gratanter suscepit christianos omnes in suam tutelam, vt ad dexteram patris sedens, angelorum cuneis, & sanctorum omnium satellite stipatus, vnicam hanc sponsam ecclesiam tenere diligens, Saulo eam deuastante defensaret, turareturque. Bone Deus, quanta cura, & solertia sponsus, sponsam suam ecclesiam custodiat, non dormitans neque dormiens qui custos est Israel. Exiuit Saulus leonis instar tumens, & spumās minarum & cedis in fideles Domini. At Christus Iesus non angelum mittens, sed ipsemet ex alto veniens, dirum ecclesie vastatorem Saulum prostrauit, luce circumfulciens eum, & dicens. Saule Saule quid me persequeris? Et rursus. Ego sum Iesus Nazarenus quem tu persequeris. O nos beatos qui talem habemus defensorem, omnipotens protector nobis adest, nequaquam despondeamus animum. Surgant turcæ, Sarraceni sequant, impostores malorum hæretici comminētur, Christus Iesus dux & rex noster est, nō trepidare fas

Acto. 9

Nota.

Qq 3 erit.

Tractatus

erit. Verum si Deus est pro nobis, ut verè est, quis contra nos? Sed ut lucidius videamus qualiter suscepit populum christianum verum Israellem, Mosem tantisper audiamus. Sicut aquila prouocans filios suos ad volandum, & super eos volitans, assumpsit eos in humeris suis. Quàdoquidem si hoc dictum est de populo illo, qui typus & umbra erat huius populi christiani, ob id quod Dominus illum eduxit in manu valida torpatris portetis, colūna ignis duce, & mari rubro diuiso. Multo melius de nobis orthodoxis hoc locum habet, quos Saluator mundi non alieno sanguine, sed proprio effuso, nec primogenitis interfectis, sed patris caelestis vnigenito occiso nos è manu Pharaonis Satanæ potenter liberauit. Enim vero si manna caelico populum illum quadraginta annis, in squalenti deserto pauiuit Dominus, nos autem præcellentiorum panem habemus Christum Iesum, qui panis viuus est de caelo descendens, quo pascerimur quotidie reficimur, & eo mirum in modum oblectamur. Quid multa? Illi quadraginta annis manna illo vescabantur, nos verò ad finem mundi vsque, hoc mirabile & verum manna possidebimus. dicente Domino ac pollicente. Vobiscum enim

Deut. 31

Exo. 16

in Magnificat.

308

enim Iesum vsque ad consummationem Matth. sæculi. Velut aquila Saluator noster ex patris sinu aduolans, in vterum facerrimæ matris veniens nidificauit. De quo iterum volans diuersa terrarum climata perlustrans, multa edidit miracula, prædicans regnum Dei. Et super nos volitans ad ætherea bona obtinenda multipharie multisque modis inuitauit. Quod præcepta salubria dedit, quorū consilia nobis reliquit, tum de paupertate spiritus, tum de virginitate, & obedientia differens, tot vocibus nos commone facit, ut altius volumus, temporalia & fugacia bona aspernantes, & quæ æterna & vera sunt bona, toto pectore amantes. Assumpsit nos in humeris suis aquila hæc grandis magnarum alarum, & longorum membrorum ductu, veniens ad libanum, id est, ad virginem candidam & omnis peccati expertem, quando nostram induit naturam, & calamitates nostras experiri voluit. Tunc ouè errantem inuenit beneficus ac pius pastor, & in humeris suis locauit, ægritudines nostras vltro sustinens. Idem sua mirabili erga nos dignatione commotus, nedum pondera delictorum nostrorum, quamlibet grauiat

Q 4 tulit,

Luca.

Ioan. 19

Mar. vi.

rulit, sed quo d maiorem adfert stuporem, gaudens & ouans, ad suarum ouium caulas eam reduxit, & inter caelestes spiritus eam collocauit. Ad haec, Saluator nos aded misericorditer suscepit, aded benigne amplexatus est, vt baiulas sibi crucem exeret in Caluariae locum, vbi extendens brachia in cruce affixus fuit & eleuatus, nos fideles ad volandum prouocans, vt post hac nihil terrenum appetamus. Denique, vbi in cruce obiens descendit ad sinum Abrahæ, & patres omnes beavit, vbi resurgens gloriose de morte & mundo triumphauit, mundi regina Maria, & discipulis cernentibus ascendit super oes celos, captiuam secum ducens captiuitatem, nonne vt aquila suos filios prouocauit ad volandum? Quocirca Apostolus clamat. Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextra dei sedens. Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. O nos felices si vbi est corpus illic & aquilæ comorantes, quæ infima & nulla sunt penitus despiciamus. Vbi Christus est sit mens & hic erit requies, ait gloriosus Augu. De vtroq; Israele canit nunc alma virgo. Suscepit Israel puerum suum, quippe quæ tanquam orphanus operatur

operat destitutus. Suscepit puerum, vt cresceret in virum perfectum in plenitudinem gratie Christi. Suscepit illum Israel sacrificijs & ceremonijs seruientem, graue iugum legis portantem, quod quidem, vt Petrus Acto. 15 profitetur, nec nos nec patres nostri portare potuimus. Plane nisi puer tunc Israel esset, quæ vmbatica erant habens, non apostolus dicere ausus fuisset. Cum essem paruulus cogitabam vt paruulus, loquebar vt paruulus; quando autem factus sum vir euacuauit ea quæ sunt paruuli. En paruulus erat in lege veteri, caremonias legis mordicus obleruans. In lege noua factus fuit vir perfectus, euacuans & abijciens quæ erant paruuli. Quod Deus optimus non meritis nostris exigentibus, sed misericordia morus fecit ideo sequitur.

¶ Recordatus est misericordiae suae. Nulla Text. obliuio in Deo cadere potest, sicut nec, zelus, aut ira, aut odium. Deus nanque spiritus est, apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio, teste Iacobo. Quod autem Esau odit, & Iacob eligit, & de se loquens inquit, ego sum dominus Deus tuus fortis zelotes, ad effectus re ducenda sunt omnia, quos nostræ passionnes operantur in nobis. Hinc in psalmo legitur

Q q 5 gimus

Mala. 1.

Exo. 20

Tractatus

Sapient. gimus. O disti omnes qui operantur iniquitatem, & rursus in libro Sapientiae habetur. Nihil odisti eorum quae fecisti. Ecce si mul amat peccatorem, in quantum est homo, qui factura & opus Dei, odit peccatorem ob peccatum, quoniam peccare deficere est. At qui, irascenti proprium est vindictam sumere, Deus tunc odio habet iniquos, & in eos excandescit, quando aliqua poena eos plectit. Amat igitur peccatorem & odit eum, amat naturam, horret culpam.

S. Tho. S. Tho. i. part. q. 20. artic. 2. Verum quia recordari alicuius rei est ante oculos mentis ipsam ponere, Deum recordari misericordiae suae dicimus, non quod aliquando eius fuerit oblitus, sed quia quod olim promiserat opere adimplevit. Spondit Abraham & semini eius quondam pater, se daturum nobis filium suum, ut statim tractabimus versu sequenti, eam ob rem virgo sancta ait, Recordatus est misericordiae suae. Vbi advertendum, quod misericordiam vocat, & quidem scire, opus ineffabile incarnationis, in quo summopere misericordia summi numinis splenduit. Zacharia acclamavit. Per viscera misericordiae dei nostri

Luca. i. in quibus visitavit nos oriens ex alto. Nempe in cunctis Dei operibus necesse est, ut simul iustitia

super magnificat.

iustitia & misericordia sint. Iuxta illud uniuersae viae domini misericordia & veritas. Imo opus iustitiae praesupponit opus misericordiae, & in eo fuit datur. Non quod misericors sit Deus habens miserum cor ut nos, nec tristatur in miseria nostra, sed quia operatur ad depellendam miseriam nostram, ideo misericors & miserator nusquam non in sacra scriptura vocatur. Verum quia peccatum ad ea & quaecunque alia scelera, quae saluam misericordiam suo sanguine deleuit, magna erat nobis misericordia, magnam misericordiam nobis contulit Christus Iesus, veniens in hunc mundum. Viscera suae pietatis vehementer nobis palam fecit homo factus, crucis patibulum ascendens. Quia propter, lancea latus eius apertum cernimus, ut per lateris sacri vulnus, pateant charitatis immensa viscera. O nos felices, si posthac ut Ephraim cor minime haberemus. Ephraim sicut columba seducta non habens cor ait propheta. Haec seductio sapientia sanctorum est, philosophia caelestis, qua maxime opus habemus ut re ipsa comprobatur, sic corda nostra in Christi corde collocentur, ibique ut cera ante ignem suae charitatis liquefiant, liquefacta vero, Christo Iesu sint vnica. Qualis erat Paulus quando dicebat. Quis nos separabit

S. Tho.
i. p. q. 21.
arti. 4.

Misericordia
nobis est
christi.

bit

Tractatus

bit à charitate quæ est in Christo? An gladius? an persecutio? An fames? an mors? Violentæ charitatis vox ea est, quæ maximam fiduciam præ se ferre assolet. Nos vero nullatenus misericordiæ quam ostendit in nos saluator obliuiscamur, ne forsitan conquestus de nobis dicat. Populus meus oblitus est mei diebus innumeris. Recordatus ipse misericordiæ suæ, recordemur & nos pietatis eius quam nobis dedit, quâdo nos inuifere dignatus, in hoc tetro carcere in quo eramus, multimodis catenarum astricti. Ille pollicitationis suæ immemor non fuit, fas erit vt nos misericordiæ suæ magnæ iugiter nemo res simus, ei vt ius est, gratias agentes.

Ier. 2.

¶ Sicut loquutus est ad patres nostros Abraham & semini eius in secula.

Psal.

¶ Quam sit Deus optimus verax in adimplendis promissis regalis propheta nobis ostendit in quodam psalmo. Fidelis Deus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis. Verum dominus fidelis est in verbis suis nihil promittens, quod nõ fidelissime adimpleat, & hoc in tempore suo, neque falsum quicquam loqui porest qui veritas æterna est, & maxime omnium horret

super magnificat.

312

horret mendatium. Quod vero Hebraicè habetur. Iustus est dominus, eodem pertinet, nam fidelitas & iustitia sorores sunt indiuisæ. Sanctus & immaculatus est, in omnibus operibus suis, quoniam irreprehensibilis in omnibus quæ ab initio operatus est. Ita vt nemo possit iure eum arguere, dicens quare fecisti hoc? Aut quid causæ est, quod non fecisti hoc? Vbi sanctus Augustinus. Omnes sancti in tribulationibus suis, prius iustitiam eius laudauerunt, & sic beneficia petiuerunt. Prius dixerunt iustum est quod facis. Sic rogauit Daniel, sic alij sancti. Iusta sunt iudicia tua, bene passi sumus. Non dederunt ei iniustitiam, flagellatorem laudauerunt, & sic cibantem senserunt, quia iustus est dominus & fidelis in omnibus operibus suis. Huc alludit, illud saluatoris dicentis. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Quin & in psalmo habetur. Quæ procedunt de labijs meis non faciam, irrita. Laudat nunc beata Maria Deum, & veracem prædicat, qui quæ vt quodam pollicitus est prophetis, sic opere adimpleuit, præbens filium suum messiam nobis, qui nos eriperet de hoc mundo nequâ, & de manu diaboli liberaret. Et hæc vel maxima sanctorum di

Danie.

Psal.

Amos. 3 re arcana dignatur. Vnde scriptū est. Non faciet dñs verbū, nisi reuelauerit secretum suū ad seruos suos prophetas. Meminit Abrahamā quoniā ei facta est repromissio messie, non semel sed sepe, vt perspicuum est. Gen. 18. & 21. potissime. c. 22. in semine tuo benedicetur omnes tribus terre. Quod exponēs apostolus ait. In semine tuo, nō in seminibus quasi in multis, sed in semine tuo quod est Christus. Mirabile dictū. Nominari voluit, Deus Abrahamā, & Deus Isaac, & Deus Iacob, propter cōsum matā in eis

S. Basil. virtutē, quasi qd precipuū accedēs ad maiestātē suā. Vt pulchre S. Basilus notat. li. 1. contra eunomiū. Ceterū honorauit illū, & non vulgarem reuerentiā ei dedit, patrem ipsum appellando. Quem apostolus

Rom. 4 bene merito patrē fidei nostrę vocat. Sub hac, virgo Deipara vt erat humilis corde, omnes miro prosequatur honore. Enim vero supbia stulta, ab hominibus honorari vult, & nemini honorē tribuit, quod in superbo Amā principe regis Assueri notum

Hestc. 3 cernimus. Omnes ei in palatio regis flectebant genua Mardocheo excepto. Quā ob rē iratus miser Amā, quiescere nequibat, imo debacchar, comedere aut somnū capere

pere non poterat. O superbia pessima, fera immanissima, quę tui appetitores crucias, ac misere cruentas. At contra humilitas, quosuis exaltare conatur, de omnib⁹ benemereri studet, omnes superiores arbitrat. Patrē appellat Maria Abrahamā quāuis filia, Sanctior ac nobilior sit suo patre. In humilitate superiores inuicē arbitrātes ait **Phil. 2.** apostolus, Philippē sib⁹ scribens. Nā potest aliquis reputare in proximo aliquid boni esse, quod in se nō habet. Vel aliquid mali esse in se quod in alio nō est, ex quo potest ei se subijcere per humilitatē. **S. Tho. 22. q. 151. arti. 3.** Maria virgo, nec aliquid mali in se videbat, nec aliquid boni in altero agnoscebat, quod in se ipsa non inspiceret, aliqui nō assereret se magna accepisse, à Deo omnipotēte. Fecit mihi magna qui potens est dixit, in hoc suo cātico. Et rursus apostolus ait. Vt sciamus quę à Deo donata sunt **1. Cor. 2.** nobis. Nū Paul⁹ agnouit dona Dei sibi collata, & Maria mater Dei ignorauit? Sane ipsa altius & acutius charismata sibi elargita intellexit, quā omnes sancti. Nihilominus humilitas suapte natura, reuerentiā respicit quā homo subiicitur Deo, & ijs quę sunt Dei. Eas ob res, quia Abraham elect⁹ fuit a Deo, & ex semine illi⁹ messias iam

Pfal.

Ioan. 1.

Text.

super magnificat.
iam carnem acceperat, patrem illum voca-
uit, docēs nos sanctos viros & amicos Dei
magno habere honore. Quod stulta hære-
ticorum procacitas sustinere, nostra hac tē-
pestate non vult. Huc attinet illud psalmi.
Mihī autem nimis honorati sunt amici tui
Deus. Mihī seruo tuo & filio ancillę tuę,
mihī inquam, quem miro gratiæ tuę radio
illuminare dignatus es, non utcunque sed
valde amici tui, absque defectu, aut conten-
tione, honorati sunt. Quinimo eos magno-
pere reuerebor, inuocabo atque laudabo,
quoniam amici tui sunt, quibus arcana tua
reuelasti, & quia filij tui, & hæredes regni
caelestis. Iuxta illud potestatem dedit eis fi-
lios Dei fieri, ijs qui credūt in nomine eius.
Et iterum Paulus. Quod si filij & hæredes,
hæredes quidem Dei, coheredes autem
Christi, si tamen compatimur, vt conglo-
rificemur.

¶ Et Semini eius in secula. Filius tanti pa-
tris fuit rex Dauid cui dominus dixit. De
fructu ventris tui ponam super sedem tuā.
Quibus verbis messiā nasciturum ex pro-
sapia eius Deus indicauit. Vnde iure filius
Dauid tam ab hebræis, quam à muliere
cananę saluator noster vocatus est. Hinc
generationem Christi retexere cupiens,
Matthæus

Matthæus sic orsus est. Liber generationis Matth. 1.
Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham. Se-
men Abraham vocat non omnes, sed imi-
tatores eius qui fide & charitate vestigia tā
præcellentis parentis sectati sunt. Non om- Rom. 9
nes qui ex Israel, hi Israelitæ, neque qui ex
semine sunt Abraham, omnes filij Abraham.
Sed qui filij Dei sunt astinantur in semi-
ne. Et ad Galatas. Qui ex fide sunt ij filij Galat. 3.
sunt Abraham. Nec alio spectat, quod sal-
uator persequutoribus suis dixit. Si filij A-
brahæ estis opera Abraham facite. Et non-
nihil duriuscule loquutus inquit. Vos ex pa-
tre diabolo estis & voluntatem eius vultis
adimplere. Ad eandem imaginem parum
refert, si nos nomine præcellenti gaudea-
mus, si duntaxat nomine Christiano glo-
riantes Christi Iesu opera, charitatemque
nullatenus imitemur. Quid obsecro refert,
si fidem tantum habentes, fidei opera non
habeamus? Veh illis de quibus apostolus
ait. Dicentes se nosse Deum, factis autē ne-
gant. Fideiis es, inuiolatā ecclesię fidē pro-
fiteris bene agis, at mādāta Dei cui credis Nora.
non seruas, ore Deū laudasti, & opere ne-
gasti. Si ergo de nomine mirifico Christia-
no te iactas, da operā vt quāprimū mādā-
tis Christi Iesu obedias. Alioqui oraculum

R r sancti

Apoc. 3. sancti Ioannis terrificum audi. Nomē habes quod viuas & mortuus es. Nec absimiles illi erant, qui inaniter efferebantur dicētes. Nos filij Abraham sumus, & nemini vnquam seruiimus. Ij nimirum nihil minus quā liberi erāt, quique suis passionibus obedientes, tot turcis inserviebāt, quorū vitij obtemperabant. Testante beato Ioanne. Qui facit peccatum seruus est peccati. Quin quavis seruitute hęc atrocior & seuior est. Sequitur, in secula. Bis mille anni transiere, ab Abraham vsq; ad Christum, in quibus Deus clemens, nō tacuit, quomīnus sanctis prophetis, aduentū messie De^o reuelarit. Quod quidem adeo notum est sacris literis candidato, vt nullatenus probatione sit opus. Alioqui tam ardentē, Esaias, Ieremias, Daniel, alijque prophete non clamarent obnixe exorātes, messie tā expectatum aduentum. Nōnulli verbum illud in secula, ad verum Israel referūt, qui nos sumus. Et quoniam nūquam deficiet populus Christianus, id promittente Christo, quādo Petro dixit. Super hęc Petram edificabo ecclesiam meam & portē inferi non praualerunt aduersus eam. Inferorū portē tyranni, demones, hęretici, delicta queq; animas fidelium interficientia sunt, & hęc

Text.

Mat. 16

ruper magnificat.

31-9

hęc nil poterunt cōtra ecclesiam sanctam Romanam, vt eam consumere queant. Quod maximū solatiū nobis adfert. Idq; vaticinio Hieremie probari potest. Si defecerint leges istę, quas posui soli lunę, & stellis, diei & mari, tunc & semē Israel deficiet, vt non sit gens coram me cunctis diebus. Neutiquam de Israel secundum carnem hoc intelligi oportet, nam cum saluator in propria venit sui cum non receperūt. Quam ob rem, ipse par pari rependēs, dimisit eos secundū desideria cordis eorum vana, & transtulit se ad gētes. Ideo vsq; ad seculi finem, nobiscum Christus erit, suā sponsam gubernans atq; defendens. Quo vel maxime conducit sententia Basilij ma^gni. Semen autem dixit Dei genitrix, nō tam carne quam fidei vestigia sequens, cui aduētus saluatoris in secula promissus est. Cui dicto alludit glossa dicens. Quia ipsa promissio veritatis & hereditatis, nullo clauditur fine, vsque in finem seculi credentes non deerunt, & beatitudinis gloria erit perennis. Hęc omnia prophetarum sedula indagatrix alma virgo, in hoc mirabili epithalamio cecinit, nedum hęc sed pleraque multa latent, quę paruitas nostra nec delibare meruit. Quisquis lōge prestā

Rr 2 tiora

Iere. 31.

S. Basil.

Summa

tiora super hoc canticum virginis sacre vide
re cupit doctorum sanctorum fontes lim-
pidissimos adeat, e quibus ruditas nostra
quae dicta sunt haecenus pro modulo suo
hausit. Nunc cōpendio ac lummatim colli-
buit, quae fusius enarrata sunt recensere.

¶ Summa huius praecellentissimi Deiparae
virginis cantici.

¶ Quos ecstáticos excessus passa fuerit al-
ma Dei mater Maria, & quas delicias spi-
ritus degustarit, quando hoc canticum in-
numeris sacramentis exuberans in laudem
omnipotentis Dei decantarit, opis nostra
non est indagare aut scire. Scier tamen vel
aliqua ex parte, qui orationi & contempla-
tioni addictus, tota intellectus sui indagi-
ne, virginem Deiferam inspexerit, spiritus
sancti opera grauidam, absque grauedine
matrem sui creatoris & nostri effecta, mi-
nisterio atque dignitate super seraphim eue-
ctam. En venter meus sicut mustum absque
spiraculum, quod lagunculas nouas disrup-
pit aiebat, cum Helio. Plena sum sermoni-
bus, & coarctat me spiritus vteri mei, lo-
quar & respirabo paululum. Sane spiritus
sanctus quo erat plena Maria eam coar-
ctabat, ita ut tacere nequiret, quo minus
corde & ore magnificaret eum, qui tanto-
pere

Iob. 31.

Virginis cantici.

315

pere illam magnificarat, & in matrem sua
delegerat. Et quoniam memoriam abun-
dantiae suauitatis Dei eructant sancti, & iu-
stitia eius exultant, ceu cōfestatur regius pro
pheta, sancta Dei genitrix, ut pote dulce-
dine Christi Iesu referta, ex illa abundan-
tia eructare cepit hoc verbum bonum,
verbum mirificum, verbum omnigena o-
doramentorum fragrantia redolens. Vti-
nam Deiparae precibus, vel guttulam dul-
cedinis huius oceani vastissimi, delibare
nobis contingat. Ait ergo Maria domina
nostra & angelorum regina.

¶ Magnificat anima mea dominum. Vita Text.
mea in hoc tota est, sensus & actus meus,
hunc habent scopum, ut pro virili dominum
magnificent, quem omnes creature sem-
per collaudant, & toto glorificant nisu.
Quod si rex terrae quispiam, vel imperator
Romanorum, honore dignus habitus est, iux-
ta illud, Deum timete regem honorifica-
te, quanto amplius rex regum & dominus
dominantium, necnon & totius mundi im-
perator Deus, honorandus & modis om-
nibus magnificandus erit? Non linguam
nostram magnificemus ut improbi, quos
redarguit Dauid, non inquam nomen no-
strum in terra exaltare conemur, velut
R r 3 turrim

ps. 144.

1. Petr. 2.

Summa

turrim Babel extruētes, malo suo magno. Non vt Pharisæi magnificemus simbrias philacteriaque longe lateque dilatemus. Quin potius cantatricem nostram Mariam imitantes eo tendant nostra studia, illo pergant nostri conatus, vt diu noctuq; Christum Iesum laudemus, laudantes & illi seruiamus, seruiētes vt par est, tum corde tum etiam ore & opere misericordiam eius, sapiētiā & potentiam magnificemus. Plane in nobis magnificatur, Augustino teste, dum magnum eum predicamus, dum imago illius in nobis, contagione peccati mortalis nō fœdatur. Imo intellectus fide integra, voluntas charitate flāmigera, memoria spe firma, mirum in modum roboratur, & sole ipso lucidior efficitur. Tunc calēsti gaudio mens persufa dicere potest.

Text. ¶ Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Ne frustranea & inania, nostra gaudia sint, vt impiorum esse assolent, ex diuitijs, honoribus, & carnis oblectamentis falso gloriantes, ac iubilantes, docet nos omnes fideles, pia mater Dei, in quo vnō nos latari ac sumēnē gaudere oporteat. Letantur scelerati pro dolor, sed quando; nempe cum malefecerint, &

proc 2

Virginis cantici.

316

procaciter exultant, sed in rebus pessimis. Nec pudet eos peccati, quod vel maxime abominari decebat. Quin vt Sodoma delictum atrox suum prædicauerunt, deuorātes plebem domini, & suo exemplo animas deuastantes, quemadmodū vltimis suspirijs citharædus rex deplorat. Nonne sciunt omnes operantes iniquitatem, quia deuorant plebem meam sicut escam panis? tales sunt, qui etsi fidem habeant, fidei opera sancta non habent. Tales infideles, & hæretici, cuius lethalis doctrina vt cancer serpit, qui impudenter letantes, ouantesque in pessimis operibus peccudum more viuētes, libertatem euangelicam appellāt, quæ vera & misera diaboli seruitus est. At Maria virgo, omnium sanctissima, ac prudentissima exultat in Deo salutari suo, ac nostro, quem circumualatum gestabat in vtero. Ipse plane angelorum est gloria, ipse sanctorum omnium expectatio & lætitia, cuius presentia quamuis post parietem nostrum latitans in aluo virgine inclusus, totam Zachariæ domum lætificauit. Nimirum Luca. 1 eo aduentante, & matre illius benedicta Elisabeth salutante, præcursor in ventre matris suæ exultauit in gaudio, iubilās &

Summa

tripudians de aduentu saluatoris. Gauisa
insuper est Elisabeth que spiritu sancto ple-
na, mirum in modum Deiparam lauda-
uit. Gausus est Zacharias, qui afflatus di-
uino spiritu, mira prophetauit. Quid plu-
ra. Angeli exultates, eo nato, gaudium ma-
gnum pastoribus pannosis nuntiauerunt
cantantes gloriam Deo, & pacem homi-
nibus bone voluntatis predicantes. Dica-
mus & nos, & corde dicamus. Gaudens
gaudebo in domino, & exultabo in Deo
Iesu meo. Fœlix qui omne mundi gaudiũ
respuir, in Deo salutaris nostro exultans &
in eo duntaxat gaudens.

¶ Quia respexit humilitatem ancille suæ,
ecce enim ex hoc beatã me dicet oēs gene-
rationes. Viã qua sit eũdum, & scalam qua
sit ascendendum, in æthera virgo sacra no-
bis palã facit. Superbia angelos e celo de-
iecit. Iuxta illud, vidi satana tanquã fulgur
de celo cadentem. Superbia protoplastos,
de paradiso expulit, & in hac calamitosa
lachrymarum valle locauit. Verũ cum ex-
celsus sit dominus & humilia respiciat, vt
exalter. E contrario alta à longe congno-
cat vt deprimat, respexit humilitatem Ma-
rie, ob quam electa est à Deo, vt mater
effret sui patris. Quas ob res omnes ge-
neratione

Luce. 2.

Luce. 10

Virginis cantici.

317

nerationes iure optimo illam beatam præ-
dicant. Fideles in terra, etiam Sarrace-
ceni laudant, virginem permanisse, etiam
pessimus Mahumetus in suo alchorano af-
ferit. Iudæi, & turcæ, omnes Mariam be-
nedictam ac fœlicem appellat. Nec angeli
id tacere queunt in celo. Humiliemur sub
potenti manu Domini, vt nos exaltet in die
visitationis, certò certius scientes, quod om-
nis qui se exaltat humiliabitur, & omnis
qui se humiliat exaltabitur.

¶ Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius. Gratiarum actio hæc
est, in qua alma virgo magna dona sibi à
Deo impesa subindicat, Ingratitudo tam
est inuisa, & Deo infesta, vt nihil magis ipse
abhorreat. Eam ob rem philosophi pe-
rierunt, quoniam cum Deum cognouisset
non vt Deum glorificauerunt aut gratias
egerunt. Populus Israel quem ingrati-
tudinis noxa, heu, inuoluit, igne caelesti punitur
& serpentium morsibus cruciatur. Quin
& Saluator vbi decem homines, sua mira-
bili beneficentia à lepra mundauit, vno
duntaxat redeunte, & gratias ei agente,
miratus ait. Nonne decem mundati sunt?
& nouem vbi sunt? Quo facto erudimur,
perpaucos fore Deo gratos, quam plures

R r s verò

Nota.

Textus.

Summa

verò ingratos. At qui magna esse quæ accēpit à Domino, maria virgo indicat, quæ tamē fuerint & quanta, nō explicat. Ratio, quia vel innumera sunt idēdō silet, aut contemplationi nostræ relinquit adnumeranda. Magnum quidem fuit eam ab omni la-be peccati præseruare, ita vt originalis culpa eam non tetigerit vnquam, quod nulli hominū contigit, qui ex propagatione patris & matris genitus est. Magnum valde vt virgo permanens filium Dei generaret, & ederet nobis. Magnum vt obiens eam suscitaret super angelorum choros, & collocaret. Hæc & alia multa id genus Christus qui potens est vnice dilectæ matri suæ fecit ditans eam muneribus insolitis.

Textus

¶ Et misericordia eius à progenie & inprogenies timentibus eum. Amplissimā summi numinis misericordiam nobis graphice depingit. Quippe quam ob oculos semper habeamus oportet, dicente Hieremia.

Treno.

Misericordix Dei, quod non sumus con-sumpti, quoniam non defecerunt miserationes eius. Hæc misericordia, ea est quæ attingit à fine vsque in finem, disponens omnia suauiter, veluti scriptura sacra testatur, de sapientia Deiloquens. O suauitatem

Virginis cantici.

tem mirabilem, o summi Dei misericordiam stupendam. A deo suauiter Deus optimus salutem nostram disposuit, vt vni-genitum suum nobis daret. Quin & proprio filio non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit illum. Quid hoc dono dulci? Quid sacratius, aut salubrius? In funiculus A dam, ait Dominus, traham eos, in vinculis charitatis. Beneficia elargita A dæ quãlibet magna velut funiculi erant, si collata sint, ijs fortissimis dilectionis vinculis, qui bus nos irritire, & ligare Christus Iesus vehementer nititur. Hinc diuus Bernardus. Super omnia reddit te mihi amabilem Domine Iesu, calix quem bibisti, opus redemptionis nostræ. Hæc misericordia tam ingens, à progenie & inprogenies diuagata est, à principio mundi vsque in finem efficaciam habet, nã Saluator mundi agnus occisus est ab origine mudi, quæ contemplatus est beatus Ioannes in Apocalypsi. Mors eius præuisa vt theologi aiunt, virtutem habuit in priscis patribus, in qua poenitentiam agentes saluifaciti sunt. Et idēdō ait timentibus eum.

Osc. II

S. Ber.

Apo. 13.

¶ Fecit potentiam in brachio suo, disperfit superbos mente cordis sui. Perspicacius diua Maria incarnationis vberimos fructus

Aut nobis recenser, brachium patris celestis, Christum Iesu rectè vocans. Est nimirum fortitudo & virtus patris, verbum ipsius, quo portat omnia, & in quo ut in arte, & sapientia fecit omnia. Dicente Propheta. Omnia in sapientia fecisti. Hoc est, in filio aut verbo tuo. Equidem ut à corpore brachium, ita quodammodo à patre filius procedit, vna & eadem essentia vtriusque, persona verò patris alia realiter distincta est à filio. Vnde Saluator ait. Ego & pater vnum sumus. Ecce in essentia unitas, quia vnum, & in personis diuersitas, quoniã nec pater filius est in persona, neque contra. In hoc brachio sic potenter debellauit, & inimicos superbia tumentes triumphauit, ut superbos demones de sede cordium hominum effugaret, disperderetque, & superciliosos legis sacerdotes, Scribas & Phariseos, templo arca foederis, & sacerdotio, quo perperam fungebantur mulctaret. Quia tu repulisti scientiã, ego repellam te ne fungaris mihi sacerdotio, multis retro seculis propheta tum erat illis Expulerunt Christum Iesum verum Messiam patris celestis sapientiam, & vicissim ipse respuit eos, lege & sacerdotio ad nos translato. Imò ore suo benedicto eis dixit.

Amen

Amen dico vobis relinquitur domus vestra deserta, & ita factum cernimus. Dispersi sunt ob insignem superbiam suam, profugi super terram, paucis demptis qui crediderunt.

¶ Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Actus actiuorum in patiente disposito sunt, Philosopho teste. Ita que idè solis radius lutum indurat, & ceram liquefacit, ob variam dispositionem. Et ad eundem modum filius veniens in hunc mundum, qui que lux aeterna est, à patre procedens, elatos ac superbos sua virtute derexit, humiles & abiectos in sublime exaltauit. Quod vel maximè in laudem & gloriam eius celsit, ut agnoscant homines quoniam homines sunt. Quos potentes nunc appellat, superbos paulo antè vocauit, nam potentes sunt ut faciant mala, bene autem facere nescierunt. Potentes sese fore existimant, & apud vulgus imperitum magni existimantur, nihilo secius imbelles & fragiles sunt, infirmitatibus suis obedientes, ut inuidiã, insolentiã, ceterisque vitijs seruientes. Hosce de sede gloriã suã Saluator deposuit, ut nuper tetigimus, quando præpostere eis euenit, nam gentilibus credentibus, increduli & durè cervicis hebræi foras

Hier. 4

Summa

foras missi sunt. Caterum humilis magister & doctor Christus Iesus, quos humiliter de se sentientes reperit, hos honorat, & exaltat. Piscatores principes terræ fecit, homines idiotas apprimè erudiuit, ita vt caput totius ecclesiæ post se, Petrum institueret. Vel si placet in codè populo Israelitico, virgo propherauit hoc affuturū. Cui alludit illud Simeonis. Ecce hic positus est in ruinam & resurrectionem multorum in Israel. Siquidem ita gestum legim⁹, Christo Iesu adueniente, quod multi non credentes præcipitati perierunt, vt Caiphas Annas, & pleriq; alij qui Saluatorē persecuti sunt, & Pilato tradiderunt crucifigendum. Multi etiam surrexerunt, videntes Christi Iesu portenta & miracula quæ virtute sua patrabat. Potissimè post resurrectionem & mirabilem eius ascensionē, quando Apostolis Spiritu sancto repletis prædicantibus, multa turba sacerdotum crediderunt in Christum Saluatorem nostrum, vt in actis Apostolorum meminit Lucas. Ij ob humilitatem suam exaltati, salutem animarum suarum assequuti sunt, illi vt superbi de se præsumentes, depositi de sede gloriæ perierunt.

Textus.

¶ Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit

missi inannes. Rursus humiles alio appellat nomine, esurientes illos dicens, superbos autem diuites nominat, existimantes se nullo egere: esuriunt humiles, sed quid esuriunt? nempe non honores, diuitias, aut carnis iniq; oblectamēta. Esurientes sunt nihil appetētes nisi iustitiā, & idē beati vocantur. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam quoniam ipsi saturabuntur. Mira res, quo amplius serui Dei spiritalem dulcedinam capiunt, amplius capere affectant. Nam delitię spiritales quo magis eduntur eo magis ac magis desiderantur. Carnales verò delicię contra, eo magis fastidium inferunt quo magis eduntur. Qui edunt me, ait Dominus, adhuc esurient, & qui bibunt me adhuc sicient. Magna ac mirabilis beneficentia Dei nostri, non tantum cibis animę nostrę est sed porus. Cibis est proficientibus, porus dulcis & valde suavis perfectis quos charissimos & amicos spōla nominat. Comedite amici ait, & inebriamini charissimi. Sed hic notandum quod huic sententię nihil officit, quod Saluator Samaritanæ dixit. Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei non sitiet in æternum. Amici Dei gratia eius afflati, esuriunt & non esuriunt, sitiunt & nō sitiunt.

Mat. 5

Ecclesi.

Canti. 5

Nota.

unt. Non appetunt terrena, sed caelestia, non sicciunt quicquam mundi desiderantes, & magna siti afficiuntur, Deum facie ad faciem intueri affectantes. Vnde in **Pfalm.** Psalmolegimus. Quemadmodum desiderat feruus ad fontes aquarū, ita desiderat anima mea ad te Deus: pulcherrima comparatio & omni cōsideratione digna. Ecce quos esuriētes virgo sancta vocarat, qui iustitiam & omnes virtutes cupiūt habere, eas quæ operando exercent. Et hos Christus Iesus implet bonis, desideria eorum candida implet, diuitum & superborum pectora omni virtute & gratia arenata, vacua dimittit. Sunt vt sepulchra dealbata ac deaurata foris, intus autem plena omni spurcitia atque nequitia, vt luculenter redemptor illos delinearat.

¶ Suscepit Israel puerum suum, recordatus est misericordiae suae. Quantopere filius Dei peculiarem suum populum dilexerit, hic patefacit sancta Dei genitrix. Vt nutritius in vlnas suas eum suscepit. Iuxta **Osee. II** illud: Sicut nutritius Effraim in brachijs meis portabam eos, & non intellexerunt quoniam curarem eos. Quo verbo, cuncta beneficia Israel collata comprehendit. Suscepit populum suum, vt tutaretur eum, vt

virginis cantici.

32

vt sanaret à plerisque lāguoribus. Suscepit eum vt pastor vigilantissimus, pascua vberissima tum doctrine tum etiam miraculorum illi prabens. Vnde Esaias inquit. In brachio suo congregabit agnos, in sinu suo foetas ipse portabit. Ac si patenter dicat. In filio suo mēsta, populum suum dispersum coadunabit, eripiens eum de inimicis suis, qui sicut lupi rapaces eum infestant. Quid ita? Quibus meritis? Misericordia motus id fecit, qui propensus ad miserendum est, tardus & moras trahens, ad vlciscendum de peccatoribus. Recordatus est misericordiae suae. Inspecit sese qui misericors & miserator est. Hinc apostolus. Non secundum iustitiam quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam saluos nos fecit. Clamandum ergo & nullatenus tacendum est. Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. Magna Dei misericordia ea est, qua veniens in mundum homo factus nos suo sanguine redemit de diaboli potestate, transferens nos in regnū dilectionis suae. Recordatus est pollicitationis suae operam dans eam opere implere. Vnde sequitur.

¶ Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham

S

ham

Esa. 40

Pfal. 50

Summa

ham & semini eius in secula. Breui admodum tam Abraham quam omnes vates, quibus reuelatus fuit aduentus messiae commemorat. Par erat vt tam magnificum donum eos non lateret, tum vt ipsi populo predicarent illud, tum vt ipsi ardentius orarent suppliciter precantes, vt dignaretur venire, tempore presinito, ne mundi magna plurimaque scelera causa esset differendi, quod promissum erat. Neque enim decebat vt Deus homo fieret statim post

S. Tho. 3 A de peccatum, superbia hominis adhuc p. q. 1. ar. vigebar, nec humiliatus agnoscebat, se redemptore indigere. Itaque in lege naturae homo cognouit fragilitatem suam, data lege morbus inualuit, non legis sed naturae vitio. Et sic sua infirmitate agnita homo clamaret, aspirans ad gratiam, auxilium diuinum implorans. Et huc attinet illud Pauli ad Galatas. Vbi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, vt eos qui sub lege erant redimeret, & adoptionem filiorum reciperemus. Vbi plenitudo temporis, quinque mille anni sunt, quibus decursis, verbum caro factum est. Fas ergo erat, vt interim fides messiae venturi oriretur in cordibus eorum, qui vocati sunt aeterna hereditatis.

virginis cantici.

322

ditatis. Fides autem ex auditu. Eam ob rem Abraham & semini eius Deus lubens, filij sui incarnationem mirabilem reuelauit. Imo Christo Iesu teste. Abraham vidit oculis fidei diem eius, & gaudens est. A longe & in spiritu vidit saluatorem, & nihilominus vehementer exultauit. O pigritiam nostram, o detestandam ignauiam, iam paruulus datus est nobis & filius Dei natus est, & mundi fallaci leuitiae vacantes de Iesu, & in Iesu gaudere nolumus. Pudeat nos tepiditatis nostrae posthac, & cum virgine sacra semper & vbique Christum Iesum laudemus dicentes. Magnificat anima mea dominum, & exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Cui sit honor & gloria, cum patre & spiritu sancto, per cuncta secula. Amen.

¶ Gratiarum actio ad Deiparam Mariam.

¶ Fateor virgo virginum praecleara, & fateri non erubescio temeritate mea, quod encomia immensa & laudes tuas praecellentes explicare ausus sum. Sed vt verum fatear huc affectus meus in te magnus compulit me, magnopere cupiens vel balbutientis instar, tua praeconia depromere, tuae saltem rudi & impolito sermone enar-

S f 2 rare

Summa

rare clogia. Nec me clam est, imò quam optimè scio, ò augustissima angelorum regina, totiusque mundi domina, quam impares quamque exiles in ore meo laudes tuæ sint. Quas retexere illustres viri, alioqui sanctitate conspicui, literis & candida ti, valde pertimescebant. Hinc diuus Augustinus, egregius Hieronymus, caterique doctores præstantissimi, vno ore eodemque affectu, et si non iisdem verbis, eadem sententia tamen, eorum quisque cum sancto Bernardo dicebat. Nihil est quod magis me terreat, quam de virgine gloriosa habere sermonem. Veruntamen fragilitatè meam vicit, ac timorem foras expulit, confidentia in te maxima, qua illectus, roboratus, & omnino attractus, hæc vastam prouinciã inuisere, atque hoc onus humeris hominum nullatenus sustinendum, obire institui. Tua ope, ò Deipara Maria, qua omnes te inuocantes adiuuare soles, filij tui Christi Iesu Saluatoris nostri, gratuita dignatione, deuentum est ad finem vsque, huius operis. Quam ob rem illi, tibi que ingentes gratias ago, procliui genu deprecans, vt lubricatiunculas nostras, quales quales illæ sunt, benigno affectu suscipias. Ita ve quisquis eas legerit, pioque relege-

Virginis cantici.

rit desiderio, nonnihil vtilitatis & deuotionis in te hauriat, meque inter seruulos tuos adnumerare, & tam in hac vita calamitosa, quam mortis in agone defendere, atque tutari non desinas. Nec non post exhalatam animam, apud vnigenitum tuum Iesum, viuorum & mortuorum iustum iudicem, aduocatum libèter agas. Quo tuis dignissimis precibus, omniumque sanctorum meritis, creatorem, ac redemptorè, meum Iesum in sua gloria, angelis & hominibus dominantem, merear intueri. Amen.

Finis huius operis.

¶ Queque dicta sunt in hoc libro, subens sacro sanctæ ecclesiæ Romanæ censura submitto.

¶ Quam sit æquum, quam nectareum, atque proficuum de gloriosa virgine Maria cogitare, loqui, & scribere candide lector, me silente perspicacius vides. Proinde has nouem declamationes, festiuitatibus totius anni Deiferæ accommodatas accipe, quibus accessero, tum alia declamatio festi beati Lucæ euangelistæ, qui latius de puero Iesu benedicto, & eius diua matre scripsit, tum etiam tractatus super

Tabula huius libri.

Magnificat. Quæ omnia si charitate, & benevolentia qua assoles, legeris, fieri non potest, ut non nihil compendij haurias. Dabimusque operam, Christo Iesu opitulante, tibi tradere, alias declamationes, tam pro aduentu Domini, quam pro dominicis quadragesimæ, & quam optimè vale.

- ¶ Prima declamatio, fusius disserit, virginem sanctam immunem fuisse à culpa originali, in sua immaculata conceptione. Folio. 1.
- ¶ Secunda, visitationem Mariæ ad Elisabeth factam subindicat, qua gauisus est Ioannes, & eius mater Spiritu sancto fuit plena. fo. 22.
- ¶ Tertia tractat presentationem sacræ virginis, & vitam candidam, quam egit in templo: & hæc ceu speculum nitidum, ob oculos sæper habere docet. fo. 40.
- ¶ Quarta, Gabrielis archangeli annuntiationem explanat, qua audita, assensum egregia virgo præbuit, & sub inde mater Dei facta est. fo. 62.
- ¶ Quinta visitationem ad Elisabeth factam recéset, in qua, magna Spiritus sanctus operatus est. fo. 83.
- ¶ Sexta, expectationem Mariæ narrat, in qua

